KİTÂBU'T-TEVHÎD

KİTÂBU'T-TEVHÎD

Şeyhu'l-İslâm Müceddid İmam
Muhammed et-Temimî

Şerh
Abdurrahmân b. Nâsır es-Sa'dî

SUNUŞ

Şüphesiz övgülerin tamamı her türlü iyilik ve hayrın yaratıcısı olan rabbimiz Allah içindir. Biz O'nu över, O'ndan yardım ister, bağışlanmayı O'ndan talep ederiz. Benliklerimizin şerrinden ve amellerimizden doğabilecek kötülüklerden O'na sığınırız. Allah her kime yolgöstericilikte bulunursa onu hiç kimse saptıramaz. Her kimi de O saptırır ise ona yolgösterecek bulunmaz. Ben tanıklık ederim ki Allah'tan başka ilah yoktur. İbadete layık olan yalnız O'dur. Yine tanıklık ederim ki, Muhammed O'nun kulu ve Rasûlüdür. Allah'ım salâtların ve selamların en değerlisi ile O'na, tertemiz eşlerine, şerefli zürriyetine, değerli ashabına salât ve selam et.

Bundan sonra;

Sevgili okuyucu, Rabbimizin yardımı ile neşrine muvaffak olduğumuz elindeki bu eser Müslümanların büyüğü, sünnet ehlinin hucceti, Rasûllerin davetinin yenileyicisi, İmam, Müceddid ve Muslih Şeyhulislam Muhammed[*]et-Temimî'nin *Kitâbu't-Tevhîd* adlı eseridir. Bu eser, kalem erbabının yazı ile beyan erbabının söz ile şerh ettiği, ilim sahiplerince oldukça önemsenen, ezberlenip tekrarlanan, değerli bir metindir.

Kitâbu't-Tevhîd:

Kitâbu't-Tevhîd, Rasûllerin daveti olan: *İbadetlerle Allah'ı Birlemek* hakkında Şeyh'in kaleme aldığı en değerli eserlerden biridir. Bu eseri diğer bazı eserler ve mektuplar takip etmiş ve onlarda Kitâbu't-Tevhîd'deki bazı yerler açıklığa kavuşturulmuş, şüphe ve itirazlara cevaplar verilmiştir. Dolayısı ile bu eseri takiben yayınlamayı planladığımız diğer eserleri de beraber incelenirse Şeyh'in tecdidi ve ıslahı daha iyi kavranacaktır. Şeyh rahimehullah tecdid önderi olmanın verdiği bir ayrıcalık ile gerek bu kitabında gerekse diğer teliflerinde nebevî, rabbanî bir uslup izlemiş, cedelî ve kelamî tartışmalar ile sözü uzatmaktan sakınmış, ilmi ilim için değil halkın faydası için, amel etmek ve insanlar arasında Allah'ın sözünü yüceltmek için öğretmiştir. Bu kitap, üzerinde durulup düşünülmesi gereken, her müslümanın zarureti olan konuları içermektedir. Kitap altmış altı bâb/bölümden oluşmaktadır. Her bölümde bâb başlığının ardından konu ile ilgili âyet ve hadisler aktarılmış daha sonra 'Mesâil' başlığı altında âyet ve hadislerdeki üzerinde dikkatle düşünülmesi gereken bazı meseleler oldukça kısa bir şekilde vurgulanmıştır. Yayına hazırlık aşamasında bu büyük esere hakkı ile hizmet edebilmek için elimizden gelen gayreti harcadık. Kitap oldukça kısa hazırlanmış olduğundan ve bazı yerleri ancak derin derin düşünüldüğünde anlaşılacak şekilde kapalı bulunduğundan ötürü yer yer tarafımızdan dipnotlar ve metni anlaşılır kılacak şekilde köşeli parantezler içerisinde ziyadeler yapılmıştır. Bu dipnotlar ve ziyadeler konulurken Şeyhulislam'ın diğer eserlerinden ve muteber Kitabu't-Tevhid şerhlerinden istifade edilmiştir.[1] İnşallah bu özenli çalışma ile birlikte *Kitâbu't-Tevhîd* şimdiye kadar yapılan Türkçe çevirilerinin hepsinin fevkindedir.

Tüm gayretimizi harcamamıza rağmen beşer olmamızın gereği bazı hatalar olacaktır. Bu hatalarımızın tarafımıza yazılı olarak bildirilmesi halinde mutlaka değerlendirecek ve inşallah gelecek baskılarda daha güzel bir şekilde okuyucularımızın karşısında olacağız. Yayına hazırlık esnasında oldukça çaba sarfettiğim bu mubarek esere hizmet şerefi ile beni şereflendirdiği için hamd ve sena Rabbimiz tebareke ve teâlâ'ya aittir. Her şeye güç

yetiren, işiten ve gören Rabbimden *Kitâbu't-Tevhîd*'in bu neşrini müellifi, mütercimi, musahhihi, naşiri ve bütün okuyucuları için hidayet, rahmet ve mağfiret vesilesi kılmasını dilerim.

Ebu Abdillah
el-Huseyn b. Sa'd el-Umudûmî

GİRİŞ[2]

Sonsuz hamd Allah'a mahsustur. Tüm mükemmel vasıfların ona ait olduğunu bildirir, O'na övgülerimizi arzederiz. Yardımı O'ndan diler, O'ndan bağışlanmak isteriz. Nefislerimizin şerrinden, kötü amellerimizden yalnızca O'na sığınırız. Allah'ın hidâyete erdirdiğini hiç kimse saptıramaz; saptırdığını da hiç kimse hidâyete kavuşturamaz. Eşi, benzeri ve ortağı olmayan, bir ve tek olan Allah dışında ibadet edilmeye layık gerçek bir ilah bulunmadığına şahitlik ederim. Muhammed sallallâhu aleyhi ve sellem'in onun kulu ve rasûlü olduğuna tanıklık ederim.

Daha önce Şeyhulislam (Muhammed et-Temimî) kaddesallahu ruhahu'ya ait olan *Kitâbu't-Tevhîd* ile ilgili yararlı açıklamalar kaleme almıştık. O kitabımız, içerdiği faydalı ve net açıklamalar dolayısıyla hem halk için yararlı oldu; hem de öğreticiler için bir yardımcı eser görevi gördü. Daha sonra yoğun talep üzerine kısa zamanda tükenmesi sebebiyle yeniden basılıp yayınlanması şiddetli bir ihtiyaç halini aldı. Bu basım sırasında Ehl-i sünnet inancını aslî ve talî unsurları çerçevesinde özlü bir biçimde ele alacak özet bir giriş yazısı kaleme alma fikri aklıma geldi. Allah'ın yardımıyla şunları söylemek isterim:

Ehl-i Sünnet olanlar;

Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, ahiret gününe ve hayrı ve şerri ile kadere inanırlar.

Allah'ın bütün mükemmelliklere tek başına sahip bulunan rab, ilah ve ma'bud olduğuna şahitlik ederler. Dini yalnızca O'na has kılarak, ihlasla yalnızca O'na ibadet ederler.

"Allah yaratandır, yoktan var edendir, şekil verendir, rızık bahşedendir, iyilikler nasip edendir, kötülükleri engelleyendir, bütün işleri idare edendir" derler.

İlah olarak kabul edilen, ibadet edilen, bir ve tek olduğuna inanılan, rızası hedeflenen varlık Allah'tır. O, kendisinden önce hiçbirşeyin bulunmadığı Evvel'dir. Kendisinden sonra da hiçbir şeyin olmadığı Âhir'dir. Kendi üzerinde hiçbirşeyin bulunmadığı Zâhir'dir. Kendi altında hiçbir şeyin bulunmadığı Bâtın'dır.

O, tüm manasıyla ve her türlü itibarla aliyyu'l-ala/yüceler yücesidir. Zatı yücedir, zatıyla en yüksektedir. Kadri yücedir. Kahrı yücedir.

O, mutlak yüceliği ve üstünlüğü ile birlikte azametine ve celaline layık olarak yedi kat göğün üzerindeki Taht/Arş üzerine kurulmuştur. İlmi zahirleri de, batınları da, ulvî âlemi de, süflî âlemi de kuşatır. Kullarının bütün hallerini bilir. O, kullarına yakındır, dualarına karşılık verendir.

O, zatı ile hiçbir yaratığına muhtaç değildir. Bütün yaratıklar ise, tüm zamanlarda hem kendilerinin hem de ihtiyaçlarının var edilmesi konusunda O'na muhtaçtır. Hiçbir kimsenin göz açıp kapayıncaya kadar dahi O'na olan ihtiyacı bitmez. O Raûf ve Rahîm (çok şefkatli ve merhametli)'dir. Kullara isabet eden dinî ya da dünyevî herhangi bir nimet ya da nikmet hep Allah'tandır. Nimetleri celbeden de, nikmetleri def eden de Allah'tır.

Allah rahmetinin eseri olarak her gece dünya göğüne inerek gecenin son üçte biri kaldığında kulların ihtiyaçlarını arzetmelerini ister. Fecir doğana dek "Kullarımdan kendimden başkasını istemem. Kim bana dua

edecek karşılık vereyim? Kim benden isteyecek bahşedeyim? Kim benden bağışlanma dileyecek bağışlayayım?" diye seslenir. Allah dilediği gibi iner ve murad ettiğini yapar. *"O'nun benzeri hiçbir şey yoktur. O işitendir, görendir."* (Şûrâ, 11)

Ehl-i Sünnet olanlar, Allah'ın *Hakîm*, yani şeriatinde, belirlemiş olduğu ölçü ve miktarlarda ve kaderinde tam ve mükemmel bir hikmet sahibi olduğuna inanırlar. Hiçbir şeyi abes ve boş yere yaratmamıştır. Şeriatini ve hukmünü birtakım maslahatlar ve hikmetlere göre belirlemiştir.

O, tevbeleri çok kabul eden *Tevvâb,* affedici *'Afuv* ve bağışlayan *Ğafûr*dur. Kullarının tevbelerini kabul eder. İşledikleri kötülükleri affeder. Tevbe edenlerin, mağfiret dileyenlerin ve kendisine dönenlerin günahlarını bağışlar.

O, *Şekûr*'dur. Az olan ameli dahi karşılıksız bırakmaz. Şükredenlere kendi fazlından nimetlerini arttırır.

Ehl-i Sünnet olanlar, Allah'ın kendisi için ve Rasûlü'nün O'nun için bildirdiği vasıfları kabul ederler. Meselâ; Allah mükemmel manada hayat sahibidir, işitir, görür, tam bir kudret, azamet ve büyüklük sahibidir, *mecd* (şeref), *celâl* (yücelik) ve *cemâl* (güzellik) vasıflarına sahiptir. Mutlak övgü bir tek O'nun hakkıdır. Meşiet ve kudreti ile alakalı fiillere dair rahmet, rıza, öfke, konuşma (kelam) gibi kemal sıfatlara da sahiptir. Allah neyi, nasıl isterse konuşur. Onun kelimeleri bitmez, tükenmez ve solmaz.

Kur'an-ı Kerîm, Allah'ın yaratılmamış olan kelamıdır. Kaynağı da, dönüş yeri de Allah'tır.

Allah murad ettiğini yapma sıfatına önceden de sahipti, şu anda da sahip, gelecekte de sahip olacaktır. Dilediği şekilde konuşur. Kulları üzerinde kaderle, şeriat ve cezalarla ilgili hükümlerle hüküm sahibidir. O *Hakim* ve *Malik*'tir. Onun dışında kalan tüm varlıklar ise hükmedilme ve malik olunma konusudur. Hiçbir kulun O'nun mülkünden de, hükmünden de çıkma hakkı ve imkânı yoktur.

Ehl-i sünnet, Kitab'da bildirildiği ve sünnette tevatür yoluyla haber verildiği gibi müminlerin rablerini açık-seçik olarak göreceklerine ve ru'yetullah nimeti ile O'nun rızalığını kazanabilme nimetinin en büyük nimet ve lezzet olduğuna inanırlar.

İman ve tevhid dışında bir hal üzere ölenin cehennem ateşinde ebediyen kalacağına iman ederler. Büyük günah işleyenlerin ise tevbe etmeden, günahlarına kefaret ve şefaat olacak bir şey bulunmadan öldükleri takdirde cehenneme girseler de ebediyen kalmayacaklarına inanırlar. Kalbinde hardal tanesi ağırlığınca iman bulunanın cehennemde ebediyyen kalmayacağına, çıkacağına inanırlar.

İmanın kalpten inanılması gereken hususları kapsadığı gibi kalbin amellerini de, organlarla yapılan davranışları ve dilin söylediği sözleri de kapsadığına inanırlar. Bunları en mükemmel biçimde yerine getiren gerçek mümindir. Sevaba hak kazanmış ve cezadan kurtulmuştur. Bunlardan herhangi birinde eksiklik gösterenin imanında da o oranda eksiklik söz konusudur. Bu nedenle iman, taatlar ve hayır içerikli ameller dolayısıyla artar; günah ve kötülükler sebebiyle de eksilir.

Ehl-i sünnetin esaslarından biri de din ve dünyaya dair faydalı konularda Allah'tan yardım dileyerek ciddiyet ve azimle çabalamaktır. Yardım ve desteği Allah'tan dileyerek kendilerine yararı dokunacak hususlara karşı oldukça düşkünlük gösterirler.

Ayrıca tüm hareket ve davranışlarında ihlâsı gözetirler. Mabuda karşı ihlaslı olmak ve Rasûle ittiba etmek onların yoludur. Nasihat alacak olanlar müminlerdir. Yolu izlenecek olanlar da müminlerdir.

Muhammed’in Allah’ın hidâyetle göndermiş olduğu kulu ve rasûlü olduğuna tanıklık ederler. Diğer bütün dinlere galip olması amacıyla hak din ile gönderildiğine şahitlik ederler. Rasûlullah’ın müminler için kendi nefislerinden bile daha önde geldiğine, en son peygamber olduğuna şehadet ederler. İnsanlara da cinlere de müjdeleyici, uyarıcı, Allah davetçisi, aydınlatan bir kandil olarak gönderilmiştir. Allah onu hem dinin, hem de dünyanın düzen ve kurtuluşunun sağlanması amacıyla, yaratılmışlar kulluklarını gerçekleştirsinler ve bu konuda bahşettiği rızıkların yardımına başvursunlar diye göndermiştir.

Ehl-i Sünnet olanlar bilirler ki; Muhammed sallallâhu aleyhi ve sellem yaratılmışların en bilgilisi, en doğru dürüstü, en hayırlısı ve açıklama gücü en büyük olanıdır. Ona saygı gösterir, tazimde bulunurlar. Onu severler. Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem’e olan sevgileri tüm yaratılmışların sevgisinden önde gelir. Dinin temel esaslarında olsun, fer’î meselelerinde olsun O’nun yolunu takip ederler.

Rasûlullah’ın görüş ve uygulamalarını başkalarınınkinden önde tutarlar.

Allah’ın başka hiç kimseye vermediği birçok fazileti, özelliği ve mükemmellikleri Peygamber’de bir araya topladığına inanırlar. Yaratıkları arasında makamı en yüce, konumu en üstün ve her tür fazilette en mükemmel olan O’dur. Ne kadar hayır varsa, mutlaka ümmetine göstermiştir. Kötülük namına ne varsa, ümmetini sakındırmış, uyarmıştır.

Ehl-i Sünnet olanlar aynı zamanda Allah’ın indirdiği tüm kitaplara, gönderdiği tüm peygamberlere de iman ederler. Peygamberleri arasında ayırım gözetmezler.

Bütün olarak kadere de inanırlar. Kulların iyi ya da kötü bütün amellerinin Allah’ın ilmi ile kuşatılmış olduğuna inanırlar. Bu amellerin Allah’ın kalemi tarafından yazıldığına, dilemesi ile uygulandığına, hikmeti ile ilişkili olduğuna inanırlar. Şöyle ki; kulları için güç ve irade yaratmıştır. Bu güç ve irade sayesinde kulların söz ve fiilleri kendi isteklerine göre meydana gelir. Allah bu fiiller konusunda kullarını hiçbir şeye zorlamamaktadır. Bilakis kullar amellerini kendileri seçme hakkına sahiptirler. Allah müminlere özel olarak imanı sevdirmiş, kalplerinde imanı süslemiştir. Küfrü, fasıklığı, isyanı ise adaleti ve hikmeti gereği onlara kötü göstermiştir.

Ehl-i Sünnet’in esaslarından biri de Allah için, Kitab’ı için, peygamberi için, Müslümanların yöneticileri ve geneli için nasihat görevini yerine getirmeleridir. Şeriatın gerektirdiği gibi marufu emreder, münkeri de yasaklarlar. Ana-babaya iyiliği, akraba ilişkilerini korumayı, komşuya, kölelere, ilişkide bulunulan insanlara, hak sahiplerine ve bütün yaratılmışlara iyi davranmayı emrederler.

İyi ve güzel ahlaka davet ederler. Kötü ve çirkin ahlaktan da sakındırır, yasaklarlar.

İman ve yakin bakımından müminlerin en mükemmeli; imanı ve ameli en güzel, en dürüst, bütün fazilet ve iyiliklere en iyi biçimde sarılan, kötülüklerden en uzak kalmaya çalışan mümindir.

Dinin hükümlerinin Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem’den geldiği şekildeki özellik ve mükemmelliklerine göre uygulanması; bu hükümleri bozacak, eksiltecek unsurların da engellenmesini emrederler.

Allah yolunda cihadın salih olsun fasık olsun bütün Müslüman yöneticiler ile birlikte hâlâ geçerli olduğuna, cihadın dinin en zirve noktası sayıldığına inanırlar. Cihad iki kısımdır: İlim ve delil cihadı, silah cihadı. İmkan dahilinde ve güç yetirildiği kadarıyla, dinin savunulması amacıyla cihadın her müslümana farz olduğuna inanırlar.

Ehl-i Sünnet olanların esaslarından biri de Müslümanların söz birliklerinin sağlanmasıdır. Kalplerinin yakınlaştırılıp birbirlerine ısındırılması için çaba sarfetmektir. Tefrikadan, düşmanlıktan, araya soğukluk girmesinden sakındırmak ve bu hususta elden gelen tüm imkanları seferber etmektir.

Bir diğer esasları da can, mal, ırz ve tüm diğer haklar konusunda halka sıkıntı vermekten sakınmaktır. Bütün muamelelerde adalet ve insaf gereğince davranıp iyiliğe ve erdemliliğe teşvikte bulunmaktır.

Ehl-i Sünnet olanlar, ümmetler içinde en hayırlı olanın Muhammed ümmeti olduğuna; bu ümmet içindeki en hayırlı neslin sahabe-i kiram ve özellikle de raşid halifeler, cennetle müjdelenenler, Bedir Savaşı'na katılanlar, Rıdvan biatında bulunanlar, Muhacir ve Ensar'dan ilk Müslüman olanlar olduğuna inanırlar. Ashab-ı kirama sevgi besler ve bunu Allah'ın dinine bağlılık sayarlar.

Ashabın iyiliklerini, güzelliklerini yayarlar. Kötülükleri hakkında söylenenler üzerinde de konuşmaz, susarlar.

Hidâyet ehli alimlere, adaletli idarecilere, dinde ve çeşitli faziletler konusunda Müslümanlardan daha üst makamda bulunanlara gösterdikleri hürmet ile Allah'ın dinine bağlılıklarını arzederler. Allah'ın kendilerini şekten, şirkten, ayrılığa düşmekten, nifaktan ve kötü ahlaktan sakındırmasını, ölene dek Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem'in dini üzere ayaklarını sabit kılmasını dilerler.

İşte bu bütüncül esaslara ehl-i sünnet olanlar inanır, iman eder ve başkalarını da davet ederler.

2

شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُم مِّنْ إِمْلَاقٍ
نَّحْنُ نَرْزُقُكُمْ وَإِيَّاهُمْ وَلَا تَقْرَبُوا الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا
وَمَا بَطَنَ وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ ذَٰلِكُمْ
وَصَّاكُم بِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿١٥١﴾ وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا
بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ حَتَّىٰ يَبْلُغَ أَشُدَّهُ وَأَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ
بِالْقِسْطِ لَا نُكَلِّفُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا وَإِذَا قُلْتُمْ فَاعْدِلُوا وَلَوْ
كَانَ ذَا قُرْبَىٰ وَبِعَهْدِ اللَّهِ أَوْفُوا ذَٰلِكُمْ وَصَّاكُم بِهِ لَعَلَّكُمْ
تَذَكَّرُونَ ﴿١٥٢﴾ وَأَنَّ هَٰذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ وَلَا
تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَن سَبِيلِهِ ذَٰلِكُمْ وَصَّاكُم بِهِ
لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿١٥٣﴾ [الأنعام: ١٥١ – ١٥٣]

«Cinleri ve insanları, bc ... 6)

7

عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كُنْتُ رَدِيفَ النَّبِيِّ
ﷺ عَلَىٰ حِمَارٍ، فَقَالَ لِي: «يَا مُعَاذُ أَتَدْرِي مَا حَقُّ اللَّهِ عَلَىٰ
الْعِبَادِ، وَمَا حَقُّ الْعِبَادِ عَلَىٰ اللَّهِ؟». قُلْتُ: اللَّهُ وَرَسُولُهُ
أَعْلَمُ. قَالَ: «حَقُّ اللَّهِ عَلَىٰ الْعِبَادِ أَنْ يَعْبُدُوهُ وَلَا يُشْرِكُوا
بِهِ شَيْئًا، وَحَقُّ الْعِبَادِ عَلَىٰ اللَّهِ أَنْ لَا يُعَذِّبَ مَنْ لَا يُشْرِكُ بِهِ
شَيْئًا». قُلْتُ: أَفَلَا أُبَشِّرُ النَّاسَ؟ قَالَ: «لَا تُبَشِّرْهُمْ فَيَتَّكِلُوا».
أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحَيْنِ.

«Andolsun ki biz, 'Al ... *için) her ümmete bir rasûl gönderdik.»*[4] (Nahl, 36)

«Rabbin, sadece kendisi ... *şekilde emretti.»* (İsrâ, 23)

«Hiçbir şeyi ortak tutmc ...

8

İbn Mes'ûd radıyallâhu anh şöyle der: "Kim üzerinde Muhammed sallallâhu aleyhi ve sellem'in mührü bulunan en son vasiyetine bakmak isterse, şu âyeti okusun: *«De ki: Gelin Rabbinizin size neleri haram kıldığını okuyayım: O'na hiçbir şeyi ortak koşmayın, ana-babaya iyilik edin, fakirlik korkusuyla çocuklarınızı öldürmeyin* -sizin de onların da rızkını biz veririz-; *kötülüklerin açığına da gizlisine de yaklaşmayın ve Allah'ın yasakladığı cana haksız yere kıymayın! İşte bunlar Allah'ın size emrettikleridir. Umulur ki düşünüp anlarsınız. Rüşd çağına erişinceye kadar, yetimin malına, sadece en iyi tutumla yaklaşın; ölçü ve tartıyı adaletle yapın. Biz herkese ancak gücünün yettiği kadarını yükleriz. Söz söylediğiniz zaman, yakınlarınız dahi olsa adaletli olun, Allah'a verdiğiniz sözü tutun. İşte Allah size, iyice düşünesiniz diye bunları emretti. Şüphesiz bu, benim dosdoğru yolumdur, ona uyun ondan başka yollara uymayın. »*[5] (En'am, 101-103)

عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كُنْتُ رَدِيفَ النَّبِيِّ
ﷺ عَلَىٰ حِمَارٍ، فَقَالَ لِي: «يَا مُعَاذُ أَتَدْرِي مَا حَقُّ اللَّهِ عَلَىٰ
الْعِبَادِ، وَمَا حَقُّ الْعِبَادِ عَلَىٰ اللَّهِ؟». قُلْتُ: اللَّهُ وَرَسُولُهُ
أَعْلَمُ. قَالَ: «حَقُّ اللَّهِ عَلَىٰ الْعِبَادِ أَنْ يَعْبُدُوهُ وَلَا يُشْرِكُوا
بِهِ شَيْئًا، وَحَقُّ الْعِبَادِ عَلَىٰ اللَّهِ أَنْ لَا يُعَذِّبَ مَنْ لَا يُشْرِكُ بِهِ
شَيْئًا». قُلْتُ: أَفَلَا أُبَشِّرُ النَّاسَ؟ قَالَ: «لَا تُبَشِّرْهُمْ فَيَتَّكِلُوا».
أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحَيْنِ.

عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كُنْتُ رَدِيفَ النَّبِيِّ
ﷺ عَلَىٰ حِمَارٍ، فَقَالَ لِي: «يَا مُعَاذُ أَتَدْرِي مَا حَقُّ اللَّهِ عَلَىٰ
الْعِبَادِ، وَمَا حَقُّ الْعِبَادِ عَلَىٰ اللَّهِ؟». قُلْتُ: اللَّهُ وَرَسُولُهُ
أَعْلَمُ. قَالَ: «حَقُّ اللَّهِ عَلَىٰ الْعِبَادِ أَنْ يَعْبُدُوهُ وَلَا يُشْرِكُوا
بِهِ شَيْئًا، وَحَقُّ الْعِبَادِ عَلَىٰ اللَّهِ أَنْ لَا يُعَذِّبَ مَنْ لَا يُشْرِكُ بِهِ
شَيْئًا». قُلْتُ: أَفَلَا أُبَشِّرُ النَّاسَ؟ قَالَ: «لَا تُبَشِّرْهُمْ فَيَتَّكِلُوا».
أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحَيْنِ.

Muâz b. Cebel radıyallâhu anh şöyle anlatmaktadır: "Bir merkep üzerinde Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem'in arkasında oturuyordum. Bana: *«Ey Muâz, Allah'ın kullar üzerindeki hakkı ve kulların Allah üzerindeki hakkı nedir, biliyor musun?»* dedi. Ben, "Allah ve Rasûlü daha iyi bilirler" dedim. Şöyle buyurdu: *«Allah'ın kullar üzerindeki hakkı, hiçbir şeyi ortak kılmadan O'na ibadet etmeleri. Kulların Allah üzerindeki hakkı ise, kendisine hiçbirşeyi*

ortak koşmayanlara azab etmemesidir.» "Ey Allah'ın Rasûlü, insanlara bu haberin müjdesini vermeyeyim mi?" dedim. *«Onlara müjde verme ki, güvene kapılmasınlar!»* buyurdu."[6] Bunu Buhârî ve Muslim tahric etmişlerdir.

[ÂYET VE HADİSLERDEN ANLAŞILAN] MES'ELELER

Birinci Mes'ele:

Cinlerin ve insanların yaratılışındaki hikmet [-başka bir şey değil- sadece, Allah'a ibadet etmektir.]

İkinci Mes'ele:

İbadet[in aslı] ancak tevhiddir. Çünkü [Rasûller ile toplumları arasındaki] çekişme ve düşmanlık onun hakkındadır.

Üçüncü Mes'ele:

Tevhidi gerçekleştirmemiş olan kişi Allah'a ibadet ediyor değildir. Bu anlamda Yüce Allah şöyle buyurmaktadır:

[illegible]

«Siz de benim ibadet ettiğime ibadet ediciler değilsiniz.» (Kâfirûn, 3)

Dördüncü Mes'ele:

Peygamberlerin gönderilmesindeki hikmet [kavimlerine: *«Allah'a ibadet edin, Tâğût'tan sakının»* diye emretmeleridir.]

Beşinci Mes'ele:

Peygamber gönderilmemiş hiçbir ümmet yoktur.

Altıncı Mes'ele:

Tüm Peygamberlerin dini tektir [ve o da tevhiddir.][7]

Yedinci Mes'ele:

[Âyet ve hadislerden anlaşılan] mes'elelerin en büyüklerinden biri: Tâğût'a küfredilmedikçe Allah'a ibadetin gerçekleşmeyeceğidir. Bu anlamda Yüce Allah şöyle buyurmaktadır:

3
﴿ وَلَا أَنتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ ﴿٣﴾ ﴾ [الكافرون : ٣]
9
﴿ ... فَمَن يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِن بِاللَّهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ لَا انفِصَامَ لَهَا وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٥٦﴾ ﴾ [البقرة : ٢٥٦].
10
﴿ لَّا تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ إِلَٰهًا آخَرَ فَتَقْعُدَ مَذْمُومًا مَّخْذُولًا ﴿٢٢﴾ ﴾ [الإسراء : ٢٢].
11
﴿ ... وَلَا تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ إِلَٰهًا آخَرَ فَتُلْقَىٰ فِي جَهَنَّمَ مَلُومًا مَّدْحُورًا ﴿٣٩﴾ ﴾ [الإسراء : ٣٩].
12
﴿ ذَٰلِكَ مِمَّا أَوْحَىٰ إِلَيْكَ رَبُّكَ مِنَ الْحِكْمَةِ ... ﴿٣٩﴾ ﴾ [الإسراء : ٣٩].
13
﴿ وَاعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا ... ﴿٣٦﴾ ﴾ [النساء : ٣٦].
14

«Kim tağuta küfredip Allah'a iman ederse, kopmak bilmeyen bir kulpa sarılmıştır.» [8] (Bakara, 256)

Sekizinci Mes'ele:

Tâğût; Allah'tan başka kendisine ibadet edilen her bir şeyi kapsamaktadır.

Dokuzuncu Mes'ele:

[Âyet ve hadislerden anlaşılan mes'elelerin bir diğeri de] En'âm Sûresi'nde yer alan mezkûr üç âyet-i kerime'nin selef-i salihîn nezdinde gerçekten üstün bir öneme sahip olduğudur. Bu üç âyette on mesele üzerinde durulmaktadır. Bunların en başında da şirkin yasaklanması gelir.

Onuncu Mes'ele:

İsrâ Sûresi'nde yer alan muhkem âyetlerde on sekiz mesele zikredilir. Allah bunları zikretmeye:

«Allah ile birlikte başka bir ilah edinme! Sonra kınanmış ve terk edilmiş olarak oturup kalırsın.» (İsrâ, 22) âyeti ile başlayıp:

«Allah ile birlikte bir başka ilah edinme! Sonra kınanmış, kovulmuş olarak cehenneme atılırsın.» (İsrâ, 39) âyeti ile son vermiştir. Bu meselelerin ne derece büyük öneme sahip olduklarını bildirmek için Yüce Allah:

«Bunlar, Rabbinin sana vahyettiği hikmetlerdendir.» (İsrâ, 39) buyurmaktadır.

Onbirinci Mes'ele:

«On hak âyeti» adı verilen ve haklardan bahseden Nisâ Sûresi'ndeki âyet-i kerimeye Yüce Allah:

«Hiçbir şeyi ortak tutmaksızın yalnız Allah'a ibadet edin!» (Nisâ, 36) sözü ile başlamıştır. [Böylece hakların en büyüğünün Allah'ın hakkı olduğu bildirilmiştir.]

Onikinci Mes'ele:

Rasûlullah'ın vefatı esnasındaki vasiyetine dikkat çekilmiştir.[9]

Onüçüncü Mes'ele:

Allah'ın bizim üzerimizdeki hakkının bilinmesi.

Ondördüncü Mes'ele:

Yüce Allah'ın hakkını yerine getiren kulların Allah üzerindeki haklarının neler olduğu.[10]

Onbeşinci Mes'ele:

Hadisde zikredilen tevhid karşılığında elde edilecek mükâfatın birçok sahabi tarafından bilinmiyor olması.

Onaltıncı Mes'ele:

Maslahat gereği ilmin gizlenmesinin (ketmedilmesinin) caiz olması.[11]

Onyedinci Mes'ele:

Muaz’ın yapmak istediği gibi Müslümanı sevindirecek müjdeli haberleri vermenin mustehab olması.

Onsekizinci Mes’ele:

Allah’ın rahmetindeki genişliğe dayanıp güvenmekten dolayı [amellerin terk edilmesi hakkında] endişe beslemek.

Ondokuzuncu Mes’ele:

Cevabını bilmediği bir soruya muhatap olan “Allah ve Rasûlü daha iyi bilir” der.[12]

Yirminci Mes’ele:

[Bazı] bilgileri insanların genelinden gizleyerek [maslahat gereği] onlardan sadece bazılarına vermenin caiz oluşu.

Yirmibirinci Mes’ele:

Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem’in merkebinin arkasına başkasını bindirmesi ile [ortaya çıkan] alçakgönüllülüğü.

Yirmiikinci Mes’ele:

Hayvanın terkisine birisinin alınarak iki kişi birden binilebileceği.

Yirmiüçüncü Mes’ele:

Mu’âz b. Cebel radıyallâhu anh’ın fazileti.

Yirmidördüncü Mes’ele:

Bu [Tevhid] mes’ele[si]nin ne derece büyük bir öneme sahip olduğu.

AÇIKLAMALAR

Müellifin kitabına vermiş olduğu bu isim *(Kitâbu’t-Tevhîd),* eserinde, başından sonuna dek hedeflediği konuyu göstermektedir.

Bu nedenle de müellif giriş yazısı kaleme almaya gerek duymamıştır. Çünkü kitabın isminden anlaşıldığı gibi bu eserde ulûhiyyet ve ibadet tevhidini konu edinmiş, hükümlerini, sınırlarını, şartlarını, faziletini, delillerini, esaslarını, detaylarını, sebeplerini, semerelerini, gerektirdiklerini, artmasına, güçlenmesine ve eksilip zayıflamasına etki eden faktörleri, onu mükemmelleştiren etkenleri ve bunun gibi hususları zikretmiştir.

Bil ki; mutlak tevhid, kemal sıfatları ile, Rabb’in birliğinin bilinip itiraf edilmesi, azamet ve celal sıfatlarının ikrarı ve ibadetlerle O’nun birlenmesidir.

Tevhidin Kısımları

1. Esmâ ve sıfat tevhidi:

Esmâ ve sıfat tevhidi, azamet, celal, cemal gibi vasıflara tüm yönlerden en mükemmel biçimde yalnızca Allah’ın sahip olduğuna inanmak, hiçbir şekilde hiçbir varlığın bu vasıflarda O’na ortak olmadığını ve olamayacağını kabul etmek demektir. Bunun yolu da Allah ve Rasûlü’nün kabul ettiği bütün sıfatları, isimleri mana ve hükümleri ile Kitab ve sünnette bildirildiği biçimde ve Allah’ın azamet ve celaline uygun olacak şekilde kabul etmektir. Esmâ ve sıfat hususundaki bu kabulde de nefy/olumsuzlama, ta’tîl/işlevsiz kılma, tahrif/bozup değiştirme ve temsil/benzetmeden kaçınılması gerekmektedir.

Diğer yandan Allah'ın ve Rasûlü'nün reddettiği eksiklik, ayıp, kusur gibi Allah'ın kemâline aykırı vasıfların kabul ve ikrar edilmeyip reddedilmesi de esmâ ve sıfat tevhidinin gereğidir.

2. Rubûbiyyet tevhidi:

Yaratma, rızık verme, işleri çekip çevirmede, Allah'ın birlenmesidir. O Rab, bütün mahlukatı nimetleri ile, özel kulları olan peygamberler ve takipçilerini de kalplerin ve ruhların eğitimi için faydalı ve iki cihan saadetini sağlayan sahih akîde, güzel ahlak, faydalı ilim ve salih amellerle eğitip geliştirmektedir.[13]

3. Ulûhiyyet ya da diğer adıyla ibadet tevhidi:

Yaratılmışların tamamının üzerinde ilahlık ve ibadet edilme hakkına sahip olanın yalnızca Yüce Allah olduğunu kabul ve itiraf etmek, ibadetin bütün çeşit ve şekilleri ile Allah azze ve celle'yi birlemek, dini O'na halis kılmak demektir. Tevhidin bu kısmı diğer iki kısmını da kapsar ve gerektirir. Çünkü ulûhiyyet, bütün mükemmel vasıfları kapsadığı gibi rubûbiyyet ve azamet vasıflarının da hepsini kuşatmaktadır. Azamet ve celal vasıflarına sahip olması ve yarattıklarına üstünlük ve fazilet bahşetmesi bakımından ilahlık ve ibadet makamına sahip olan yalnızca Allah azze ve celle'dir. Mükemmel vasıfların ve rubûbiyyetin tek sahibi Allah olduğu için O'ndan başka hiç kimsenin ibadet edilme gibi bir hakkı bulunmamaktadır.

İşte bu *uluhiyyet tevhidi* ilk Rasûl'den sonuncusuna dek tüm peygamberlerin davetidir.

Musannıf bu bölümde Allah azze ve celle'nin yaratılmışları kendisine ibadet etmeleri ve bu konuda da ihlaslı olmaları için var ettiğini ve bu hususun yaratılmışlar üzerinde Allah'ın hakkı olduğunu gösteren bazı nassları zikretmektedir.

Bütün semavî kitaplar ve tüm peygamberler -özellikle de Muhammed sallallâhu aleyhi ve sellem- uluhiyyet ve ibadet tevhidine davet etmiş, bunun zıddı olan şirk ve ortak koşmayı ise yasaklamışlardır.

İşte Kur'an-ı Kerim önümüzde. Tevhidi emretmekte ve farziyyetini bildirmektedir. Üzerine basa basa tevhidden bahsetmekte ve onu beyan etmektedir. Tevhidi gerçekleştirmeden kurtuluşun, felah ve saadetin de gerçekleşmeyeceğini haber vermektedir. Ayrıca aklî, naklî, âfâkî ve enfüsî tüm delillerin tevhidi ve tevhidin vucubiyetini gösterdiğini ifade etmektedir.

Tevhid, Allah'ın kulları üzerindeki hakkıdır. Dinin en büyük emridir. Bütün asılların aslı ve amellerin esasıdır.[14]

İKİNCİ BÂB
TEVHİDİN FAZİLETİ VE GÜNAHLARA KEFARET OLANIN NE OLDUĞU BÂBI[13]

ARAPÇA METİN-14 «İman edenler ve imanlarına bir zulüm bulaştırmayanlar… İşte güven onlarındır ve doğru yolu bulanlar da onlardır. »[14] (En'âm, 82)

4

﴿ الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُم بِظُلْمٍ أُولَٰئِكَ لَهُمُ الْأَمْنُ وَهُم مُّهْتَدُونَ ﴿٨٢﴾ ﴾ [الأنعام : ٨٢] .

15

عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : « مَنْ شَهِدَ أَنْ لَا إِلَٰهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ وَأَنَّ عِيسَىٰ عَبْدُ اللَّهِ وَرَسُولُهُ وَكَلِمَتُهُ أَلْقَاهَا إِلَىٰ مَرْيَمَ وَرُوحٌ مِنْهُ . وَالْجَنَّةَ حَقٌّ وَالنَّارَ حَقٌّ : أَدْخَلَهُ اللَّهُ الْجَنَّةَ عَلَىٰ مَا كَانَ مِنَ الْعَمَلِ » . أَخْرَجَاهُ .

16

وَلَهُمَا فِي حَدِيثِ عِتْبَانَ : « فَإِنَّ اللَّهَ حَرَّمَ عَلَى النَّارِ مَنْ قَالَ : لَا إِلَٰهَ إِلَّا اللَّهُ : يَبْتَغِي بِذَٰلِكَ وَجْهَ اللَّهِ » .

17

وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ : « قَالَ مُوسَىٰ : يَا رَبِّ عَلِّمْنِي شَيْئًا أَذْكُرُكَ وَأَدْعُوكَ بِهِ . قَالَ : قُلْ يَا مُوسَىٰ : لَا إِلَٰهَ إِلَّا اللَّهُ . قَالَ : يَا رَبِّ ، كُلُّ عِبَادِكَ يَقُولُونَ هَٰذَا ، قَالَ : يَا مُوسَىٰ لَوْ أَنَّ السَّمَٰوَاتِ السَّبْعَ —وَعَامِرَهُنَّ غَيْرِي— وَالْأَرَضِينَ السَّبْعَ فِي كِفَّةٍ وَلَا إِلَٰهَ إِلَّا اللَّهُ فِي كِفَّةٍ : مَالَتْ بِهِنَّ لَا إِلَٰهَ إِلَّا اللَّهُ » . رَوَاهُ ابْنُ حِبَّانَ وَالْحَاكِمُ وَصَحَّحَهُ .

'Ubâde b. Sâmit radıyallâhu anh'tan rivâyet edildiğine göre Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: *«Herkim tek ve ortağı bulunmayan Allah'tan başka, her ilah edinileni reddetmeye/Lâ ilâhe illallah'a*[15], *Muhammed'in O'nun kulu ve rasûlü olduğuna, İsa aleyhisselâm'ın da Allah'ın kulu, rasûlü ve Meryem'e ilka edilmiş kelimesi ve kendisinden bir ruh olduğuna tanıklık eder, cennetin ve cehennemin hak olduğunu kabul ederse, Allah onu hangi amel üzere bulunursa bulunsun cennete sokar.»*[16] Buhârî, Muslim rivâyet etmişlerdir.

Yine ikisi tarafından rivâyet edilen 'Itbân hadisinde Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurmaktadır: *«Lâ ilâhe illallâh diyen ve bununla Allah'ın yüzünü talep eden*[17] *kişiye Allah cehennemi haram kılmıştır.»*[18]

4

﴿ الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُم بِظُلْمٍ أُولَئِكَ لَهُمُ الْأَمْنُ وَهُم مُّهْتَدُونَ ﴿٨٢﴾ ﴾ [الأنعام: ٨٢].

15

عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «مَنْ شَهِدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ وَأَنَّ عِيسَى عَبْدُ اللهِ وَرَسُولُهُ وَكَلِمَتُهُ أَلْقَاهَا إِلَى مَرْيَمَ وَرُوحٌ مِنْهُ. وَالْجَنَّةَ حَقٌّ وَالنَّارَ حَقٌّ: أَدْخَلَهُ اللهُ الْجَنَّةَ عَلَى مَا كَانَ مِنَ الْعَمَلِ». أَخْرَجَاهُ.

16

وَلَهُمَا فِي حَدِيثِ عِتْبَانَ: «فَإِنَّ اللهَ حَرَّمَ عَلَى النَّارِ مَنْ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ: يَبْتَغِي بِذَلِكَ وَجْهَ اللهِ».

17

وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ قَالَ: «قَالَ مُوسَى: يَا رَبِّ عَلِّمْنِي شَيْئًا أَذْكُرُكَ وَأَدْعُوكَ بِهِ. قَالَ: قُلْ يَا مُوسَى: لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ. قَالَ: يَا رَبِّ، كُلُّ عِبَادِكَ يَقُولُونَ هَذَا، قَالَ: يَا مُوسَى لَوْ أَنَّ السَّمَوَاتِ السَّبْعَ —وَعَامِرَهُنَّ غَيْرِي— وَالْأَرَضِينَ السَّبْعَ فِي كِفَّةٍ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ فِي كِفَّةٍ: مَالَتْ بِهِنَّ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ». رَوَاهُ ابْنُ حِبَّانَ وَالْحَاكِمُ وَصَحَّحَهُ.

Ebû Sa'îd el-Hudrî radıyallâhu anh'ten gelen bir rivâyette Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurmaktadır: *«Mûsâ aleyhisselâm: 'Ya rabbi kendisiyle, seni zikredeceğim, sana dua edeceğim bir şey öğret bana!' deyince, Allah: 'Ey Mûsâ, Lâ ilâhe illallâh, de!' buyurdu. Mûsâ aleyhisselâm: 'Ya rabbi, bütün kulların bunu söylüyor' deyince, Allah subhanehu: 'Ey Mûsâ, yedi kat gökler ve benim dışımda orayı şenlendiren tüm varlıklar ile yedi kat yerler bir kefeye, Lâ ilâhe illallâh da diğer bir kefeye konulsa, Lâ ilâhe illallâh ağır basar.' buyurdu.»*[19] İbn Hibbân ve Hâkim rivâyet etmiş ve Hâkim sahih olduğunu söylemiştir.

5

18

وَلِلتِّرْمِذِيِّ —وَحَسَّنَهُ— عَنْ أَنَسٍ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: «قَالَ اللهُ تَعَالَى: يَا ابْنَ آدَمَ، لَوْ أَتَيْتَنِي بِقُرَابِ الْأَرْضِ خَطَايَا، ثُمَّ لَقِيتَنِي لَا تُشْرِكُ بِي شَيْئًا لَأَتَيْتُكَ بِقُرَابِهَا مَغْفِرَةً».

19

﴿ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ كَانَ أُمَّةً قَانِتًا لِلَّهِ حَنِيفًا وَلَمْ يَكُ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿١٢٠﴾ ﴾ [النحل: ١٢٠].

20

﴿ وَالَّذِينَ هُم بِرَبِّهِمْ لَا يُشْرِكُونَ ﴿٥٩﴾ ﴾ [المؤمنون: ٥٩].

21

عَنْ حُصَيْنِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ قَالَ: «كُنْتُ عِنْدَ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ فَقَالَ: أَيُّكُمْ رَأَى الْكَوْكَبَ الَّذِي انْقَضَّ الْبَارِحَةَ؟ فَقُلْتُ أَنَا، ثُمَّ قُلْتُ: أَمَا إِنِّي لَمْ أَكُنْ فِي صَلَاةٍ، وَلَكِنِّي لُدِغْتُ. قَالَ: فَمَا صَنَعْتَ؟ قُلْتُ: ارْتَقَيْتُ. قَالَ: فَمَا حَمَلَكَ عَلَى هَذَا؟ قُلْتُ: حَدِيثٌ حَدَّثَنَاهُ الشَّعْبِيُّ. قَالَ: وَمَا حَدَّثَكُمْ؟ قُلْتُ حَدَّثَنَا عَنْ بُرَيْدَةَ بْنِ الْحُصَيْبِ أَنَّهُ قَالَ: لَا رُقْيَةَ إِلَّا مِنْ عَيْنٍ أَوْ حُمَةٍ. قَالَ: أَحْسَنَ مَنِ انْتَهَى

Tirmizî'nin hasen olduğunu söyleyerek naklettiği bir rivâyette Enes radıyallâhu anh şöyle anlatır: "Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle söylediğini işitmiştim: *«Yüce Allah: 'Ey ademoğlu, isterse yeryüzünü dolduracak kadar günahlarla gelmiş ol, eğer bana hiçbir şeyi şirk koşmadan karşıma çıkarsan, sana yeryüzü dolusunca mağfiretle gelirim.' buyurmuştur»*[20]

[ÂYET VE HADİSLERDEN ANLAŞILAN] MES'ELELER

Birinci Mes'ele:

Yüce Allah'ın fazlı, ikram ve bağışları oldukça geniştir.

İkinci Mes'ele:

Allah katında tevhid karşılığındaki sevabın bolluğu

Üçüncü Mes'ele:

Sevapların yanı sıra tevhid, günahlar için de kefarettir.

Dördüncü Mes'ele:

[Açıklığa kavuşan diğer bir husus] En'âm Sûresi'nde yer alan mezkûr âyetin(:82) tefsiri[dir. Bu âyette zikredilen *zulüm* kelimesinden kasıt *şirk*tir.]

Beşinci Mes'ele:

‘Ubâde b. Sâmit radıyallâhu anh hadisinde geçen beş konu üzerinde iyice düşünülmelidir.

Altıncı Mes’ele:

‘Ubâde b. Sâmit ile ‘Itbân radıyallâhu anhumâ hadisleri ve sonraki rivâyetler birleştirildiğinde *«Lâ ilâhe illallâh»* sözünün anlamı senin için iyice açıklığa kavuşur ve [bu kelimenin dil ile telaffuzunun yeterli olduğunu zannederek] yanılgıya düşen mağrurların hatasını açıkça anlarsın.[21]

Yedinci Mes’ele:

‘Itbân radıyallâhu anh hadisindeki [kelime-i Tevhid’in sadece Allah’ın yüzü talep edilerek söylendiğinde fayda vereceğine ilişkin] *«şart»*; üzerinde durulması gereken hususlardandır.

Sekizinci Mes’ele:

*«Lâ ilâhe illallâh»*ın fazileti hakkındaki uyarıya peygamberlerin de ihtiyaç duydukları.

Dokuzuncu Mes’ele:

Üzerinde düşünülmesi gereken şeylerden bir diğeri de: *«Lâ ilâhe illallâh»* kelimesi bütün yaratılmışlardan daha ağır olmasına rağmen bir çok insanın terazisinde hafif gelecektir.

Onuncu Mes’ele:

Yerlerin de gökler gibi yedi kat olduğunun bildirilmesi.[22]

Onbirinci Mes’ele:

Onların [göklerin] varlıklar ile [melekler ile] şenlendirilmiş olması.[23]

Onikinci Mes’ele:

Eş’arî [ve Maturidî] lerin benimsediğinin aksine ilâhî sıfatların kabul edilmesi.[24]

Onüçüncü Mes’ele:

Enes radıyallâhu anh hadisi kavrandığı takdirde, ‘Itbân radıyallâhu anh hadisindeki: *«Lâ ilâhe illallâh diyen ve bununla Allah’ın yüzünü talep eden kişiye Allah cehennemi haram kılmıştır.»* sözünden şirkin terk edilmesinin kelime-i tevhidin dille söylenilmesi olmadığı anlaşılmış olur.[25]

Ondördüncü Mes’ele:

İsâ ve Muhammed aleyhimâsselâm’ın Allah’ın kulu ve rasûlü olduklarının birlikte zikredilmesi üzerinde düşünülmelidir.[26]

Onbeşinci Mes’ele:

İsâ aleyhisselâm hususi olarak Yüce Allah’ın kelimesi olarak anılmıştır.[Halbuki Yüce Allah’ın yaratma emri ve sözü ile vucuda geldiğinden ötürü her birşey O’nun kelimesidir.][27]

Onaltıncı Mes’ele:

Yine İsâ aleyhisselâm’ın Allah’tan bir ruh olduğu.[28]

Onyedinci Mes’ele:

Cennete ve cehenneme iman etmenin fazileti.

Onsekizinci Mes’ele:

[‘Ubade hadisinde geçen] *«Allah onu; hangi amel üzere bulunursa bulunsun* [Salih ameli az veya çok olsa da veya günahları -tevhidi ve imanı ihlal etmedikçe- çok olsa da.] *cennete sokar.»* sözünün kavranılması.

Ondokuzuncu Mes’ele:

Ahiretteki amel terazisi *Mizan*ın iki kefesi bulunduğu.

Yirminci Mes’ele:

Yüce Allah hakkında *vechinin/yüzünün* bulunduğunun öğrenilmesi

AÇIKLAMALAR

Bir önceki konuda tevhidin vucûbundan bahsedilmiş, bütün kullar tarafından gerçekleştirilmesi gereken en önemli farz olduğu ifade edilmişti. Burada da tevhidin fazileti konu edilmektedir. Tevhidin fazileti, sağladığı övgüye değer etkiler ve güzel sonuçlardır. Tevhidin sağladığı güzel etkileri sağlayan ve onun gibi çeşitli faziletleri bulunan başka hiçbirşey yoktur. Dünyanın da ahiretin de hayrı tevhid ile gelen semere ve faziletlere bağlıdır.

Müellifin bâb başlığındaki ‘Günahlara Kefaret Olanın Ne Olduğu Bâbı’ sözü hususi olanın umumi olana atfedilmesi kabilindendir. Çünkü günahların örtülmesi ve bağışlanması konu içerisinde delilleri de zikredilmiş olduğu gibi tevhidin fazilet ve etkilerindendir.

Tevhidin faziletlerinden olarak şunlar zikredilebilir:

Tevhid,

- Dünya ve ahiret sıkıntılarının giderilmesi, cezalarının def edilmesi için en büyük sebeptir.

- En büyük faydalarından biri de kalpte bir hardal tanesi ağırlığınca dahi bulunsa, cehennemde ebedi kalmayı engellemesidir.

- Şâyet kalbe mükemmel olarak yerleşmişse, cehenneme kesinlikle girilmemesine sebeptir.

- Dünya ve Ahirette sahibinin mükemmel bir hidâyet ve eksiksiz bir güven içinde bulunmasını temin eder.

- Allah’ın rıza ve sevabını kazanmaya yönelik tek sebeptir.

- Muhammed sallallâhu aleyhi ve sellem’in şefaati ile en fazla sevinen insan, kalpten samimi bir şekilde *Lâ ilâhe illallâh* diyen kimsedir.

- En büyük faziletlerinden biri de gizli ya da açık, sözlü ya da fiilî her türlü amelin kabul edilebilirliğinin, mükemmelliğinin ve sevap kazandırmasının tevhide bağlı olmasıdır.

- Kulun hayır işlerini işlemesini, kötülüklerden sakınmasını kolaylaştırır. Musibetlere karşı teselli eder. Allah için imanında ve tevhidinde ihlâslı olan kimseye taatları işlemek kolay gelir. Çünkü rabbinden sevap ve rızalık ümit eder. Ayrıca azap ve gazabından korkması hasebiyle de nefsinin hoş gördüğü günahlardan daha kolay bir şekilde uzak kalır.

- Tevhid kalpte mükemmel olarak yer ettiğinde Yüce Allah imanı sevdirir ve süsler. Küfrü, fıskı ve isyanı da çirkin gösterip kulu doğru yolu bulmuş olan raşidler zümresine katar.

- Kulun sıkıntı ve acılarını azaltıp hafifletir. Kul tevhid ve imanının mükemmelliği oranında, sıkıntı ve acıları, geniş bir kalple ve mutmain bir gönülle ve Allah'ın acı verici takdirlerini de rızalıkla karşılar, böylelikle sıkıntıları hafifler.

- Tevhid kulu yaratılmışlara köle olmaktan, onlara bel bağlamaktan, onları korku ve ümit duyulacak makam olarak görmekten, ameli onlar için yapmaktan kurtarır. Gerçek anlamda izzet ve en yüce şeref budur. Böylelikle kul, tek ilah olarak Allah azze ve celle'yi tanıyıp kulluğunu bir tek O'na arzeder. O'ndan başkasına ümit beslemez. Yalnızca rabbinden korku ve haşyet duyar. Yalnızca O'na yönelip tevbe eder. Böylece kul, felaha ve necata kavuşur.

- Tevhid tam bir ihlâsla gerçekleştirilip de kalpte eksiksiz ve mükemmel bir şekilde yer edince, az olan amelin çoğalmasını sağlar. Sınır ve hesap söz konusu olmadan, yapılan ameller ve söylenen hayır sözlerinin karşılığı kat kat artar. İhlâs kelimesi olan kelime-i tevhid, kulun amel terazisinde ağır basar. Öyle ki, gökler, yer ve yaratılmışlardan oluşan şenlendiricileri dahi kelime-i tevhid karşısında hafif kalır. Konu içerisinde zikredilen Ebû Sa'îd radıyallâhu anh hadisinden ve Bitâka hadisinden anlaşılan budur. Bitâka hadisinde *Lâ ilâhe illallâh*'ın doksan dokuz adet günah defterine ağır bastığı ve bu defterlerden her birinin gözün alabildiği büyüklükte olduğu ifade edilmektedir. Bunun nedeni kelime-i tevhidi söyleyenin mükemmel bir ihlâsa sahip olmasıdır. Kelime-i tevhidi söyleyen nice insanlar bu dereceye varamamaktadırlar. Çünkü bu hadiste bildirilen kulun kalbinde yer etmiş olduğu gibi ya da buna yakın bir vasıfta iman ve ihlâsı mükemmel şekilde gerçekleştirmemişlerdir.

- Allah azze ve celle tevhid ehline dünyada iken fetih, zafer, izzet, şeref, hidâyet, kolaylık, durumların ıslah edilmesi, söz ve fiillerin düzeltilmesini garantilemektedir.

- Allah subhanehu ve teâlâ iman ehli muvahhidleri dünya ve ahiretin kötülüklerine karşı savunmaktadır. Hoş bir hayat, huzur ve itminan nimetlerini bahşetmektedir. Bu cümlelerin Kitab ve sünnette birçok delili bulunmaktadır. Allah en iyisini bilir.

ÜÇÜNCÜ BÂB

TEVHİDİ GERÇEKLEŞTİREN KİMSENİN HESAPSIZ CENNETE GİRECEĞİ BÂBI[29]

[illegible]

«İbrahim, başlı başına bir ümmet idi; kâniten lillah ve hanîf idi. Hiçbir zaman müşriklerden olmadı.»[30] (Nahl, 120)

[illegible]

«Onlar ki Rab'lerine şirk koşmazlar…»[31] (Müminûn, 59)

5

18

وللترمذي —وحسّنه— عن أنس: سمعتُ رسولَ الله ﷺ يقولُ: «قال اللهُ تعالى: يا ابنَ آدمَ، لو أتيتني بقُرابِ الأرضِ خطايا، ثمّ لقيتني لا تُشرِكُ بي شيئًا لأتيتُك بقُرابِها مغفرةً».

19

﴿ إنّ إبراهيمَ كان أمّةً قانتًا لله حنيفًا ولم يكُ من المشركين ﴿١٢٠﴾ ﴾ [النحل: ١٢٠].

20

﴿ والذين هم بربّهم لا يُشركون ﴿٥٩﴾ ﴾ [المؤمنون: ٥٩].

21

عن حُصَينِ بنِ عبدِ الرحمنِ قال: «كنتُ عندَ سعيدِ بنِ جُبيرٍ فقال: أيُّكم رأى الكوكبَ الذي انقضَّ البارحةَ؟ فقلتُ أنا، ثمّ قلتُ: أما إنّي لم أكنْ في صلاةٍ: ولكنّي لُدِغتُ. قال فما صنعتَ؟ قلتُ: إرتقيتُ. قال: فما حملك على هذا؟ قلتُ: حديثٌ حدّثناه الشعبيُّ. قال: وما حدّثكم؟ قلتُ حدّثنا عن بُريدةَ بنِ الحُصَيبِ أنّه قال: لا رُقيةَ إلاّ من عينٍ أو حُمَةٍ. قال: أحسنَ من إنتهى

6

إلى ما سمع، ولكن حدّثنا ابنُ عبّاسٍ عن النبيّ ﷺ أنّه قال: عُرِضتْ عليَّ الأممُ، فرأيتُ النبيَّ ومعه الرهطُ، والنبيَّ معه الرجلُ، والرجلان، والنبيَّ وليس معه أحدٌ، إذْ رُفِعَ لي سوادٌ عظيمٌ فظننتُ أنّهم أمّتي: فقيل لي: هذا موسى وقومُه، فنظرتُ فإذا سوادٌ عظيمٌ، فقيل لي: هذه أمّتك ومعهم سبعون ألفًا يدخلون الجنّةَ بغيرِ حسابٍ ولا عذابٍ. ثمّ نهض فدخل منزلَه، فخاض الناسُ في أولئك، فقال بعضُهم: لعلّهم الذين صحبوا رسولَ الله ﷺ، وقال بعضُهم: فلعلّهم الذين وُلِدوا في الإسلامِ فلم يُشركوا به شيئًا. وذكروا أشياءَ، فخرج عليهم رسولُ الله ﷺ فأخبروه فقال: «هم الذين لا يسترقون ولا يكتوون ولا يتطيّرون، وعلى ربّهم يتوكّلون»، فقام عُكّاشةُ بنُ مِحصنٍ، فقال: أُدْعُ اللهَ أن يجعلني منهم. فقال: أنتَ منهم. ثمّ قام رجلٌ آخرُ، فقال: أُدْعُ اللهَ أن يجعلني منهم فقال: سبقك بها عُكّاشةُ».

22

﴿ إنّ اللهَ لا يغفرُ أن يُشركَ به ويغفرُ ما دون ذلك لمن يشاءُ ... ﴿٤٨﴾ ﴾ [النساء: ٤٨].

23

6

إلى ما سمع، ولكن حدثنا ابن عباس عن النبي ﷺ أنه قال: عرضت علي الأمم، فرأيت النبي ومعه الرهط، والنبي معه الرجل، والرجلان، والنبي وليس معه أحد، إذ رفع لي سواد عظيم فظننت أنهم أمتي: فقيل لي: هذا موسى وقومه، فنظرت فإذا سواد عظيم، فقيل لي: هذه أمتك ومعهم سبعون ألفا يدخلون الجنة بغير حساب ولا عذاب. ثم نهض فدخل منزله، فخاض الناس في أولئك، فقال بعضهم: لعلهم الذين صحبوا رسول الله ﷺ، وقال بعضهم: فلعلهم الذين ولدوا في الإسلام فلم يشركوا به شيئا. وذكروا أشياء، فخرج عليهم رسول الله ﷺ فأخبروه فقال: «هم الذين لا يسترقون ولا يكتوون ولا يتطيرون، وعلى ربهم يتوكلون»، فقام عكاشة بن محصن، فقال: أدع الله أن يجعلني منهم. فقال: أنت منهم. ثم قام رجل آخر، فقال: أدع الله أن يجعلني منهم فقال: سبقك بها عكاشة».

22

﴿إن الله لا يغفر أن يشرك به ويغفر ما دون ذلك لمن يشاء ...﴾ ﴿٤٨﴾ [النساء: ٤٨].

23

Husayn b. Abdurrahmân şöyle anlatmaktadır: “Sa’îd b. Cubeyr’in yanındaydım “Dün gece düşen yıldızı kim gördü?” diye sorunca, “Ben (gördüm)” dedim. Sonra da “Namaz kılıyor değildim, beni bir şey sokmuştu.” dedim. “Ne yaptın?” dedi. “Rukye[32] yaptım.” dedim. “Seni buna sevkeden nedir?” diye sordu. “Bize Şa’bî’nin tahdis ettiği hadistir.” dedim. “Ne tahdis etti size?” dedi. “Bize Bureyde b. Husayb’ın şöyle dediğini tahdis etti” dedim: “Rukye ancak nazar ve zehirlenmeye karşı yapılabilir.”[33] Bunun üzerine (Sa’îd b. Cubeyr) şöyle dedi: “İşittiğini uygulayan ne güzel etmiştir. Fakat bize İbn Abbas radıyallâhu anhumâ Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem’in şöyle buyurduğunu tahdis etti: *«Bana ümmetler arzedildi. Öyle peygamber gördüm, yanında on kişiden daha az sayıda bir grup insan bulunmaktaydı. Başka bir peygamberin yanında bir iki kişi vardı. Bir başka peygamberin yanında hiç kimse yoktu. Büyük bir kalabalık bana gösterildi. Kendi ümmetim sandım. “Bu Mûsâ ve kavmidir” denildi. Daha sonra “Ufka bak!” denildi. Bir de baktım ki oldukça büyük bir kalabalık, “işte bu senin ümmetindir” denildi. Beraberlerinde hesap ve azap görmeden cennete girecek yetmiş bin insan bulunmaktadır.»* Daha sonra kalktı ve evine girdi. Gerideki insanlar hadiste bahsedilen yetmiş bin kişi hakkında konuşmaya başladı. Kimisi: “Bunlar Rasûlullah’ın ashabıdır” dedi. Kimisi de “İslam’da doğup da Yüce Allah’a hiçbir şeyi ortak koşmamış olan insanlardır” dedi. Başka şeyler de dile getirdiler. Ardından Rasûlullah yanlarına çıktı. Aralarında konuştuklarını O’na da anlattılar. Bunun üzerine: *«Onlar kendilerine rukye yapılmasını talep etmeyen[34], dağlama yöntemiyle tedavi yapmayan, uğursuzluğa inanmayan yalnızca rablerine tevekkül edenlerdir.»* buyurdu. ‘Ukkâşe b. Mihsan radıyallâhu anh kalkıp “Allah’a dua et de beni onlardan kılsın!” dedi. Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem ona *«Sen onlardansın.»* buyurdu. Başka bir adam da kalkarak “Beni de onlar arasına katması için Allah’a dua et!” dedi. Rasûlullah da *«‘Ukkâşe senden önce davrandı ve seni geçti.»* buyurdu.”[35]

ÂYET VE HADİSLERDEN ANLAŞILAN MES’ELELER

Birinci Mes’ele:

İnsanların tevhid konusundaki mertebelerinin farklılığı.

İkinci Mes’ele:

Tevhidin gerçekleştirilmesi hakkında açıklama.

Üçüncü Mes’ele:

Allah subhanehu ve teâlâ İbrahim aleyhisselâm'ı "Hiçbir zaman müşriklerden olmadı" buyurarak övgüyle anmaktadır.

Dördüncü Mes'ele:

Yüce Allah [gerçek] veliler hakkında şirkten uzak kalmaları sebebiyle övgüde bulunmaktadır.

Beşinci Mes'ele:

Rukye ve dağlamanın terk edilmesi Tevhidin [tam anlamıyla] gerçekleşmesine dahildir.

Altıncı Mes'ele:

Tevekkül hasletine [sadece] bu özelliklerin hepsini bir arada barındıranlar sahiptirler.

Yedinci Mes'ele:

Bahsedilen mertebeye ancak amel işlemekle ulaşabileceklerini iyice kavramış olan sahabenin ne denli ilmî derinlik sahibi oldukları [bu kıssa ile] ortaya çıkmaktadır.

Sekizinci Mes'ele:

[Bunlardan anlaşılan bi diğer husus] Ashabın hayır işlemeye olan düşkünlüğüdür.

Dokuzuncu Mes'ele:

Hem keyfiyetleri [dereceleri ve faziletleri] açısından hem de çoklukları ile bu ümmetin [diğer ümmetlere karşı] üstünlüğünün öğrenilmesi.

Onuncu Mes'ele:

[Sabit olan hususlardan bir diğeri] Mûsâ aleyhisselâm'ın ashabının üstünlüğüdür.

Onbirinci Mes'ele:

Bütün ümmetlerin Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem'e arzedileceği.

Onikinci Mes'ele:

Her bir ümmetin ayrı ayrı ve kendi peygamberleri ile haşredilecek olması.

Onüçüncü Mes'ele:

[Çoğunlukla] Peygamberlerin davetine olumlu karşılık verenlerin azlığı.

Ondördüncü Mes'ele:

Davetine hiç cevap alamamış olan peygamberin mahşere yalnız başına geleceği.

Onbeşinci Mes'ele:

Bu bilginin[36] faydası ise şudur: Çokluk ile aldanmamak ve azlık yüzünden yalnızlığa çekilmemek gerekir.

Onaltıncı Mes'ele:

Nazar ve zehirlenmeler karşısında rukye yapılmasına ruhsat tanınması.

Onyedinci Mes'ele:

[Sa'id b. Cubeyr'in] "İşittiğini uygulayan ne güzel etmiştir. Fakat…" sözünden anlaşıldığı gibi selefin[37] ne kadar derin bir ilme sahip olduğu ve birinci hadisin ikincisine muhalif olmadığı.

Onsekizinci Mes'ele:

Selef birilerini onda bulunmayan özelliklerle övmezlerdi.[38]

Ondokuzuncu Mes'ele:

[Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in Ukkaşe radıyallahu anh'a söylediği:]*«Sen onlardansın»* sözünün peygamberliğine delil olması.[39]

Yirminci Mes'ele:

'Ukkâşe radıyallâhu anh'ın fazileti.

Yirmibirinci Mes'ele:

[Yerine göre bazen açıkça söylemek yerine] Üstü kapalı sözler kullanılması[nın caizliği]

Yirmiikinci Mes'ele:

['Ukkaşe radıyallahu anh'den sonra dua isteyen şahsa davranışındaki incelik sebebiyle anlaşılan hususlardan birisi de] Rasûlullah'ın güzel ahlakı.

AÇIKLAMALAR

Bu bâb bir önceki bâbın devamı ve tamamlayıcısı niteliğindedir.

Tevhidin gerçekleştirilmesi demek, hem büyük-küçük her türlü şirkten, hem de itikadî, sözlü ve amelî her türlü bid'atten ve isyanlardan arındırılması, temizlenmesi demektir. Bunun yolu da söz, fiil ve iradelerde ihlâsın tam anlamıyla sağlanmasından, tevhidin aslına aykırı olan büyük şirkten ve kemalini zedeleyen küçük şirkten uzak kalmaktan geçer. Ayrıca tevhidin safiyetini bozan, kemalini engelleyen, etkisinin meydana gelmesine mani olan bid'at ve günahlardan da kurtulmak gerekir.

Kalbi iman ve ihlâsla dolu olarak tevhidi gerçekleştiren, Allah azze ve celle'nin emirlerine boyun eğmek, yalnızca O'na yönelmek suretiyle amellerle bu tevhidini tasdikleyen ve herhangi bir günahta ısrar ederek tevhidi zedelemekten sakınan kimse, hesapsız olarak cennete girer. Cennete öncelikli sırada girmeye hak kazanmış kimseler arasında bulunarak cennetin çeşitli derecelerine yerleşir.

Tevhidin gerçekleşmesini sağlayan özel hususlardan biri de mutlak anlamda Allah'a yönelmek ve güçlü bir tevekkülle bağlanmaktır. Hiçbir konuda yaratılmışlara kalben yönelmemek, başvurmamaktır. İstenecek şeyin ne lisân-ı hâlle, ne de lisân-ı kâlle yaratılmışlardan istenmemesidir. İçiyle dışıyla, sözüyle, fiiliyle, sevmesi ve nefret etmesiyle, kısacası tüm hal, tavır ve davranışlarıyla insanın tek maksadının rabbinin rızasını kazanmak olması gerekir. Bu konuda da Rasûlullah'ın yolunu takip etmelidir.

İnsanlar bu önemli konuda çeşitli derecelere sahiptirler: *«Herkesin yaptıkları işlere göre dereceleri vardır.»* (En'âm, 132)

Tevhidin temenni ve gerçekten uzak bir takım iddialarla, değersiz laflarla gerçekleşmesi mümkün değildir. Tevhidin gerçekleşmesinin tek yolu iman esaslarının ve ihsan gerçeklerinin kalplerde derinlemesine kök salması ve bunun güzel ahlaklarla ve salih amellerle tasdiklenmesidir.

Bu şekilde tevhidi gerçekleştirmiş olan kimse, bir önceki bâbda zikredilen tüm faziletlere eksiksiz olarak sahip olur. Allah en iyisini bilendir.

DÖRDÜNCÜ BÂB

ŞİRKTEN ENDİŞE DUYMA İLE İLGİLİ BÂB

«Allah, kendisine şirk koşulmasını asla bağışlamaz; bundan başkasını, (günahları) dilediği kimse için bağışlar.» (Nisâ, 48, 116)

Halîl[40] aleyhisselam da [âyette geçtiği üzere] şöyle demektedir:

«Beni ve oğullarımı putlara tapmaktan uzak tut!» (İbrahim, 35)

Hadis-i şerifte Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurmaktadır: *«Sizin hakkınızda en çok korktuğum şey, küçük şirktir.»* Küçük şirkin ne olduğu sorulduğunda, cevaben: *«Riyadır»* buyurmuştur.[41]

İbn Mes'ûd radıyallâhu anh'tan rivâyet edildiğine göre Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

«Herkime ölüm, Allah ile birlikte kendisine dua ettiği bir nidd[42] olduğu halde gelirse cehenneme girer.»[43] Buhârî rivâyet etmiştir.

26 Muslim'in Câbir radıyallâhu anh'tan rivâyet etmiş olduğu hadiste Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurmaktadır: *«Allah'ın karşısına hiçbir şeyi şirk koşmadan çıkan kimse cennete girer. O'na, şirk koşarak kavuşan ise cehenneme girer.»*[44] Muslim rivâyet etmiştir.

[ÂYET VE HADİSLERDEN ANLAŞILAN] MES'ELELER

Birinci Mes'ele:

Şirkten korku duyulması [nın gerekliliği.][45]

İkinci Mes'ele:

Riyakârlık şirktendir.

Üçüncü Mes'ele:

Riyakârlık [büyük değil] küçük şirk kapsamındadır,

Dördüncü Mes'ele:

Salihler hakkında en çok korkulan şey riyadır.

Beşinci Mes'ele:

Cennet ve cehennemin [her an insanın düşebileceği kadar] yakın olduğu.

Altıncı Mes'ele:

Her ikisinin de yakınlığı [tek bir amel sebebiyle] aynı hadiste zikredilmiştir.

Yedinci Mes'ele:

Hiçbir şeyi şirk koşmadan Allah'ın huzuruna varanın cennete; şirk koşarak varanın ise, insanların en çok ibadet ehli olanı dahi olsa cehenneme gireceği.[46]

Sekizinci Mes'ele:

İbrahim aleyhisselâm'ın kendisi ve evlatları için putlara tapmaktan uzak tutulmaları dileği [zikrettiğimiz mesail içerisinde] en önemli mes'elelerden birisidir.[47]

Dokuzuncu Mes'ele:

İbrahim aleyhisselâm bu duasında, *«Çünkü onlar (putlar), insanlardan birçoğunun sapmasına sebep oldular, Rabbim.»* (İbrahim, 36) âyetinde de belirtildiği üzere çoğunluğun mubtela olduğu bu durumundan ibret almıştır.

Onuncu Mes'ele:

İmam Buhârî rahimehullah'ın da işaret ettiği gibi bu âyet ve hadislerde *«Lâ ilâhe illallâh»*ın tefsiri de yapılmaktadır.

Onbirinci Mes'ele:

[Bu bâbda] Şirkten uzak kalabilenin fazileti de sabit olmaktadır.

AÇIKLAMALAR

Ulûhiyyet ve ibadet tevhidindeki şirk tevhidin tamamını yok eder. Şirk ise iki çeşittir: Açık büyük şirk ve gizli küçük şirk.

Büyük Şirk

Kişinin Allah'a bir nidd edinmesi ve Allah'a dua eder gibi ona da dua etmesi, ondan korkması, ondan ümit etmesi veya onu Allah gibi sevmesi veya ibadetin herhangi bir şeklini ona yöneltmesidir. Böyle bir şirk, sahibinde tevhid namına hiçbir şey bırakmaz. Allah'ın cenneti haram kıldığı ve mekân olarak cehennemi reva gördüğü müşrik işte budur.

Allah'tan başka bir varlığa yöneltilen bu ibadeti kişi, ister ibadet olarak, isterse tevessül veya bir başka isimle isimlendirsin, bu büyük şirk kapsamındadır. Çünkü nazar-ı itibara alınan ölçü, eşya için kullanılan lafız ve ibareler değil, anlam ve hakikatleridir.

Küçük Şirk

İbadet makamında bulunmayan şeyler yaratılmışlar konusunda aşırı gitmek, Allah'tan başkası adına yemin etmek, basit riyakârlıklar gibi şirke kapı aralayan tüm söz ve fiiller de küçük şirk kapsamındadır.

Tevhide zıt olan büyük şirk, ebedi olarak cehenneme girmeye, cennetten mahrumiyete sebep olduğuna ve mutluluğun elde edilmesi için mutlaka şirkten uzak kalınması gerektiğine göre kulun en üst düzeyde korku ve endişeyi şirke düşmek hakkında taşıması gerekir. Şirkin her türlüsünden ve ona yolaçan sebep ve vesilelerinden şiddetle kaçınmalıdır. Peygamberler, seçkin ve önde gelen kullar gibi şirkten koruması için Allah'a sığınmak ve ondan korunma dilemek gerekir.

Buna göre kula düşen görev, ihlâsı kalbinde geliştirmek ve güçlendirmektir. Bunun yolu da gizli-açık tüm işlerde ve kulun gerçekleştirdiği tüm fiillerde ibadet, itaat, tevbe, ümit, arzu, rızalık ve sevap beklentisi ile Allah'a olan bağını sıkı tutmaktır. Tabiatı gereği ihlâs hem büyük şirki, hem de küçük şirki def eder. Şirkin herhangi bir türüne kişi, ihlâsındaki zayıflık sebebi ile bulaşır.

BEŞİNCİ BÂB

LÂ İLÂHE İLLALLAH’A DAVET ETMEK BÂBI

Yüce Allah şöyle buyurmaktadır:

«(Rasûlüm!) De ki: “İşte bu, benim yolumdur. Basiret üzere Allah’a davet ederim, *hem ben hem de bana uyanlar.*[48] *Allah’ı (ortaklardan) tenzih ederim! Ve ben müşriklerden değilim!”»*(Yusuf, 108)[49]

8

اتَّبَعَنِي وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿١٠٨﴾

[يوسف: ١٠٨].

29

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: «أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ لَمَّا بَعَثَ مُعَاذًا إِلَى الْيَمَنِ قَالَ: «إِنَّكَ تَأْتِي قَوْمًا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ. فَلْيَكُنْ أَوَّلَ مَا تَدْعُوهُمْ إِلَيْهِ شَهَادَةُ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ» وَفِي رِوَايَةٍ: «إِلَى أَنْ يُوَحِّدُوا اللَّهَ» فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوكَ لِذَلِكَ فَأَعْلِمْهُمْ أَنَّ اللَّهَ افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ خَمْسَ صَلَوَاتٍ فِي كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ، فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوكَ لِذَلِكَ فَأَعْلِمْهُمْ أَنَّ اللَّهَ افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ صَدَقَةً تُؤْخَذُ مِنْ أَغْنِيَائِهِمْ فَتُرَدُّ عَلَى فُقَرَائِهِمْ، فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوكَ لِذَلِكَ فَإِيَّاكَ وَكَرَائِمَ أَمْوَالِهِمْ. وَاتَّقِ دَعْوَةَ الْمَظْلُومِ فَإِنَّهُ لَيْسَ بَيْنَهَا وَبَيْنَ اللَّهِ حِجَابٌ»

(أَخْرَجَاهُ).

30

وَلَهُمَا عَنْ سَهْلِ ابْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: «أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ قَالَ يَوْمَ خَيْبَرَ: «لأُعْطِيَنَّ الرَّايَةَ غَدًا رَجُلاً يُحِبُّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ، وَيُحِبُّهُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ. يَفْتَحُ اللَّهُ عَلَى يَدَيْهِ». فَبَاتَ النَّاسُ يَدُوكُونَ لَيْلَتَهُمْ: أَيُّهُمْ يُعْطَاهَا. فَلَمَّا أَصْبَحُوا غَدَوْا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، كُلُّهُمْ يَرْجُو أَنْ يُعْطَاهَا. فَقَالَ: «أَيْنَ عَلِيُّ

İbn Abbas radıyallâhu anhumâ, şöyle anlatmaktadır: “Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem Mu’âz radıyallâhu anh’ı Yemen’e gönderdiğinde şöyle dedi: *«Sen ehl-i kitaptan olan bir topluma gideceksin. Onları ilk davet ettiğin şey Allah’tan başka gerçek anlamda ibadet edilmeye layık bir başka varlığın bulunmadığına tanıklık etmek olsun!»* Bir başka rivâyette de: *«İlk davetin Allah’ı birlemeye olsun! Bu konuda sana itaat ederlerse, Allah’ın kendilerine her gün ve gecede beş vakit namazı farz kıldığını bildir! Bu konuda da itaat ederlerse, Allah’ın zenginlerinden alınıp fakirlerine verilecek sadakayı (zekatı) farz kıldığını bildir! Bu konuda da itaat ederlerse, değerli mallarını almaktan sakın! Mazlumun duasından da kaçın! Zira mazlumun duası ile Yüce Allah arasında hiçbir engel yoktur.»*[50] Buhârî, Muslim rivâyet etmişlerdir.

8

اتبعني وسبحان الله وما أنا من المشركين ﴿١٠٨﴾﴾ [يوسف: ١٠٨].

29

عن ابن عباس رضي الله عنهما: «أن رسول الله ﷺ لما بعث معاذاً إلى اليمن قال: «إنك تأتي قوماً من أهل الكتاب. فليكن أول ما تدعوهم إليه شهادة أن لا إله إلا الله» وفي رواية: «إلى أن يوحدوا الله» فإن هم أطاعوك لذلك فأعلمهم أن الله افترض عليهم خمس صلوات في كل يوم وليلة، فإن هم أطاعوك لذلك فأعلمهم أن الله افترض عليهم صدقة تؤخذ من أغنيائهم فترد على فقرائهم، فإن هم أطاعوك لذلك فإياك وكرائم أموالهم. واتق دعوة المظلوم فإنه ليس بينها وبين الله حجاب» (أخرجاه).

30

ولهما عن سهل ابن سعد رضي الله عنه: «أن رسول الله قال يوم خيبر: «لأعطين الراية غداً رجلاً يحب الله ورسوله، ويحبه الله ورسوله. يفتح الله على يديه». فبات الناس يدوكون ليلتهم: أيهم يعطاها. فلما أصبحوا غدوا على رسول الله ﷺ، كلهم يرجو أن يعطاها. فقال: «أين علي

9

ابن أبي طالب؟». فقيل: هو يشتكي عينيه. قال: «فأرسلوا إليه». فأتي به فبصق في عينيه ودعا له فبرئ كأن لم يكن به وجع فأعطاه الراية فقال: «أنفذ على رسلك، حتى تنزل بساحتهم، ثم ادعهم إلى الإسلام. وأخبرهم بما يجب عليهم من حق الله تعالى فيه، فوالله لأن يهدي الله بك رجلاً واحداً خير لك من حمر النعم».

31

﴿أولئك الذين يدعون يبتغون إلى ربهم الوسيلة أيهم أقرب ويرجون رحمته ويخافون عذابه إن عذاب ربك كان محذوراً ﴿٥٧﴾﴾ [الإسراء: ٥٧].

32

﴿وإذ قال إبراهيم لأبيه وقومه إنني براء مما تعبدون ﴿٢٦﴾ إلا الذي فطرني فإنه سيهدين ﴿٢٧﴾ وجعلها كلمة باقية في عقبه لعلهم يرجعون ﴿٢٨﴾﴾ [الزخرف: ٢٦ — ٢٨].

33

﴿اتخذوا أحبارهم ورهبانهم أرباباً من دون الله﴾ [التوبة: ٣١].

34

[illegible]

Yine ikisinin rivâyet ettiği bir hadiste Sehl b. Sa'd radıyallâhu anh şöyle anlatır: "Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem Hayber Günü şöyle dedi: *«Yarın sancağı öyle birine vereceğim ki; Allah ve Rasûlü tarfından sevilir; o da Allah ve rasûlünü sever. Allah onun eliyle fethi nasip edecektir.»* İnsanlar gece olunca aralarında sancağın kime verileceğini konuşmaya başladılar. Sabah olunca Rasûlullah'ın yanına gittiler. Herkes sancağın kendisine verileceğini ümit ediyordu. Peygamber sallallâhu aleyhi ve selem: *«Ali b. Ebî Tâlib nerede?»* dedi. Gözlerinden rahatsız olduğunu söylediler. Haber gönderip çağırttılar. Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem tükürüğünü Ali radıyallâhu anh'ın gözlerine sürüp dua edince, gözleri sanki hiç ağrımamış gibi iyileşti. Daha sonra Rasûlullah sancağı ona verdi ve şöyle dedi: *«Düşman sahasına varana kadar ağır ol! Daha sonra onları İslam'a davet et! Allah'ın kendileri üzerinde ne gibi hakları olduğunu bildir! Allah'a yemin olsun ki, Allah'ın senin elinle bir insanı hidâyete erdirmesi kızıl develerden daha hayırlıdır.»*[51] "Konuşmaya başladılar" kısmı, hadisin orijinalinde *yedûkûn* kelimesi ile ifade edilmiştir.

[ÂYET VE HADİSLERDEN ANLAŞILAN] MES'ELELER

Birinci Mes'ele:

Allah'a davet, Rasûlullah'a ittiba edenlerin yoludur.[52]

İkinci Mes'ele:

İhlâsa dikkat çekilmektedir. Çoğu kimse "hakka davet" için ayağa kalktığı halde insanları kendi nefsine davet etmektedir.[53]

Üçüncü Mes'ele:

[Davet işini yapanlar için] Basiret farzlardan biridir.

Dördüncü Mes'ele:

Tevhidin güzelliklerinden biri de Allah’ı makamına layık olmayan inanç ve düşüncelerden tenzih etmektir.

Beşinci Mes’ele:

Şirkin çirkinliklerinden biri ise, Allah hakkında yakışıksız bir inanç ve düşünce olmasıdır.

Altıncı Mes’ele:

Bu mes’elelerin en önemlilerinden birisi: Müslümanın velev ki şirk koşmasın müşriklerden uzaklaşması gereğidir.*

Yedinci Mes’ele:

Tevhid [kula öğrenmesi ve amel etmesi] farz olan ilk şeydir.

Sekizinci Mes’ele:

Tevhid her şeyden hatta namazdan daha önceliklidir.[54]

Dokuzuncu Mes’ele:

[Muâz hadisinde geçen ilk olarak daveti yapılacak şey:] “Allah’ı birleme” ile “Lâ ilâhe illâllah” kelimesine şehadet etmenin aynı anlamda olduğu.

Onuncu Mes’ele:

İnsanlardan bir topluluğun “Ehl-i Kitap” oldukları halde[55] bunu bilemeyebileceği ya da bildiği halde amel etmeyebileceği.

Onbirinci Mes’ele:

Eğitim-öğretimde aşamalı bir yol izlenmesine dikkat çekilmesi.

Onikinci Mes’ele:

[Eğitim-öğretimde meselelerin] önem sırasına göre takip edilmesi.

Onüçüncü Mes’ele:

Zekâtın ödenmesi [konusu.]

Ondördüncü Mes’ele:

Öğreticinin öğrenende oluşan şüpheleri gidermesinin [gerekliliği.]

Onbeşinci Mes’ele:

Zekâtta değerli malları almaktan sakınılması.

Onaltıncı Mes’ele:

Mazlumun duasından sakınılması gerektiği.

Onyedinci Mes’ele:

[Mazlumun duası ile Allah arasında] hiçbir engelin bulunmadığı.

Onsekizinci Mes’ele:

Peygamber sallallâhu aleyhi ve selem ve önde gelen velilerin başlarından geçen sıkıntı, açlık, onulmaz hastalık gibi çileler de tevhidin delillerindendir.

Ondokuzuncu Mes’ele:

Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem'in: *"Allah'a yemin olsun sancağı öyle birine vereceğim ki, ..."* şeklindeki sözlerinin peygamberlik delillerinden olduğu.

Yirminci Mes'ele:

Ali radıyallâhu anh'ın gözüne kendi tükürüğünü sürmesinin de yine bir diğer peygamberlik delillerinden olduğu.

Yirmibirinci Mes'ele:

Ali radıyallâhu anh'ın fazileti.

Yirmiikinci Mes'ele:

Bu olayda sahabenin [büyüklüklerine ve] faziletlerine de bir işaret bulunmaktadır. Mezkûr geceyi ashab-ı kiram, Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem'in sancağı kime vereceğini ve fetih müjdesine kimin nail olacağını konuşarak geçirmişlerdir.

Yirmiüçüncü Mes'ele:

[Öğrenilmesi gereken diğer bir ders] Kadere iman etmek: Herhangi bir şeyi elde etmek için çaba sarfeden ona kavuşamayabilir; çaba göstermeyen de onu elde edebilir.

Yirmidördüncü Mes'ele:

Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem'in Ali radıyallâhu anh'a: *«Ağır ol!»*sözünde [savaş] âdâbına [ilişkin bir öğreti bulunmaktadır.]

Yirmibeşinci Mes'ele:

Savaştan önce İslam'a davetin yapılması [nın gerekliliği.]

Yirmialtıncı Mes'ele:

İster ilk kez davet yapılıyor olsun isterse daha önce davet veya savaş yapılmış olsun muhataplara yeniden davette bulunmak meşrudur.

Yirmiyedinci Mes'ele:

Rasûlullah'ın: *«Allah'ın kendileri üzerinde ne gibi hakları olduğunu bildir!»* sözü gereği davetin hikmetle yapılması.

Yirmisekizinci Mes'ele:

İslam'da Allah'ın hakkının ne olduğunun bilinmesinin [gerekliliği.]

Yirmidokuzuncu Mes'ele:

İnsanın kendisi eliyle tek bir kişinin hidâyete kavuşması karşılığında alacağı sevap.

Otuzuncu Mes'ele:

[Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in: *«Allah'a yemin olsun ki senin elinle…»* sözünden dolayı] Fetva verirken yemin edilebileceği.

AÇIKLAMALAR

Müellifin bâbların dizilişinde takip ettiği sıralamada oldukça uygunluk görülmektedir. Önceki bâblarda tevhidin vucûbiyetini ve faziletini, tevhidin insanın hem iç, hem de dış dünyasında mükemmel olarak gerçekleştirmesi gerektiğini ve tevhid konusundaki teşvikleri ve faziletleri zikretmiş, tevhidin zıddı şirkten endişe edilmesi gerektiği üzerinde durarak kulun ancak bunlarla kemâle erebileceği belirtmiştir.

Daha sonra da bu bâbı zikretmek suretiyle kulun kendisi dışındaki insanların kemâle ermeleri için yapacağı şeyin *«Lâ ilâhe illallah»* kelimesine davet etmek olduğunu dile getirmiştir.[56] Zira kulun tevhidi vacip olan tüm mertebeleri gerçekleştirerek kemâle ermedikçe ve başkalarını da kemâle erdirmeye çalışmadıkça tamam olmaz. İşte tüm peygamberlerin izlemiş oldukları yol budur. Bütün peygamberlerin toplumlarına yönelttikleri ilk çağrı, *«ibadeti yalnızca hiçbir ortağı bulunmayan, bir ve tek olan Allah'a yöneltmek»* olmuştur. Peygamberlerin efendisi ve önderi olan Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem'in tarîkası da budur. O da bu davet vazifesini en iyi biçimde yerine getirmiş, rabbinin yoluna hikmet, güzel öğüt ve en güzel tartışma metoduyla davette bulunmuştur. Ve Allah dinini peygamberi yoluyla kaim kılana ve büyük toplulukları hidâyete sevkedene dek kesinlikle bu konuda gevşeklik ve zayıflık göstermemiştir. Böylece Allah'ın dini, peygamberi yoluyla yeryüzünün doğularına ve batılarına yayılmış, ulaşmıştır. Rasûlullah, bizzat kendisi davet çalışmalarında bulunduğu gibi elçilerine ve takipçilerine de davette bulunmalarını emretmiştir. Onların davet çalışmalarındaki en başta gelen madde de tüm amellerin sıhhat ve kabulünün kendisine bağlı olduğu *«tevhid»* idi.

Kulun bizzat kendisinin tevhidi gerçekleştirmesi gerektiği gibi başkalarına da bu tevhid çağrısını en güzel şekilde ulaştırması gerekmektedir. Kendisi vesilesiyle hidâyete erişenlerin aldıkları sevapların aynısını kul, hiçbir eksilme olmadan aynen almaktadır.

Allah'a ve *«Lâ ilâhe illallah»* kelimesine davet her bir kişiye farzdır.[57] Ancak bu herkesin kendi gücü nisbetindedir.

Alim olan kimsenin davet, irşad ve hidâyet çalışmaları konusundaki görevi alim olmayana göre daha fazladır.

Yine bedeniyle, eliyle ya da makamı ve diliyle davet çalışmasına güç yetirebilenin bu konumda ve güçte bulunmayanlara göre sorumluluğu daha fazladır.

Allah şöyle buyurmaktadır: *«Gücünüz yettiğince Allah'a karşı takva sahibi olun!»* (Teğâbun, 16) Yarım kelime ile de olsa dine yardımcı olana Allah merhameti ile muamele buyursun! Zira kulun gücü yettiği halde dine daveti terk etmesi helake götüren bir sebeptir.

ALTINCI BÂB

TEVHİDİN VE “LÂ İLÂHE İLLALLAH”IN AÇIKLANMASI İLE İLGİLİ BÂB

Allah şöyle buyurmaktadır:

«Onların yalvarıp durdukları bu varlıklar ise Rablerine -hangisi daha yakın olacak diye- vesile ararlar; O’nun rahmetini umar ve azabından korkarlar. Çünkü Rabbinin azabı, sakınılacak bir azaptır.» (İsrâ, 57)*

«Bir zaman İbrahim, babasına ve kavmine demişti ki: «Ben sizin; -beni hiç yok iken yaratan hariç olmak üzere- bütün taptıklarınızdan teberri ediyorum. Bundan böyle O, mutlaka bana yol göstericilik edecektir.» Bu sözü, ardından geleceklere devamlı kalacak bir miras olarak bıraktı, umulur ki onlar da dönenlerden olurlar.» (Zuhruf, 26-28)

«(Yahudiler) Allah’tan başka alimlerini (hahamlarını); (hıristiyanlar) da rahiplerini rabler edindiler.» (Tevbe, 31)

«İnsanlardan bazıları Allah’tan başkasını Allah’a denkler edinir de onları Allah’ı sever gibi severler. İman edenlerin Allah’a olan sevgileri ise (onlarınkinden) çok daha fazladır.» (Bakara, 165)

35 Sahîh[-i Muslim]de rivâyet edildiğine göre Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: *«Kim Lâ ilâhe illallâh der de Allah’ın yanı sıra her ibadet olunanı reddederse, malı ve kanı haram olur. Hesabı da Allah’a aittir.»*[58]

[ÂYET VE HADİSLERDEN ANLAŞILAN] MES'ELELER

Birinci Mes'ele:

Bu bâbın ve bundan sonraki bâbların şerhi olacak nitelikteki açıklamalar:

Bunların en önemlisi ve en büyüğü tevhid ve *«Lâ ilâhe illallah»* kelimesine ilişkin açıklamadır. Bu mes'ele aşağıdaki noktalarla daha iyi açıklık kazanmaktadır.

a) İsrâ Sûresi'ndeki âyet-i kerimede (İsrâ, 57) [sıkıntı ve ihtiyaç halinde] salih kimselere dua eden müşrikler reddedilmekte ve bunun büyük şirk olduğu belirtilmektedir.

b) Tevbe Sûresi'ndeki (Tevbe, 31) âyet-i kerimede ehl-i kitabın kendi din bilginleri olan haham ve rahipleri Allah'tan başka rabler edindikleri bildirilmektedir. Onların -başka değil ancak- tek bir ilaha ibadet ile emrolundukları açıklanmaktadır. Bununla birlikte bu âyeti-i kerime'nin apaçık tefsiri: -ki bunda hiçbir işkal ve karışıklığa mahal yoktur- alimlere ve diğer kullara dua etmek değil, masiyet konusunda onlara itaat etmek şeklindedir.*

c) İbrahim aleyhisselâm âyet-i kerimenin ifadesiyle şöyle demektedir: *«Ben sizin; -beni hiç yok iken yaratan hariç olmak üzere- bütün taptıklarınızdan teberri ediyorum.»* (Zuhruf, 26-27) İbrahim aleyhisselâm bu sözünde yalnızca kendi rabbi olan Allah'ı istisna etmektedir. Allah azze ve celle, işte bu beraeti/teberrî oluşu ve bu muvâlâtı/tevellîyi *«Lâ ilâhe illallâh kelimesine şehadet»*in açıklaması olarak zikretmekte ve şöyle buyurmaktadır: *«Bu sözü, ardından geleceklere devamlı kalacak bir miras olarak bıraktı, umulur ki onlar da dönenlerden olurlar.»* (Zuhruf, 28)*

d) Allah böyle kafirler hakkında şöyle buyurmaktadır: *«Onlar artık ateşten çıkamazlar.»* (Bakara, 167) Ayrıca onların [Allah'a] denk tuttukları kimseleri Allah'ı sevdikleri gibi sevdikleri zikredilmektedir. Bu onların Allah'ı büyük bir sevgi ile sevdiklerine delâlet etmektedir. Buna rağmen onlar İslam'a giremiyorlarsa, şirk koştuklarını Allah'tan daha fazla sevenlerin ve Allah'ı bırakıpta yalnızca şirk koştuklarını sevenlerin durumu nedir?

e) Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem: *«Kim Lâ ilâhe illallâh der de Allah'ın yanı sıra her ibadet olunanı reddederse, malı ve kanı haram olur. Hesabı da Allah'a aittir.»* buyurmaktadır. Bu hadis-i şerif, *«Lâ ilâhe illallâh»*ın mana ve mefhûmunu çok güzel bir şekilde ortaya koymaktadır. Şöyle ki, mal ve canın korunma altına girmesi ve eman sırf bu kelimeyi telaffuzdan dolayı değildir. Hatta manasını kavramak, ikrar etmek, bir ve tek olarak Allah'a dua etmek de yeterli değildir; Allah'tan başka her ibadet olunanı reddetmedikçe kişinin malı ve canı dokunulmaz değildir. Bu konuda herhangi bir şüphe duyan ya da duraksayan kişinin de, malı da kanı da dokunulmaz değildir. Bundan daha büyük öneme sahip bir başka konu var mı ki? Bundan daha iyi açıklayan ve tartışmanın önüne geçen bir başka söz olabilir mi ki?[59]

AÇIKLAMALAR

Tevhid ve *«Lâ ilâhe illallah»* aynı anlamdadır. Bâb başlığında aynı anlama gelen bu iki ifadenin kullanılması, eş anlamlı (müteradif) kelimelerin birbirine atfı kabilindendir.

Müellifin de belirttiği gibi bu konu konular arasında en büyük ve en önemlisidir.

Tevhidin tefsirinin hakikati: *«Bütün kemâl sıfatları ve ibadetin ihlasla sırf O'na yapılması açısından Rabbin birliğini bilmek ve itiraf etmektir.»* Bu da iki meseleye racidir:

1. Allah'tan başka varlıklar hakkında ulûhiyyetin bütünüyle reddedilmesi. Ne Peygamber, ne de melek veya bu ikisi dışında bir başka varlığın ilahlıkta ve ibadetten herhangi bir şeyde kesinlikle hiçbir hakka sahip olamayacaklarını bilmek ve inanmak gerekir. Hiçbir yaratılmış bu konularda en ufak bir paya sahip olamayacağı kesin olarak kabullenilmelidir.

2. İlahlığın eşi ve benzeri bulunmayan bir ve tek olan Allah'a ait olduğunu ve ilah olabilmenin tüm üstünlüklerinin Allah'ın hakkı olduğunu kabullenmek gerekir. Üstün ilahlık özellikleri, en mükemmel sıfatlar, en yüce özelliklerdir. Kul, dini ihlâsla sırf Allah'a mahsus kılmadıkça bu şekildeki bir inanç yeterli olmaz. Allah'ın rıza ve sevabını umarak İslam, iman ve ihsanı hayata geçirmek; Allah'ın ve yaratıkların hukukunu gözetmek gerekmektedir.

Kelime-i tevhidin açıklanmasını ve gerçekleştirilmesini eksiksiz olarak tamamlayan bir diğer husus da Allah'tan başkalarına ibadet etmeye yanaşmamaktır. Allah gibi sevilen eşler koşmak, onlara Allah gibi itaat etmek ve Allah için olduğu gibi onlar için amel etmek *«Lâ ilâhe illallâh»* ile taban tabana zıttır.

Müellif rahimehullah kelime-i tevhidin en önemli anlamlarından birinin Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem'in şu sözünde görüldüğünü ifade etmektedir: *«Kim Lâ ilâhe illallâh der de Allah'ın yanı sıra her ibadet olunanı reddederse, malı ve kanı haram olur. Hesabı da Allah'a aittir.»* Kelime-i tevhidin yalnızca telaffuz edilmesini mal ve kanın korunması için yeterli görülmemiştir. Dahası manası bilerek telaffuz edilmesi, ikrar edilmesi, yalnızca bir ve tek Allah'a dua edilmesi de yeterli görülmemiştir. Malın ve canın korunması için tüm bunlar yanında Allah dışında ibadet olunan varlıkların reddedilmesi de gerekmektedir. Bu konuda insanın herhangi bir şüphesi olursa ya da duraksarsa, malı ve kanı haram olmuş olmaz.

Böylelikle şu husus açıklığa kavuşturulmuş olmaktadır: Eşi ve ortağı bulunmayan Allah'a ibadet etme gerekliliğine inanmak, bu hususu söz ve inanç olarak ikrar etmek, itaat ve boyun eğmek anlamında kulluğu yalnızca Allah'a sergilemek ve ayrıca inanç, söz ve fiil olarak bunlara aykırı olan hususlardan uzak durmak gerekir.

Bunun yolu da tevhidi gerçekleştirenlere sevgi duymak, onlarla velâyet bağı kurmak, yardımcı olmak, şirk ve küfür ehline düşmanlık beslemekten geçer.[60] Bununla ilgili olarak soyut lafızlar, gerçekten uzak iddialar yeterli olamaz. Bilgi, inanç, söz ve amel arasında uyum bulunması gerekir. Çünkü bunların hepsi birbirine bağlıdır. Biri geri kalırsa, diğerlerinin de geri kalmasına yol açar. Allah en iyi bilendir.

YEDİNCİ BÂB

BELAYA KARŞI HALKA, İP VB. ŞEYLER TAKMANIN ŞİRK OLDUĞUYLA İLGİLİ BÂB

[illegible]

«De ki: Öyleyse bana söyler misiniz? Allah bana bir zarar vermek isterse, Allah'tan başka taptıklarınız, O'nun verdiği zararı giderebilir mi? Yahut Allah, bana bir rahmet dilerse, onlar O'nun bu rahmetini önleyebilirler mi? De ki: Bana Allah yeter. Tevekkül edenler, ancak O'na güvenip dayanırlar.» (Zümer, 38)

11

يضرّ هل هنّ كاشفات ضرّه أو أرادني برحمة هل هنّ ممسكات رحمته قل حسبي الله عليه يتوكّل المتوكّلون ﴿٣٨﴾ [الزمر: ٣٨].

40

عن عمران ابن حصين رضي الله عنه أنّ النبيّ ﷺ رأى رجلاً في يده حلقة من صفر، فقال: «ما هذه؟». قال: من الواهنة. فقال: «انزعها فإنّها لا تزيدك إلا وهنًا. فإنّك لو متّ وهي عليك ما أفلحت أبدًا». رواه أحمد بسند لا بأس به.

41

له عن عقبة ابن عامر مرفوعًا: «من تعلّق تميمة فلا أتمّ الله له، ومن تعلّق ودعة فلا ودع الله له».

42

وفي رواية: «من تعلّق تميمة فقد أشرك».

43

لابن أبي حاتم عن حذيفة أنّه رأى رجلاً في يده خيط من الحمّى فقطعه وتلا قوله تعالى: ﴿وما يؤمن أكثرهم بالله إلا وهم مشركون ﴿١٠٦﴾﴾ [يوسف: ١٠٦].

44

'Imrân b. Husayn radıyallâhu anh'tan rivâyet edildiğine göre Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem elinde pirinçten yapılma bilezik olan bir adam gördü.[61] *«Bu nedir?»* diye sordu. Adam, "Kolumdaki ağrıdan dolayı bunu taktım." dedi. Bunun üzerine Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem: *«Onu çıkar! Çünkü bu, ağrını arttırmaktan başka bir işe yaramaz. Şâyet bu üzerindeyken ölecek olsaydın, ebediyen kurtulamazdın.»* buyurdu."[62] İmam Ahmed beis görülmeyen (lâ be'se bih) bir senedle rivâyet etmiştir.

[illegible]

Yine İmam Ahmed, 'Ukbe b. 'Âmir radıyallâhu anh'tan merfu olarak şöyle rivâyet etmektedir: *«Boynuna temime*[63] *asanın işini Allah tamam etmesin! Vede'a*[64] *takanı Allah terketsin!»*[65]

[illegible]

Bir diğer rivâyette: «*Temîme takan şirk koşmuş olur.»* buyurulmuştur.[66]

11

بضر هل هن كاشفات ضره أو أرادني برحمة هل هن ممسكات رحمته قل حسبي الله عليه يتوكل المتوكلون ﴿٣٨﴾ [الزمر: ٣٨].

40

عن عمران بن حصين رضي الله عنه أن النبي ﷺ رأى رجلاً في يده حلقة من صفر، فقال: «ما هذه؟». قال: من الواهنة. فقال: «انزعها فإنها لا تزيدك إلا وهناً، فإنك لو مت وهي عليك ما أفلحت أبداً». رواه أحمد بسند لا بأس به.

41

وله عن عقبة بن عامر مرفوعاً: «من تعلق تميمة فلا أتم الله له، ومن تعلق ودعة فلا ودع الله له».

42

وفي رواية: «من تعلق تميمة فقد أشرك».

43

ولابن أبي حاتم عن حذيفة أنه رأى رجلاً في يده خيط من الحمى فقطعه وتلا قوله تعالى: ﴿وما يؤمن أكثرهم بالله إلا وهم مشركون ﴿١٠٦﴾﴾ [يوسف: ١٠٦].

44

12

في الصحيح عن أبي بشير الأنصاري رضي الله عنه: «أنه كان مع رسول الله ﷺ في بعض أسفاره فأرسل رسولاً أن لا يبقين في رقبة بعير قلادة من وتر أو قلادة إلا قطعت».

45

عن ابن مسعود رضي الله عنه قال: سمعت رسول الله ﷺ يقول: «إن الرقى والتمائم والتولة شرك». رواه أحمد وأبو داود.

46

«من تعلق شيئاً وكل إليه». رواه أحمد والترمذي.

47

وروى أحمد عن رويفع قال: قال لي رسول الله ﷺ: «يا رويفع، لعل الحياة ستطول بك فأخبر الناس: من عقد لحيته، أو تقلد وتراً، أو استنجى برجيع دابة أو عظم فإن محمداً بريء منه».

48

عن سعيد بن جبير قال: «من قطع تميمة من إنسان، كان كعدل رقبة». رواه وكيع.

49

Ebû Hâtim'in rivâyetine göre Huzeyfe radıyallâhu anh hummadan dolayı eline ip takmış olan bir adam gördü. İpi kopararak şu âyeti okudu: *«Onların ekserisi Allah'a –başka türlü değil- ancak müşrik olarak iman ederler.»* (Yusuf, 106)*

ÂYET VE HADİSLERDEN ANLAŞILAN MES'ELELER

Birinci Mes'ele:

Bela ve benzeri olumsuzlukların def edilmesi halka, bilezik, iplik vs. takılmasının tehlikesi ve bu konuda şiddetle titizlik gösterilmesi.

İkinci Mes'ele:

Sahabi birinin üzerinde benzer bir şey takılı iken ölmesinin kurtuluşuna engel teşkil etmesinde ashabın küçük şirki en büyük günah saymalarına delil bulunmaktadır.

Üçüncü Mes'ele:

[Bunları yapanın] Cehaletinin mazeret sayılmadığı görülmektedir.

Dördüncü Mes'ele:

Takılan nazarlıklar, tılsımlar ve benzerleri dünyada da hiçbir fayda sağlamamakta; aksine zarar getirmektedir. Çünkü Rasûlullah: *«bu senin ancak ağrını arttırır.»* buyurmuştur.

Beşinci Mes'ele:

Bu tür şeyler takılmasının şiddetli ifadelerle reddedilmesi.

Altıncı Mes'ele:

Böyle şeyler takanın işlerinin ona havale edileceğinin açıklanması.

Yedinci Mes'ele:

Temîme takanın şirk koşmuş olacağının açıkça belirtilmesi.

Sekizinci Mes'ele:

Humma sebebiyle ip bağlamanın da şirk sayıldığı.

Dokuzuncu Mes'ele:

Huzeyfe radıyallâhu anh'ın âyet-i kerimeyi okumasında, ashabın büyük şirkin zikredildiği âyeti küçük şirk için delil olarak gösterdikleri görülmektedir. İbn Abbas radıyallâhu anhumâ da Bakara Sûresi'nde geçen âyette benzer bir tutum sergilemiştir.

Onuncu Mes'ele:

Nazara karşı *vede'a* (nazarlık) takılması da şirk sayılmaktadır.

Onbirinci Mes'ele:

Temîme takana Allah'ın işlerini tamamlamaması; *vede'a* takana da Allah'ın onu terk etmesi yönünde beddua edilmesi.

AÇIKLAMALAR

Beladan uzak kalmak ve sıkıntıları def etmek amacıyla halka, iplik vb. şeyler takılması şirk sayılmaktadır.

Bu bâbın anlaşılması ve iyice kavranması sebeplerle ilgili hükümlerin bilinmesine bağlı bulunmaktadır.

Daha detaylandıracak olursak; kulun sebepler konusunda şu üç hususu iyi bilmesi gerekmektedir:

1. Herhangi bir şeyin şer'î açıdan ve kader bakımından sebep olduğu sabit bulunmadığı taktirde sebep olarak kabul edilmemesi gerekir.

2. Sebeplere değil sebepleri yaratan, yöneten ve takdir eden müsebbibe güvenip dayanmak gerekmektedir. Bunun yanında sebeplerin meşru ve faydalı olanlarına sarılmalıdır.

3. Her ne kadar büyük ve güçlü olurlarsa olsunlar sebeplerin Allah'ın kaza ve kaderi ile irtibatlı oldukları, bunun dışına çıkamayacakları unutulmamalıdır.

Allah sebepler üzerinde dilediği gibi tasarrufta bulunabilir. Dilerse, sebebin sebep olma özelliğine hikmeti gereğince süreklilik kazandırır. Kullar böylelikle sebeplerle sonuçları arasındaki bağı görerek sebeplere sarılır ve Allah'ın mükemmel hikmetini kavrarlar. Allah dilerse, sebepler konusunda daha farklı bir tasarrufta bulunabilir. Böylece kullar sebebe güvenip dayanmaz ve yine mükemmel ilâhî kudreti görürler. Mutlak tasarruf ve irade yetkisi yalnızca Allah'a aittir. Kulun tüm sebepler karşısında böyle bir bakış açısına ve tutuma sahip olması gerekir.

Bunlar güzelce kavrandığı taktirde başa gelmeden önce ya da sonra belaları def etmek kastıyla halka, iplik ve benzerlerini takanların şirke düşmüş oldukları anlaşılmaktadır. Belayı asıl def edenin bunlar olduğuna inanırsa, bu büyük şirk kapsamına girer. Bu ise yaratma ve yönetmede Allah 'a ortak koşmak anlamında olduğundan rubûbiyyet konusunda şirk koşmak demektir.

Aynı zamanda ibadet konusunda da şirk koşulmuş olmaktadır. Çünkü o sebebi asıl faktör olarak görmek suretiyle ümit ve arzu ile kalbini ona bağlamaktadır. Belayı asıl def edenin yalnız ve yalnız Allah olduğuna inansa ve bunun yanında da taktığı o şeyin belayı def etmeye yardımı olan bir sebep olduğuna inansa, şer'î açıdan ve kader bakımından sebep sayılmayan bir şeyi sebep olarak kabul etmiş olur. Bu da haramdır; şeriatı ve kaderi yalanlamak demektir.

Çünkü şeriat bu tür davranışları en şiddetli biçimde yasaklamıştır. Şeriatın yasakladığı şeyler ise faydalı sebepler olarak görülemezler.

Kader açısından ise, bu sayılanlar bilinen, tanınan, alışılagelen normal sebepler değildirler. Maksadın gerçekleşmesine vesile olan alışılmamış sebepler ya da faydası dokunan mübah tedavi usullerinden de değildirler. Bunlar ancak şirke götüren vesilelerdendir. Çünkü bunları takanların kalpleri bu sebeplere bağlanmaktadır. Bu da şirk çeşitlerinden ve şirke kapı açan vesilelerdendir.

Bu sebepler, Peygamber'in dili ile Allah'ın rıza ve sevabının umulacağı şer'î sebeplerden değildir. Aynı zamanda mübah tedavi yöntemleri gibi faydası bilinen ve tecrübe edilen kaderle belirlenmiş sebeplerden de değildir. Bunları takanlar fayda beklentisi içinde kalplerini de bunlara bağlamış olmaktadırlar. Dolayısıyla Allah'a bağlanan müminin imanı ve tevhidi kemal bulması için bu gibi sebeplerden şiddetle kaçınması gerekir. Tevhidi mükemmel olan kulun kalbi tevhide aykırı unsurlara bağlı kalmaz. Bu tür tutumlar aynı zamanda akıl eksikliğinin de göstergesidir. Çünkü ilgisi, alakası olmayan, zarardan başka hiçbir faydası bulunmayan bir takım şeylerin takınılması, boyna asılması ahmaklıktan başka bir şey değildir.

Şeriatın hedefi, putperest unsurların yok edilmesi, yaratıklara bağlanma gibi tavırların engellenmesi ile dinin mükemmelliğini sağlamak; hurafe ve asılsız düşüncelerden arındırmak, aklı yücelten, nefsi arındıran, din ve dünyaya yönelik ahvali ıslah eden faydalı işlere kafa yormak suretiyle de akılları mükemmelleştirmektir. Allah en iyi bilendir.

SEKİZİNCİ BÂB

RUKYE VE MUSKALAR HAKKINDA BÂB

12

في الصحيح عن أبي بشير الأنصاري رضي الله عنه: «أنه كان مع رسول الله ﷺ في بعض أسفاره فأرسل رسولاً أن لا يبقين في رقبة بعير قلادة من وتر أو قلادة إلا قطعت».

45

عن ابن مسعود رضي الله عنه قال: سمعت رسول الله ﷺ يقول: «إن الرقى والتمائم والتولة شرك». رواه أحمد وأبو داود.

46

«من تعلق شيئاً وكل إليه». رواه أحمد والترمذي.

47

روى أحمد عن رويفع قال: قال لي رسول الله ﷺ: «يا رويفع، لعل الحياة ستطول بك فأخبر الناس: من عقد لحيته، أو تقلد وتراً، أو استنجى برجيع دابة أو عظم فإن محمداً بريء منه».

48

عن سعيد ابن جبير قال: «من قطع تميمة من إنسان، كان كعدل رقبة». رواه وكيع.

49

Sahîh[-i Buhârî ve Sahîh-i Muslim]de rivâyet edildiğine göre Ebû Beşîr el-Ensârî radıyallâhu anh bir sefer sırasında Rasûlullah ile birlikteydi. Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem birisiyle hiçbir devenin boynunda yay kirişinden yapılma ya da herhangi bir türde gerdanlık bırakılmayıp koparılmsı için haber gönderdi.[67]

12

في الصحيح عن أبي بشير الأنصاري رضي الله عنه: «أنه كان مع رسول الله ﷺ في بعض أسفاره فأرسل رسولاً أن لا يبقين في رقبة بعير قلادة من وتر أو قلادة إلا قطعت».

45

عن ابن مسعود رضي الله عنه قال: سمعت رسول الله ﷺ يقول: «إن الرقى والتمائم والتولة شرك». رواه أحمد وأبو داود.

46

«من تعلق شيئاً وكل إليه». رواه أحمد والترمذي.

47

روى أحمد عن رويفع قال: قال لي رسول الله ﷺ: «يا رويفع، لعل الحياة ستطول بك فأخبر الناس: من عقد لحيته، أو تقلد وتراً، أو استنجى برجيع دابة أو عظم فإن محمداً بريء منه».

48

عن سعيد ابن جبير قال: «من قطع تميمة من إنسان، كان كعدل رقبة». رواه وكيع.

49

İbn Mes'ûd radıyallâhu anh şöyle anlatmaktadır: "Rasûlullah'ın şöyle buyurduğunu işittim: *«Rukye, temâim (muska) ve tivele*[68] *şirktir.»*[69] Ahmed ve Ebû Dâvûd rivâyet etmiştir.

(Hadisin orijinal metninde zikredilen) *Temâim;* nazar değmesine karşı çocukların üzerine takılan muskaya denir. Asılan bu muska, Kur'an âyetlerinden oluşuyorsa, seleften bazıları tarafından ruhsat tanınmaktadır. Seleften bazıları ise bu türden olsa dahi yasak kapsamında bulunduğu görüşündedirler. İbn Mes'ûd radıyallâhu anh de yasak olduğunu söyleyen bu alimlerden biridir.[70]

Rukye; rahatsızlığı bulunan kimsenin bazı şeyler okumak suretiyle tedavisinin sağlanmasına denilmektedir. Bir diğer ismi de *azâim*dir. Mevcut deliller şirk içerikli olmayan rukyenin bu genel hükme dâhil olmadığını göstermektedir. Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem nazar ve zehirlenme karşısında rukye yapılmasına ruhsat tanımıştır.

Tivele; kadını kocasına; erkeğin de karısına sevdireceği düşüncesiyle yapılan büyü türüne denilmektedir.

Abdullah b. 'Ukeym'den merfu olarak rivâyet edildiğine göre Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

«(Muska vb.) Herhangi bir şey takana [yardım olunmaz ve] takındığı şeyle baş başa bırakılır.»[71] İmam Ahmed ve Tirmizî tarafından rivâyet edilmiştir.

12

في الصحيح عن أبي بشير الأنصاري رضي الله عنه: «أنه كان مع رسول الله ﷺ في بعض أسفاره فأرسل رسولاً أن لا يبقين في رقبة بعير قلادة من وتر أو قلادة إلا قطعت».

45

عن ابن مسعود رضي الله عنه قال: سمعت رسول الله ﷺ يقول: «إن الرقى والتمائم والتولة شرك». رواه أحمد وأبو داود.

46

«من تعلق شيئاً وكل إليه». رواه أحمد والترمذي.

47

روى أحمد عن رويفع قال: قال لي رسول الله ﷺ: «يا رويفع، لعل الحياة ستطول بك فأخبر الناس: من عقد لحيته، أو تقلد وتراً، أو استنجى برجيع دابة أو عظم فإن محمداً بريء منه».

48

عن سعيد ابن جبير قال: «من قطع تميمة من إنسان، كان كعدل رقبة». رواه وكيع.

49

İmam Ahmed'in Rufeyfi'den rivâyet ettiğine göre Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: *«Ey Rufeyfi', umarım ömrün uzun olur. Sakalını bağlayandan, muska takandan, hayvan pisliği ile ya da kemikle istinca yapandan Muhammed'in beri olduğunu insanlara bildir!»*[72]

12

في الصحيح عن أبي بشير الأنصاري رضي الله عنه: «أنه كان مع رسول الله ﷺ في بعض أسفاره فأرسل رسولاً أن لا يبقين في رقبة بعير قلادة من وتر أو قلادة إلا قطعت».

45

عن ابن مسعود رضي الله عنه قال: سمعت رسول الله ﷺ يقول: «إن الرقى والتمائم والتولة شرك». رواه أحمد وأبو داود.

46

«من تعلق شيئاً وكل إليه». رواه أحمد والترمذي.

47

روى أحمد عن رويفع قال: قال لي رسول الله ﷺ: «يا رويفع، لعل الحياة ستطول بك فأخبر الناس: من عقد لحيته، أو تقلد وتراً، أو استنجى برجيع دابة أو عظم فإن محمداً بريء منه».

48

عن سعيد ابن جبير قال: «من قطع تميمة من إنسان، كان كعدل رقبة». رواه وكيع.

49

Sa'îd b. Cubeyr şöyle demektedir: *«Bir insanda takılı olan muskayı koparmak bir köle azadına denktir.»*[73] Vekî' tarafından rivâyet edilmiştir.

وله عن إبراهيم قال: «كانوا يكرهون التمائم كلها من القرآن وغير القرآن».

[illegible]

Yine Vekî'den gelen rivâyete göre İbrahim şöyle demektedir: *«[Seleften kavuştuklarımız[74]] Kur'an'dan olan ya da olmayan tüm muskaları kerih görürlerdi.»*[75]

ÂYET VE HADİSLERDEN ANLAŞILAN MES'ELELER

Birinci Mes'ele:

Rukye ve temîmenin ne olduğunun açıklanması.

İkinci Mes'ele:

Tivelenin ne olduğunu açıklanması.

Üçüncü Mes'ele:

İstisna edilmeksizin bu üç hususun da şirk sayıldığı.

Dördüncü Mes'ele:

Nazar ve zehirlenmeye karşı âyetlerle rukye yapmanın şirk kapsamında yer almadığı.[76]

Beşinci Mes'ele:

Kur'an âyetlerinden olan muskanın da aynı hükme sahip olup olmadığı alimler arasında ihtilaflıdır.

Altıncı Mes'ele:

Nazardan korunmak amacıyla hayvanlara takılan şeyler de aynı hükme sahiptir.

Yedinci Mes'ele:

Muska takanlara yöneltilen şiddetli tehdit.

Sekizinci Mes'ele:

Gördüğü muskayı koparmak karşılığında alınacak sevabın büyüklüğü.

Dokuzuncu Mes'ele:

İbrahim'den [Kur'an'dan olsun olmasın her muskanın kerihliğine dair] nakledilen söz, [bu mes'ele selef arasında ihtilaflıdır diyerek bahsettiğimiz] önceki ihtilafa aykırı değildir. Çünkü O'nun işaret etmiş olduğu kimseler [bunun mutlak yasaklandığına kâil olan] Abdullah b. Mes'ûd radıyallâhu anh'ın talebeleridir.

AÇIKLAMALAR

Temîme, insanın üzerine asıp da kalbinin de bağlı kaldığı şeylerdir. (Yani muskalara denilmektedir.) Belalardan korunmak amacıyla takılan halka ve ipliklerle aynı hükme sahiptir.

Şeytanların ve diğer yaratıkların yardımına başvurarak yapılan türlerinde olduğu gibi bunların bir kısmı büyük şirk kapsamındadır. İleride -inşaallah- ele alınacağı üzere yalnızca Allah'ın gücünün yettiği konularda bir başka varlıktan yardım dilenmesi şirktir.

Manası anlaşılmayan bir takım kelimelerin zikredildiği muskalar da haram kapsamındadır. Çünkü şirke yol açabilmektedirler.

Kur'an âyetleri, hadis-i şerifler ve güzel içerikli dualar bulunan muskaların ise terk edilmesi daha evlâdır. Çünkü bu konu hakkında şâri' tarafından herhangi bir şey bildirilmiş değildir. Ayrıca haram olan diğer muska türlerine de yol açabilemektedir. Ayrıca bu tür bir içeriğe sahip olan muskaları takanlar çoğu kez dikkat etmez ve pis olan yerlere girebilirler.

Rukye konusunda ise biraz da detay bulunmaktadır. Şöyle ki;

Rukye Kur'an ve sünnetten ya da güzel sözlerden olduğu taktirde rukyeyi yapan hakkında menduptur. Çünkü böyle bir davranış başkasına yararı dokunan iyilik kabilindendir. Bu tür rukye, rukyenin yapıldığı şahıs açısından da caizdir. Ancak rukye yapılan kişi rukyeyi kendisi istememelidir. Çünkü rukye ya da bir başka şeyin yaratıklardan istenmemesi kulun tevekkülündeki mükemmelliğindendir. Rukye yapılmasını isteyen kimse, kendi maslahatı ile birlikte dua edecek olan kimsenin de maslahatını ve böyle bir kulluğa sebep olmakla yapacağı iyiliği gözetmelidir. Tevhidin gerçekleştirilmesinde ve eşsiz anlamlarında yatan sır da buradadır. Böyle bir inceliğe sahip olup uygulamaya koyabilecekler ancak kemal sahibi kullardır.

Rukyede Allah'tan başkasına dua edilip şifa başka varlıklardan isteniyorsa, işte bu en büyük şirktir. Çünkü dua ve yardım isteme ameliyesi Allah'tan başka varlıklara yöneltilmektedir.

Bu detayın iyi kavranması gerekir. Sebep ve gayeleri arasındaki değişikliğe rağmen rukye hakkında tek bir hüküm vermekten de sakınılmalıdır.

DOKUZUNCU BÂB

AĞAÇ, TAŞ VB İLE TEBERRÜKTE BULUNMAK[77] HAKKINDA BÂB

13

وَلَهُ عَنْ إِبْرَاهِيمَ قَالَ: «كَانُوا يَكْرَهُونَ التَّمَائِمَ كُلَّهَا مِنَ الْقُرْآنِ وَغَيْرِ الْقُرْآنِ».

50

﴿أَفَرَأَيْتُمُ اللَّاتَ وَالْعُزَّىٰ ﴿١٩﴾ وَمَنَاةَ الثَّالِثَةَ الْأُخْرَىٰ ﴿٢٠﴾ أَلَكُمُ الذَّكَرُ وَلَهُ الْأُنثَىٰ ﴿٢١﴾ تِلْكَ إِذًا قِسْمَةٌ ضِيزَىٰ ﴿٢٢﴾ إِنْ هِيَ إِلَّا أَسْمَاءٌ سَمَّيْتُمُوهَا أَنتُمْ وَآبَاؤُكُم مَّا أَنزَلَ اللَّهُ بِهَا مِن سُلْطَانٍ إِن يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَمَا تَهْوَى الْأَنفُسُ وَلَقَدْ جَاءَهُم مِّن رَّبِّهِمُ الْهُدَىٰ ﴿٢٣﴾﴾ [النجم: ١٩ — ٢٣].

51

عَنْ أَبِي وَاقِدٍ اللَّيْثِيِّ قَالَ: «خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ إِلَى حُنَيْنٍ وَنَحْنُ حُدَثَاءُ عَهْدٍ بِكُفْرٍ؛ وَلِلْمُشْرِكِينَ سِدْرَةٌ يَعْكُفُونَ عِنْدَهَا، وَيَنُوطُونَ بِهَا أَسْلِحَتَهُمْ يُقَالُ لَهَا ذَاتُ أَنْوَاطٍ؛ فَمَرَرْنَا بِسِدْرَةٍ، فَقُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ اجْعَلْ لَنَا ذَاتَ أَنْوَاطٍ كَمَا لَهُمْ ذَاتُ أَنْوَاطٍ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «اللَّهُ أَكْبَرُ إِنَّهَا السُّنَنُ، قُلْتُمْ —وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ— كَمَا قَالَتْ بَنُو إِسْرَائِيلَ لِمُوسَىٰ: «اِجْعَلْ لَنَا إِلَٰهًا كَمَا لَهُمْ آلِهَةٌ، قَالَ إِنَّكُمْ قَوْمٌ تَجْهَلُونَ». «لَتَرْكَبُنَّ سُنَنَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ». رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَصَحَّحَهُ.

«Gördünüz mü o Lât ve Uzzâ'yı? Ve üçüncüleri olan ötekini, Menât'ı. Erkek size dişi O'na öyle mi? Öyle ise bu insafsızca bir taksim. Onlar sizin ve babalarınızın taktığı kuru isimlerdir ancak. Allah onlar hakkında hiçbir delil indirmedi. Onlar zandan ve nefislerinin hevasından başkasına uymuyorlar. Hâlbuki rablerinden onlara huda gelmiştir.» (Necm, 19, 23)

13

وَلَهُ عَنْ إِبْرَاهِيمَ قَالَ: «كَانُوا يَكْرَهُونَ التَّمَائِمَ كُلَّهَا مِنَ الْقُرْآنِ وَغَيْرِ الْقُرْآنِ».

50

﴿أَفَرَأَيْتُمُ اللَّاتَ وَالْعُزَّىٰ ﴿١٩﴾ وَمَنَاةَ الثَّالِثَةَ الْأُخْرَىٰ ﴿٢٠﴾ أَلَكُمُ الذَّكَرُ وَلَهُ الْأُنثَىٰ ﴿٢١﴾ تِلْكَ إِذًا قِسْمَةٌ ضِيزَىٰ ﴿٢٢﴾ إِنْ هِيَ إِلَّا أَسْمَاءٌ سَمَّيْتُمُوهَا أَنتُمْ وَآبَاؤُكُم مَّا أَنزَلَ اللَّهُ بِهَا مِن سُلْطَانٍ إِن يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَمَا تَهْوَى الْأَنفُسُ وَلَقَدْ جَاءَهُم مِّن رَّبِّهِمُ الْهُدَىٰ ﴿٢٣﴾﴾ [النجم: ١٩ — ٢٣].

51

عَنْ أَبِي وَاقِدٍ اللَّيْثِيِّ قَالَ: «خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ إِلَى حُنَيْنٍ وَنَحْنُ حُدَثَاءُ عَهْدٍ بِكُفْرٍ؛ وَلِلْمُشْرِكِينَ سِدْرَةٌ يَعْكُفُونَ عِنْدَهَا، وَيَنُوطُونَ بِهَا أَسْلِحَتَهُمْ يُقَالُ لَهَا ذَاتُ أَنْوَاطٍ؛ فَمَرَرْنَا بِسِدْرَةٍ، فَقُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ اجْعَلْ لَنَا ذَاتَ أَنْوَاطٍ كَمَا لَهُمْ ذَاتُ أَنْوَاطٍ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «اللَّهُ أَكْبَرُ إِنَّهَا السُّنَنُ، قُلْتُمْ —وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ— كَمَا قَالَتْ بَنُو إِسْرَائِيلَ لِمُوسَىٰ: «اِجْعَلْ لَنَا إِلَٰهًا كَمَا لَهُمْ آلِهَةٌ، قَالَ إِنَّكُمْ قَوْمٌ تَجْهَلُونَ». «لَتَرْكَبُنَّ سُنَنَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ». رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَصَحَّحَهُ.

Ebû Vâkıd el-Leysî radıyallâhu anh şöyle anlatmaktadır: "Rasûlullah ile birlikte Huneyn Savaşı'na çıktık. Biz küfrü terk edeli fazla olmamış kimselerdik. Müşriklerin üzerine silahlarını asarak yanında ibadet ettikleri bir sedir ağaçları vardı. Bu ağaca "Zâtu Envât" denirdi. Bir sedir ağacının yanından geçerken: *«Ey Allah'ın rasûlü! Müşriklerideki gibi bizim için de bir Zâtu Envât tayin etsen!"* dedik. Bunun üzerine Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: *"Allahu ekber! İşte yine aynı yol. Nefsim elinde olan Allah'a yemin olsun ki, siz aynı İsrailoğullarının Mûsâ'ya: "Ey Mûsâ! Onların ilahları olduğu gibi, sen de bizim için bir ilah yap! Dediler. Gerçekten siz*

cahil bir toplumsunuz, dedi." (A'râf, 138) dedikleri gibi dediniz. Siz sizden önce yaşamış olan toplumların adetlerine sarılmaya çalışacaksınız. »[78] Tirmizî rivâyet etmiş ve sahih olduğunu bildirmiştir.

ÂYET VE HADİSLERDEN ANLAŞILAN MES'ELELER

Birinci Mes'ele:

Necm Sûresi'ndeki âyet-i kerimenin tefsiri.

İkinci Mes'ele:

İstedikleri şeyin gerçek suretinin ne olduğunun bildirilmesi.

Üçüncü Mes'ele:

Böyle bir isteği yapmamış olmaları.[79]

Dördüncü Mes'ele:

Bu istekte bulunmaları, Allah tarafından seviliyor zannıyla O'na yaklaşabilmek içindi.[80]

Beşinci Mes'ele:

[Dindeki yüksek makamlarına ve ilimlerine rağmen] Onlar bile böyle bir konuda [teberrükün bu çeşidinin ilah edinmek manasına geldiğinden][81], cahil kalmışlarsa, başka insanların daha cahil olacakları.

Altıncı Mes'ele:

Başkalarına verilmeyen sevaplar ve bağışlanma sözünün ashaba verilmiş olması.[Bununla birlikte Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in bu taleplerinde onları mazur görmemesi][82]

Yedinci Mes'ele:

Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem'in bu isteklerine karşılık onları mazur görmeyip *«Allahu ekber! Bu dediğiniz sizden önce geçmiş olan toplumların adetleridir.»* sözü ile reddetmesi ve bu cümleleri ile durumun tehlikesini bildirmesi.

Sekizinci Mes'ele:

En önemli ve asıl olanı da ashabdan bazısının bu isteklerinin, İsrailoğullarının istekleriyle aynı olduğunun bildirilmesidir. İsrailoğulları âyet-i kerimede de ifade edildiği üzere Mûsâ aleyhisselâm'a: *«Bize de bir ilah yap!»* (A'râf, 138) demişlerdi.

Dokuzuncu Mes'ele:

Bu tür bir istek ve davranışın yasaklanması da onlara gizli kalan incelikli meselelerden olmasına rağmen *«Lâ ilâhe illallâh»*'ın manasına dahildir.

Onuncu Mes'ele:

Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem verdiği fetva üzerine yemin etmiştir. [Nebi sallallahu aleyhi ve selem bir maslahat olmaksızın yahut bir zararın ve mefsedetin def edilmesi dışında -bazı insanların âdeti olduğu üzere- her birşeye yemin edenlerden değildi.][83]

Onbirinci Mes'ele:

Şirkin büyük şirk ve küçük şirk olarak çeşitlerinin bulunduğu. Çünkü onlar bu sebeple mürted olmamışlardır.[84]

Onikinci Mes'ele:

[Ebu Vâkıd el-Leysî'nin] "Biz küfrü terk edeli fazla olmamış kimselerdik." sözlerinden [onlardan] başkasının bu konu hakkında bilgisiz olmadığı anlaşılmaktadır.

Onüçüncü Mes'ele:

Mekruh görenlerin aksine hayret edildiğinde tekbir getirilebileceği.

Ondördüncü Mes'ele:

Seddu'z-Zerâi', [yani mahzurlu bir takım sonuçlara yol açabilecek tutum ve davranışların önceden tedbir alınarak engellenmesi.]

Onbeşinci Mes'ele:

Cahiliyye ehline benzemenin yasaklanması.

Onaltıncı Mes'ele:

Eğitim-öğretim sırasında kızılabileceği.

Onyedinci Mes'ele:

Rasûlullah'ın: *«İşte yine aynı yol»* sözünde genel bir kaidenin bulunduğu.

Onsekizinci Mes'ele:

Bunun peygamberliğine delâlet eden alametlerden olduğu. Çünkü Rasûlullah'ın bildirdiği gibi gerçekleşmiştir.[Bu ümmet adım adım onların yoluna uymuştur.]

Ondokuzuncu Mes'ele:

Allah'ın Kur'an'da Yahudi ve Hıristiyanları kınadığı tüm hususlar [bu kıssa da olduğu gibi] bizim için de geçerlidir. [Yani biz de onları yaptığımızda aynı kınanmaya ve kötülenmeye mustehak oluruz]

Yirminci Mes'ele:

[İlim ehli arasında] Kabul görmüş esas: "İbadetler emir üzerine mebnidir."[85] Buna göre [bu kıssada] kabirdeki sorular hakkında tenbih bulunulmaktadır. [Yani kıssada rububiyyete, nubuvvete ve ibadete dair uyarılar bulunmaktadır ki bunlar da kabirde sorulacak sorulara bir alıştırmadır.][86] Kabirdeki [ilk soru:] "Rabbin kim?" sorusudur ki, bu zaten açıktır. [İkinci soru:] "Peygamberin kim?" [Rasûlullah'ın] gayba ilişkin verdiği haberlerle alakalıdır.[87] [Üçüncü soru:] "Dinin ne?", *«Bizim için bir ilah yap!»* sözü delâlet etmektedir.[88]

Yirmibirinci Mes'ele:

Ehl-i kitab adetleri de müşriklerin adetleri gibi kınanmıştır.

Yirmiikinci Mes'ele:

"Biz küfrü terk edeli fazla olmamış kimselerdik." sözünden anlaşıldığına göre kalbinin adet haline getirdiği batılı terk eden kimse, kalbinde böyle bir âdetin bıraktığı kalıntılardan yana emin olmamalıdır.

AÇIKLAMALAR

Taşlarla, ağaçlarla ve benzeri şeylerle teberrükte bulunmak da bir şirk türüdür. Alimler ağaç, taş, mekan, mezar, türbe vb. ile teberrükte bulunmanın meşru olmadığı konusunda müttefiktir. Bu nesnelerle teberrükte bulunulması aşırıya gitmek demektir. Ayrıca aşamalı olarak bu nesnelerin mabud makamına çıkarılıp ibadet

edilmeye başlamasına sebep olur. Bu tür davranışlar daha önce de zikredilen tanıma uygunluk arzetmesi hasebiyle büyük şirk kapsamındadır. Makam-ı İbrahim, Peygamber'in kabri, Mescid-i Aksa'daki kaya ve diğer faziletli mekânlar da bu genel kurala dâhildir.

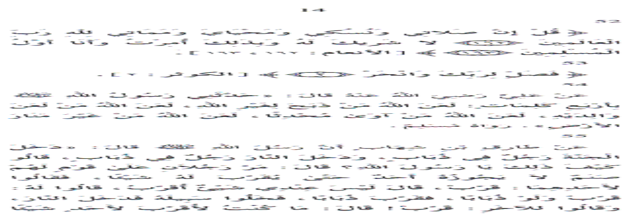
Hacer-i Esved'in selamlanması, öpülmesi, Kâbe duvarında bulunan Rükn-i Yemânî'nin selamlanması ise, Allah'a tazim, kulluk ve yüceliğine boyun eğmek anlamındadır. İbadetin ruhu da budur.[89]

Bu tarafta bahsedilen yaratıcıya gösterilen üst düzeydeki saygı ve kulluğun ifadesi iken; diğeri yaratılana gösterilen tazim ve ibadetin ifadesidir.

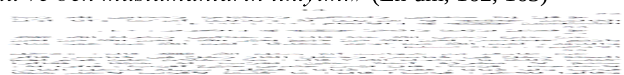
İkisi arasındaki fark, ihlâs ve tevhidin göstergesi olarak duanın Allah'a yöneltilmesi ile şirk ve eş koşmanın ifadesi olarak yaratılmışlara dua edilmesi arasındaki fark gibidir.

ONUNCU BÂB

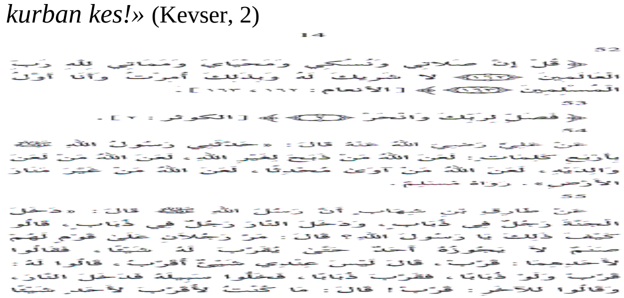
ALLAH’TAN BAŞKASI İÇİN KURBAN KESİLMESİ BÂBI

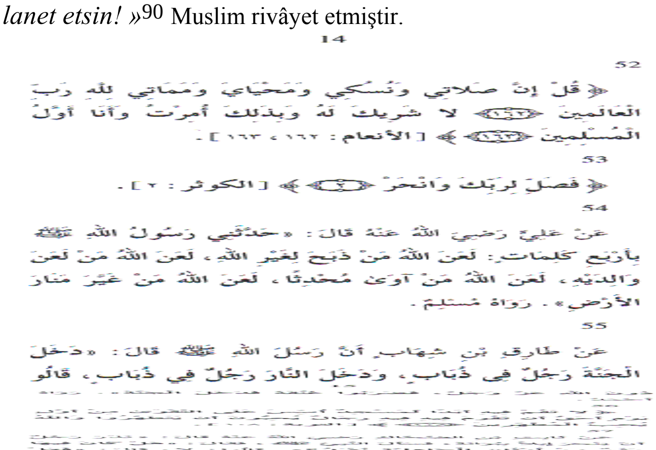
«De ki: Şüphesiz benim namazım, kurbanım, hayatım ve ölümüm hepsi âlemlerin Rabbi Allah içindir. O’nun ortağı yoktur. Bana sadece bu emrolundu ve ben müslümanların ilkiyim.» (En’âm, 162, 163)

«Rabbin için namaz kıl ve kurban kes!» (Kevser, 2)

Ali radıyallâhu anh şöyle anlatmaktadır: “Rasûlullah bana şu dört sözü bildirdi: *«Allah kendisinden başkası için kurban kesene lanet etsin! Ana-babasına lanet edene lanet etsin! Bid’atçiyi himaye edene Allah lanet etsin! Yeryüzünün hudud alâmetlerini değiştirene lanet etsin! »*90 Muslim rivâyet etmiştir.

14

52

﴿ قُلْ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٦٢﴾ لَا شَرِيكَ لَهُ وَبِذَلِكَ أُمِرْتُ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ ﴿١٦٣﴾ ﴾ [الأنعام : ١٦٢ ، ١٦٣] .

53

﴿ فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَانْحَرْ ﴿٢﴾ ﴾ [الكوثر : ٢] .

54

عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ : « حَدَّثَنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِأَرْبَعِ كَلِمَاتٍ : لَعَنَ اللَّهُ مَنْ ذَبَحَ لِغَيْرِ اللَّهِ ، لَعَنَ اللَّهُ مَنْ لَعَنَ وَالِدَيْهِ ، لَعَنَ اللَّهُ مَنْ آوَى مُحْدِثًا ، لَعَنَ اللَّهُ مَنْ غَيَّرَ مَنَارَ الْأَرْضِ » . رَوَاهُ مُسْلِمٌ .

55

عَنْ طَارِقِ بْنِ شِهَابٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ : « دَخَلَ الْجَنَّةَ رَجُلٌ فِي ذُبَابٍ ، وَدَخَلَ النَّارَ رَجُلٌ فِي ذُبَابٍ ، قَالُو

Târık b. Şihâb’dan rivâyet edildiğine göre Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: *«Bir adam bir sinek sebebiyle cennete girmiş; bir diğeri de yine sinek sebebiyle cehenneme girmiştir.»* “Bu nasıl olur ya Rasûlallah?” dediler. Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem cevaben şöyle buyurdu: *«Bir kavmin bir putu vardı. Bu puta kurban sunmadan hiç kimse geçemezdi. İki adam bu kavme uğradılar. Bu adamlardan birine kurban sunmasını*

söylediler. Adam da ‘Yanımda kurban olarak sunabileceğim bir şey yok’ dedi. Bir sinek dahi olsa kurban etmesi gerektiğini söylediler. Bir sinek kurban edince, adamı serbest bıraktılar. Bu yaptığı sebebiyle adam cehenneme girdi. Diğer adama da kurban sunmasını söylediler. Adam da ‘Allah’tan başka kimseye hiçbir kurban sunmam!’ deyince, boynunu vurdular. Bu sebeple adam cennete girdi.»[91] İmam Ahmed rivâyet etmiştir.

ÂYET VE HADİSLERDEN ANLAŞILAN MES’ELELER

Birinci Mes’ele:

«De ki: Şüphesiz benim namazım, kurbanım…» âyetinin tefsiri.

İkinci Mes’ele:

«Rabbin için namaz kıl ve kurban kes!» âyetinin tefsiri.

Üçüncü Mes’ele:

[Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in sözlerine ilk olarak] Allah’tan başkası için kurban kesene lanet ederek başlaması.

Dördüncü Mes’ele:

Kendi ana-babasına lanet edene lanet edilmektedir. Bir başkasının ana-babasına lanet okuyarak kendi ana-babasına lanet okunmasına sebep olmak da aynı kapsamdadır.

Beşinci Mes’ele:

Bid’atçiyi himaye edene de lanet edilmektedir. Burada dikkat çekilen Allah’ın hakkı bulunan bir konuda suç işlemiş olan kimseyi himaye edip koruyandır.

Altıncı Mes’ele:

Yeryüzünün alâmetlerini değiştirenlere de lanet edilmektedir. Bu alâmetler kişi ile komşusunun mülkiyet hakkını birbirinden ayıran alâmetlerdir.

Yedinci Mes’ele:

Belirli bir şahsa lanet etmekle, günah işleyenlere genel olarak lanet edilmesi arasında fark bulunmaktadır.

Sekizinci Mes’ele:

Sineğin kurban olarak sunulmasına ilişkin kıssa [ibadetlerin sadece Allah’a yapılacağını isbat eden ve] büyük öneme sahip olan bir kıssadır.

Dokuzuncu Mes’ele:

Asıl maksadı kurban sunmak değil de kavmin şerrinden kurtulmak olan adam sırf bu sinek sebebiyle cehenneme girmiştir.[92]

Onuncu Mes’ele:

Şirk bilgisinin Müminlerin kalplerinde ne kadar yer ettiği görülmektedir. Bu putperest kavmin puta kurban sunma isteğini reddettiğinden dolayı canından olmaya karşı yüksek düzeyde sabır göstermiş kişinin amelinde açığa çıkmaktadır. Hâlbuki kurban sunmasını isteyen kavim ondan sadece zahirî bir amel talep etmişlerdi.[93]

Onbirinci Mes’ele:

Hadiste cehenneme girdiği bildirilen adam da müslümandır. Zira kafir olsaydı: *«[Sadece] bir sinek sebebiyle, cehenneme girdi»* denilmezdi.

Onikinci Mes'ele:

Burada zikredilen hadisi destekleyen sahih bir hadiste Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurmaktadır: ARAPÇA METİN EK-1*«Sizden birinize cennet ayakkabısının bağından daha yakındır. Cehennem de aynıdır.»*[94]

Onüçüncü Mes'ele:

Putperestler nezdinde dahi en büyük maksadın [ve asıl önemli olanın] kalbin ameli olduğunun bildirilmesi.[95]

AÇIKLAMALAR

Bu bâbın başlığı ile kastedilen Allah'tan başkası adına kurban kesmenin şirk olduğudur. Kur'an ve sünnet nasları kurbanın yalnızca Allah için kesilmesi ve bu hususta sırf O'nun rızasının gözetilmesi -tıpkı namaz konusunda olduğu gibi- açık ve nettir. Allah azze ve celle Kitâb'ında birçok yerde namaz ile kurbanı yan yana zikretmiştir.

Yüce Allah için kurban kesilmesi en önemli ibadet ve en üstün itaatlardan sayıldığı sabit olduğuna göre bir başkası için kurban kesmek kişiyi İslam dairesinden çıkaran büyük bir şirk olduğu da anlaşılır.

Tanımını ve türlerini bir arada derleyen tefsirine göre *«büyük şirk»*: *Herhangi bir ibadet çeşidinin Allah'tan başkasına yöneltilmesidir.*

Şâri tarafından emredildiği sabit olan inanç, söz ya da fiilin herhangi birinin sırf Allah'a yöneltilmesi tevhid, iman ve ihlas iken bir başka varlığa yöneltilmesi şirk ve küfürdür.

Büyük şirkle ilgili hiçbir istisnası bulunmayan bu kuralın iyi bellenmesi gerekmektedir.

*«Küçük şirk»*in tanımı da şu şekildedir: *Büyük şirke yol açan veya sebep olan bununla birlikte ibadet derecesine de varmayan her tür irade, söz ve fiildir.*

Büyük ve küçük şirkin bu tanımları iyi kavranılmalıdır. Zira bu tanımlar kitabımızın baştan sona iyi bir şekilde anlaşılmasına yardımcı olacaktır. Böylelikle hakkında çokça şüphe edilen konularda da hakkın ne olduğunu fark ettirecek bir meleke kazandıracaktır. Yardım dilenecek tek makam, Allah'tır.

ONBİRİNCİ BÂB
BAŞKASI İÇİN KURBAN SUNULAN MEKÂNLARDA ALLAH İÇİN KURBAN KESİLEMEYECEĞİ İLE İLGİLİ BÂB

15

دُونَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ، فَضَرَبُوا عُنُقَهُ فَدَخَلَ الْجَنَّةَ». رَوَاهُ أَحْمَدُ.

56

﴿لَا تَقُمْ فِيهِ أَبَدًا لَمَسْجِدٌ أُسِّسَ عَلَى التَّقْوَى مِنْ أَوَّلِ يَوْمٍ أَحَقُّ أَنْ تَقُومَ فِيهِ فِيهِ رِجَالٌ يُحِبُّونَ أَنْ يَتَطَهَّرُوا وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُطَّهِّرِينَ ﴿١٠٨﴾﴾ [التوبة: ١٠٨].

57

عَنْ ثَابِتِ بْنِ الضَّحَّاكِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: «نَذَرَ رَجُلٌ أَنْ يَنْحَرَ إِبِلًا بِبُوَانَةَ، فَسَأَلَ النَّبِيَّ ﷺ، فَقَالَ: «هَلْ كَانَ فِيهَا وَثَنٌ مِنْ أَوْثَانِ الْجَاهِلِيَّةِ يُعْبَدُ؟». قَالُوا: لَا، قَالَ: «فَهَلْ كَانَ فِيهَا عِيدٌ مِنْ أَعْيَادِهِمْ؟». قَالُوا: لَا. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أَوْفِ بِنَذْرِكَ، فَإِنَّهُ لَا وَفَاءَ لِنَذْرٍ فِي مَعْصِيَةِ اللَّهِ، وَلَا فِيمَا لَا يَمْلِكُ ابْنُ آدَمَ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَإِسْنَادُهُ عَلَى شَرْطِهِمَا.

58

﴿يُوفُونَ بِالنَّذْرِ وَيَخَافُونَ يَوْمًا كَانَ شَرُّهُ مُسْتَطِيرًا ﴿٧﴾﴾ [الإنسان: ٧].

59

﴿وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ نَفَقَةٍ أَوْ نَذَرْتُمْ مِنْ نَذْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ

«Onun içinde asla namaz kılma! İlk günden takvâ üzerine kurulan mescit (Kuba Mescidi) içinde namaz kılman elbette daha doğrudur. Onda temizlenmeyi seven adamlar vardır. Allah da çok temizlenenleri sever.» (Tevbe, 108)

15

دُونَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ، فَضَرَبُوا عُنُقَهُ فَدَخَلَ الْجَنَّةَ». رَوَاهُ أَحْمَدُ.

56

﴿لَا تَقُمْ فِيهِ أَبَدًا لَمَسْجِدٌ أُسِّسَ عَلَى التَّقْوَى مِنْ أَوَّلِ يَوْمٍ أَحَقُّ أَنْ تَقُومَ فِيهِ فِيهِ رِجَالٌ يُحِبُّونَ أَنْ يَتَطَهَّرُوا وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُطَّهِّرِينَ ﴿١٠٨﴾﴾ [التوبة: ١٠٨].

57

عَنْ ثَابِتِ بْنِ الضَّحَّاكِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: «نَذَرَ رَجُلٌ أَنْ يَنْحَرَ إِبِلًا بِبُوَانَةَ، فَسَأَلَ النَّبِيَّ ﷺ، فَقَالَ: «هَلْ كَانَ فِيهَا وَثَنٌ مِنْ أَوْثَانِ الْجَاهِلِيَّةِ يُعْبَدُ؟». قَالُوا: لَا، قَالَ: «فَهَلْ كَانَ فِيهَا عِيدٌ مِنْ أَعْيَادِهِمْ؟». قَالُوا: لَا. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أَوْفِ بِنَذْرِكَ، فَإِنَّهُ لَا وَفَاءَ لِنَذْرٍ فِي مَعْصِيَةِ اللَّهِ، وَلَا فِيمَا لَا يَمْلِكُ ابْنُ آدَمَ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَإِسْنَادُهُ عَلَى شَرْطِهِمَا.

58

﴿يُوفُونَ بِالنَّذْرِ وَيَخَافُونَ يَوْمًا كَانَ شَرُّهُ مُسْتَطِيرًا ﴿٧﴾﴾ [الإنسان: ٧].

59

﴿وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ نَفَقَةٍ أَوْ نَذَرْتُمْ مِنْ نَذْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ

Sâbit b. ed-Dahhâk radıyallâhu anh şöyle anlatmaktadır: "Bir adam Buvâne'de bir deve kurban etmeyi adamıştı. Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem: *«Orada cahiliyye putlarından tapınılan bir put var mıydı?»* diye sorunca, "Hayır" dediler. Ardından Rasûlullah: *«Bayram kutlaması yaptıkları herhangi bir yer var mıydı?»* diye sordu. "Hayır" dediler. Bunun üzerine Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem: *«Adağını yerine getir! Allah'a isyan içerikli adaklar yerine getirilmez ve bir de Âdemoğlunun gücü dâhilinde olmayan adakların yerine getirilmesi gerekmez.»*[96] Ebû Dâvûd tarafından rivâyet edilmiştir. İsnadı Buhârî ve Muslim'in şartlarına uygundur.

ÂYET VE HADİSLERDEN ANLAŞILAN MES'ELELER

Birinci Mes'ele:

«Onun içinde asla namaz kılma! …» (Tevbe, 108) âyetinin tefsiri.[97]

İkinci Mes'ele:

Masiyetin de, itaatın da yeryüzüne tesiri bulunmaktadır.

Üçüncü Mes'ele:

[Anlama problemlerinin ve] işkalin giderilmesi için müşkil olan meselenin mübeyyen olan meseleye arzedilmesi.

Dördüncü Mes'ele:

[Rasûlullah'ın yaptığı gibi] gerek duyduğunda müftünün açıklama yapması.

Beşinci Mes'ele:

Mani bulunmadığı taktirde herhangi bir yeri adakta bulunmaya tahsis etmekte bir sakınca yoktur.

Altıncı Mes'ele:

Herhangi bir cahiliyye putunun var olduğu bir mekânda -put ortadan kaldırılmış olsa dahi- adakta bulunulamayacağı.

Yedinci Mes'ele:

[Müşriklerin] bayram kutlamalarının yapıldığı bir mekânda da -böyle bir özellikten arındırılmış olsa bile- adakta bulunulamayacağı.

Sekizinci Mes'ele:

Böyle bir mekanda adakta bulunulduğu taktirde yerine getirilmesi gerekmez. Çünkü böyle bir adakta masiyet bulunmaktadır.

Dokuzuncu Mes'ele:

Kasıt bulunmasa dahi bayramlar konusunda müşriklere benzemekten sakınılmalıdır.

Onuncu Mes'ele:

Masiyet içerikli konularda adakta bulunulamaz.

Onbirinci Mes'ele:

Âdemoğlunun gücü yetmediği bir şeyle adakta bulunması caiz değildir.

AÇIKLAMALAR

Bir önceki bâbın ardından böyle bir konunun zikredilmiş olması oldukça uygunluk arzetmiştir. Bir önceki bâb, maksatlardan, büyük şirkten bahsederken, bu bâb vesileleri ve şirkin yakın vasıtalarını konu etmektedir. Müşriklerin kendi ilahlarına yakınlaşma adına ve Allah'a şirk koşarak kurbanlar sundukları mekânlar şirkin şiarlarının sergilendiği yerler haline gelmiştir. Böyle bir mekanda Müslüman Allah'ın rızasını kastederek dahi kurban kestiği taktirde şirk içerikli şiarların hayata geçirilmesinde müşriklere ortak olmuş ve onlara benzemeye çalışmış olur. Görünüşte olsa bile muvafakat etmek gönül dünyasında muvafakata ve müşriklere meyletmeye yol açar.

Bu sebepten dolayı şâri şiarlarında, bayramlarında, kendilerine özgü durumlarında, giyim-kuşamlarında ve onlara mahsus tüm hal ve hareketlerde kafirlere benzemeyi yasak etmiştir. Kafirlere meyletmek ve onlara dayanmak gibi kötü olumsuzluklara yol açan zahirî muvafakattan bile Müslümanları uzak tutmak istemiştir. Öyle ki; müşriklere benzeme endişesiyle onların Allah'tan başkasına secde edip ibadet ettikleri vakitlerde nafile namaz kılınmasını bile yasaklamıştır.

ONİKİNCİ BÂB

ŞİRKİN BİR TÜRÜNÜN DE ALLAH'TAN BAŞKASI ADINA ADAKTA BULUNMAK OLDUĞU BÂBI

[illegible]

«O kullar, şiddeti her yere yayılmış olan bir günden korkarak adaklarını (verdikleri sözü) yerine getirirler.» (İnsan, 7)

[illegible]

«Yaptığınız her harcamayı ve adadığınız her adağı muhakkak Allah bilir.» (Bakara, 270)

[illegible]

Sahîh[-i Buhârî ve Muslim]'de Âişe radıyallâhu anhâ'dan Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: *«Allah'a itaat etmek üzere adakta bulunmuş olan O'na itaat etsin! Allah'a isyan için adakta bulunmuş olan da O'na isyan etmesin!»*[98]

ÂYET VE HADİSLERDEN ANLAŞILAN MES'ELELER

Birinci Mes'ele:

Adağı yerine getirmek gerektiği.

İkinci Mes'ele:

Adağın Allah'a ibadet olduğu sabit olduğuna göre, bir başka varlık için adanması şirktir.

Üçüncü Mes'ele:

Masiyet içeren bir adağın yerine getirilmesi caiz değildir.[99]

ONÜÇÜNCÜ BÂB

ALLAH’TAN BAŞKASININ KORUMASINA SIĞINMANIN BİR ŞİRK TÜRÜ OLDUĞU BÂBI

«Şu da gerçek ki, insanlardan bazı kimseler, cinlerden bazı kimselere sığınırlardı da, onların taşkınlıklarını arttırırlardı.» (Cin, 6)

16

يعلمه ﴾ [البقرة : ٢٧٠] .

60

وفي الصحيح عن عائشة رضي الله عنها أن رسول الله ﷺ قال : «من نذر أن يطيع الله فليطعه ، ومن نذر أن يعصي الله فلا يعصه» .

61

﴿ وأنه كان رجال من الإنس يعوذون برجال من الجن فزادوهم رهقا (٦) ﴾ [الجن : ٦] .

62

عن خولة بنت حكيم رضي الله عنها قالت : «سمعت رسول الله ﷺ يقول : من نزل منزلا ، فقال : أعوذ بكلمات الله التامات من شر ما خلق لم يضره شيء حتى يرحل من منزله ذلك» . رواه مسلم .

63

﴿ ولا تدع من دون الله ما لا ينفعك ولا يضرك فإن فعلت فإنك إذا من الظالمين (١٠٦) وإن يمسسك الله بضر فلا كاشف له إلا هو وإن يردك بخير فلا راد لفضله يصيب به من يشاء من عباده وهو الغفور الرحيم (١٠٧) ﴾ [يونس : ١٠٦ ، ١٠٧] .

Havle bnt. Hakîm radıyallâhu anhâ şöyle anlatmaktadır: “Rasûlullah’ın şunları söylediğini duydum: *«Bir yerde konakladığında ‘E’ûzu bi kelimâtillâhi’t-tâmâti min şerri mâ halak -Anlamı: Yarattıklarının şerrinden Allah’ın mükemmel kelimelerine sığınırım- diyene oradan ayrılana kadar hiçbir şey zarar veremez. »*[100] Muslim rivâyet etmiştir.

ÂYET VE HADİSLERDEN ANLAŞILAN MES’ELELER

Birinci Mes’ele:

Cin Sûresi’nde yer alan âyetin tefsiri.

İkinci Mes’ele:

Allah’tan başkasının korumasına sığınmanın şirk olduğu.

Üçüncü Mes’ele:

Bu konuya ilişkin olarak bu hadisin delâletine başvurulmaktadır. Çünkü alimler kelimetullahın mahluk olmadığına dair bu hadisi delil olarak göstermekte ve mahlukun korumasına sığınmanın şirk olduğunu söylemektedirler.

Dördüncü Mes’ele:

Kısa olmasına rağmen bu dua oldukça faziletli bir duadır.

Beşinci Mes’ele:

Herhangi bir şeyin zararı def etmek ya da yarar sağlamak gibi dünyevî bir menfaat temin etmesi, onu şirk olmaktan çıkarmaz. [Cinlere sığınılıp tapılarak onlar aracılığı ile bazı menfaatlere erişmek gibi.]

ONDÖRDÜNCÜ BÂB

ALLAH’TAN BAŞKASINDAN İSTİĞÂSEDE BULUNMANIN YA DA DUA ETMENİN ŞİRK OLDUĞU HAKKINDA BÂB

16

يعلمهُ ﴾ [البقرة : ٢٧٠] .

60

وفي الصحيح عن عائشة رضي الله عنها أن رسول الله ﷺ قال : «من نذر أن يطيع الله فليطعه ، ومن نذر أن يعصي الله فلا يعصه» .

61

﴿ وأنه كان رجال من الإنس يعوذون برجال من الجن فزادوهم رهقا ﴾ [الجن : ٦] .

62

عن خولة بنت حكيم رضي الله عنها قالت : «سمعت رسول الله ﷺ يقول : من نزل منزلاً ، فقال : أعوذ بكلمات الله التامات من شر ما خلق لم يضره شيء حتى يرحل من منزله ذلك» . رواه مسلم .

63

﴿ ولا تدع من دون الله ما لا ينفعك ولا يضرك فإن فعلت فإنك إذا من الظالمين ۝ وإن يمسسك الله بضر فلا كاشف له إلا هو وإن يردك بخير فلا راد لفضله يصيب به من يشاء من عباده وهو الغفور الرحيم ۝ ﴾ [يونس : ١٠٦ ، ١٠٧]

«Allah’ın yanısıra sana fayda veya zarar veremeyeceklere yalvarma! Eğer bunu yaparsan, mutlaka zalimlerden olursun. [Bil ki] Eğer Allah sana bir zarar dokundurursa, onu yine O’ndan başka giderecek yoktur. Eğer sana bir hayır dilerse, O’nun keremini geri çevirecek de yoktur. O, hayrını kullarından dilediğine eriştirir. Ve O Ğafûrdur, Rahîmdir.» (Yunus, 106, 107)

17

٦١

﴿ فابتغوا عند الله الرزق واعبدوه واشكروا له إليه ترجعون ۝ ﴾ [العنكبوت : ١٧]

﴿ ومن أضل ممن يدعو من دون الله من لا يستجيب له إلى يوم القيامة وهم عن دعائهم غافلون ۝ وإذا حشر الناس كانوا لهم أعداء وكانوا بعبادتهم كافرين ۝ ﴾ [الأحقاف : ٥ ، ٦] .

64

﴿ أمن يجيب المضطر إذا دعاه ويكشف السوء ويجعلكم خلفاء الأرض أإله مع الله ﴾ [النمل : ٦٢] .

65

روى الطبراني بإسناده : أنه كان في زمن النبي ﷺ منافق يؤذي المؤمنين ، فقال بعضهم : قوموا بنا نستغيث برسول الله ﷺ من هذا المنافق ، فقال النبي ﷺ : «إنه لا يستغاث بي ، وإنما يستغاث بالله» .

66

﴿ ولا تدع من دون الله ما لا ينفعك ولا يضرك ﴾

67

(arapcası yok) ARAPÇA METİN EK-2 «Siz Allah’ı bırakıp bir takım putlara tapıyor ve yalan uyduruyorsunuz. Bilmelisiniz ki, Allah’ın yanısıra tapıp durduklarınız, sizin için bir rızk vermeye muktedir değillerdir. Onun için rızkı Allah katında arayın. O’na ibadet edin ve O’na şükredin. Ancak O’na döndürüleceksiniz.» (Ankebût, 17)

17

٦١

﴿ فابتغوا عند الله الرزق واعبدوه واشكروا له إليه ترجعون ۝ ﴾ [العنكبوت : ١٧]

﴿ ومن أضل ممن يدعو من دون الله من لا يستجيب له إلى يوم القيامة وهم عن دعائهم غافلون ۝ وإذا حشر الناس كانوا لهم أعداء وكانوا بعبادتهم كافرين ۝ ﴾ [الأحقاف : ٥ ، ٦] .

64

﴿ أمن يجيب المضطر إذا دعاه ويكشف السوء ويجعلكم خلفاء الأرض أإله مع الله ﴾ [النمل : ٦٢] .

65

روى الطبراني بإسناده : أنه كان في زمن النبي ﷺ منافق يؤذي المؤمنين ، فقال بعضهم : قوموا بنا نستغيث برسول الله ﷺ من هذا المنافق ، فقال النبي ﷺ : «إنه لا يستغاث بي ، وإنما يستغاث بالله» .

66

﴿ ولا تدع من دون الله ما لا ينفعك ولا يضرك ﴾

67

«Hem o kimseden daha sapık kim olabilir ki Allah’ın yanısıra kendisine kıyamete kadar cevap veremeyecek kimselere de yalvarır.? (Oysa) onlar, bunların yalvarmalarından habersizdirler ve insanlar toplanıp haşroldukları zaman onlara (kendilerine yalvaranlara) düşman kesilirler de onların ibadetlerine küfrederler» (Ahkâf, 5, 6)[101]

17

61

﴿فَابْتَغُوا عِندَ اللَّهِ الرِّزْقَ وَاعْبُدُوهُ وَاشْكُرُوا لَهُ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿١٧﴾﴾ [العنكبوت: ١٧]

﴿وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّن يَدْعُو مِن دُونِ اللَّهِ مَن لَّا يَسْتَجِيبُ لَهُ إِلَىٰ يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَهُمْ عَن دُعَائِهِمْ غَافِلُونَ ﴿٥﴾ وَإِذَا حُشِرَ النَّاسُ كَانُوا لَهُمْ أَعْدَاءً وَكَانُوا بِعِبَادَتِهِمْ كَافِرِينَ ﴿٦﴾﴾ [الأحقاف: ٥، ٦].

64

﴿أَمَّن يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ وَيَكْشِفُ السُّوءَ وَيَجْعَلُكُمْ خُلَفَاءَ الْأَرْضِ أَإِلَٰهٌ مَّعَ اللَّهِ﴾ [النمل: ٦٢].

65

رَوَى الطَّبَرَانِيُّ بِإِسْنَادِهِ: أَنَّهُ كَانَ فِي زَمَنِ النَّبِيِّ ﷺ مُنَافِقٌ يُؤْذِي الْمُؤْمِنِينَ، فَقَالَ بَعْضُهُمْ: قُومُوا بِنَا نَسْتَغِيثُ بِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ مِنْ هَٰذَا الْمُنَافِقِ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «إِنَّهُ لَا يُسْتَغَاثُ بِي، وَإِنَّمَا يُسْتَغَاثُ بِاللَّهِ».

66

﴿وَلَا تَدْعُ مِن دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنفَعُكَ وَلَا يَضُرُّكَ﴾

67

«(Onlar mı hayırlı) yoksa darda kalana kendine yalvardığı zaman karşılık veren ve (başındaki) sıkıntıyı gideren, sizi yeryüzünün hakimleri kılan mı? Allah ile birlikte başka bir ilah mı?! Ne kadar da kıt düşünüyorsunuz!» (Neml, 62)

17

61

﴿فَابْتَغُوا عِندَ اللَّهِ الرِّزْقَ وَاعْبُدُوهُ وَاشْكُرُوا لَهُ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿١٧﴾﴾ [العنكبوت: ١٧]

﴿وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّن يَدْعُو مِن دُونِ اللَّهِ مَن لَّا يَسْتَجِيبُ لَهُ إِلَىٰ يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَهُمْ عَن دُعَائِهِمْ غَافِلُونَ ﴿٥﴾ وَإِذَا حُشِرَ النَّاسُ كَانُوا لَهُمْ أَعْدَاءً وَكَانُوا بِعِبَادَتِهِمْ كَافِرِينَ ﴿٦﴾﴾ [الأحقاف: ٥، ٦].

64

﴿أَمَّن يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ وَيَكْشِفُ السُّوءَ وَيَجْعَلُكُمْ خُلَفَاءَ الْأَرْضِ أَإِلَٰهٌ مَّعَ اللَّهِ﴾ [النمل: ٦٢].

65

رَوَى الطَّبَرَانِيُّ بِإِسْنَادِهِ: أَنَّهُ كَانَ فِي زَمَنِ النَّبِيِّ ﷺ مُنَافِقٌ يُؤْذِي الْمُؤْمِنِينَ، فَقَالَ بَعْضُهُمْ: قُومُوا بِنَا نَسْتَغِيثُ بِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ مِنْ هَٰذَا الْمُنَافِقِ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «إِنَّهُ لَا يُسْتَغَاثُ بِي، وَإِنَّمَا يُسْتَغَاثُ بِاللَّهِ».

66

﴿وَلَا تَدْعُ مِن دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنفَعُكَ وَلَا يَضُرُّكَ﴾

67

Taberânî kendi isnadı ile birlikte şöyle bir rivâyete yer vermektedir: “Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem zamanında müminlere sıkıntı veren bir münafık vardı. Müslümanlardan biri çıkıp ‘Haydi Rasûlullah’tan istiğâsede bulunalım!’ dedi. Bunun üzerine Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem: *«Benden istiğâsede bulunulamaz. Ancak ve ancak Allah’tan istiğâsede bulunulabilir.»*[102] buyurdu.

[ÂYET VE HADİSLERDEN ANLAŞILAN] MES’ELELER

Birinci Mes’ele:

[Bâb başlığında] Duanın istiğâseye atfedilmiş olması âmm olanın hâs olana atfedilmesi kabilindendir.

İkinci Mes’ele:

«Allah’ın yanısıra sana fayda veya zarar veremeyeceklere yalvarma!» âyetinin tefsiri.

Üçüncü Mes’ele:

Allah’tan başkasına dua edilmesinin büyük şirk olduğu.

Dördüncü Mes’ele:

İnsanların en salihlerinden olan bir kişinin bile Allah’tan başkasına -onun hoşnutluğunu ve rızasını arayarak- yalvardığı taktirde zalimlerden olacağı.

Beşinci Mes’ele:

Bir sonra zikredilen (Yunus, 107) âyetin tefsiri.

Altıncı Mes’ele:

Allah’tan başkasına yöneltilen dua ve istiğâsenin küfür olmakla birlikte dünyada iken de hiçbir fayda sağlamadığı.

Yedinci Mes’ele:

Üçüncü olarak zikredilen Ankebût Sûresi 17. âyetin tefsiri.

Sekizinci Mes’ele:

Cennet nasıl sadece Allah’tan istenebiliyorsa aynı şekilde rızık, ancak ve ancak Allah’tan istenebilir.

Dokuzuncu Mes’ele:

Dördüncü olarak zikredilen âyet-i kerime (Ahkâf, 5, 6) tefsiri.

Onuncu Mes’ele:

Allah’tan başkasına dua ve ibadet edenden daha sapık ve şaşkın kimsenin bulunmadığı.

Onbirinci Mes’ele:

Allah dışında dua edilen varlığın bu duadan habersiz ve gafil olduğu.

Onikinci Mes’ele:

Böyle bir dua, duaya muhatap olan kimsenin, buğzuna ve düşmanlık beslemesine sebeptir.

Onüçüncü Mes’ele:

[Yüce Allah tarafından âyeti kerime’de] Bu tür dua, dua edilene ibadet olarak isimlendirilmiştir.

Ondördüncü Mes’ele:

Dua edilenin [kendisine yapılan] bu ibadete küfretmesi.

Onbeşinci Mes’ele:

Bu kişinin insanların en sapığı sayılmasının sebebi Allah’tan başkalarına yalvarmasıdır.

Onaltıncı Mes’ele:

Beşinci olarak zikredilen Neml, 62. âyetin tefsiri.

Onyedinci Mes’ele:

Onların; başı dara düşenlerin çağrısına ancak Allah’ın karşılık vereceğini kabul etmeleri gerçekten hayret vericidir. Bu nedenle de sıkıntılı zamanlarda dini yalnız Allah’a has kılarak yalvarmaktadırlar.

Onsekizinci Mes’ele:

Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem tevhidin korunmasına nihaî derecede önem vermiş ve [ümmetine] Allah’a karşı takınılması gereken edebi öğretmiştir.

AÇIKLAMALAR

“Herhangi bir ibadetin Allah’tan başkasına yöneltilmesidir.” şeklindeki büyük şirk tanımını iyice kavramış olan, müellif tarafından açıklanan bu üç bâbı daha iyi anlayacaktır.

Adak, yerine getiren kimsenin Allah tarfından övgüyle anıldığı bir ibadettir. Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem de itaat içerikli adakların yerine getirilmesini emretmiştir. Uygulayıcısı Şâri tarafından medhedilen ve övgüyle anılan her şey ibadettir.

İbadet, Allah’ın sevgi ve rızasını kazanmaya yönelik olarak yapılan ve söylenen zahir ve batın tüm amel ve sözleri kapsayan bir isimdir. Adak da bunlardan biridir.

Aynı şekilde Allah bütün kötülüklerden yalnızca kendisine sığınılmasını emretmektedir. Sıkıntı ve meşakkatler karşısında sadece kendisinden istiğasede bulunulmasını istemektedir. İstiâze ve istiğâsenin ihlâsla sırf Allah’a yöneltilmesi iman ve tevhiddir. Allah’tan başkasına yöneltilmesi ise, şirk ve ortak koşmak anlamındadır.

Dua ve istiğâse arasında şöyle bir fark bulunmaktadır: Dua, bütün halleri kapsar, geneldir. İstiğâse ise, sıkıntı ve şiddet anlarında Allah’a yapılan dua anlamındadır. Her ikisinin de yalnızca Allah’a yöneltilmesi gerekmektedir. Dua edenlerin çağrısına karşılık veren, sıkıntıda bulunanların sıkıntılarını gideren yalnızca Allah’tır. Peygamber, melek, veli gibi bir başka varlığa dua eden ya da Allah’tan başkasından güç yetiremediği

bir konuda istiğâsede bulunan şirke ve küfre düşmüş olur. Bu kişi dinden çıktığı gibi aklını da bir kenara bırakmış demektir. Hiçbir varlık kendi başına ya da başkalarının yardımıyla zerre kadar bir yarar sağlama ya da zararı def etme gücüne sahip değildir. Herkes bütün işlerinde Allah'a muhtaçtır.

ONBEŞİNCİ BÂB

18

﴿ أَيُشْرِكُونَ مَا لَا يَخْلُقُ شَيْئًا وَهُمْ يُخْلَقُونَ (١٩١) وَلَا يَسْتَطِيعُونَ لَهُمْ نَصْرًا وَلَا أَنْفُسَهُمْ يَنْصُرُونَ (١٩٢) ﴾ [الأعراف: ١٩١، ١٩٢].

68

﴿ وَالَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ مَا يَمْلِكُونَ مِنْ قِطْمِيرٍ (١٣) ﴾ [فاطر: ١٣].

69

في الصَّحِيحِ عَنْ أَنَسٍ قَالَ: «شُجَّ النَّبِيُّ ﷺ يَوْمَ أُحُدٍ، وَكُسِرَتْ رَبَاعِيَتُهُ، قَالَ: «كَيْفَ يُفْلِحُ قَوْمٌ شَجُّوا نَبِيَّهُمْ؟» فَنَزَلَتْ: ﴿ لَيْسَ لَكَ مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ ﴾ [آل عمران: ١٢٨].

70

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: قَامَ فِينَا رَسُولُ اللهِ ﷺ حِينَ أُنْزِلَ عَلَيْهِ: ﴿ وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ ﴾ فَقَالَ: «يَا مَعْشَرَ قُرَيْشٍ (أَوْ كَلِمَةً نَحْوَهَا) إِشْتَرُوا أَنْفُسَكُمْ: لَا أُغْنِي عَنْكُمْ مِنَ اللهِ شَيْئًا، يَا عَبَّاسَ بْنَ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ، لَا أُغْنِي عَنْكَ مِنَ اللهِ شَيْئًا، يَا صَفِيَّةُ عَمَّةَ رَسُولِ اللهِ ﷺ، لَا أُغْنِي عَنْكِ مِنَ اللهِ شَيْئًا، وَيَا فَاطِمَةُ بِنْتَ مُحَمَّدٍ: سَلِينِي مِنْ مَالِي مَا شِئْتِ، لَا أُغْنِي عَنْكِ مِنَ اللهِ شَيْئًا».

«O'NA, O HİÇBİRŞEY YARATAMAYAN VE KENDİLERİ YARATILIP DURMAKTA OLAN KİMSELERİ ORTAK MI KOŞUYORLAR? HÂLBUKİ O ŞİRK KOŞTUKLARI NE ONLARA NE DE KENDİLERİNE BİR YARDIMDA BULUNMAYA GÜÇ YETİREMEZLER.» (A'RÂF, 191, 192)

ÂYETİNİN TEFSİRİ BÂBI

18

﴿ أَيُشْرِكُونَ مَا لَا يَخْلُقُ شَيْئًا وَهُمْ يُخْلَقُونَ (١٩١) وَلَا يَسْتَطِيعُونَ لَهُمْ نَصْرًا وَلَا أَنْفُسَهُمْ يَنْصُرُونَ (١٩٢) ﴾ [الأعراف: ١٩١، ١٩٢].

68

﴿ وَالَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ مَا يَمْلِكُونَ مِنْ قِطْمِيرٍ (١٣) ﴾ [فاطر: ١٣].

69

في الصَّحِيحِ عَنْ أَنَسٍ قَالَ: «شُجَّ النَّبِيُّ ﷺ يَوْمَ أُحُدٍ، وَكُسِرَتْ رَبَاعِيَتُهُ، قَالَ: «كَيْفَ يُفْلِحُ قَوْمٌ شَجُّوا نَبِيَّهُمْ؟» فَنَزَلَتْ: ﴿ لَيْسَ لَكَ مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ ﴾ [آل عمران: ١٢٨].

70

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: قَامَ فِينَا رَسُولُ اللهِ ﷺ حِينَ أُنْزِلَ عَلَيْهِ: ﴿ وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ ﴾ فَقَالَ: «يَا مَعْشَرَ قُرَيْشٍ (أَوْ كَلِمَةً نَحْوَهَا) إِشْتَرُوا أَنْفُسَكُمْ: لَا أُغْنِي عَنْكُمْ مِنَ اللهِ شَيْئًا، يَا عَبَّاسَ بْنَ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ، لَا أُغْنِي عَنْكَ مِنَ اللهِ شَيْئًا، يَا صَفِيَّةُ عَمَّةَ رَسُولِ اللهِ ﷺ، لَا أُغْنِي عَنْكِ مِنَ اللهِ شَيْئًا، وَيَا فَاطِمَةُ بِنْتَ مُحَمَّدٍ: سَلِينِي مِنْ مَالِي مَا شِئْتِ، لَا أُغْنِي عَنْكِ مِنَ اللهِ شَيْئًا».

(arapçası yok)*ARAPÇA METİN EK-3 «O'ndan beride yalvarıp durduklarınızın, bir çekirdeğin zarına bile egemenlikleri yoktur. Dua etseniz duanızı işitmezler. İşitseler bile, size cevap veremezler. Kıyamet günü de şirkinize kufrederler. Kimse haber veremez sana Habîr gibi."* (Fâtır, 13, 14)

18

﴿ أَيُشْرِكُونَ مَا لَا يَخْلُقُ شَيْئًا وَهُمْ يُخْلَقُونَ (١٩١) وَلَا يَسْتَطِيعُونَ لَهُمْ نَصْرًا وَلَا أَنْفُسَهُمْ يَنْصُرُونَ (١٩٢) ﴾ [الأعراف: ١٩١، ١٩٢].

68

﴿ وَالَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ مَا يَمْلِكُونَ مِنْ قِطْمِيرٍ (١٣) ﴾ [فاطر: ١٣].

69

في الصَّحِيحِ عَنْ أَنَسٍ قَالَ: «شُجَّ النَّبِيُّ ﷺ يَوْمَ أُحُدٍ، وَكُسِرَتْ رَبَاعِيَتُهُ، قَالَ: «كَيْفَ يُفْلِحُ قَوْمٌ شَجُّوا نَبِيَّهُمْ؟» فَنَزَلَتْ: ﴿ لَيْسَ لَكَ مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ ﴾ [آل عمران: ١٢٨].

70

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: قَامَ فِينَا رَسُولُ اللهِ ﷺ حِينَ أُنْزِلَ عَلَيْهِ: ﴿ وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ ﴾ فَقَالَ: «يَا مَعْشَرَ قُرَيْشٍ (أَوْ كَلِمَةً نَحْوَهَا) إِشْتَرُوا أَنْفُسَكُمْ: لَا أُغْنِي عَنْكُمْ مِنَ اللهِ شَيْئًا، يَا عَبَّاسَ بْنَ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ، لَا أُغْنِي عَنْكَ مِنَ اللهِ شَيْئًا، يَا صَفِيَّةُ عَمَّةَ رَسُولِ اللهِ ﷺ، لَا أُغْنِي عَنْكِ مِنَ اللهِ شَيْئًا، وَيَا فَاطِمَةُ بِنْتَ مُحَمَّدٍ: سَلِينِي مِنْ مَالِي مَا شِئْتِ، لَا أُغْنِي عَنْكِ مِنَ اللهِ شَيْئًا».

Sahîh[-i Buhârî ve Muslim]'de rivâyet edildiğine göre Enes radıyallâhu anh şöyle anlatmaktadır: "Uhud Günü Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem başından yara almış, ön dişi kırılmıştı. Bunun üzerine: *«Peygamberlerini yaralayan bir toplum nasıl kurtulabilir?!»* dedi. Ardından *«... bu işle (onların bağışlanmaları yahut azaba uğramaları işi) ile senin bir ilgin yoktur.»* (Âl-i İmrân, 128)âyeti nazil oldu."[103]

18

﴿ أَيُشْرِكُونَ مَا لَا يَخْلُقُ شَيْئًا وَهُمْ يُخْلَقُونَ ﴿١٩١﴾ وَلَا يَسْتَطِيعُونَ لَهُمْ نَصْرًا وَلَا أَنفُسَهُمْ يَنصُرُونَ ﴿١٩٢﴾ ﴾ [الأعراف: ١٩١، ١٩٢].

68

﴿ وَالَّذِينَ تَدْعُونَ مِن دُونِهِ مَا يَمْلِكُونَ مِن قِطْمِيرٍ ﴿١٣﴾ ﴾ [فاطر: ١٣].

69

في الصحيح عن أنس قال: «شُجَّ النبي ﷺ يوم أحد، وكُسِرَت رباعيته، فقال: «كيف يفلح قوم شجوا نبيهم؟» فنزلت: ﴿ لَيْسَ لَكَ مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ ﴾ [آل عمران: ١٢٨].

70

عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: قام فينا رسول الله ﷺ حين أنزل عليه: ﴿ وَأَنذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ ﴾ فقال: «يا معشر قريش (أو كلمة نحوها) إشتروا أنفسكم: لا أغني عنكم من الله شيئًا، يا عباس بن عبد المطلب، لا أغني عنك من الله شيئًا، يا صفية عمة رسول الله ﷺ، لا أغني عنك من الله شيئًا، ويا فاطمة بنت محمد: سليني من مالي ما شئت، لا أغني عنك من الله شيئًا».

(Arapcası yok)ARAPÇA METİN EK-4 Yine Sahîh'de rivâyet edildiğine göre İbn Ömer radıyallâhu anhumâ, Rasûlullah'ı sabah namazının son rekatında başını rükudan kaldırınca *semiallâhu limen hamideh* dedikten sonra *«Allah'ım falana ve falana lanet et!»* diye dua ederken işittiğini anlatmaktadır. Bunun ardından: *«... bu işle (onların bağışlanmaları yahut azaba uğramaları işi) ile senin bir ilgin yoktur.»* (Âl-i İmrân, 128) âyeti nazil olmuştur"[104]

18

﴿ أَيُشْرِكُونَ مَا لَا يَخْلُقُ شَيْئًا وَهُمْ يُخْلَقُونَ ﴿١٩١﴾ وَلَا يَسْتَطِيعُونَ لَهُمْ نَصْرًا وَلَا أَنفُسَهُمْ يَنصُرُونَ ﴿١٩٢﴾ ﴾ [الأعراف: ١٩١، ١٩٢].

68

﴿ وَالَّذِينَ تَدْعُونَ مِن دُونِهِ مَا يَمْلِكُونَ مِن قِطْمِيرٍ ﴿١٣﴾ ﴾ [فاطر: ١٣].

69

في الصحيح عن أنس قال: «شُجَّ النبي ﷺ يوم أحد، وكُسِرَت رباعيته، فقال: «كيف يفلح قوم شجوا نبيهم؟» فنزلت: ﴿ لَيْسَ لَكَ مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ ﴾ [آل عمران: ١٢٨].

70

عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: قام فينا رسول الله ﷺ حين أنزل عليه: ﴿ وَأَنذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ ﴾ فقال: «يا معشر قريش (أو كلمة نحوها) إشتروا أنفسكم: لا أغني عنكم من الله شيئًا، يا عباس بن عبد المطلب، لا أغني عنك من الله شيئًا، يا صفية عمة رسول الله ﷺ، لا أغني عنك من الله شيئًا، ويا فاطمة بنت محمد: سليني من مالي ما شئت، لا أغني عنك من الله شيئًا».

(Arapçası yok)ARAPÇA METİN EK-5 Bir rivâyette de Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem'in Safvân b. Umeyye, Suheyl b. Amr ve Hâris b. Hişam'a beddua ettiği ardından da: *«... bu işle (onların bağışlanmaları yahut azaba uğramaları işi) ile senin bir ilgin yoktur.»* (Âl-i İmrân, 128) âyetinin nazil olduğu anlatılmaktadır."[105]

18

﴿ أَيُشْرِكُونَ مَا لَا يَخْلُقُ شَيْئًا وَهُمْ يُخْلَقُونَ ﴿١٩١﴾ وَلَا يَسْتَطِيعُونَ لَهُمْ نَصْرًا وَلَا أَنفُسَهُمْ يَنصُرُونَ ﴿١٩٢﴾ ﴾ [الأعراف: ١٩١، ١٩٢].

68

﴿ وَالَّذِينَ تَدْعُونَ مِن دُونِهِ مَا يَمْلِكُونَ مِن قِطْمِيرٍ ﴿١٣﴾ ﴾ [فاطر: ١٣].

69

في الصحيح عن أنس قال: «شُجَّ النبي ﷺ يوم أحد، وكُسِرَت رباعيته، فقال: «كيف يفلح قوم شجوا نبيهم؟» فنزلت: ﴿ لَيْسَ لَكَ مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ ﴾ [آل عمران: ١٢٨].

70

عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: قام فينا رسول الله ﷺ حين أنزل عليه: ﴿ وَأَنذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ ﴾ فقال: «يا معشر قريش (أو كلمة نحوها) إشتروا أنفسكم: لا أغني عنكم من الله شيئًا، يا عباس بن عبد المطلب، لا أغني عنك من الله شيئًا، يا صفية عمة رسول الله ﷺ، لا أغني عنك من الله شيئًا، ويا فاطمة بنت محمد: سليني من مالي ما شئت، لا أغني عنك من الله شيئًا».

Yine Sahih [Buhârî ve Muslim]'de yer alan bir rivâyette Ebû Hurayra radıyallâhu anh şöyle anlatmaktadır: "*«En yakın akrabalarını uyar!»*(Şuarâ', 214) âyeti nazil olunca Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem ayağa kalktı ve şöyle buyurdu: «*Ey Kureyş topluluğu!* –ya da buna benzer bir başka söz söyledi- *kendinizi satın alın! Allah karşısında ben sizin için hiçbir şeye sahip değilim. Ey Abbas b. Abdulmuttalib, Allah karşısında ben senin için hiçbir şeye sahip değilim. Ey Allah rasûlünün halası Safiye, Allah karşısında senin için de hiçbir şeye sahip değilim. Ey Muhammed kızı Fâtıma, kendi malımdan dilediğini benden iste! Ama senin için de Allah karşısında herhangi bir şey yapamam.»*[106]

ÂYET VE HADİSLERDEN ANLAŞILAN MES'ELELER

Birinci Mes'ele:

Geçen iki âyetin tefsiri.

İkinci Mes'ele:

Uhud Günü meydana gelen olayın anlatılması.

Üçüncü Mes'ele:

Peygamberlerin efendisi ve sonuncusu ile velilerin en önde gelenlerinin "Âmîn" diye diye kunut yapmaları.[107]

Dördüncü Mes'ele:

Beddua edilenlerin kafirler oldukları [halde onlar hakkındada Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in hiçbir yetkisi olmaması, ne affedilmeleri ne de azab edilmelerine etkisi olamayacağı][108]

Beşinci Mes'ele:

Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem'in bedduasına maruz kafirlerin, çoğu kafirin yapmadığı şeyleri yapmış olmaları ki, onlar peygamberlerinin başını yarmışlar, onu öldürmek için türlü entrikalara başvurmuşlar ve kendileriyle aynı kandan olan akrabalarının dahi ölmüş bedenlerine işkence uygulamışlardı bunlar onların çirkin eylemlerinden bazılarıdır.

Altıncı Mes'ele:

Bunun üzerine Allah'ın konuya ilişkin olarak: *«... bu işle(onların bağışlanmaları yahut azaba uğramaları işi) ile senin bir ilgin yoktur.»* (Âl-i İmrân, 128) âyetini inzal buyurması.

Yedinci Mes'ele:

Âyetin devamındaki: *«...tevbelerini kabul etsin, ya da (ısrar ederlerse) onlara azap etsin...»* bölümünden dolayı kimisi iman etmiş ve tevbeleri kabul olunmuştur.

Sekizinci Mes'ele:

Bela ve musibet zamanlarında kunut duası yapılması.[109]

Dokuzuncu Mes'ele:

Namaz içerisinde beddua edilen kimselerin hem kendi isimlerinin hem de baba isimlerinin zikredilmesi.

Onuncu Mes'ele:

Kunut yapılırken belirli şahıslara lanet edilebilmesi.

Onbirinci Mes'ele:

«En yakın akrabalarını uyar!» âyeti nazil olduğunda Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem'in ne yaptığının anlatılması.

Onikinci Mes'ele:

Bu konuya ilişkin olarak Rasûlullah'ın aşırı bir ciddiyet ve azim göstermesi. Öyle ki, Peygamber sallallâhu aleyhi ve selem bu gayreti nedeniyle delilikle itham edilmiştir. Aynı ciddiyeti gösteren günümüz müslümanının durumu da bundan farklı değildir.

Onüçüncü Mes'ele:

Uzak-yakın tüm akrabalarına Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem'in: *«Allah karşısında sizin için hiçbirşeye sahip değilim.»* demesi. Biricik kızı Fâtıma radıyallâhu anhâ için bile: *«Ey Muhammed kızı Fâtıma, senin için de Allah*

karşısında herhangi bir şey yapamam.» buyurmuştur. Peygamberlerin efendisinin tüm âlemlerin hanımefendisi, ciğerparesi kızı hakkında söylediği bu sözlere -ki O'nun haktan başka bir şey söylemediğine iman etmekteyiz- bakın! Sonra da [avamı bir kenara bırakın] insanların havasının kalplerine bir bakın! Tevhid ve dinin ne kadar "garip" kaldığı apaçık ortadadır.

AÇIKLAMALAR

Bu bâb *«O'na, o hiçbirşey yaratamayan ve kendileri yaratılıp durmakta olan kimseleri ortak mı koşuyorlar?»* (A'râf, 191) âyetini konu etmektedir.

Sadedinde bulunduğumuz bâb, tevhidin delil ve burhanlarını açıklamaya atılan ilk adımdır. Tevhid hakkında, bir başka konuda hakkında benzeri bulunmayan hem hem naklî ve hem de aklî deliller vardır.

Rubûbiyet tevhidi, isim ve sıfatlarla ilgili tevhid olmak üzere iki tür tevhidin, tevhidin en önemli delillerinden oldukları daha önce dile getirilmişti. Yaratma ve işleri çekip çevirmede tek olan, tüm yönleriyle mutlak mükemmelliğe sahip bulunan zat başkasında olmayacak biçime ibadet olunmaya layık tek zattır. O ise yalnız ve yalnız Allah'tır.[110]

Tevhidin delillerinden bir diğeri de yaratıkların ve Allah'tan başka ibadet edilenlerin vasıflarının bilinmesidir. Melek, insan, ağaç, taş gibi Allah dışında ibadet olunan varlıkların hepsi istisnasız Allah'a muhtaçtırlar. Acizdirler. Ellerinde zerre kadar yarar sağlama gücü yoktur. Kendileri yaratılmış varlıklardır. Bir başka kişi ya da nesneyi yaratma güç ve kapasitesine asla sahip değildirler. Zarar ya da fayda verme, öldürme ya da diriltme, haşretme gibi kudretleri bulunmamaktadır. Her mahlukun yaratanı Allah'tır. Herkesin ve her şeyin rızkını veren O'dur. Tüm işleri idare eden O'dur. Fayda ve zarar veren O'dur. Veren de alan da O'dur. Faydayı veren, zarara engel olan O'dur. her şeyin melekûtu O'nun elindedir. Her şey O'na döner. Her şey O'na yönelir. Her şey O'na muhtaçtır. Her şey O'na boyun eğer.

Bundan daha büyük bir delil mi var?! Allah, Kitab'ında ve peygamberlerin dilinde devamlı surette bunu tekrarlamış ve tekrarlatmıştır. Aklî ve fıtrî bir delil olduğu gibi aynı zamanda naklî ve sem'î (işitmeye dayalı) bir delildir. Allah'ı birlemeyi, tevhidin hak olduğunu, şirkin ise batıl olduğunu göstermektedir.

En şerefli yaratılmış dahi kendisine kan bağı bakımından en yakın olan için hiçbir faydaya sahip değilse, diğerlerini varın siz düşünün! Yaratılmış varlıklarla denk tutarak Allah'a şirk koşanlara yazıklar olsun! Böyleleri dinden yoksun oldukları gibi akıldan da yoksundurlar.

En güzel yaratıcı olan Allah'ın mutlak mükemmellik konusundaki nitelikleri ve muazzam sıfatları kendisinden başka hiçbir varlığın ibadet edilmeye müstehak olmadığına dair en büyük delildir.

Bütün yaratıkların sahip oldukları eksiklik, muhtaçlık, her durumda bir rabbe ihtiyaç duymak, rabbinin imkân tanıdığının dışında bir mükemmelliğe sahip olmamak gibi sıfatlar, herhangi bir yaratığın ilah olduğunun geçersiz ve temelsiz olduğunun en güzel delilidir.

Allah'ı ve yaratıklarını tanıyan kimse, yalnızca Allah'a ibadet etmeye, dini O'na mahsus kılmaya, O'na övgüde bulunmaya, hamdetmeye, dili, kalbi ve tüm organlarıyla şükretmeye mecbur olur. Korku, ümit ve arzu olarak yaratıklarla kurduğu ilişkilere son verir. Allah her şeyi en iyi bilendir.

ONALTINCI BÂB

19

71

﴿ وَلاَ تَنفَعُ الشَّفَاعَةُ عِندَهُ إِلاَّ لِمَنْ أَذِنَ لَهُ حَتَّىٰ إِذَا فُزِّعَ عَن قُلُوبِهِمْ قَالُوا مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ قَالُوا الْحَقَّ وَهُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ ﴿٢٣﴾ ﴾ [سبأ : ٢٣] .

72

فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ : «إِذَا قَضَى اللَّهُ الأَمْرَ فِي السَّمَاءِ ضَرَبَتِ الْمَلاَئِكَةُ بِأَجْنِحَتِهَا خُضْعَانًا لِقَوْلِهِ : كَأَنَّهُ سِلْسِلَةٌ عَلَى صَفْوَانٍ ، يَنفُذُهُمْ ذَلِكَ ، حَتَّى إِذَا فُزِّعَ عَنْ قُلُوبِهِمْ قَالُوا : مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ؟ قَالُو الْحَقَّ وَهُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ ، فَيَسْمَعُهَا مُسْتَرِقُ السَّمْعِ وَمُسْتَرِقُ السَّمْعِ هَكَذَا بَعْضُهُ فَوْقَ بَعْضٍ [وَصَفَهُ سُفْيَانُ بِكَفِّهِ ، فَحَرَفَهَا وَبَدَّدَ بَيْنَ أَصَابِعِهِ] فَيَسْمَعُ الْكَلِمَةَ فَيُلْقِيهَا إِلَى مَنْ تَحْتَهُ ، ثُمَّ يُلْقِيهَا الآخَرُ إِلَى مَنْ تَحْتَهُ . حَتَّى يُلْقِيَهَا عَلَى لِسَانِ السَّاحِرِ أَوِ الْكَاهِنِ ، فَرُبَّمَا أَدْرَكَهُ الشِّهَابُ قَبْلَ أَنْ يُلْقِيَهَا ، وَرُبَّمَا أَلْقَاهَا قَبْلَ أَنْ يُدْرِكَهُ ، فَيَكْذِبُ مَعَهَا مِئَةَ كَذْبَةٍ ، فَيُقَالُ : أَلَيْسَ قَدْ قَالَ لَنَا يَوْمَ كَذَا وَكَذَا : كَذَا وَكَذَا ، فَيُصَدَّقُ بِتِلْكَ الْكَلِمَةِ الَّتِي سُمِعَتْ مِنَ السَّمَاءِ» .

73

«O’NUN KATINDA ŞEFAAT DE FAYDA VERMEZ. ANCAK İZİN VERDİĞİ KİMSENİNKİ MÜSTESNA. NİHÂYET ONLARIN YÜREKLERİNDEN KORKU GİDERİLİNCE: RABBİNİZ NE BUYURDU? DERLER. ONLAR DA: HAK OLANI BUYURDU, DERLER. O, YÜCEDİR, BÜYÜKTÜR.» (SEBE’, 23)

ÂYETİNİN TEFSİRİ BÂBI

19

71

﴿ وَلاَ تَنفَعُ الشَّفَاعَةُ عِندَهُ إِلاَّ لِمَنْ أَذِنَ لَهُ حَتَّىٰ إِذَا فُزِّعَ عَن قُلُوبِهِمْ قَالُوا مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ قَالُوا الْحَقَّ وَهُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ ﴿٢٣﴾ ﴾ [سبأ : ٢٣] .

72

فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ : «إِذَا قَضَى اللَّهُ الأَمْرَ فِي السَّمَاءِ ضَرَبَتِ الْمَلاَئِكَةُ بِأَجْنِحَتِهَا خُضْعَانًا لِقَوْلِهِ : كَأَنَّهُ سِلْسِلَةٌ عَلَى صَفْوَانٍ ، يَنفُذُهُمْ ذَلِكَ ، حَتَّى إِذَا فُزِّعَ عَنْ قُلُوبِهِمْ قَالُوا : مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ؟ قَالُو الْحَقَّ وَهُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ ، فَيَسْمَعُهَا مُسْتَرِقُ السَّمْعِ وَمُسْتَرِقُ السَّمْعِ هَكَذَا بَعْضُهُ فَوْقَ بَعْضٍ [وَصَفَهُ سُفْيَانُ بِكَفِّهِ ، فَحَرَفَهَا وَبَدَّدَ بَيْنَ أَصَابِعِهِ] فَيَسْمَعُ الْكَلِمَةَ فَيُلْقِيهَا إِلَى مَنْ تَحْتَهُ ، ثُمَّ يُلْقِيهَا الآخَرُ إِلَى مَنْ تَحْتَهُ . حَتَّى يُلْقِيَهَا عَلَى لِسَانِ السَّاحِرِ أَوِ الْكَاهِنِ ، فَرُبَّمَا أَدْرَكَهُ الشِّهَابُ قَبْلَ أَنْ يُلْقِيَهَا ، وَرُبَّمَا أَلْقَاهَا قَبْلَ أَنْ يُدْرِكَهُ ، فَيَكْذِبُ مَعَهَا مِئَةَ كَذْبَةٍ ، فَيُقَالُ : أَلَيْسَ قَدْ قَالَ لَنَا يَوْمَ كَذَا وَكَذَا : كَذَا وَكَذَا ، فَيُصَدَّقُ بِتِلْكَ الْكَلِمَةِ الَّتِي سُمِعَتْ مِنَ السَّمَاءِ» .

73

19

71

﴿ وَلاَ تَنفَعُ الشَّفَاعَةُ عِندَهُ إِلاَّ لِمَنْ أَذِنَ لَهُ حَتَّىٰ إِذَا فُزِّعَ عَن قُلُوبِهِمْ قَالُوا مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ قَالُوا الْحَقَّ وَهُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ ﴿٢٣﴾ ﴾ [سبأ : ٢٣] .

72

فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ : «إِذَا قَضَى اللَّهُ الأَمْرَ فِي السَّمَاءِ ضَرَبَتِ الْمَلاَئِكَةُ بِأَجْنِحَتِهَا خُضْعَانًا لِقَوْلِهِ : كَأَنَّهُ سِلْسِلَةٌ عَلَى صَفْوَانٍ ، يَنفُذُهُمْ ذَلِكَ ، حَتَّى إِذَا فُزِّعَ عَنْ قُلُوبِهِمْ قَالُوا : مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ؟ قَالُو الْحَقَّ وَهُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ ، فَيَسْمَعُهَا مُسْتَرِقُ السَّمْعِ وَمُسْتَرِقُ السَّمْعِ هَكَذَا بَعْضُهُ فَوْقَ بَعْضٍ [وَصَفَهُ سُفْيَانُ بِكَفِّهِ ، فَحَرَفَهَا وَبَدَّدَ بَيْنَ أَصَابِعِهِ] فَيَسْمَعُ الْكَلِمَةَ فَيُلْقِيهَا إِلَى مَنْ تَحْتَهُ ، ثُمَّ يُلْقِيهَا الآخَرُ إِلَى مَنْ تَحْتَهُ . حَتَّى يُلْقِيَهَا عَلَى لِسَانِ السَّاحِرِ أَوِ الْكَاهِنِ ، فَرُبَّمَا أَدْرَكَهُ الشِّهَابُ قَبْلَ أَنْ يُلْقِيَهَا ، وَرُبَّمَا أَلْقَاهَا قَبْلَ أَنْ يُدْرِكَهُ ، فَيَكْذِبُ مَعَهَا مِئَةَ كَذْبَةٍ ، فَيُقَالُ : أَلَيْسَ قَدْ قَالَ لَنَا يَوْمَ كَذَا وَكَذَا : كَذَا وَكَذَا ، فَيُصَدَّقُ بِتِلْكَ الْكَلِمَةِ الَّتِي سُمِعَتْ مِنَ السَّمَاءِ» .

73

Sahih[-i Buhârî]’de Ebû Hurayra radıyallâhu anh’ın Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem’den anlattığına göre: *«Allah gökte bir iş hakkında hükmünü bildirdiğinde melekler boyun eğdiklerini göstermek için kanatlarını çırparlar. Bu ilâhî söz, sanki melekleri yarıp aralarından geçip giden bir kaya üzerindeki zincir gibidir. «Nihâyet onların yüreklerinden korku giderilince: Rabbiniz ne buyurdu? Derler. Onlar da: Hak olanı buyurdu, derler. O, yücedir, büyüktür.»* (Sebe’, 23) *Kulak hırsızlığı yapanlar bu sözü dinlerler. Bu kulak hırsızları üst üste yığılmışlardır.* -Sufyan b. ‘Uyeyne bunu

ellerini evirip çevirerek ve parmaklarının arasını ayırarak gösterir.- *Kulak hırsızı söylenenleri dinleyerek kendisinden daha aşağıda bulunanlara iletir. O da kendisinden daha aşağıdakine aktarır. En sonunda da sihirbaz ya da kâhinin dili ile diğer insanlara iletir. Bazen dinledikleri sözleri iletmeden arkalarından bir alev topu yetişir ya da ilettikten sonra yetişir. O kâhinler de bu sözlerin yanında yüz yalan katarlar. İnsanlar da bir sözü tasdik olundu diye tutar [fulan kâhin] 'Bize o gün şöyle şöyle dememiş miydi?' derler. Hâlbuki o sadece gökyüzünde işitilen sözden dolayı tasdik olunur.»*[111]

20

عَنِ النَّوَاسِ بْنِ سَمْعَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِذَا أَرَادَ اللَّهُ تَعَالَى أَنْ يُوحِيَ بِالأَمْرِ، تَكَلَّمَ بِالْوَحْيِ أَخَذَتِ السَّمَوَاتِ مِنْهُ رَجْفَةٌ –أَوْ قَالَ: رَعْدَةٌ شَدِيدَةٌ– خَوْفًا مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ، فَإِذَا سَمِعَ ذَلِكَ أَهْلُ السَّمَوَاتِ صُعِقُوا وَخَرُّوا سُجَّدًا، فَيَكُونُ أَوَّلَ مَنْ يَرْفَعُ رَأْسَهُ جِبْرِيلُ فَيُكَلِّمُهُ اللَّهُ مِنْ وَحْيِهِ بِمَا أَرَادَ، ثُمَّ يَمُرُّ جِبْرِيلُ عَلَى الْمَلَائِكَةِ: كُلَّمَا مَرَّ بِسَمَاءٍ سَأَلَهُ مَلَائِكَتُهَا: مَاذَا قَالَ رَبُّنَا يَا جِبْرِيلُ، فَيَقُولُ جِبْرِيلُ: قَالَ الْحَقَّ وَهُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ. فَيَقُولُونَ كُلُّهُمْ مِثْلَ مَا قَالَ جِبْرِيلُ، فَيَنْتَهِي جِبْرِيلُ بِالْوَحْيِ إِلَى حَيْثُ أَمَرَهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ».

74

﴿وَأَنذِرْ بِهِ الَّذِينَ يَخَافُونَ أَن يُحْشَرُوا إِلَى رَبِّهِمْ لَيْسَ لَهُم مِّن دُونِهِ وَلِيٌّ وَلَا شَفِيعٌ لَّعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ ﴿٥١﴾﴾ [الأنعام: ٥١].

75

﴿قُل لِّلَّهِ الشَّفَاعَةُ جَمِيعًا ... ﴿٤٤﴾﴾ [الزمر: ٤٤].

76

﴿... مَن ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِندَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ ... ﴿٢٥٥﴾﴾ [البقرة: ٢٥٥].

Nevvâs b. Sem'ân radıyallâhu anh'tan rivâyete göre Rasûlullah şöyle buyurmuştur: *«Allah bir şey vahyetmek murad edip de vahyi kelam olarak söylediğinde Allah korkusundan dolayı gökleri şiddetli bir titreme* -ya da sarsıntı- *alır. Bu sesi duyan gök ehli baygınlık geçirerek ve hemen secdeye kapanırlar. Başını ilk kaldıran Cebrail olur. Allah vahyetmeyi murad ettiği şeyi ona bildirir. Daha sonra Cebrail, meleklerin yanından geçer. Her uğradığı gökte o göğün melekleri Cebrail'e 'Rabbimiz ne buyurdu?' diye sorarlar. Cebrail 'Hakkı söyledi. O yüce ve büyüktür.' der. Meleklerin hepsi Cebrail'in dediği gibi derler. Ardından Cebrail Allah'ın emrettiği yere o vahyi ulaştırır.»*[112]

ÂYET VE HADİSLERDEN ANLAŞILAN MES'ELELER

Birinci Mes'ele:

Zikredilen âyet-i kerimenin tefsiri.

İkinci Mes'ele:

Söz konusu âyet özellikle salih kimselerle alakalı şirkin asılsız ve batıl olduğuna dair deliller içermektedir. Aynı âyetin, kalbi saran şirk ağacının dallarını kesip attığı söylenmiştir.[113]

Üçüncü Mes'ele:

«Onlar da: Hak olanı buyurdu, derler. O, yücedir, büyüktür.» Âyetinin tefsiri.

Dördüncü Mes'ele:

Meleklerin Cebrail aleyhisselâm'a vahiy hakkında sormalarının sebebi.

Beşinci Mes’ele:

Cebrail aleyhisselâm’ın meleklere “Allah şöyle şöyle bildirdi.” diye cevap vermesi.

Altıncı Mes’ele:

Başını ilk kaldıranın Cebrail aleyhisselâm olduğunun bildirilmesi.

Yedinci Mes’ele:

Cebrail aleyhisselâm’ın sormaları üzerine tüm gök ehline vahyi bildirmesi.

Sekizinci Mes’ele:

Baygınlığın tüm gök halkını kapsaması.

Dokuzuncu Mes’ele:

Allah’ın kelamından dolayı göklerin titremesi.

Onuncu Mes’ele:

Allah’ın emrettiği yere vahyi Cebrail aleyhisselâm’ın ulaştırdığı.

Onbirinci Mes’ele:

Şeytanların kulak hırsızlığı yaptıklarının bildirilmesi.

Onikinci Mes’ele:

Şeytanların birbirleri üstüne binmeleri.

Onüçüncü Mes’ele:

Gökte konuşulanları çalmaya çalışan şeytanların ardından ateş topları atılması.

Ondördüncü Mes’ele:

Bu ateş toplarının şeytanlara dinledikleri sözleri insanlara bazen ulaştırmadan önce, bazen de ulaştırdıktan sonra yetişmesi.

Onbeşinci Mes’ele:

Kâhinin bazen doğru söyleyebildiği.

Onaltıncı Mes’ele:

Şeytanlar tarafından kendisine bildirilenlere kâhinin yüz yalan kattığı.

Onyedinci Mes’ele:

Kâhinin yalanlarının [halk tarafından] tasdik edilmesi göklerden kendisine ulaştırılan haberler sebebiyledir.

Onsekizinci Mes’ele:

Nefislerin batılı kabul etmeye meyyal oluşu. Öyle ki yüz tane yalana itibar etmeyip bir doğruya tutunurlar.

Ondukuzuncu Mes’ele:

Şeytanların duydukları sözleri birbirlerine iletmeleri, hafızalarına kaydetmeleri ve [bunu diğer yalanlarının doğruluğuna] delil olarak kullanmaları.

Yirminci Mes’ele:

Ta’tîlci Eş’arîlerin [ve Maturidîlerin] hilafına [hadislerde Allah’a ait] sıfatların isbat edilmesi.

Yirmibirinci Mes'ele:

Sözü edilen baygınlık ve titremenin Allah korkusundan meydana geldiğinin bildirilmesi.

Yirmiikinci Mes'ele:

Allah karşısında secdeye kapanmaları.

AÇIKLAMALAR

Zikredilen âyet-i kerime, tevhidin vucûbiyeti ve şirkin asılsızlığı konusunda diğer bir muazzam delildir. Allah'ın azameti ve büyüklüğü zikredilmektedir. Allah'ın azameti karşısında en büyük yaratıkların büyüklükleri sönük kalmaktadır. Tüm melekler dâhil bütün ulvî ve süflî âlem Yüce Allah'ın kelamını işittiklerinde ya da azamet ve yüceliğine tanık olduklarında kalpleri yerinde duramaz ve secdeye kapanırlar. Tüm yaratılmışlar Allah azze ve celle'nin yüceliğine boyun eğmişlerdir. Onun azamet ve yüceliğini itiraf etmektedirler. Allah'ın emri karşısında korku içinde boyun eğerler. Böyle bir makama sahip olan zat ibadet, hamd, şükür, tazim ve ilahlık konusunda tek ve yegâne hak sahibidir. Diğer varlıkların bu konuda hiçbir hakları bulunmamaktadır. Mutlak mükemmellik, kibriya, azamet, mutlak celal ve cemal sıfatları tamamen Allah'a aittir. Bir başka varlık bu vasıflardan hiçbirine sahip olamaz. Zahir ve batın olarak sergilenen herhangi bir kulluk konusunda da hiçbir varlık en basit bir şekilde dahi Allah'a ortak olamaz.

ONYEDİNCİ BÂB

ŞEFAAT BÂBI

«Hem bu Kur'an ile Rablerinin karşısına toplanacaklarından korkanları uyar. Ki onlar için O'ndan başka ne bir velî ne de bir şefaatçi var. Umulur ki sakınırlar.» (En'âm, 51)

«De ki: Şefaat tümüyle Allah'ındır.» (Zümer, 44)

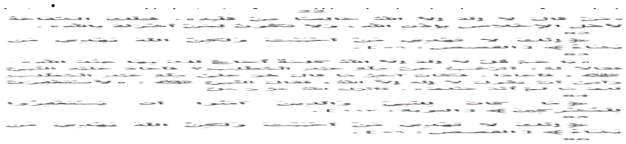
«Kimmiş -izni olmadıkça- O'nun katında şefaat edecek olan?» (Bakara, 255)

«Göklerde nice melek var ki, Allah dileyip razı olduğuna izin vermezden evvel, şefaatleri hiçbir işe yaramaz.» (Necm, 26)

«De ki: Allah'tan başka hakkında o batıl zanlar beslediklerinize istediğiniz kadar yalvarın! Ne göklerde ne de yerde zerre ağırlığınca bir şeye egemen değildirler. Onların buralarda hiçbir ortaklığı da yoktur, Allah'ın onlardan bir yardımcısı da yoktur. Huzurunda, -izin verdiği kimseler hariç- şefaat fayda vermez.» (Sebe', 22, 23)

Ebu'l-Abbâs[114] şöyle demektedir: "Yüce Allah müşriklerin kendi hakkındaki bütün batıl anlayışlarını reddetmektedir. Kendi dışında hiçbir kimsenin egemenlik vasfının tümüne ya da bir bölümüne sahip olamayacağını belirtmiş bundan başka kendisinden "yardımcıları olması" gibi bir şeyi de reddetmiştir. Bunlar haricinde geriye şefaat konusu kalmaktadır. Allah ancak kendisinin izin verdiği kimseler için şefaatin fayda

sağlayabileceğini beyan etmiştir. Nitekim âyet-i kerimede şöyle buyurulmaktadır: *«Allah rızasına ulaşmış olanlardan başkasına şefaat etmezler.»* (Enbiyâ, 28)

İşte müşriklerin kendileri için ümit ettikleri şefaat, Kur’an’da bildirilmiş olduğu üzere asla söz konusu değildir. Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem “kıyamet gününde gelip rabbine -önce “şefaat talebinde bulunacağım” demediğine dikkat edilmelidir- secde ve hamd edeceğini daha sonra kendisine ‘Kaldır başını! Konuş söylediklerin dinlen nasın!’ diye seslenileceğini bildirmektedir.[115]

Ebû Hurayra radıyallâhu anh, Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem’e “Şefaatinden dolayı en çok mutlu olan insan kimdir?” diye sorduğunda şöyle buyurmuştur: *«Kalbinden ihlasla Lâ ilâhe illallâh diyen kimsedir.»*[116] İşte bu şefaat, şirk koşanlara değil Allah’ın izniyle ihlas ehline yöneliktir.

Aslında Yüce Allah hem ihlâs ve tevhid ehline fazlı ile muamelede bulunmakta, hem de kendisine şefaat için izin verilenlerin duası vasıtasıyla ihlâs ehline mağfiret etmektedir. Böylece şefaat sahibini [Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem’i] de vaad edilen Makam-ı Mahmûd’a yükseltmektedir.

Kur’an’ın reddettiği şefaat içeriğinde şirk unsuru bulunan şefaattir. Bu nedenle şefaat Kur’an’ın değişik yerlerinde Allah’ın iznine bağlanmıştır. Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem de şefaatin ancak ve ancak tevhid ve ihlâs ehli kimseler için geçerli olduğunu beyan etmiştir. Alıntı burada son bulmaktadır.

ÂYET VE HADİSLERDEN ANLAŞILAN MES’ELELER

Birinci Mes’ele:

Zikredilen âyetlerin tefsiri.

İkinci Mes’ele:

Reddedilen şefaatin hangisi olduğu.

Üçüncü Mes’ele:

Kabul edilen şefaatin hangisi olduğu.[117]

Dördüncü Mes’ele:

Büyük Şefaat’in zikri ki buna Makam-ı Mahmûd’da denilir.

Beşinci Mes’ele:

Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem’in uygulamasının sıralamasına dikkat çekilmesi. Buna göre Rasûlullah önce şefaatte bulunmayıp secde etmiş ardından izin verilince de şefaatte bulunmuştur.

AltıncıMes’ele:

Şefaat sebebiyle en fazla mutlu olanın kim olduğu.

Yedinci Mes’ele:

Şefaatin Allah’a şirk koşana yöneltilemeyeceği.

Sekizinci:

Şefaatin hakikatinin ne olduğu.

AÇIKLAMALAR

Müellif şefaat konusuna bu kitabın satırları arasında sık sık yer vermiştir. Çünkü müşrikler meleklere, peygamberlere ve velilere yaptıkları dua ve ibadeti şu sözlerle gerekçelendirmektedirler: 'Biz onların yaratılmış olduklarını ve başkasının egemenliğinde bulunduklarını bilerek onlara dua ediyoruz. Fakat onların Allah katında çok yüce makamları bulunmaktadır. Onlara bizleri Allah'a yaklaştırsınlar, bizim için şefaatçi olsunlar diye dua ediyoruz. Bu da birtakım istek ve ihtiyaçlarını arzedip gidermek amacıyla yönetici ve kralların huzuruna aracılarla yakınlaşarak çıkılması gibidir."

İleri sürülen bu gerekçe oldukça temelsiz ve asılsızdır. Aynı zamanda Allah azze ve celle'nin ki O en yüce, her şeyin egemenliğini elinde bulunduran, her şeyin kendisinden korktuğu, bütün yaratıkların huzurunda boyun büktüğü yüceler yücesi olandır; işlerin yürütülebilmesi için aracılara, sekreterlere, bakanlara ihtiyaç duyan kral ve yönecilere benzetilmesi söz konusudur.

Allah böyle bir iddiayı reddederek şefaatin tamamıyla kendisine ait olduğunu bildirmiştir. Nasıl ki egemenlik O'nundur şefaat da bütünüyle kendisine aittir. Allah yanında, kendisinin izni olmadan hiç kimse şefaatte bulunamaz. Şefaat iznini de yalnızca amelinden razı olduklarına verir. Bir insanın amelinden razı olunmasının en temel şartı da o insanın tam bir tevhid ve ihlasa sahip olmasıdır.

Allah'ın izin vermesiyle gerçekleşen ve kabul edilen şefaat ise özellikle ihlâs ehlinin şefaatidir. Şefaat tamamıyla Allah'tandır. Bu Yüce Allah'ın Şefaat edene bir rahmeti ve ikrâmıdır. Şefaat edilen için de merhamet ve bağışlanmadır. Gerçekte şefaate binaen övgüyle anılan Allah'tır. Şefaat konusunda kendisine izin vererek Muhammed sallallâhu aleyhi ve sellem'i övgüyle anılan makama eriştiren de Allah'tır.

Şefaat konusunda detaylı olarak söylenebileceklerle ilgili olarak Kitab ve sünnetin delâleti bu yöndedir.

Müellif konu hakkında Şeyhulislam Ebu'l-Abbas Takıyyuddin'in sözünü aktarmıştır. Bu sözler de yeterlidir.

Bu bâbın hedefi, müşriklerin kendi ilahlarına iliştirdikleri bir takım vesile ve sebeplerin asılsız ve batıl olduklarını gösteren nasların zikredilmesidir. Buna göre söz konusu ilahlar ne bağımsız, ne de ortak olarak; ne de yardımlaşmak ve üstünlük sağlamak şekillerinde hiçbir surette egemenlik sıfatına sahip değildirler. Şefaat konusunda zerre kadar hak ve yetkileri de bulunmamaktadır. Bütün bu saydıklarımız yalnız ve yalnız Allah'a ait olan özellik ve haklardır. Dolayısıyla tek ilah ancak ve ancak Allah'tır.

ONSEKİZİNCİ BÂB

«(EY NEBİ!) SEN SEVDİĞİNİ HİDÂYETE ERDİREMEZSİN; BİLAKİS, ALLAH DİLEDİĞİNE HİDÂYET VERİR.» (KASAS, 56)

ÂYETİNİN TEFSİRİ BÂBI

22

«مَنْ قَالَ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ خَالِصًا مِنْ قَلْبِهِ». فَتِلْكَ الشَّفَاعَةُ لأَهْلِ الإِخْلاصِ بِإِذْنِ اللهِ، وَلاَ تَكُونُ لِمَنْ أَشْرَكَ بِاللهِ».

82

﴿إِنَّكَ لا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَن يَشَاءُ﴾ [القصص: ٥٦].

83

«يَا عَمِّ قُلْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ كَلِمَةً أُحَاجُّ لَكَ بِهَا عِنْدَ اللهِ». فَقَالاَ لَهُ: أَتَرْغَبُ عَنْ مِلَّةِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ؟ فَأَعَادَ عَلَيْهِ النَّبِيُّ ﷺ، فَأَعَادَا. فَكَانَ آخِرُ مَا قَالَ هُوَ عَلَى مِلَّةِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ وَأَبَى أَنْ يَقُولَ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «لأَسْتَغْفِرَنَّ لَكَ مَا لَمْ أُنْهَ عَنْكَ». فَأَنْزَلَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ

84

﴿مَا كَانَ لِلنَّبِيِّ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَن يَسْتَغْفِرُوا لِلْمُشْرِكِينَ﴾ [التوبة: ١١٣].

85

﴿إِنَّكَ لا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَن يَشَاءُ﴾ [القصص: ٥٦].

86

(Arapçası yok)ARAPÇA METİN-83 Sahih[-i Buhârî ve Muslim]'de İbnu'l-Museyyeb'in babasından rivâyet ettiği bir hadiste anlatıldığına göre; "Ebû Tâlib vefat etmek üzereyken Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem yanına geldi. O sırada Ebû Tâlib'in yanında Abdullah b. Ebî Umeyye ve Ebû Cehl de bulunmaktaydı. Rasûlullah kendisine şöyle dedi: *«Amcacığım! Lâ ilâhe illallâh de ki, Allah katında bu senin lehine delil olarak göstereyim!»* Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem'in bu sözü üzerine orada bulunan o kişiler: "Abdulmuttalib'in dininden yüz mü çevireceksin?" dediler. Rasûlullah tekrar ettikçe, onlar da kendi söylediklerini tekrarladılar. En sonunda Abdulmuttalib'in dini üzere bulunduğunu söyledi ve Lâ ilâhe illallâh demekten yüzçevirdi. Bunun üzerine Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem: *«Yasaklanmadığı müddetçe senin için mağfiret dileyeceğim.»* dedi. Ardından Allah: *«(Kafir olarak ölüp) cehennem ehli oldukları onlara açıkça belli olduktan sonra, akraba dahi olsalar, (Allah'a) ortak koşanlar için af dilemek ne peygambere yaraşır ne de inananlara.»* (Tevbe, 113) inzal buyurdu." Ebû Tâlib hakkında da: *«(Rasûlüm!) Sen sevdiğini hidâyete erdiremezsin; bilakis, Allah dilediğine hidâyet verir ve hidâyete girecek olanları en iyi O bilir.»* (Kasas, 56) âyetini indirdi.[118]

[ÂYET VE HADİSLERDEN ANLAŞILAN] MES'ELELER

Birinci Mes'ele:

«(Rasûlüm!) Sen sevdiğini hidâyete erdiremezsin; bilakis, Allah dilediğine hidâyet verir ve hidâyete girecek olanları en iyi O bilir.» (Kasas, 56) âyetinin tefsiri.

İkinci Mes'ele:

«(Kafir olarak ölüp) cehennem ehli oldukları onlara açıkça belli olduktan sonra, akraba dahi olsalar, (Allah'a) ortak koşanlar için af dilemek ne peygambere yaraşır ne de inananlara.» (Tevbe, 113) âyetinin tefsiri.

Üçüncü Mes'ele:

Önemli bir mesele olarak; ilim [sahibi oldukları] iddiasında bulunanların [bu kelimenin teleffuz edilmesi yeterlidir] görüşlerinin hilafına *«Lâ ilâhe ilallâh, de»* sözünün tefsiri.[119]

Dördüncü Mes'ele:

Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem adama *«Lâ ilâhe ilallâh, de»* derken neyi murad ettiğini Ebû Cehl ve beraberindekiler çok iyi biliyorlardı.[120] İslam'ın aslını Ebû Cehl'in kendisinden daha iyi bildiği adamın Allah mustehakını versin!!

Beşinci Mes'ele:

Rasûlullah'ın, amcasının Müslüman olabilmesi için gösterdiği çaba ve ciddiyet.

Altıncı Mes'ele:

Abdulmuttalib ve geçmişlerinin Müslüman olduğunu ileri sürenlere de cevap verilmiş olmaktadır.

Yedinci Mes'ele:

Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem'in mağfiret dileğinde bulunmasına rağmen amcasına mağfiret edilmedi, hatta Rasûlullah'ın böyleleri için bağışlanma dileğinde bulunması yasaklandı.

Sekizinci Mes'ele:

Kötü arkadaşların insana verdikleri zarar.

Dokuzuncu Mes'ele:

Geçmişlerin ve büyüklerin aşırı yüceltilmesinin zararı.

Onuncu Mes'ele:

Cahiliyye mensuplarının geçmişte yaşayanları kendileri için delil olarak kullanmaları.

Onbirinci Mes'ele:

Amellerin insanın son hallerine göre değerlendirilmesi. [Ebû Tâlib] eğer kelime-i tevhidi söylemiş olsaydı, faydasını görecekti.

Onikinci Mes'ele:

Dalâlette bulunanların kalplerine yerleşmiş olan en büyük şüpheleri [geçmişlerin yolundan yüz çevirmenin çirkinliği] üzerinde kafa yorulması gerekir. Çünkü anlatılan kıssada yer alan kişiler, Peygamber sallallâhu aleyhi ve selem tekrar tekrar söyleyip üzerinde durmasına rağmen bundan başkası ile karşı çıkıp mücadele etmiyorlardı. Kendi düşüncelerine göre [bu delilleri] büyük derecede öneme sahip, açık ve seçik olması nedeniyle sadece bu şüphe ile yetinmişlerdi.

AÇIKLAMALAR

[illegible]

«(Rasûlüm!) Sen sevdiğini hidâyete erdiremezsin; bilakis, Allah dilediğine hidâyet verir ve hidâyete girecek olanları en iyi O bilir.» (Kasas, 56)

Bu bâb da bir öncekine benzemektedir. Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem yaratılmışların mutlak olarak en erdemlisi ve üstünü, Allah katında en yüce makama sahip ve O'na en yakın kimse olmasına rağmen tevfik hidâyeti anlamında sevdiği kişileri hidâyete erdirme gücüne sahip değildir. Hidâyet bütünüyle Allah'ın elindedir. Mahlukatı yarattığı gibi kalplere hidâyeti de yalnızca O verebilir. Buradan da mutlak ve gerçek ilahın O olduğu ortaya çıkmaktadır.

«Şüphesiz ki sen dosdoğru bir yola hidâyet etmektesin.» (Şûrâ, 52) âyet-i kerimesindeki hidâyetten maksat beyan hidâyetidir. Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem halkı hidâyete sevkeden vahyi Allah'tan alıp insanlara tebliğ etmektedir.

ONDOKUZUNCU BÂB

ADEMOĞLUNUN DİNLERİNİ TERKEDİP KÜFRE GİRMELERİNİN SEBEBİNİN SALİH KİMSELER HAKKINDA AŞIRI GİTMELERİ OLDUĞUNA DAİR BÂB

«Ey ehl-i kitap! Dininizde aşırı gitmeyin ve Allah hakkında, haktan başkasını söylemeyin.» (Nisâ, 171)

23

﴿ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ وَلا تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ إِلاَّ الْحَقَّ ﴾ [النساء : ١٧١] [النساء : ١٧١] .

87

﴿ وَقَالُوا لا تَذَرُنَّ آلِهَتَكُمْ وَلا تَذَرُنَّ وَدًّا وَلا سُوَاعًا وَلا يَغُوثَ وَيَعُوقَ وَنَسْرًا ﴿٢٣﴾ ﴾ [نوح : ٢٣] .

88

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا فِي قَوْلِ اللَّهِ تَعَالَىٰ : ﴿ وَقَالُوا لا تَذَرُنَّ آلِهَتَكُمْ وَلا تَذَرُنَّ وَدًّا وَلا سُوَاعًا وَلا يَغُوثَ وَيَعُوقَ وَنَسْرًا ﴾ قَالَ : «هَذِهِ أَسْمَاءُ رِجَالٍ صَالِحِينَ مِنْ قَوْمِ نُوحٍ، فَلَمَّا هَلَكُوا أَوْحَى الشَّيْطَانُ إِلَىٰ قَوْمِهِمْ أَنِ انْصِبُوا إِلَىٰ مَجَالِسِهِمُ الَّتِي كَانُو يَجْلِسُونَ فِيهَا أَنْصَابًا وَسَمُّوهَا بِأَسْمَائِهِمْ، فَفَعَلُوا وَلَمْ تُعْبَدْ حَتَّىٰ إِذَا هَلَكَ أُولَئِكَ وَنُسِيَ الْعِلْمُ عُبِدَتْ» .

88

عَنْ عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ : «لاَ تُطْرُونِي كَمَا أَطْرَتِ النَّصَارَىٰ ابْنَ مَرْيَمَ : إِنَّمَا أَنَا عَبْدٌ . فَقُولُوا عَبْدُ اللَّهِ وَرَسُولُهُ» .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «إِيَّاكُمْ وَالْغُلُوَّ، فَإِنَّمَا أَهْلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمُ الْغُلُوُّ» .

89

Sahih[-i Buhârî]'de İbn Abbas radıyallâhu anhumâ'nın: *«Ve dediler ki: Sakın ilâhlarınızı bırakmayın; hele Ved'den, Suvâ'dan, Yeğûs'tan, Ye'ûk'tan ve Nesr'den asla vazgeçmeyin!»* (Nuh, 23) âyeti hakkında şöyle söylediği rivâyet edilmektedir: "Âyette geçen bu isimler Nuh kavmindeki salih kimselerin isimleridir. Ölüp gittiklerinde şeytan onların toplumlarına 'Onların oturdukları yerlere birer anıt dikin! O anıtlara bu şahısların isimlerini verin!' diye fısıldadı. Aynen dediği gibi yaptılar. Anıtları yapan nesil de ölüp gidene kadar bunlara ibadet edilmedi. İlim unutuldu ve bunlara ibadet olunmaya başladı."[121]

İbnu'l-Kayyım'ın kaydettiğine göre seleften birçoğu şöyle demektedir: "Nuh kavmindeki bu kimseler öldüklerinde geri kalanlar kabirlerine gidip gelerek bağlandılar. Daha sonra bu kişilerin tasvirlerini yaptılar. Aradan uzun zaman geçince bu kimselere ibadet eder oldular."

Ömer radıyallâhu anh'tan rivâyete göre Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: *«Hıristiyanların Meryem oğlu İsa'ya yaptıkları gibi beni aşırı derecede övmeyin! Ben sadece bir kulum. Benim için 'Allah'ın kulu ve rasûlü' deyin!»* Buhârî ve Muslim rivâyet etmişlerdir.[122]

[illegible]

Peygamber sallallâhu aleyhi ve selem şöyle buyurmaktadır: *«Aşırılıktan sakının! Sizden öncekilerin helakine sebep olan aşırılıktır.»*[123]

[illegible]

Muslim'in İbn Mes'ûd radıyallâhu anh'tan rivâyetine göre Rasûlullah şöyle buyurmuştur: *«[İnce eleyip sık dokuyarak] aşırı gidenler helak olmuştur.»*[124] Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem bu sözünü üç kez peş peşe söylemiştir.

[ÂYET VE HADİSLERDEN ANLAŞILAN] MES'ELELER

Birinci Mes'ele:

Bu ve sonraki iki bâbı kavrayan kimse İslam'ın ne kadar "garîb" kaldığını da anlar[125], Allah'ın kudretini ve kalpleri evirip çevirmesindeki acaibliği görür.

İkinci Mes'ele:

Yeryüzünde zuhur eden ilk şirkin salih kimseler hakkındaki şüpheden kaynaklandığı.

Üçüncü Mes'ele:

Nebilerin dininden ilk olarak tağyir ve tebdil edilen şeyin ne olduğu ve Nebilerin [ne için] gönderildikleri açığa çıkmaktadır.[126]

Dördüncü Mes'ele:

Şeriat ve fıtrat[-ı selîm] reddetmesine rağmen [halk arasında] bid'atlerin kabul edildiği.

Beşinci Mes'ele:

Tüm bunların sebebinin hakkın batılla karıştırılması olduğu. [Hakkın batılla karıştırılmasının etkenleri ise] Öncelikle salih zatlara duyulan sevgi; ikinci olarak da ilim ve din ehli bazı kimselerin hayır isteyerek birtakım eylemlerde bulunmaları, sonradan gelenlerin ise bunu daha başka amaçlara yönlendirmeleri.

Altıncı Mes'ele:

Nuh Sûresi'nde yer alan âyetin tefsiri.

Yedinci Mes'ele:

Kalbinde hakkın eksilip batılın artması şeklinde insanoğlunda bulunan tabiat.

Sekizinci Mes'ele:

Selefin bazısından bid'atlerin küfre sebep olduğu hakkındaki şu sözleri bu bâbda te'yid olmaktadır: "Bid'atler şeytan nazarında günahlardan daha sevimlidir. Çünkü günahlardan dolayı tevbe edilirken bid'atlerden dolayı tevbe edilmemektedir."[127]

Dokuzuncu Mes'ele:

İşleyenin hüsnü niyeti bulunsa dahi şeytanın bid’atin sonunun nereye varacağını çok iyi bilmesi.

Onuncu Mes’ele:

[Bu bâbdan anlaşılan önemli kaidelerden biride:] Aşırılıktan sakınmak ve ona götüren şeyleri bilmek hakkında külli bir kaidedir.

Onbirinci Mes’ele:

Salih amel amacıyla kabirlere gidip gelerek oralara bağlanmanın yol açtığı zarar.

Onikinci Mes’ele:

Heykel ve anıtlar konusundaki yasaklamaların ve bunların yok edilmesine dair hikmetlerin bilinmesi.

Onüçüncü Mes’ele:

Nuh aleyhisselâm’ın kavmi ile ilgili olarak hadiste anlatılanları bilmenin büyük önem arzettiği ve bu konuya ilişkin hususlara gafil kalınmasına rağmen şiddetle ihtiyaç duyulduğu.

Ondördüncü Mes’ele:

Çok ilginçtir ki bu kıssa tefsir ve hadis kitaplarında [bid’at ehli tarafından da] okunmakta ve bu kıssada bildirilenlerin manası kendilerince çok iyi bilinmektedir. Ancak Allah kendileri ile kalpleri arasına engel koyduğundan dolayı Nuh aleyhisselâm’ın kavminin bu yaptıklarını en efdal ibadet olarak görmektedirler.[128] [Şirk ve küfür olan şeyleri en fazilerli ibadet sayan ve onlarla Allah’a yakınlaşılacağına inanan bu kimseler] Allah ve Rasûlü tarafından yasaklanmış olup kanı ve malı mübah kılan küfre itikad ediyorlar.

Onbeşinci Mes’ele:

Yine anlaşılıyor ki onların salihlerin şefaatlerini istemekten başka bir niyetleri bulunmamaktadır.

Onaltıncı Mes’ele:

[Sonradan gelen müşriklerin; salih kimselerin] tasvirlerini yapan ilim ehlinin bununla aracılık ve şefaat gibi bir maksadı hedeflediklerini zannetmeleri.

Onyedinci Mes’ele:

Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem’in: *«Hıristiyanların Meryem oğlu İsa’ya yaptıkları gibi beni aşırı derecede övmeyin!»* sözünde ne yüce bir beyan bulunmaktadır! Allah’ın salât ve selamı açık ve net bir biçimde tebliğ görevini yerine getiren Muhammed üzerine olsun!

Onsekizinci Mes’ele:

Rasûlullah ince eleyip sık dokuyarak haddi aşanların helak olduklarını bildirerek bizlere nasihat etmektedir.

Ondokuzuncu Mes’ele:

İlim unutuluncaya kadar sözü edilen anıt ve heykellere ibadet edilmediğinin bildirilmesi. İlmin varlığındaki değerin ve aynı zamanda da yokluğundaki zararın ne derece büyük olduğuna dikkat çekilmektedir.

Yirminci Mes’ele:

İlmin yok olmasının sebebi alimlerin ölümüdür.

AÇIKLAMALAR

Aşırılık; Allah'a ait olan bazı hakların salihlere de tanınması şeklinde haddi aşmak demektir. Allah'ın hakkı hiçbir kimsenin kendisine ortak olmamasıdır. O mutlak mükemmellik sahibidir. Mutlak zengindir. Mutlak tasarruf yetkisine sahiptir. Allah bu özellik ve yetkilere her yönden sahiptir. Kendisinden başka ilahlık ve ibadet gibi bir hak ve yetki sahibi hiç kimse yoktur.

Yaratılmışlardan herhangi birisi hakkında aşırıya giderek Allah'a ait olan bu haklardan birini o varlığa tanıyan kimse, alemlerin rabbi ile onu denk tutmuş olur ki, bu da en büyük şirktir.

Üç tür hak vardır:

a) Allah'a mahsus haklar: Bu haklar konusunda hiçbir varlık Allah'a ortak olamaz. İlahlık, ibadet, rağbet, tevbe etmek, sevmek, korkmak, ümit beslemek gibi haklar sırf Allah'a aittir. Bu konuda O tektir. Hiçbir ortağı ve eşi yoktur.

b) Peygamberlere mahsus olan haklar: Peygamberlere saygı duyulması, yüceltilmeleri ve kendilerine özgü hakların yerine getirilmesi.

c) Ortak haklar: Allah'a, peygamberlerine iman etmek, itaat etmek, sevgi duymak. Ancak bu haklar Allah için asıl; Peygamber için ise Allah'ın hakkına tabidir.

Hak ehli olanlar[ehl-i sunnet] bu üç sınıf hak arasındaki farkı bilirler. Allah'a olan kulluklarını icra ederek dini yalnızca O'na has kılarlar. Peygamberlerin ve Allah dostlarının mertebe ve konumlarına göre haklarını yerine getirirler. Allah en iyisini bilendir.

YİRMİNCİ BÂB

BÂB

SALİH BİR ZATIN KABRİ YANINDA ALLAH’A İBADET EDEN KİMSE HAKKINDA ŞİDDETLİ İFADELER KULLANILDIĞINA GÖRE SALİH KİŞİNİN BİZZAT KENDİSİNE İBADET EDEN HAKKINDA NELER SÖYLENİR?!

24

ولمسلم عن ابن مسعود أن رسول الله ﷺ قال: «هلك المتنطعون» قالها ثلاثا.

90

وفي الصحيح عن عائشة أن أم سلمة ذكرت لرسول الله ﷺ كنيسة رأتها بأرض الحبشة وما فيها من الصور، فقال: «أولئك إذا مات فيهم الرجل الصالح أو العبد الصالح بنوا على قبره مسجدا وصوروا فيه تلك الصور. أولئك شرار الخلق عند الله».

91

ولهما عنها قالت: لما نزل برسول الله ﷺ طفق يطرح خميصة له على وجهه، فإذا اغتم بها كشفها، فقال وهو كذلك: «لعنة الله على اليهود والنصارى اتخذوا قبور أنبيائهم مساجد» يحذر ما صنعوا، ولو لا ذلك أبرز قبره غير أنه خشي أن يتخذ مسجدا». أخرجاه.

92

ولمسلم عن جندب ابن عبد الله، قال: سمعت النبي ﷺ قبل أن يموت بخمس وهو يقول: «إني أبرأ إلى الله أن يكون لي منكم خليل فإن الله قد اتخذني خليلا كما اتخذ إبراهيم خليلا، ولو كنت متخذا من أمتي خليلا

Sahih[-i Buhârî ve Muslim]’de Âişe radıyallâhu anhâ’dan gelen bir rivâyete göre: “Ümmü Seleme radıyallâhu anhâ, Habeş topraklarında gördüğü bir kiliseyi ve içinde bulunan resimleri Rasûlullah’a anlatmıştı. Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem de şöyle buyurmuştu: *«Onlar kendi aralarında bulunan salih bir zat -ya da kul- vefat edince, kabri üzerine bir mescid inşa ederler içini de böyle resimlerle süslerlerdi. Böyleleri Allah katında en şerli yaratıklardır.»*[129] Bunlar kabir fitnesi ile heykel fitnesi bir araya getirmişlerdir.

24

ولمسلم عن ابن مسعود أن رسول الله ﷺ قال: «هلك المتنطعون» قالها ثلاثا.

90

وفي الصحيح عن عائشة أن أم سلمة ذكرت لرسول الله ﷺ كنيسة رأتها بأرض الحبشة وما فيها من الصور، فقال: «أولئك إذا مات فيهم الرجل الصالح أو العبد الصالح بنوا على قبره مسجدا وصوروا فيه تلك الصور. أولئك شرار الخلق عند الله».

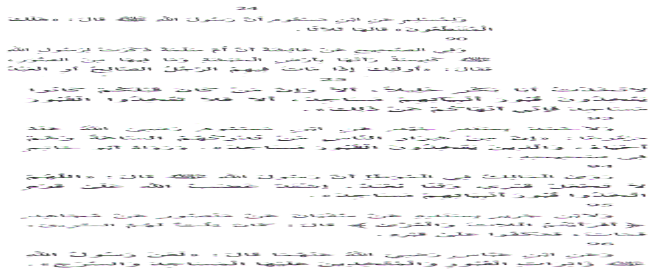
91

ولهما عنها قالت: لما نزل برسول الله ﷺ طفق يطرح خميصة له على وجهه، فإذا اغتم بها كشفها، فقال وهو كذلك: «لعنة الله على اليهود والنصارى اتخذوا قبور أنبيائهم مساجد» يحذر ما صنعوا، ولو لا ذلك أبرز قبره غير أنه خشي أن يتخذ مسجدا». أخرجاه.

92

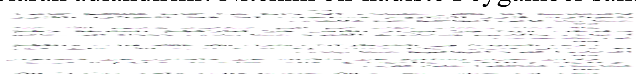
ولمسلم عن جندب ابن عبد الله، قال: سمعت النبي ﷺ قبل أن يموت بخمس وهو يقول: «إني أبرأ إلى الله أن يكون لي منكم خليل فإن الله قد اتخذني خليلا كما اتخذ إبراهيم خليلا، ولو كنت متخذا من أمتي خليلا

Buhârî ve Muslim’in Âişe radıyallâhu anhâ’dan naklettikleri bir rivâyette şöyle anlatmaktadır: “Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem [ölümüne sebep olan] hastalığı sırasında yüzüne bir bez parçası örtmeye başlamıştı. Nefesi daralınca bezi açtı ve şöyle dedi: *«Yahudi ve Hıristiyanlara Allah lanet etsin! Peygamberlerinin kabirlerini mescid edindiler.»* Peygamber bu sözüyle ehli kitabın bu yaptıklarından sakındırıyordu. Böyle bir çekince olmasaydı kendi kabri de açıkta bırakılırdı. Ancak kabrinin mescid edinilmesinden endişe etmekteydi.”[130] Buhârî, Muslim rivâyet etmişlerdir.

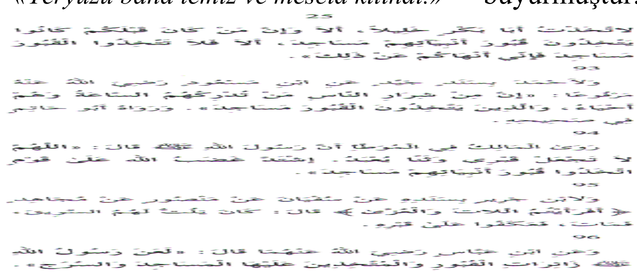

Muslim'in Cundeb b. Abdillah radıyallâhu anh'tan rivâyetine göre şöyle anlatmaktadır: "Rasûlullah'ın vefat etmeden beş gün önce şunları söylediğini işitmiştim: *«İçinizde benim bir halilim bulunmasından Allah'tan sakınırım. Allah İbrahim gibi beni de Halil edindi. Ümmetimden kendime bir halil seçseydim Ebû Bekr'i seçerdim. Dikkat edin! Sizden öncekiler peygamberlerinin kabirlerini mescid edinirlerdi. Dikkat edin, kabirleri mescid edinmeyin! Bunu size yasaklıyorum.»*[131]

Rasûlullah hayatının son anlarında kabirlerin mescid edinilmesini yasaklamış ve aynı bağlamda böyle bir iş yapanlara lanet etmiştir. Yanlarında mescid yapmaksızın kabirler yanında namaz kılmak da aynı kapsama dâhildir. "Kabrinin mescid edinilmesinden endişe etmekteydi." sözünün anlamı bu şekildedir. Ashab-ı kiram, Rasûlullah'ın kabri çevresinde mescid inşa etmiş değildirler. İçinde ya da üzerinde namaz kılınmak istenen ya da namaz kılınan her yer mescid olarak adlandırılır. Nitekim bir hadiste Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem:

ARAPÇA METİN EK-7 *«Yeryüzü bana temiz ve mescid kılındı.»*[132] buyurmuştur.

İmam Ahmed ceyyid isnadla İbn Mes'ûd radıyallâhu anh'tan merfu olarak şu rivâyete yer vermektedir: *«İnsanların en şerlileri hayatta bulundukları sırada kıyametin koptuğu ve kabirleri mescid edinen kimselerdir.»*[133] Ayrıca Ebû Hâtim *Sahîh*'inde rivâyet etmiştir.

ÂYET VE HADİSLERDEN ANLAŞILAN MES'ELELER

Birinci Mes'ele:

Rasûlullah'ın [içerisinde lanetlemenin geçtiği] bu sözleri niyet sahih olmakla birlikte salih bir zatın kabri yanında içinde Allah'a ibadet edilen mescid inşa edenlerle alakalıdır.

İkinci Mes'ele:

Heykel ve anıtlar hakkında getirilen yasak ve bu konudaki şiddetli ifadeler.

Üçüncü Mes'ele:

Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem'in bu konuya aşırı derecede verdiği önem. Ashab-ı kirama konuyu daha önce açıklamış ve daha sonra vefatından beş gün önce yine tekrarlayarak yukarıda geçen sözlerini söylemiştir. Daha sonra da bu sözleri ile yetinmeyerek daha şiddetli ifadeler kullanmıştır.

Dördüncü Mes'ele:

Rasûlullah, daha kendi kabri ortada mevcut değilken bile böyle bir eylemde bulunmayı yasaklamıştır.

Beşinci Mes'ele:

Yahudi ve Hıristiyanların peygamberlerinin kabirlerine karşı takındıkları tutumun ne olduğu.

Altıncı Mes'ele:

Bu yaptıklarına karşılık Rasûlullah tarafından lanetlenmeleri.

Yedinci Mes'ele:

Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem'in bu tavrı ile amacı bizlerin de bu tür bir tehlikeye düşmememiz için dikkat çekmek istemesidir.

Sekizinci Mes'ele:

Kendi kabrinin açıkta bırakılmamasındaki illet.

Dokuzuncu Mes'ele:

Kabirlerin mescid edinilmesinin ne anlama geldiği.

Onuncu Mes'ele:

Kabirleri mescid edinenlerle kabirler yanında dikilip duranlar birlikte zikredilmiştir. Böylelikle şirke kapı aralayan nedene de işaret edilmiş olmaktadır.

Onbirinci Mes'ele:

Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem'in vefatından beş gün önce yapmış olduğu konuşmasında en şerli bid'at ehli olan iki taifeye reddiye bulunmaktadır. Hatta bazı ilim ehli Rafızî/Şiî ve Cehmî olan bu taifeleri yetmiş iki fırka içerisinde görmemektedirler. Şirkin zuhuruna ve kabirperestliğe sebep rafızîliktir. Çünkü kabirler üzerine ilk defa mescid inşa edenler bunlardır.[134]

Onikinci Mes'ele:

Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem'in ölüm hastalığında ne derece sıkıntı çektiği.

Onüçüncü Mes'ele:

Allah tarafından kendisine bahşedilen halillik ikramı.

Ondördüncü Mes'ele:

Halil olmanın sevgiden daha üstün olduğu.

Onbeşinci Mes'ele:

Ebû Bekr Sıddîk radıyallâhu anh'ın en faziletli sahabi olduğu.

Onaltıncı Mes'ele:

Ebû Bekr radıyallâhu anh'ın halifeliğine işaret edilmesi.

YİRMİBİRİNCİ BÂB
SALİH ZATLARIN KABİRLERİNE KARŞI SERGİLENEN AŞIRI TUTUMUN BUNLARI BİRER PUTA DÖNÜŞTÜRMESİ HAKKINDA GELENLER BÂBI

Mâlik'in *Muvatta*'da rivâyetine göre: "Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: *«Allah'ım, kabrimi ibadet edilen bir put haline dönüştürme! Allah peygamberlerinin kabirlerini mescid edinen kavme şiddetli öfke duymaktadır.»*[135]

İbn Cerîr, Sufyân > Mansûr > Mucahid senedi ile yer verdiği rivâyette Mucahid, *«Lât ve Uzza'yı gördün mü?»* (Necm,19) âyeti hakkında şöyle der: "Âyette bahsedilen put, müşriklere kavut ufalayan[136] biri idi. Ölünce müşrikler tarafından mezarına gidilip gelinerek bağlılık gösterilmeye başladı."[137]

Ebu'l-Cevzâ' da İbn Abbas radıyallâhu anhumâ'dan "Lât, hacılara kavut ufalardı." görüşünü nakleder.[138]

İbn Abbas radıyallâhu anhumâ'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir: "Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem kabirleri ziyaret eden kadınlara, kabirleri mescid edinenlere ve oralarda kandil yakanlara lanet etmiştir."[139] Sunen sahipleri tarafından rivâyet edilmiştir.

[ÂYET VE HADİSLERDEN ANLAŞILAN] MES'ELELER

Birinci Mes'ele:

Putların neler olduğunun açıklanması.

İkinci Mes'ele:

İbadetin ne olduğunun açıklanması.[140]

Üçüncü Mes'ele:

Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem meydana gelmesinden endişe duyduğu şeylerden istiâzede bulunmuştur.

Dördüncü Mes'ele:

Peygamberlerin kabirlerinin mescid edinilmesi konusunu da Rasûlullah bu bağlamda zikretmiştir.

Beşinci Mes'ele:

Allah'ın şiddetli öfke duyduğunun zikredilmesi.

Altıncı Mes'ele:

Önemli bir nokta olarak en büyük putlardan biri olan Lât'a nasıl ibadet edildiğinin bilinmesi.

Yedinci Mes'ele:

İlk önceleri Lât'ın salih bir insanın kabri olduğu.

Sekizinci Mes'ele:

Lât isminin o kabirde medfun şahsın adı olduğu ve bu isimle anılmasının nedeni.

Dokuzuncu Mes'ele:

Kabirleri ziyaret eden kadınlara lanet edilmesi.

Onuncu Mes'ele:

Kabirlerde kandil yakanlara lanet edilmesi.

AÇIKLAMA

Musannifin bu iki bâbda zikrettiklerinden salih kimselerin kabirleri yanında yapılanların neler olduğu daha net ortaya çıkmaktadır.

Kabirler yanında yapılanlar meşru ve gayr-i meşru olmak üzere iki grupta değerlendirilir:

Meşru olan kısım, Şâri'nin izin verdiği ve meşru kıldığı kabir ziyaretidir. Özel bir yolculuğa çıkılmadan ve şer'î biçimde yapılan ziyarettir. Müslüman kabri sünnete uygun olarak ziyaret eder. Kabirlerde medfun bulunan tüm Müslümanlar için ve özel olarak da kendi akrabaları, tanıdıkları için dua eder. Onlar için dua edip af, mağfiret ve rahmet dilemekle ihsanda bulunmuş olur. Aynı zamanda sünnete uymak, ahireti hatırlamak, ibret ve ders almak nedeniyle kendisine de iyilik etmiş olur.

Gayr-i meşru kısım ise;

a) Haram ve şirke vesile olarak görülen türü: Kabirlerle teberrükte bulunmak, kabirde yatanlarla Allah'a tevessül etmek, kabir yanında namaz kılmak, kandil yakmak, üzerine yapı inşa etmek, kabirler ve mevtalar hakkında ibadet derecesine varmayan türlü aşırılıklar sergilemek bu kapsamda değerlendirilir.

b) Büyük şirk olarak görülen türü: Kabirlerde yatan ölülere yalvarıp seslenmek, onlardan istiğâsede bulunmak, dünyevî ve uhrevî ihtiyaçların giderilmesini onlardan istemek gibi hususlar da büyük şirk kapsamındadır. Putperestlerin yaptığı da bundan farksızdır.

Böyle bir davranış sergileyenin kabirdekilerin bu işi tek başlarına yapabileceğine inanması ya da Allah ile arada aracılık yapacaklarına inanması arasında fark yoktur. Çünkü müşrikler şöyle diyorlardı: *«…onlara, bizi sadece Allah'a yaklaştırsınlar diye ibadet ediyoruz…»* (Zumer, 3) *«… Bunlar Allah katında bizim şefaatçilerimizdir…»* (Yunus, 18)

Asıl failin Allah olduğunu bilip, kabir ehlinin fayda ve zarar vermede bağımsız olduklarına inanmadan kendilerine dua etmenin küfre neden olmadığını söyleyen, onların Allah ile yapılan dualar arasında aracı olduklarını kabul eden küfre düşmüş olur.

Bu tür iddiada bulunan Kitab ve Sünnette bildirilenleri, ümmetin icmaını yalanlamış olmaktadır. İster aracı olduğuna, isterse bağımsız olduğuna inanarak Allah'tan başkasına dua edip seslenen kimse her iki durumda da küfre ve şirke düşer.

Bu mesele dinde zaruri olarak bilinmesi gereken konulardandır. İnsanda hakkı batıldan ayırma melekesi olan furkanı kazandıran bu açıklamalara önem verilmelidir. Dile getirilen bu hususlar nedeniyle hakkı bilip yolundan yürüyenler dışında birçok kimse fitneye düşmektedir.

YİRMİİKİNCİ BÂB

MUSTAFA SALLALLAHU ALEYHİ VE SELLEM’İN TEVHİDİ HİMÂYE EDİP ŞİRKE GÖTÜREN TÜM YOLLARI TIKAMASI HAKKINDA GELENLER BÂBI

26

رواه أهل السنن .

97

﴿ لقد جاءكم رسول من أنفسكم عزيز عليه ما عنتم حريص عليكم بالمؤمنين رءوف رحيم ﴿١٢٨﴾ فإن تولوا فقل حسبي الله لا إله إلا هو عليه توكلت وهو رب العرش العظيم ﴿١٢٩﴾ ﴾ [التوبة : ١٢٩ — ١٢٨] .

98

عن أبي هريرة رضي الله عنه قال : قال رسول الله ﷺ : « لا تجعلوا بيوتكم قبورا ، ولا تجعلوا قبري عيدا وصلوا علي فإن صلاتكم تبلغني حيث كنتم » . رواه أبو داود بإسناد حسن ورواته ثقات .

99

عن علي ابن الحسين رضي الله عنه أنه رأى رجلا يجيء إلى فرجة كانت عند قبر النبي ﷺ فيدخل فيها فيدعو ، فنهاه ، وقال : ألا أحدثكم حديثا سمعته من أبي عن جدي عن رسول الله ﷺ قال : « لا تتخذوا قبري عيدا ، ولا بيوتكم قبورا ، وصلوا علي فإن تسليمكم يبلغني حيث كنتم » . رواه في المختارة .

100

«Andolsun size kendinizden öyle bir Peygamber gelmiştir ki, sizin sıkıntıya uğramanız ona çok ağır gelir. O, size çok düşkün, müminlere karşı çok şefkatlidir, merhametlidir. (Ey Muhammed!) Yüz çevirirlerse de ki: Allah bana yeter. O’ndan başka ilâh yoktur. Ben sadece O’na güvenip dayanırım. O yüce Arş’ın sahibidir.» (Tevbe, 128, 129)

26

رواه أهل السنن .

97

﴿ لقد جاءكم رسول من أنفسكم عزيز عليه ما عنتم حريص عليكم بالمؤمنين رءوف رحيم ﴿١٢٨﴾ فإن تولوا فقل حسبي الله لا إله إلا هو عليه توكلت وهو رب العرش العظيم ﴿١٢٩﴾ ﴾ [التوبة : ١٢٩ — ١٢٨] .

98

عن أبي هريرة رضي الله عنه قال : قال رسول الله ﷺ : « لا تجعلوا بيوتكم قبورا ، ولا تجعلوا قبري عيدا وصلوا علي فإن صلاتكم تبلغني حيث كنتم » . رواه أبو داود بإسناد حسن ورواته ثقات .

99

عن علي ابن الحسين رضي الله عنه أنه رأى رجلا يجيء إلى فرجة كانت عند قبر النبي ﷺ فيدخل فيها فيدعو ، فنهاه ، وقال : ألا أحدثكم حديثا سمعته من أبي عن جدي عن رسول الله ﷺ قال : « لا تتخذوا قبري عيدا ، ولا بيوتكم قبورا ، وصلوا علي فإن تسليمكم يبلغني حيث كنتم » . رواه في المختارة .

100

Ebû Hurayra radıyallâhu anh Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem’in şu hadisini rivâyet etmektedir: *«Evlerinizi kabirlere çevirmeyin! Benim kabrimi de bayram yerine döndürmeyin! Bana salavât getirin! Getirdiğiniz salavatlar nerede bulunsanız da bana ulaşır.»*[141] Ebû Dâvûd hasen isnadla rivâyet etmektedir. Hadisin ravileri sikadır.

26

رواه أهل السنن .

97

﴿ لقد جاءكم رسول من أنفسكم عزيز عليه ما عنتم حريص عليكم بالمؤمنين رءوف رحيم ﴿١٢٨﴾ فإن تولوا فقل حسبي الله لا إله إلا هو عليه توكلت وهو رب العرش العظيم ﴿١٢٩﴾ ﴾ [التوبة : ١٢٩ — ١٢٨] .

98

عن أبي هريرة رضي الله عنه قال : قال رسول الله ﷺ : « لا تجعلوا بيوتكم قبورا ، ولا تجعلوا قبري عيدا وصلوا علي فإن صلاتكم تبلغني حيث كنتم » . رواه أبو داود بإسناد حسن ورواته ثقات .

99

عن علي ابن الحسين رضي الله عنه أنه رأى رجلا يجيء إلى فرجة كانت عند قبر النبي ﷺ فيدخل فيها فيدعو ، فنهاه ، وقال : ألا أحدثكم حديثا سمعته من أبي عن جدي عن رسول الله ﷺ قال : « لا تتخذوا قبري عيدا ، ولا بيوتكم قبورا ، وصلوا علي فإن تسليمكم يبلغني حيث كنتم » . رواه في المختارة .

100

Ali b. el-Huseyn hakkında rivâyet edildiğine göre; “Bir adamın Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem’in kabrinin yanındaki bir aralığa gelip girdiğini ve orada dua ettiğini gördü. Bu davranışından dolayı adama engel oldu. Daha sonra ‘Babamın dedemden dedemin de Rasûlullah’tan aktardığı bir hadisi size bildireyim mi?’ dedi ve

şu hadisi söyledi: *«Kabrimi bayram yerine dönüştürmeyin! Evlerinizi de kabirlere çevirmeyin! Bana salavat getirin! Sizin getirdiğiniz salat ve selamlar nerede bulunursanız bulunun bana ulaşır.»*[142] *el-Muhtâra*'da rivâyet edilmiştir.

[ÂYET VE HADİSLERDEN ANLAŞILAN] MES'ELELER

Birinci Mes'ele:

Tevbe Sûresi'ndeki âyetin tefsiri.

İkinci Mes'ele:

Ümmetini böyle bir tehlikeden Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem'in şiddetle uzaklaştırmaya çalışması.

Üçüncü Mes'ele:

Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem'in ümmetine olan düşkünlüğü, şefkat ve merhameti.

Dördüncü Mes'ele:

[Kendi cinsinden olan][143] Amellerin en faziletlilerinden olmasına rağmen Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem'in kendi kabrinin özel olarak ziyaret edilmesini yasaklaması.

Beşinci Mes'ele:

Kabrini sık sık ziyaret etmeyi yasaklaması.

Altıncı Mes'ele:

«Evlerinizi kabirlere çevirmeyin!» hadisi ile evde nafile namaz kılmaya teşvik.

Yedinci Mes'ele:

İlim ehli yanında kesin olarak kabul edildiğine göre kabristanda namaz kılınamaz.

Sekizinci Mes'ele:

Kabrin yakınında bulunulması gerektiği kuruntusuna kapılanların aksine Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem'e getirilen salavatlar insan nerede bulunursa bulunsun kendisine ulaştırılır.

Dokuzuncu Mes'ele:

Ümmetin salat ve selam şeklinde gerçekleştirdikleri amellerin berzah aleminde Peygamber'e sunulması.

AÇIKLAMALAR

Kitab ve sünnette bu bâbla ilgili nasları inceleyenler tevhidi kuvvetlendirecek, geliştirecek ve besleyecek amellere teşvik eden birçok nas bulunduğunu görür. Yüce Allah'a yönelmeye, tevbe etmeye, kalbin korku ve ümit içerisinde Allah'a bağlı kalmasına, fazilet, ihsan ve bu sayılanların elde edilmesi yolunda güçlü bir biçimde arzu duymaya teşvik edilmektedir. Yaratılmışlara kölelikten kurtulmaya, herhangi bir yönden onlara bağlı kalmamaya ya da herhangi yaratılmış hakkında aşırı gitmemeye çağrıda bulunulmaktadır. Ayrıca zahir ve batın amellerin en mükemmel şekilde yerine getirilmesine çağrı yapılmaktadır. Özellikle de naslar tam anlamıyla ihlâslı olmak anlamına gelen ibadet ruhuna teşvik etmektedir.

Bunlara mukabil Allah mahlukatla ilgili aşırılıklar içeren söz ve fiilleri de yasaklamıştır. Müşriklere benzemeyi onlara meyletmeye yol açması sebebiyle nehyetmiştir.

Şirke yol açmasından endişe edilen söz ve amelleri de yasak etmiştir. Tüm bunlar tevhidin himayesine yönelik tedbirlerdir.

Şirke götüren her sebep yasaklanmıştır. Bunun nedeni, yaratılış gayesi olan Allah azze ve celle'ye zahir ve batın ibadet görevini en mükemmel şekilde gerçekleştirebilmeleri için müminlere gösterilen merhamettir. Böylelikle müminler en eksiksiz biçimde saadet ve felaha kavuşabilirler.

Bu saydıklarımız çok sayıda bilinen delil bulunmaktadır.

YİRMİÜÇÜNCÜ BÂB

BU ÜMMETİN BAZILARININ PUTLARA İBADET EDECEĞİ HAKKINDA GELENLER BÂBI

﴿ ألم تر إلى الذين أوتوا نصيبا من الكتاب يؤمنون بالجبت والطاغوت ويقولون للذين كفروا هؤلاء أهدى من الذين آمنوا سبيلا ﴾ [النساء: ٥١].
101
﴿ قل هل أنبئكم بشر من ذلك مثوبة عند الله من لعنه الله وغضب عليه وجعل منهم القردة والخنازير وعبد الطاغوت ﴾ [المائدة: ٦٠].
102
﴿ قال الذين غلبوا على أمرهم لنتخذن عليهم مسجدا ﴾ [الكهف: ٢١].
103
عن أبي سعيد رضي الله عنه أن رسول الله ﷺ قال: «لتتبعن سنن من كان قبلكم حذو القذة بالقذة، حتى لو دخلوا جحر ضب لدخلتموه». قالوا: يا رسول الله، اليهود والنصارى؟ قال: «فمن؟». أخرجاه.
104
ولمسلم عن ثوبان رضي الله عنه أن رسول الله ﷺ قال: «إن الله زوى لي الأرض، فرأيت مشارقها ومغاربها، وإن أمتي سيبلغ ملكها ما زوي لي منها، وأعطيت الكنزين

«Kendilerine Kitap'tan nasip verilenleri görmedin mi? Cibte ve tağuta iman ediyorlar da kafirler için: "Bunlar, Allah'a iman edenlerden daha doğru yoldadır" diyorlar!»[144] (Nisâ, 51)

﴿ ألم تر إلى الذين أوتوا نصيبا من الكتاب يؤمنون بالجبت والطاغوت ويقولون للذين كفروا هؤلاء أهدى من الذين آمنوا سبيلا ﴾ [النساء: ٥١].
101
﴿ قل هل أنبئكم بشر من ذلك مثوبة عند الله من لعنه الله وغضب عليه وجعل منهم القردة والخنازير وعبد الطاغوت ﴾ [المائدة: ٦٠].
102
﴿ قال الذين غلبوا على أمرهم لنتخذن عليهم مسجدا ﴾ [الكهف: ٢١].
103
عن أبي سعيد رضي الله عنه أن رسول الله ﷺ قال: «لتتبعن سنن من كان قبلكم حذو القذة بالقذة، حتى لو دخلوا جحر ضب لدخلتموه». قالوا: يا رسول الله، اليهود والنصارى؟ قال: «فمن؟». أخرجاه.
104
ولمسلم عن ثوبان رضي الله عنه أن رسول الله ﷺ قال: «إن الله زوى لي الأرض، فرأيت مشارقها ومغاربها، وإن أمتي سيبلغ ملكها ما زوي لي منها، وأعطيت الكنزين

«De ki: Allah katında yeri bundan daha şerli olanı size haber vereyim mi? Allah'ın lânetlediği ve gazap ettiği, aralarından maymunlar, domuzlar ve tâğuta tapanlar çıkardığı kimseler.» (Mâide, 60)

﴿ ألم تر إلى الذين أوتوا نصيبا من الكتاب يؤمنون بالجبت والطاغوت ويقولون للذين كفروا هؤلاء أهدى من الذين آمنوا سبيلا ﴾ [النساء: ٥١].
101
﴿ قل هل أنبئكم بشر من ذلك مثوبة عند الله من لعنه الله وغضب عليه وجعل منهم القردة والخنازير وعبد الطاغوت ﴾ [المائدة: ٦٠].
102
﴿ قال الذين غلبوا على أمرهم لنتخذن عليهم مسجدا ﴾ [الكهف: ٢١].
103
عن أبي سعيد رضي الله عنه أن رسول الله ﷺ قال: «لتتبعن سنن من كان قبلكم حذو القذة بالقذة، حتى لو دخلوا جحر ضب لدخلتموه». قالوا: يا رسول الله، اليهود والنصارى؟ قال: «فمن؟». أخرجاه.
104
ولمسلم عن ثوبان رضي الله عنه أن رسول الله ﷺ قال: «إن الله زوى لي الأرض، فرأيت مشارقها ومغاربها، وإن أمتي سيبلغ ملكها ما زوي لي منها، وأعطيت الكنزين

«…Yönetimde bulunanlar ise: "Bizler, kesinlikle onların üzerlerine bir mescit yapacağız" dediler.» (Kehf, 21)

﴿ ألم تر إلى الذين أوتوا نصيبا من الكتاب يؤمنون بالجبت والطاغوت ويقولون للذين كفروا هؤلاء أهدى من الذين آمنوا سبيلا ﴾ [النساء: ٥١].
101
﴿ قل هل أنبئكم بشر من ذلك مثوبة عند الله من لعنه الله وغضب عليه وجعل منهم القردة والخنازير وعبد الطاغوت ﴾ [المائدة: ٦٠].
102
﴿ قال الذين غلبوا على أمرهم لنتخذن عليهم مسجدا ﴾ [الكهف: ٢١].
103
عن أبي سعيد رضي الله عنه أن رسول الله ﷺ قال: «لتتبعن سنن من كان قبلكم حذو القذة بالقذة، حتى لو دخلوا جحر ضب لدخلتموه». قالوا: يا رسول الله، اليهود والنصارى؟ قال: «فمن؟». أخرجاه.
104
ولمسلم عن ثوبان رضي الله عنه أن رسول الله ﷺ قال: «إن الله زوى لي الأرض، فرأيت مشارقها ومغاربها، وإن أمتي سيبلغ ملكها ما زوي لي منها، وأعطيت الكنزين

Ebû Sa'îd radıyallâhu anh'tan rivâyet edildiğine göre Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: *«Sizden öncekilerin izlerini adım adım, karış karış takip edeceksiniz. Öyle ki bir kertenkele deliğine girseler, siz de gireceksiniz.»* 'Ey Allah'ın Rasûlü, bunlar Yahudi ve Hıristiyanlar mı?' dediler. *«Ya kim olacak?»* buyurdu."[145] Buhârî ve Muslim tahric etmiştir.

﴿ ألم تر إلى الذين أوتوا نصيبا من الكتاب يؤمنون بالجبت والطاغوت ويقولون للذين كفروا هؤلاء أهدى من الذين آمنوا سبيلا ﴾ [النساء: ٥١].
101
﴿ قل هل أنبئكم بشر من ذلك مثوبة عند الله من لعنه الله وغضب عليه وجعل منهم القردة والخنازير وعبد الطاغوت ﴾ [المائدة: ٦٠].
102
﴿ قال الذين غلبوا على أمرهم لنتخذن عليهم مسجدا ﴾ [الكهف: ٢١].
103
عن أبي سعيد رضي الله عنه أن رسول الله ﷺ قال: «لتتبعن سنن من كان قبلكم حذو القذة بالقذة، حتى لو دخلوا جحر ضب لدخلتموه». قالوا: يا رسول الله، اليهود والنصارى؟ قال: «فمن؟». أخرجاه.
104
ولمسلم عن ثوبان رضي الله عنه أن رسول الله ﷺ قال: «إن الله زوى لي الأرض، فرأيت مشارقها ومغاربها، وإن أمتي سيبلغ ملكها ما زوي لي منها، وأعطيت الكنزين

28

الأحمر والأبيض، وإني سألت ربي لأمتي أن لا يهلكها
بسنة بعامة، وأن لا يسلط عليهم عدوا من سوى أنفسهم
فيستبيح بيضتهم، وأن ربي قال: يا محمد، إني إذا
قضيت قضاء فإنه لا يرد، وإني أعطيتك لأمتك أن لا
أهلكهم بسنة بعامة وأن لا أسلط عليهم عدوا من سوى
أنفسهم فيستبيح بيضتهم، ولو اجتمع عليهم من بأقطارها،
حتى يكون بعضهم يهلك بعضا ويسبي بعضهم بعضا».

105

ورواه البرقاني في صحيحه وزاد: «وإنما أخاف على
أمتي الأئمة المضلين، وإذا وقع عليهم السيف لم يرفع
إلى يوم القيامة، ولا تقوم الساعة حتى يلحق حي من
أمتي بالمشركين، وحتى تعبد فئام من أمتي الأوثان، وإنه
سيكون في أمتي كذابون ثلاثون كلهم يزعم أنه نبي وأنا
خاتم النبيين، لا نبي بعدي، ولا تزال طائفة من أمتي على
الحق منصورة لا يضرهم من خذلهم حتى يأتي أمر الله
تبارك وتعالى».

106

﴿ ... ولقد علموا لمن اشتراه ما له في الآخرة من
خلاق ... ﴿١٠٢﴾ ﴾ [البقرة: ١٠٢].

Muslim’de Sevbân radıyallâhu anh’tan gelen bir rivâyette Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurmaktadır: *«Allah benim için yeryüzünü dürdü. Yeryüzünün doğusunu ve batısını gördüm. Ümmetimin mülkü/egemenliği benim önümde dürülen yerlere kadar varacaktır. Bana kırmızı* (altın) *ve beyaz* (gümüş) *olmak üzere iki hazine verildi. Rabbimden ümmetimi toplu helak etmemesini diledim. Toplumlarını, otoritelerini talan etmek üzere kendileri dışında bir düşmanı başlarına musallat etmemesini istedim. Rabbim şöyle karşılık verdi: Ey Muhammed! Ben bir hükme vardım. Artık bundan dönülmez. Ümmetin için toplu helak edilmemeyi bahşettim. Birbirlerini helak etmedikleri ve esaret altına almadıkları sürece toplumlarını ve otoritelerini talan etmek üzere kendileri dışında bir düşmanı yeryüzünün dört bir köşesinden gelse bile musallat etmeyeceğim.»*[146]

28

الأحمر والأبيض، وإني سألت ربي لأمتي أن لا يهلكها
بسنة بعامة، وأن لا يسلط عليهم عدوا من سوى أنفسهم
فيستبيح بيضتهم، وأن ربي قال: يا محمد، إني إذا
قضيت قضاء فإنه لا يرد، وإني أعطيتك لأمتك أن لا
أهلكهم بسنة بعامة وأن لا أسلط عليهم عدوا من سوى
أنفسهم فيستبيح بيضتهم، ولو اجتمع عليهم من بأقطارها،
حتى يكون بعضهم يهلك بعضا ويسبي بعضهم بعضا».

105

ورواه البرقاني في صحيحه وزاد: «وإنما أخاف على
أمتي الأئمة المضلين، وإذا وقع عليهم السيف لم يرفع
إلى يوم القيامة، ولا تقوم الساعة حتى يلحق حي من
أمتي بالمشركين، وحتى تعبد فئام من أمتي الأوثان، وإنه
سيكون في أمتي كذابون ثلاثون كلهم يزعم أنه نبي وأنا
خاتم النبيين، لا نبي بعدي، ولا تزال طائفة من أمتي على
الحق منصورة لا يضرهم من خذلهم حتى يأتي أمر الله
تبارك وتعالى».

106

﴿ ... ولقد علموا لمن اشتراه ما له في الآخرة من
خلاق ... ﴿١٠٢﴾ ﴾ [البقرة: ١٠٢].

Burkânî *Sahîh*’inde şöyle bir ziyade ile rivâyet etmektedir: *«Ümmetim hakkında tek korktuğum şey, saptırıcı liderlerdir. Ümmetimin arasına kılıç güşünce, kıyamete dek bir daha kaldırılmaz. Ümmetimden hayatta olanlar müşriklere katılmadıkça ve ümmetimden bazı kimseler putlara ibadet etmedikçe kıyamet kopmaz. Ümmetim içerisinde otuz tane yalancı deccal olacak. Hepsi de kendisinin peygamber olduğunu iddia edecek. Ben peygamberlerin sonuncusuyum. Benden sonra hiçbir peygamber yoktur. Ümmetimden bir taife, desteklenmiş olarak hak üzere bulunacak. Onları yıkmaya çalışanlar Allah’ın emri gelene dek hiçbir zarar veremeyecekler.»*[147]

[ÂYET VE HADİSLERDEN ANLAŞILAN] MES’ELELER

Birinci Mes'ele:

Nisâ Sûresi'nde yer alan âyetin tefsiri.

İkinci Mes'ele:

Mâide Sûresi'nde bulunan âyetin tefsiri.

Üçüncü Mes'ele:

Kehf Sûresi'ndeki âyetin tefsiri.

Dördüncü Mes'ele:

Bu meselelerin en önemlisi burada cibte ve tağuta iman etmenin manasının ne olduğudur. Bu kalbî bir itikat mıdır? Yoksa batıl olduklarını bile bile ve onlara buğzederek tağut ve cibt ehline muvafakat etmek midir?[148]

Beşinci Mes'ele:

Onların, kafir olduklarını bilen kafirlerin müminlerden daha doğru yolda oldukları iddiaları.

Altıncı Mes'ele:

Bâb başlığında da hedeflendiği üzere Ebû Sa'îd radıyallâhu anh hadisinde bildirilen bu ümmetin içinde devamlı olarak hak üzere bir topluluk bulunmuştur.

Yedinci Mes'ele:

Yine ümmetin birçok grubunda puta ibadet de tahakkuk etmiştir.

Sekizinci Mes'ele:

Hayretler uyandıran bir durum Kelime-i şehadeti söylemesine, bu ümmetim ferdi olduğunu açıkça ifade etmesine, Peygamber'in ve Muhammed sallallâhu aleyhi ve sellem'in en son peygamber olduğunu bildiren Kur'an'ın hak olduğunu kabul etmesine rağmen Muhtar gibi bazı peygamberlik iddiasında bulunanların türemesidir. Peygamber olduğunu iddia etmekte ve böylece tam bir tezat sergilemektedir. Muhtar sahabe çağının sonlarında zuhur etmiş ve birçok insan kendisine tabi olmuştur.

Dokuzuncu Mes'ele:

Hakkın geçmiş[ümmetler]deki gibi komple zail olmayacağı; takipçilerinin devamlı surette bulunacağı.

Onuncu Mes'ele:

Muazzam bir alâmet olarak hak üzere bulunanların az sayıda olmalarına rağmen yıkmaya çalışanlar ve muhalefet edenlerce zarara uğratılamamaları.

Onbirinci Mes'ele:

Bu hususun kıyamete dek sürüp gideceği.

Onikinci Mes'ele:

Önemli hususlardan bazısı da şunlardır:

Allah'ın doğu ve batıyı gözleri önüne dürdüğünü Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem'in bildirmesi ve güney-kuzey şeklinde değil de aynen bildirdiği gibi çıkması

Kendisine iki tür hazine verildiğini bildirmesi.

Ümmeti için yaptığı duadaki iki şeyin kabul edildiğini bildirmesi.

Üçüncü isteğin kabul edilmediğini bildirmesi.

Kılıcın ümmet içine konulacağını ve konulunca da bir daha kaldırılmayacağını bildirmesi.

Ümmetin birbirini öldüreceğini, esir edeceğini ve ümmeti için saptırıcı liderlerden çekindiğini bildirmesi.

Bu ümmet içinde peygamberlik iddiasında bulunacak kimselerin zuhur edeceğini bildirmesi.

Destek gören bir taifenin bulunacağını haber vermesi. Bu sayılanlardan her biri alken uzak görülse de bildirildiği gibi zuhur etmiştir.

Onüçüncü Mes'ele:

Ümmeti adına özellikle sadece saptırıcı liderlerden korktuğunu bildirmesi.

Ondördüncü Mes'ele:

Putperestliğin ne manaya geldiğine dikkat çekilmesi.

AÇIKLAMALAR

Bu bâb başlığı ile şirkten sakınmak ve şirke karşı korku duymak kastedilmektedir. Ayrıca şirk tehlikesinin bu ümmet içerisinde tahakkuk etmiş bir gerçek olduğuna dikkat çekilmektedir. Ayrıca bu bâbda *Lâ ilâhe illallâh* deyip de Müslüman adını bir kere almış olanın kabir ehlinden istiğasede bulunmak, onlara dua etmek gibi dine aykırı fiilleri işlese ve bu eylemlerini ibadet değil de tevessül diye adlandırsa dahi ebediyete dek Müslümanlığı üzere kalacağını iddia edenlere reddiyede bulunulmaktadır.

Vesen, yani put kelimesi, ağaç, taş, bina, peygamber, salih ya da tâlih zat olması arasında hiçbir ayırım gözetmeden Allah dışında ibadet makamına yerleştirilen her varlık için kullanılan bir isimdir. İbadet sırf Allah'ın hakkıdır. Allah'tan başkasına dua ya da ibadet eden kendisine bir put edinmiş demektir. Bu sebeple de dinden çıkar. Kendisini ne kadar İslam'a nispet etmeye çalışsa da fayda sağlamaz. İslam'a yamanmaya çalışan nice müşrik, kafir, mülhit ve münafık bulunmaktadır. Asıl nazar-ı itibara alınacak olan gerçekliği olmayan isimler ve lafızlar değil dinin ruhu ve özüdür.

YİRMİDÖRDÜNCÜ BÂB
SİHİR İLE İLGİLİ BÂB

«Halbuki onlar, o sihri satın alan kimsenin ahiretten bir nasibi olmadığını çok iyi biliyorlardı.» (Bakara, 102)

«Cibte ve tağuta iman ediyorlar.»(Nisâ, 51)

Ömer radıyallâhu anh *cibt*in sihir, *tağut*un da şeytan olduğunu söyler.[149]

Câbir radıyallâhu anh da şöyle der: “Tağutlar, üzerlerine şeytanların indiği kahinlerdir. Her bölgenin başka başka kahinleri olur.”[150]

Ebû Hurayra radıyallâhu anh’tan rivâyet edildiğine göre Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurmaktadır: *«Yakıp yok edici yedi şeyden sakının!»* “Ya Rasûlallah, nedir onlar?” dediler. *«Allah’a şirk koşmak, sihir, Allah’ın haram kılmış olduğu cana haksız yere kıymak, faiz yemek, yetim malı yemek, savaş meydanından kaçmak, mümine ve ne olduğundan habersiz iffetli kadınlara iftira atmak»* buyurdu.”[151]

Cundeb radıyallâhu anh’tan merfu olarak gelen bir rivâyette şöyle denilmektedir: *«Sihirbaza uygulanacak had kılıçla vurulmasıdır.»* Tirmizî rivâyet etmiş ve mevkuf olarak sahihtir, demiştir.[152]

Sahîh-i Buhârî'de yer alan bir rivâyette Becâle b. Abde şöyle anlatmaktadır: "Ömer radıyallâhu anh 'Bütün sihirbazları öldürün!' diye bir yazı göndermişti. Biz de üç sihirbaz öldürdük."[153]

Hafsa radıyallâhu anhâ'nın emri üzerine kendisine sihir yapan bir cariyesi öldürülmüş olduğu sahih olarak sabit olmuştur.[154] Cundeb radıyallâhu anh hakkında da böyle bir sahih rivâyet nakledilmektedir.[155] Ahmed "Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem'in üç sahabisi hakkında benzer rivâyet yapılmaktadır." der.

[ÂYET VE HADİSLERDEN ANLAŞILAN] MES'ELELER

Birinci Mes'ele:

Bakara Sûresi'ndeki âyetin tefsiri.

İkinci Mes'ele:

Nisâ Sûresi'nde bulunan âyetin tefsir edilmesi.

Üçüncü Mes'ele:

Cibt ile tağutun tefsiri ve ikisi arasındaki farkın bildirilmesi.

Dördüncü Mes'ele:

Tağut insanlardan da cinlerden de olabilir.

Beşinci Mes'ele:

Yasaklama kapsamında yer alan yedi büyük günahın zikredilmesi.

Altıncı Mes'ele:

Sihirbazın küfre girdiği.

Yedinci Mes'ele:

Sihirbazın tevbe etmesi istenmeden öldürülmesi.

Sekizinci Mes'ele:

Ömer radıyallâhu anh döneminde dahi sihirbazlar bulunduğuna göre daha sonraki zamanlarda nasıl olmasın!?

YİRMİBEŞİNCİ BÂB
BAZI SİHİR TÜRLERİ HAKKINDA BÂB

20

107

﴿ ... يؤمنون بالجبت والطاغوت ... ﴾ [النساء: ٥١].

108

وعن أبي هريرة رضي الله عنه أن رسول الله ﷺ قال: «اجتنبوا السبع الموبقات». قالوا: يا رسول الله وما هن؟ قال: «الشرك بالله، والسحر، وقتل النفس التي حرم الله إلا بالحق، وأكل الربا، وأكل مال اليتيم، والتولي يوم الزحف، وقذف المحصنات الغافلات المؤمنات».

109

[illegible]

İmam Ahmed, bize Muhammed b. Cafer > ‘Avf > Hayan b. el-‘Alâ > Katan b. Kabîsa > babası yoluyla şöyle tahdis etti diyerek Kabîsa’nın Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem’den dinlediği şu hadisi aktarmaktadır: *«Iyâfe*[156]*, tark*[157] *ve tıyere*[158] *cibttendir.»*[159] ‘Avf, *‘ıyâfe*nin kuşlarla fal bakmak; *tark*ın da yere çizilen çizgiler olduğunu söyler. Cibt konusunda ise, Hasan şeytan olduğunu ifade etmektedir.[160] Rivâyetin isnadı ceyyiddir. Ebû Dâvûd, Nesâî ve İbn Hibbân *Sahîh*’inde *müsned* olarak rivâyet etmektedirler.

30

النبي ﷺ قال: «إن العيافة والطرق والطيرة من الجبت».

112

وعن ابن عباس رضي الله عنهما قال: قال رسول الله ﷺ: «من اقتبس شعبة من النجوم فقد اقتبس شعبة من السحر، زاد ما زاد». رواه أبو داود، وإسناده صحيح.

113

وللنسائي من حديث أبي هريرة: «من عقد عقدة ثم نفث فيها فقد سحر، ومن سحر فقد أشرك، ومن تعلق شيئا وكل إليه».

114

وعن ابن مسعود أن رسول الله ﷺ قال: «ألا هل أنبئكم ما العضه؟ هي النميمة القالة بين الناس». رواه مسلم.

115

ولهما عن ابن عمر رضي الله عنهما أن رسول الله ﷺ قال: «إن من البيان لسحرا».

116

رواه مسلم في صحيحه عن بعض أزواج النبي ﷺ عن

İbn Abbas radıyallâhu anhumâ’dan rivâyete göre Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: *«Astroloji bilgisi edinen bir sihir türü edinmiş olur. Artıkça da artar.»*[161] Ebû Dâvûd tarafından rivâyet edilen bu hadisin isnadı sahihtir.

30

النبي ﷺ قال: «إن العيافة والطرق والطيرة من الجبت».

112

وعن ابن عباس رضي الله عنهما قال: قال رسول الله ﷺ: «من اقتبس شعبة من النجوم فقد اقتبس شعبة من السحر، زاد ما زاد». رواه أبو داود، وإسناده صحيح.

113

وللنسائي من حديث أبي هريرة: «من عقد عقدة ثم نفث فيها فقد سحر، ومن سحر فقد أشرك، ومن تعلق شيئا وكل إليه».

114

وعن ابن مسعود أن رسول الله ﷺ قال: «ألا هل أنبئكم ما العضه؟ هي النميمة القالة بين الناس». رواه مسلم.

115

ولهما عن ابن عمر رضي الله عنهما أن رسول الله ﷺ قال: «إن من البيان لسحرا».

116

رواه مسلم في صحيحه عن بعض أزواج النبي ﷺ عن

Nesâî’de yer alan Ebû Hurayra radıyallâhu anh hadisinde şöyle buyurulmaktadır: *«Düğüm atıp da üzerine üfleyen sihir yapmış olur. Sihir yapan da şirk koşmuş demektir. (Nazarlık, muska vb.) herhangi bir şey asanın yaptığı bu iş kendi sırtına yüklenir.»*[162]

30

النبي ﷺ قال: «إن العيافة والطرق والطيرة من الجبت».

112

وعن ابن عباس رضي الله عنهما قال: قال رسول الله ﷺ: «من اقتبس شعبة من النجوم فقد اقتبس شعبة من السحر، زاد ما زاد». رواه أبو داود، وإسناده صحيح.

113

وللنسائي من حديث أبي هريرة: «من عقد عقدة ثم نفث فيها فقد سحر، ومن سحر فقد أشرك، ومن تعلق شيئا وكل إليه».

114

وعن ابن مسعود أن رسول الله ﷺ قال: «ألا هل أنبئكم ما العضه؟ هي النميمة القالة بين الناس». رواه مسلم.

115

ولهما عن ابن عمر رضي الله عنهما أن رسول الله ﷺ قال: «إن من البيان لسحرا».

116

رواه مسلم في صحيحه عن بعض أزواج النبي ﷺ عن

İbn Mes’ûd radıyallâhu anh’tan gelen rivâyete göre Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: *«Adh nedir size bildirmemi ister misiniz? Koğuculuk, insanlar arasında dedikoduculuk yapmaktır.»*[163] Muslim rivâyet etmiştir.

30

النبي ﷺ قال: «إن العيافة والطرق والطيرة من الجبت».

112

وعن ابن عباس رضي الله عنهما قال: قال رسول الله ﷺ: «من اقتبس شعبة من النجوم فقد اقتبس شعبة من السحر، زاد ما زاد». رواه أبو داود، وإسناده صحيح.

113

وللنسائي من حديث أبي هريرة: «من عقد عقدة ثم نفث فيها فقد سحر، ومن سحر فقد أشرك، ومن تعلق شيئا وكل إليه».

114

وعن ابن مسعود أن رسول الله ﷺ قال: «ألا هل أنبئكم ما العضه؟ هي النميمة القالة بين الناس». رواه مسلم.

115

ولهما عن ابن عمر رضي الله عنهما أن رسول الله ﷺ قال: «إن من البيان لسحرا».

116

رواه مسلم في صحيحه عن بعض أزواج النبي ﷺ عن

Buhârî ve Müslim tarafından İbn Ömer radıyallâhu anhumâ'dan rivâyet edilen bir hadiste Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: *«Beyanın/meramını anlatabilme becerisinin bir kısmı sihirdir.»*[164]

[ÂYET VE HADİSLERDEN ANLAŞILAN] MES'ELELER

Birinci Mes'ele:

Kuşların sesleri ve isimleri ile fal bakmak *('ıyâfe)*, taşları vurarak, kumda çizgiler çizerek kehanette bulunmak *(tark)*, ve insanın davranışlarını engelleyen uğursuzluk inancının *(tıyere)* cibt sayılması.

İkinci Mes'ele:

'Iyâfe ve *tark*ın ne anlama geldiğinin açıklanması.

Üçüncü Mes'ele:

Astroloji (yıldızname, yıldızlara bakarak gelecekten haber verme) ilminin bir sihir türü olduğu.

Dördüncü Mes'ele:

Aynı şekilde üfürerek atılan düğümlerin de sihir sayıldığı.

Beşinci Mes'ele:

Koğuculuğun da sihirden sayılması.

Altıncı Mes'ele:

Bir takım edebî üslupların da [etkili olması açısından] sihirden sayılması.

AÇIKLAMALAR

Sihir ve büyünün tevhidle ilgili bâblar arasında ele alınmasının nedeni, sihrin birçok kısmının şirk koşmadan ve maksadın gerçekleşmesi için şeytânî ruhlarla tevessülde bulunmadan yapılamamasıdır. İnsan, az ya da çok sihrin tümünü terk etmedikçe tevhidîn kemaline erişemez.

Bu nedenle sihir Şâri tarafından şirkle birlikte zikredilmiştir. Sihir iki yönden şirke dahildir:

a) Sihirde şeytanlar kullanılmakta, onlarla ilişki kurulmaktadır. Çoğunlukla da istek ve hizmetini yerine getirmeleri için sihirbaz tarafından şeytanların sevdikleri şeyler yapılarak onlara yakınlık kurulmaya çalışılmaktadır.

b) Sihirde gayb bilgisinin bilindiği, Allah'ın ilmine ortak olunduğu ve buna ileten yollardan yararlanıldığı iddiası bulunmaktadır. Bütün bunlar da şirk ve küfrün şubelerindendir.

Aynı zamanda sihirde haram tasarruflar ve çirkin fiiller görülmektedir. Öldürmek, sevenler arasını ayırmak, aklı bozucu, bağlayıcı ve değişime uğratıcı faaliyetlerde bulunmak örnek olarak verilebilir. Bunlar çok büyük ve çirkin günahlardır. Hem şirk, hem de şirkin vesilelerinden sayılmaktadırlar. Bu nedenle de verdiği aşırı zarar ve fesat sebebiyle sihirbazın öldürülmesi gerekir.

Birçok insanın içine düştüğü sihir türlerinden biri de koğuculuktur. Koğuculuk, insanlar arasını ayırmak ve bozmak, sevenlerin gönüllerini çelmek ve kötülük tohumları ekmek bakımından sihirle ortaktır.

Sihrin değişik tür ve dereceleri bulunmaktadır ki, bunlar biri diğerinden daha beterdir.

YİRMİALTINCI BÂB

KAHİN VE BENZERLERİ HAKKINDA BÂB

النبي ﷺ قال: «من أتى عرافا فسأله عن شيء فصدقه لم تقبل له صلاة أربعين يوما».
117
وعن أبي هريرة عن النبي ﷺ قال: «من أتى كاهنا فصدقه بما يقول فقد كفر بما أنزل على محمد ﷺ». رواه أبو داود.
118
وعن أبي هريرة: «من أتى عرافا أو كاهنا فصدقه بما يقول فقد كفر بما أنزل على محمد ﷺ». رواه أحمد والبيهقي والحاكم مرفوعا.
119
وعن عمران بن حصين مرفوعا: «ليس منا من تطير أو تطير له، أو تكهن أو تكهن له، أو سحر أو سحر له، ومن أتى كاهنا فصدقه بما يقول فقد كفر بما أنزل على محمد ﷺ». رواه البزار بإسناد جيد.
120
وعن جابر أن رسول الله ﷺ سئل عن النشرة؟ فقال: «هي من عمل الشيطان». رواه أحمد بسند جيد، وأبو داود.

Muslim Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem’in hanımlarının birinden şöyle bir rivâyete yer vermektedir: “Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: *«Bir kahine / medyuma giderek soru soran ve tasdik edenin kırk gün namazı kabul olunmaz.»*[165]

31
النبي ﷺ قال: «من أتى عرافا فسأله عن شيء فصدقه لم تقبل له صلاة أربعين يوما».
117
وعن أبي هريرة عن النبي ﷺ قال: «من أتى كاهنا فصدقه بما يقول فقد كفر بما أنزل على محمد ﷺ». رواه أبو داود.
118
وعن أبي هريرة: «من أتى عرافا أو كاهنا فصدقه بما يقول فقد كفر بما أنزل على محمد ﷺ». رواه أحمد والبيهقي والحاكم مرفوعا.
119
وعن عمران بن حصين مرفوعا: «ليس منا من تطير أو تطير له، أو تكهن أو تكهن له، أو سحر أو سحر له، ومن أتى كاهنا فصدقه بما يقول فقد كفر بما أنزل على محمد ﷺ». رواه البزار بإسناد جيد.
120
وعن جابر أن رسول الله ﷺ سئل عن النشرة؟ فقال: «هي من عمل الشيطان». رواه أحمد بسند جيد، وأبو داود.

Ebû Hurayra radıyallâhu anh’tan gelen rivâyete göre Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurmaktadır: *«Kahine gidip de söylediklerini tasdikleyen Muhammed sallallâhu aleyhi ve sellem’e indirilene küfretmiş olur.»*[166] Ebû Dâvûd rivâyet etmiştir.

31
النبي ﷺ قال: «من أتى عرافا فسأله عن شيء فصدقه لم تقبل له صلاة أربعين يوما».
117
وعن أبي هريرة عن النبي ﷺ قال: «من أتى كاهنا فصدقه بما يقول فقد كفر بما أنزل على محمد ﷺ». رواه أبو داود.
118
وعن أبي هريرة: «من أتى عرافا أو كاهنا فصدقه بما يقول فقد كفر بما أنزل على محمد ﷺ». رواه أحمد والبيهقي والحاكم مرفوعا.
119
وعن عمران بن حصين مرفوعا: «ليس منا من تطير أو تطير له، أو تكهن أو تكهن له، أو سحر أو سحر له، ومن أتى كاهنا فصدقه بما يقول فقد كفر بما أنزل على محمد ﷺ». رواه البزار بإسناد جيد.
120
وعن جابر أن رسول الله ﷺ سئل عن النشرة؟ فقال: «هي من عمل الشيطان». رواه أحمد بسند جيد، وأبو داود.

Sunenlerde ve Hakim’in eserinde -Hâkim bu rivâyetin Buhârî ve Muslim’in şartına uygun olduğunu söyler- Ebû Hurayra radıyallâhu anh’tan gelen bir rivâyette şöyle buyurulmaktadır: *«Bir arrafa ya da kahine* (yani medyuma) *gidip de söylediklerini tasdikleyen Muhammed sallallâhu aleyhi ve sellem’e indirilene küfretmiş olur.»*[167]

Ebû Ya’lâ’da da benzer bir rivâyet ceyyid isnadla mevkuf olarak yer almaktadır.[168]

31
النبي ﷺ قال: «من أتى عرافا فسأله عن شيء فصدقه لم تقبل له صلاة أربعين يوما».
117
وعن أبي هريرة عن النبي ﷺ قال: «من أتى كاهنا فصدقه بما يقول فقد كفر بما أنزل على محمد ﷺ». رواه أبو داود.
118
وعن أبي هريرة: «من أتى عرافا أو كاهنا فصدقه بما يقول فقد كفر بما أنزل على محمد ﷺ». رواه أحمد والبيهقي والحاكم مرفوعا.
119
وعن عمران بن حصين مرفوعا: «ليس منا من تطير أو تطير له، أو تكهن أو تكهن له، أو سحر أو سحر له، ومن أتى كاهنا فصدقه بما يقول فقد كفر بما أنزل على محمد ﷺ». رواه البزار بإسناد جيد.
120
وعن جابر أن رسول الله ﷺ سئل عن النشرة؟ فقال: «هي من عمل الشيطان». رواه أحمد بسند جيد، وأبو داود.

‘Imrân b. Husayn radıyallâhu anh’tan merfu olarak şöyle rivâyet edilmiştir: *«Fal bakan ve kendisi baktıran için bizden değildir. Kehanette bulunan ve kendisi adına kehanette bulunulan bizden değildir. Sihir yapan ve kendisi adına sihir yapılan bizden değildir. Kahine gidip de söylediklerini tasdikleyen Muhammed sallallâhu aleyhi ve sellem’e indirelene küfretmiştir.»*[169] Bezzâr ceyyid isnadla rivâyet etmiştir.

Aynı hadisi Taberânî, el-Evsât’da hasen bir isnadla İbn Abbas radıyallâhu anhumâ’dan *«Kahine gidip …»* kısmı olmadan rivâyet etmiştir.[170]

Beğavî şöyle der: “Arrâf, Bir takım öncüllerden hareketle bazı şeyleri bildiğini iddia eden kimsedir. Bu yolla çalınan bir şeyi, kaybolan eşyayı vb. bildiğini ileri sürer.”[171]

Arrafın kahin anlamına geldiği de söylenmiştir. Kahin, gelecekte meydana gelecek olayları önceden haber veren kimsedir.

Arrafın insanın iç dünyasında, vicdanında olanları bilen kimse olduğu da ifade edilmiştir.

Ebu’l-Abbâs İbn Teymiyye şöyle der: “Arraf, kahin, müneccim, remilci gibi benzer yollarla bazı şeyleri bildiklerini ileri süren kimseler için kullanılan bir isimdir.”[172]

İbn Abbâs radıyallâhu anhumâ *ebûcâd*[173] yazıp yıldızlara bakan bir topluluk hakkında “Böyle bir uygulamanın Allah katında hiçbir nasibe sahip olmadığı kanaatindeyim.” demiştir.[174]

[ÂYET VE HADİSLERDEN ANLAŞILAN] MES’ELELER

Birinci Mes’ele:

Medyumu tasdiklemekle Kur’an’a iman bir arada bulunamaz.

İkinci Mes’ele:

Kahine inanıp onu tasdiklemenin küfür olduğunun açıklanması.

Üçüncü Mes’ele:

Kendisi adına kehanette bulunulanın da zikredilmesi.

Dördüncü Mes’ele:

Kendisi adına fal bakılanın da aynı kapsamda sayılması.

Beşinci Mes’ele:

Kendisi adına sihir yapılanın da zikredilmesi.

Altıncı Mes’ele:

Ebûcâdı öğrenenlerin zikredilmesi.

Yedinci Mes’ele:

Kahin ve arraf arsındaki farkın belirtilmesi.

AÇIKLAMALAR

Bu bâb, herhangi bir yolla gayb ilmine sahip olduğu iddiasında bulunan kimselerle alakalıdır. Bu ilme sahip olan yalnız ve yalnız Allah’tır. Kehanet, medyumluk ve benzeri herhangi bir şekilde gayb ilmi konusunda Yüce Allah’a ortak olduğunu ileri süren ya da böyle bir iddiayı tasdikleyen kimse Allah’a ait özelliklerde bir başkasını ortak koşmuş; Allah ve rasûlünü yalanlamış demektir.

Şeytanlarla ilgili bulunan çok sayıdaki kehanetin şirkten uzak olmadığı görülmektedir. Gaybî bilgilere sahip olma iddiasına destek olacak bir takım aracı ve vasıtalara yakınlaşmaya çalışmak da sadece kendisine özgü olan gayb bilgisi hususunda Allah ile ortak olma iddiası bakımından ve Allah’tan başkasına yakınlaşmaya çalışmak açısından şirk koşmak anlamındadır.

Bu vesile ile Şâri, insanları din ve akla zarar getiren hurafelerden uzak tutmaktadır.

YİRMİYEDİNCİ BÂB

NUŞRA[175] HAKKINDA BÂB

31

النبي ﷺ قال: «من أتى عرافا فسأله عن شيء فصدقه لم تقبل له صلاة أربعين يوما».

117

وعن أبي هريرة عن النبي ﷺ قال: «من أتى كاهنا فصدقه بما يقول فقد كفر بما أنزل على محمد ﷺ». رواه أبو داود.

118

وعن أبي هريرة: «من أتى عرافا أو كاهنا فصدقه بما يقول فقد كفر بما أنزل على محمد ﷺ». رواه أحمد والبيهقي والحاكم مرفوعا.

119

وعن عمران ابن حصين مرفوعا: «ليس منا من تطير أو تطير له، أو تكهن أو تكهن له، أو سحر أو سحر له، ومن أتى كاهنا فصدقه بما يقول فقد كفر بما أنزل على محمد ﷺ». رواه البزار بإسناد جيد.

120

وعن جابر أن رسول الله ﷺ سئل عن النشرة؟ فقال: «هي من عمل الشيطان». رواه أحمد بسند جيد وأبو داود.

Câbir radıyallâhu anh’tan rivâyete göre; Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem’e nuşra hakkında sorulduğunda *«şeytan işidir»* buyurmuştur.[176] İmam Ahmed, ceyyid isnadla rivâyet etmiştir.

Aynı hadisi rivâyet eden Ebû Dâvûd, “İmam Ahmed’e *nuşra*dan sorulduğunda ‘İbn Mes’ûd tüm bunları mekruh görür’ demiştir.” der.

32

121

وفي البخاري عن قتادة: قلت لابن المسيب: رجل به طب أو يؤخذ عن امرأته، أيحل عنه أو ينشر؟ قال: لا بأس به، إنما يريدون به الإصلاح، فأما ما ينفع فلم ينه عنه.

122

﴿.. ألا إنما طائرهم عند الله ولكن أكثرهم لا يعلمون ﴿١٣١﴾﴾ [الأعراف: ١٣١].

123

﴿قالوا طائركم معكم أئن ذكرتم بل أنتم قوم مسرفون ﴿١٩﴾﴾ [يس: ١٩].

124

وعن أبي هريرة أن رسول الله ﷺ قال: «لا عدوى ولا طيرة ولا هامة ولا صفر». أخرجاه.

125

زاد مسلم: «ولا نوء ولا غول».

126

ولهما عن أنس قال قال رسول الله ﷺ: «لا عدوى ولا

Buhârî’de yer alan rivâyette Katâde şöyle anlatmaktadır: “İbnu’l-Museyyeb’e sihire maruz kalmış ya da hanımına karşı kendisine büyü yapımlış olan bir adamın içinde bulunduğu durumdan kurtulması için büyünün çözülmesinin ya da *nuşra* yapılmasının hükmünü sordum. ‘Herhangi bir sakıncası bulunmadığını; bu yapılanla ıslâhın hedeflendiğini ve faydası olan bir şeyin yasaklanmayacağını’ söylemiştir.”[177]

Hasan’dan rivâyet edildiğine göre “Sihri sihirbazdan başkası bozmaz.” demiştir.[178]

İbnu’l-Kayyım şöyle der: “*Nuşra*, büyü etkisi altında kalmış olan kimse üzerindeki sihrin bozulmasıdır. İki türü bulunmaktadır:

a) Yine kendisi gibi olan bir başka büyü ile bozulması. Bu da şeytanın işlerindendir. Hasan’ın sözü buna hamledilir. Büyüye maruz kalanla bu büyüyü bozmaya çalışan kimse, hedefe ulaşabilmek için -hoşlandığı şeyleri yaparak- şeytana yakınlaşmaya çalışırlar. Şeytan da buna karşılık sihrin etkisini kaldırır.

b) Rukye, dualar, çeşitli tedavi yöntemleri ile büyünün bozulması. Sihrin bu yolla çözülmeye çalışılması caizdir.”

[ÂYET VE HADİSLERDEN ANLAŞILAN] MES’ELELER

Birinci Mes’ele:

Nuşranın yasaklanması.

İkinci Mes’ele:

Yasak olanla ruhsat tanınmış olan nuşra şekilleri arasındaki farkın -muhtemel karışıklığı engellemek amacıyla- belirtilmesi.

AÇIKLAMALAR

Nuşra, büyünün bozularak etki altındaki kimsenin kurtarılmasıdır. Musannıf, caiz olan ve olmayan ayırımını ifade eden İbnu'l-Kayyım'ın görüşünü yeterli olacak şekilde zikretmektedir.

YİRMİSEKİZİNCİ BÂB

UĞURSUZLUK (TIYERA) HAKKINDA BÂB

«Bilesiniz ki, onlara gelen uğursuzluk Allah katındandır, fakat onların çoğu bunu bilmezler.» (A'râf, 131)

«Elçiler şöyle cevap verdi: Sizin uğursuzluğunuz sizinle beraberdir. Size nasihat ediliyorsa bu uğursuzluk mudur? Bilakis, siz aşırı giden bir milletsiniz.» (Yâ Sîn, 19)

Ebû Hurayra radıyallâhu anh'tan rivâyete göre Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: *«Adva yoktur. Tıyare yoktur. Hama yoktur. Safer yoktur.»*[179] Buhârî ve Muslim tahric etmiştir.

Muslim, *« Nev yoktur.*

Yine Buhârî ve Muslim'de yer alan Enes radıyallâhu anh'tan gelen bir rivâyete göre Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurmaktadır: *«Adva yoktur. Tıyâre de yoktur. Fe'l hoşuma gider.»* Nasıl fe'l, diye soruldığunda, *«güzel söz.»* buyurdu."[181]

33

طيرة ويعجبني الفأل» . قالوا : «وما الفأل؟» . قال : «الكلمة الطيبة» .

127

ولأبي داود بسند صحيح عن عقبة بن عامر قال : ذكرت الطيرة عند رسول الله ﷺ فقال : «أحسنها الفأل ولا ترد مسلما ، فإذا رأى أحدكم ما يكره فليقل : «اللهم لا يأتي بالحسنات إلا أنت ، ولا يدفع السيئات إلا أنت ، ولا حول ولا قوة إلا بك» .

128

وعن ابن مسعود مرفوعا : «الطيرة شرك ، الطيرة شرك ، وما منا إلا . . . ولكن الله يذهبه بالتوكل» . رواه أبو داود ، والترمذي وصححه .

129

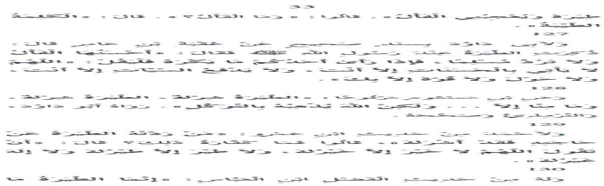
ولأحمد من حديث ابن عمرو : «من ردته الطيرة عن حاجته فقد أشرك» ، قالوا فما كفارة ذلك؟ قال : «أن تقول اللهم لا خير إلا خيرك ، ولا طير إلا طيرك ولا إله غيرك» .

130

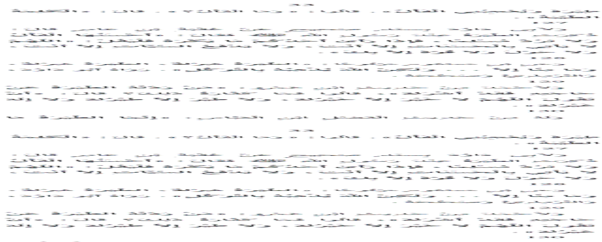
وله من حديث الفضل ابن العباس : «إنما الطيرة ما

Ebû Dâvûd'da sahih senedle kendisinden gelen bir rivâyette 'Ukbe[182] b. 'Âmir radıyallâhu anh şöyle anlatmaktadır: "Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem yanında uğursuzluktan bahsedildi. Bunun üzerine şöyle

buyurdu: *«En iyisi fe'ldir. Fe'l hiçbir müslümanı işinden alıkoymaz. Biriniz hoşlanmadığı bir durumla karşılaşırsa, 'Allah'ım, iyilikleri ancak getirirsin; kötülükleri de ancak sen def edersin. Güç ve kuvvet ancak sendedir.' desin!»*[183]

Yine Ebû Dâvûd'da İbn Mes'ûd radıyallâhu anh'tan merfu olarak gelen bir rivâyet şöyledir: *«Tıyâre şirktir. Tıyâre şirktir. İçimizde hiç kimse yoktur ki böyle bir hisse kapıldığında Allah'a tevekkül etsin de kendisinden bu gidrilmesin.»*[184] Ebû Dâvûd ve Tirmizî rivâyet etmiştir. Tirmizî rivâyetin sahih olduğunu bildirmekte ve son kısmının İbn Mes'ûd radıyallâhu anh'ın sözü olduğunu ifade etmektedir.

İmam Ahmed, İbn 'Amr radıyallâhu anhumâ hadisi olarak şöyle bir rivâyete yer vermektedir: *«Tıyâre inancı kendisini işinden alıkoyan şirk koşmuş olur.»* 'Bunun keffareti nedir?' ashab diye sorduklarında, Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem *«Allah'ım, hayır ancak, senin hayrındır. Uğur ancak senin uğurundur. Senden başka ilah yoktur, demendir.»* buyurmuştur."[185]

İmam Ahmed'in *Müsned*'inde yer alan Fadl b. Abbâs'ın rivâyetine göre Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: *«Tıyâre seni işinde ileri iten ya da geri bırakan şeydir.»*[186]

[ÂYET VE HADİSLERDEN ANLAŞILAN] MES'ELELER

Birinci Mes'ele:

«Bilesiniz ki, onlara gelen uğursuzluk Allah katındandır, fakat onların çoğu bunu bilmezler.» (A'râf, 131) *«Elçiler şöyle cevap verdi: Sizin uğursuzluğunuz sizinle beraberdir. Size nasihat ediliyorsa bu uğursuzluk mudur? Bilakis, siz aşırı giden bir milletsiniz.»* (Yâ Sîn, 19) âyetlerine dikkat çekilmesi.

İkinci Mes'ele:

[Allah'ın takdiri olmaksızın] hastalığın bulaşıcı olmasının nefyedilmesi.

Üçüncü Mes'ele:

Tıyârenin [uğursuzluk inancı] reddedilmesi.

Dördüncü Mes'ele:

Hamanın nefyedilmesi

Beşinci Mes'ele:

Saferin nefyedilmesi.

Altıncı Mes'ele:

Fe'lin aynı kapsamda değerlendirilmeyip güzel görüldüğü.

Yedinci Mes'ele:

Fe'lin [güzel söz ile] tefsiri.

Sekizinci Mes'ele:

İstemeden kalbe gelen uğursuzluk vesveselerinden ötürü zarar gelmez. Tevekkül sonucunda Allah bu düşünceleri giderir.

Dokuzuncu Mes'ele:

Kalbinde bu tür düşünceler hissedenin yapacağı zikir.

Onuncu Mes'ele:

Tıyârenin şirk olduğunun açıklanması.

Onbirinci Mes'ele:

Reddedilen ve kınanan tıyârenin ne olduğunun açıklanması.

AÇIKLAMALAR

Tıyera, kuşlar, isimler, lafızlar, mekanlar vb. şeylerin uğursuz olduğuna inanmaktır. Şâri uğursuzluk inancını yasaklamakta ve bu inancı benimseyenleri kınamaktadır. Fe'l güzel görülürken uğursuzluk kerih addedilmektedir.

İkisi arasında şöyle bir fark bulunmaktadır: Güzel anlamdaki fe'l, insanın akîdesine de aklına da etkide bulunmaz. Onda Allah'tan başkasına gönül bağlamak da söz konusu değildir. Aksine fe'lde canlılık, sevinç, neşe ve faydalı işler karşısında nefsin takviye edilmesi gibi bir maslahat bulunmaktadır.

Fe'l şu şekilde gerçekleşir: İnsan yolculuk yapmaya, evlenmeye, herhangi bir akit yapmaya ya da bir iş gerçekleştirmeye azmettiğinde kendisini sevindiren bir şey görür ya da kendisini sevindirecek tarzda manası 'ey doğru yolda olan, ey belalardan uzakta ve sağlıklı olan, ey ganimete erişmiş olan' gibi bazı isimler işitir. Kendisine sevinç veren bu sözleri ya da durumları hayra yorarak azmettiği şeyin kolaylaşması için daha bir arzulu olur. İşte bütün bunlar ve sonuçları tamamen hayırdır. Sakıncalı hiçbir nokta bulunmamaktadır.

Tıyera, yani uğursuzluk ise, kişi din ya da dünyada faydası dokunacak bir işe azmedince hoşuna gitmeyen bir söz işitir ya da sevimsiz bir durumla karşılaşır. Bunun neticesi olarak kalbinde biri diğerinden daha büyük iki sonuç meydana çıkar:

a) Bu çağrıya kulak vererek azmettiği işi ya terk eder ya da aksi istikamette devam eder. Karşılaştığı hoşnutsuz durum ya da sözün uğursuzluğuna inanarak yapmaya karar verdiği işi rafa kaldırır. Görüldüğü üzere uğursuzlukta insan, karşılaştığı hoşnutsuzluğa gönül bağlamış ve amelini onun üzerine bina etmiştir. Sevimsiz görülen o durum kişinin irade, azim ve ameli üzerinde etkili olmuştur. Hiç şüphe yok ki bu insanın imanına da etki ederek tevhid ve tevekkülüne zarar verir. Daha sonra da bu durumun meydana çıkaracağı kalp zayıflığı, acizliği, yaratıklara karşı korku içinde bulunması, sebeplere, sebep bile sayılmayan şeylere bağlanıp kalması ve Allah celle celâluhû ile ilişkisinin kesilmesi gibi neticelere maruz kalır. Tüm bunlar tevhidin, tevekkülün

zayıflığının sonuçlarındandır. Ayrıca şirke götüren yol ve vasıtalarından sayılır. Akla zarar veren, fesat karıştıran hurafelerden addedilir.

b) Böyle bir çağrıya kulak vermeden yalnızca kalben bir hüzün ve gam hissine kapılmak. Bir öncekinden daha alt düzeyde olsa da kul üzerinde belli bir kötülük ve zararı bulunur. Kalbini ve tevekkülünü zayıf düşürür. Hoşa gitmeyen bir başka durumla karşılaştığında bunu da aynı kategoride değerlendirerek uğursuzluk inancı kuvvetlenebilir ve birinci maddede zikredilen seviyesine çıkabilir.

Bu açıklamalar sonucu Şâri'in uğursuzluk inancını hoş görmeyip kınadığı ve böyle bir inancın tevhide ve tevekküle ne şekilde aykırı olduğu görülmektedir.

Böyle bir durumla karşılaşıp benzer bir hissi duyumsayarak doğal çağrışımların galebe çalması endişesi hisseden kimsenin bunları def etmek üzere kendi nefsi ile mücadele etmesi ve Allah celle celâluhû'dan yardım dilemesi gerekir. Gelecek kötülüğü def etmek üzere kesinlikle bu türden çağrılara kulak asmamalıdır.

YİRMİDOKUZUNCU BÂB

ASTROLOJİ (TENCÎM) HAKKINDA BÂB

34

أمضاك أو ردك».

131

قال البخاري في صحيحه: «خلق الله هذه النجوم لثلاث: زينة للسماء، ورجوما للشياطين، وعلامات يهتدى بها، فمن تأول فيها غير ذلك أخطأ وأضاع نصيبه، وتكلف ما لا علم له به».

132

وعن أبي موسى قال قال رسول الله ﷺ: «ثلاثة لا يدخلون الجنة: مدمن الخمر، وقاطع الرحم، ومصدق بالسحر». رواه أحمد وابن حبان في صحيحه.

133

﴿وتجعلون رزقكم أنكم تكذبون ﴿٨٢﴾﴾ [الواقعة: ٨٢].

134

عن أبي مالك الأشعري أن رسول الله ﷺ قال: «أربع في أمتي من أمر الجاهلية، لا يتركونهن: الفخر بالأحساب، والطعن في الأنساب، والاستسقاء بالنجوم والنياحة، وقال: النائحة إذا لم تتب قبل موتها تقام يوم القيامة وعليها سربال من قطران، ودرع من جرب».

131 Buhârî *Sahîh*'inde Katâde'nin şöyle anlattığını nakleder: "Yüce Allah bu yıldızları üç şey için yaratmıştır:[187] Gökyüzünü süslemek için, şeytanları taşlamak için ve yol gösteren işaretler olmaları için. Bundan başka bir yoruma yönelen hata etmiş ve nasibini yitirmiş olur. Ayrıca hakkında bilgisi bulunmadığı bir yükün altına girmiş demektir."[188]

Katâde, ayın evrelerinin öğrenilmesini mekruh addederdi. İbn 'Uyeyne de bu ilmin öğrenilmesine ruhsat tanımamıştır. Bu görüşleri Harb nakletmektedir.

İmam Ahmed ve İshak, ayın evrelerine dair ilmin öğrenilmesine ruhsat vermişlerdir.

34

أمضاك أو ردك».

131

قال البخاري في صحيحه: «خلق الله هذه النجوم لثلاث: زينة للسماء، ورجوما للشياطين، وعلامات يهتدى بها، فمن تأول فيها غير ذلك أخطأ وأضاع نصيبه، وتكلف ما لا علم له به».

132

وعن أبي موسى قال قال رسول الله ﷺ: «ثلاثة لا يدخلون الجنة: مدمن الخمر، وقاطع الرحم، ومصدق بالسحر». رواه أحمد وابن حبان في صحيحه.

133

﴿وتجعلون رزقكم أنكم تكذبون ﴿٨٢﴾﴾ [الواقعة: ٨٢].

134

عن أبي مالك الأشعري أن رسول الله ﷺ قال: «أربع في أمتي من أمر الجاهلية، لا يتركونهن: الفخر بالأحساب، والطعن في الأنساب، والاستسقاء بالنجوم والنياحة، وقال: النائحة إذا لم تتب قبل موتها تقام يوم القيامة وعليها سربال من قطران، ودرع من جرب».

ARAPÇA METİN-132 Ebû Mûsâ radıyallâhu anh Peygamber sallallâhu aleyhi ve selem şöyle buyurmuştur der ve şu hadisi rivâyet eder: *«Üç sınıf cennete giremeyecektir: İçki müptelası, akraba ilişkilerini gözetmeyen, sihri tasdikleyen.»*[189] Ahmed, ve *Sahîh*'inde İbn Hibbân rivâyet etmiştir.

[ÂYET VE HADİSLERDEN ANLAŞILAN] MES'ELELER

Birinci Mes'ele:

Yıldızların yaratılmasındaki hikmet.

İkinci Mes'ele:

Bu hikmetten farklı bir sebep bulunduğu iddiasını ileri sürenlere karşı cevap.

Üçüncü Mes'ele:

Ayın evreleri ilminin öğrenilmesi etrafındaki ihtilaf.

Dördüncü Mes'ele:

Batıl olduğunu bildiği halde herhangi bir sihri tasdikleyene yönelik tehdit.

AÇIKLAMALAR

Yıldızlarla alakalı olan ilim iki türdür:

a)Tesir ilmi:

Gezegenlerde ve uzayda meydana gelen kozmik durumlardan hareketle kainatta oluşan olaylara delil getirilmesidir. Bu tamamen asılsız ve batıldır. Gayb ilmi konusunda Allah ile ortaklık iddiası ya da böyle bir iddiayı ileri sürenin tasdiklenmesini içermektedir. Gerçek dışı batıl iddialar, Allah'tan başkasına gönül bağlamak ve aklın fesada uğraması gibi hususlar içermesi hasebiyle tevhide aykırıdır. Çünkü batıl yollara girmek ve tasdiklemek aklı da dini de bozan etkenlerdendir.

b)Tesyîr ilmi:

Güneş, ay, diğer gezegen ve yıldızların delaletine başvurarak kıble, vakit ve yön tayin etmek. Bu tür ilimde herhangi bir sakınca görülmemektedir. Aksine bu tür ilmin çoğu ibadet vakitlerinin ve yönlerin tayininde kullanıldığı taktirde faydalıdır ve Şâri tarafından teşvike mahzar olmuştur.

Şâri tarafından yasaklanıp haram kılınan ile mübah, müstehab ya da vacip kılınmış olan arasının ayrılması gerekir. Birincisi tevhide aykırı iken ikincisinde böyle bir durum mevzu bahis değildir.

OTUZUNCU BÂB

YILDIZLARDAN YAĞMUR UMMA HAKKINDA BÂB

«Allah'ın verdiği rızka karşı şükrü, onu yalanlamakla mı yerine getiriyorsunuz?» (Vâkıa, 82)

34

أمْضَائكَ أوْ رَدِّكَ».

131

قَالَ الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ: «خَلَقَ اللهُ هَذِهِ النُّجُومَ لِثَلاَثٍ: زِينَةً لِلسَّمَاءِ، وَرُجُومًا لِلشَّيَاطِينِ، وَعَلاَمَاتٍ يُهْتَدَىٰ بِهَا، فَمَنْ تَأَوَّلَ فِيهَا غَيْرَ ذٰلِكَ أَخْطَأَ وَأَضَاعَ نَصِيبَهُ، وَتَكَلَّفَ مَا لاَ عِلْمَ لَهُ بِهِ».

132

وَعَنْ أَبِي مُوسَىٰ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «ثَلاَثَةٌ لاَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ: مُدْمِنُ الْخَمْرِ، وَقَاطِعُ الرَّحِمِ، وَمُصَدِّقٌ بِالسِّحْرِ». رَوَاهُ أَحْمَدُ وَابْنُ حِبَّانَ فِي صَحِيحِهِ.

133

﴿ وَتَجْعَلُونَ رِزْقَكُمْ أَنَّكُمْ تُكَذِّبُونَ ﴿٨٢﴾ ﴾ [الواقعة: ٨٢].

134

عَنْ أَبِي مَالِكٍ الأَشْعَرِيِّ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: «أَرْبَعٌ فِي أُمَّتِي مِنْ أَمْرِ الْجَاهِلِيَّةِ، لاَ يَتْرُكُونَهُنَّ: الْفَخْرُ بِالأَحْسَابِ، وَالطَّعْنُ فِي الأَنْسَابِ، وَالاِسْتِسْقَاءُ بِالنُّجُومِ وَالنِّيَاحَةُ، وَقَالَ: النَّائِحَةُ إِذَا لَمْ تَتُبْ قَبْلَ مَوْتِهَا تُقَامُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَعَلَيْهَا سِرْبَالٌ مِنْ قَطِرَانٍ، وَدِرْعٌ مِنْ جَرَبٍ».

Ebû Mâlik el-Eş'arî radıyallâhu anh'ın rivâyet ettiğine göre Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: *«Ümmetimde cahiliyyeden olup da terk etmemiş oldukları dört husus bulunmaktadır: Soy-sopla iftihar etmek*[190]*, kişiyi nesebinden dolayı kötülemek, yıldızlardan yağmur ummak ve ölünün arkasından ağıt yakmak.» Devamla şöyle demiştir: «Ağıt yakan kadın ölmeden önce tevbe etmediği taktirde üzerinde katrandan yapılma uzun bir elbise ve uyuzlu bir gömlek bulunduğu halde diriltirilir.»*[191] Muslim rivâyet etmiştir.

35

135

وَلَهُمَا عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، قَالَ: صَلَّىٰ لَنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ صَلاَةَ الصُّبْحِ بِالْحُدَيْبِيَةِ عَلَىٰ إِثْرِ سَمَاءٍ كَانَتْ مِنَ اللَّيْلِ، فَلَمَّا انْصَرَفَ أَقْبَلَ عَلَى النَّاسِ فَقَالَ: «هَلْ تَدْرُونَ مَا ذَا قَالَ رَبُّكُمْ؟» قَالُوا: اللهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ، قَالَ: قَالَ: أَصْبَحَ مِنْ عِبَادِي مُؤْمِنٌ بِي وَكَافِرٌ، فَأَمَّا مَنْ قَالَ: مُطِرْنَا بِفَضْلِ اللهِ وَرَحْمَتِهِ، فَذٰلِكَ مُؤْمِنٌ بِي كَافِرٌ بِالْكَوَاكِبِ، وَأَمَّا مَنْ قَالَ: مُطِرْنَا بِنَوْءِ كَذَا وَكَذَا، فَذٰلِكَ كَافِرٌ بِي مُؤْمِنٌ بِالْكَوَاكِبِ».

136

﴿ فَلاَ أُقْسِمُ بِمَوَاقِعِ النُّجُومِ ﴿٧٥﴾ وَإِنَّهُ لَقَسَمٌ لَوْ تَعْلَمُونَ عَظِيمٌ ﴿٧٦﴾ إِنَّهُ لَقُرْآنٌ كَرِيمٌ ﴿٧٧﴾ فِي كِتَابٍ مَكْنُونٍ ﴿٧٨﴾ لاَ يَمَسُّهُ إِلاَّ الْمُطَهَّرُونَ ﴿٧٩﴾ تَنْزِيلٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٨٠﴾ أَفَبِهٰذَا الْحَدِيثِ أَنْتُمْ مُدْهِنُونَ ﴿٨١﴾ وَتَجْعَلُونَ رِزْقَكُمْ أَنَّكُمْ تُكَذِّبُونَ ﴿٨٢﴾ ﴾ [الواقعة: ٧٥ — ٨٢].

137

﴿ وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللهِ أَنْدَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللهِ ... ﴿١٦٥﴾ ﴾ [البقرة: ١٦٥].

Buhârî ve Müslim'de yer alan bir rivâyette Zeyd b. Hâlid radıyallâhu anh şöyle anlatmaktadır: "Rasûlullah Hudeybiye'de geceden yağmış bir yağmurun ardından bizlere sabah namazını kıldırmıştı. Namaz bitince cemaata doğru döndü ve: *«Rabbiniz ne buyurdu biliyor musunuz?»* dedi. "Allah ve Rasûlü daha iyi bilir dediler." Ardından şöyle buyurdu: *«Allah dedi ki: Kullarımdan bazısı bana iman eder halde ve bazısıda küfr eder olarak sabahladı. Allah'ın*

fazlı ve rahmeti sayesinde yağmur yağdırıldı, diyen bana mümin yıldıza kafirdir. Falan ve falan yıldız sayesinde yağmura kavuştuk, diyen ise bana kafir yıldıza mümindir.»[192]

35

135

ولهما عن زيد بن خالد رضي الله عنه، قال: صلى لنا رسول الله ﷺ صلاة الصبح بالحديبية على إثر سماء كانت من الليل، فلما انصرف أقبل على الناس فقال: «هل تدرون ما ذا قال ربكم؟» قالوا: الله ورسوله أعلم، قال: قال: أصبح من عبادي مؤمن بي وكافر، فأما من قال: مطرنا بفضل الله ورحمته، فذلك مؤمن بي كافر بالكواكب، وأما من قال: مطرنا بنوء كذا و كذا، فذلك كافر بي مؤمن بالكواكب».

136

﴿فلا أقسم بمواقع النجوم ﴿٧٥﴾ وإنه لقسم لو تعلمون عظيم ﴿٧٦﴾ إنه لقرآن كريم ﴿٧٧﴾ في كتاب مكنون ﴿٧٨﴾ لا يمسه إلا المطهرون ﴿٧٩﴾ تنزيل من رب العالمين ﴿٨٠﴾ أفبهذا الحديث أنتم مدهنون ﴿٨١﴾ وتجعلون رزقكم أنكم تكذبون ﴿٨٢﴾﴾ [الواقعة: ٧٥ — ٨٢].

137

﴿ومن الناس من يتخذ من دون الله أندادا يحبونهم كحب الله... ﴿١٦٥﴾﴾ [البقرة: ١٦٥].

Yine Buhârî ve Müslim'de aynı manada bir diğer hadis yer almaktadır. Bu rivâyette Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem'in *«Bazıları falan ve falan yıldız dürüst davrandı, dediler ve Allah: «Hayır! Yıldızların yerlerine yemin ederim ki, bilirseniz, gerçekten bu, büyük bir yemindir. Şüphesiz bu, korunmuş bir kitapta bulunan değerli bir Kur'an'dır. Ona ancak temizlenenler dokunur. O, âlemlerin Rabbinden indirilmiştir. Şimdi siz, bu sözü mü küçümsüyorsunuz? Allah'ın verdiği rızka karşı şükrü, onu yalanlamakla mı yerine getiriyorsunuz?»* (Vâkıa, 75-82) *âyetlerini inzal buyurdu.»*[193]

[ÂYET VE HADİSLERDEN ANLAŞILAN] MES'ELELER

Birinci Mes'ele:

Vâkıa Sûresi'nde yer alan âyetin tefsiri.

İkinci Mes'ele:

Cahiliyyeden olan dört hususun zikredilmesi.

Üçüncü Mes'ele:

Bunlardan bazısının küfre neden olduğu.

Dördüncü Mes'ele:

Küfrün bir kısmının dinden çıkarmadığı.

Beşinci Mes'ele:

Nimet gelmesi sebebiyle *«Kullarımdan bazısı bana iman eder, bazısı da küfr eder bir halde sabahladı»*

Altıncı Mes'ele:

Konuyla alakalı olarak imanın iyice kavranıp anlaşılması.

Yedinci Mes'ele:

Aynı konuyla ilgili olarak küfrün güzel bir şekilde anlaşılması.

Sekizinci Mes'ele:

«Falan ve falan yıldız dürüst davrandı» sözünün iyi anlaşılması.

Dokuzuncu Mes'ele:

Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem'in: *«Rabbiniz ne buyurdu biliyor musunuz?»* sözünde görüldüğü üzere öğreticinin soru sorma yöntemi ile meseleyi öğrenciye kavratmaya çalışması.

Onuncu Mes'ele:

Ağıt yakan kadınlar için tehditkâr vaadlerin bulunması.

AÇIKLAMALAR

Allah'ın nimetleri bahşeden, zorlukları def eden tek makam olduğunu itiraf etmek ve bunu hem söz, hem de fiil ile göstermek tevhidin gereği olduğuna göre 'falan ve falan yıldız sayesinde yağmura kavuştuk' tarzındaki sözler tevhidin maksadına tamamen aykırıdır. Çünkü yağmurun yağdırılması yıldızlara izafe edilmektedir.

Aslında olması gereken yağmurun ve diğer nimetlerin kaynağının Allah olduğunun itiraf edilmesidir. Çünkü tüm nimetlerin bahşedicisi O'dur.

Bununla birlikte yıldızlar ve gezegenler yağmurun yağması için hiçbir şekilde sebep teşkil etmezler. Yağmurların inmesinin gerçek sebebi Allah'ın inâyeti, rahmeti, kulların ihtiyaçları ve hem lisan-ı hal ile, hem de lisan-ı kavl ile rablerinden dilemeleridir. Allah hikmeti ve rahmeti gereği kulların ihtiyaçlarına ve zorunluluklarına göre yağmuru yağdırır.

Kul hem kendi üzerindeki, hem de tüm mahlukat üzerindeki zahir ve batın nimetlerin Allah tarafından bahşedildiğini itiraf etmedikçe, bu nimetleri Allah'a izafe edip ibadet, zikir ve şükrüne bu nimetlerle yardımcı olmadıkça mükemmel tevhide erişemez.

Bu konu tevhidin gerçekleşmesini sağlayan mühim konulardandır. İmanın kemal ve noksanlığı bu şekilde bilinebilir.

OTUZBİRİNCİ BÂB

«İNSANLARDAN BİR KISMI DA ALLAH'A BİR TAKIM BENZERLER EDİNİRLER DE ONLARI TIPKI ALLAH'I SEVER GİBİ SEVERLER.» (Bakara, 165)[194]

ÂYETİ HAKKINDA BÂB

36

138
﴿قُلْ إِن كَانَ آبَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ وَإِخْوَانُكُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ وَعَشِيرَتُكُمْ وَأَمْوَالٌ اقْتَرَفْتُمُوهَا وَتِجَارَةٌ تَخْشَوْنَ كَسَادَهَا وَمَسَاكِنُ تَرْضَوْنَهَا أَحَبَّ إِلَيْكُم مِّنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَجِهَادٍ فِي سَبِيلِهِ فَتَرَبَّصُوا حَتَّىٰ يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرِهِ﴾ [التوبة: ٢٤].
139
وعن أنس أن رسول الله ﷺ قال: «لا يؤمن أحدكم حتى أكون أحب إليه من ولده ووالده والناس أجمعين» أخرجاه.
140
ولهما عنه قال: «ثلاث من كن فيه وجد بهن حلاوة الإيمان: أن يكون الله ورسوله أحب إليه مما سواهما، وأن يحب المرء لا يحبه إلا لله، وأن يكره أن يعود في الكفر بعد إذ أنقذه الله منه كما يكره أن يقذف في النار».
141
وفي رواية: «لا يجد أحد حلاوة الإيمان حتى يحب المرء لا يحبه إلا لله».
142

«De ki: Eğer babalarınız, oğullarınız, kardeşleriniz, eşleriniz, hısım akrabanız, kazandığınız mallar, kesada uğramasından korktuğunuz ticaret, hoşlandığınız meskenler size Allah'tan, Rasûlünden ve Allah yolunda cihad etmekten daha sevgili ise, artık Allah, emrini getirinceye kadar bekleyin. Allah fâsıklar topluluğunu hidâyete erdirmez.» (Tevbe, 24)

Enes radıyallâhu anh'tan gelen rivâyete göre Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: *«Evladından, ana-babasından ve tüm insanlardan ben kendisine daha sevimli olmadıkça herhangi biriniz iman etmiş olamaz.»*[195] Buhârî ve Müslim tahric etmiştir.

Yine Buhârî ve Müslim'de Enes radıyallâhu anh'tan gelen bir rivâyette Rasûlullah şöyle buyurmuştur: *«Şu üç şey kimde bulunursa, imanın tadını almış olur: Allah ve rasûlünün diğer varlıklardan daha sevgili olması, sevdiği kimseyi*

sırf Allah için sevmesi, Allah kendisini küfürden kurtardıktan sonra tekrar geri dönmeyi ateşe atılmaktan daha çirkin görmesi.»[196]

Bir diğer rivâyette: *«Sevdiği kimseyi sırf Allah için sevmeyen imanın tadını alamaz…»* buyurulmaktadır.[197]

37

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: «مَنْ أَحَبَّ فِي اللهِ، وَأَبْغَضَ فِي اللهِ، وَوَالَى فِي اللهِ، وَعَادَى فِي اللهِ، فَإِنَّمَا تُنَالُ وَلاَيَةُ اللهِ بِذَلِكَ، وَلَنْ يَجِدَ عَبْدٌ طَعْمَ الإِيمَانِ —وَإِنْ كَثُرَتْ صَلاَتُهُ وَصَوْمُهُ— حَتَّى يَكُونَ كَذَلِكَ، وَقَدْ صَارَتْ عَامَّةُ مُؤَاخَاةِ النَّاسِ عَلَى أَمْرِ الدُّنْيَا، وَذَلِكَ لاَ يُجْدِي عَلَى أَهْلِهِ شَيْئًا» رَوَاهُ ابْنُ جَرِيرٍ.

143

﴿إِنَّمَا ذَلِكُمُ الشَّيْطَانُ يُخَوِّفُ أَوْلِيَاءَهُ فَلاَ تَخَافُوهُمْ وَخَافُونِ إِن كُنتُم مُّؤْمِنِينَ ﴿١٧٥﴾﴾ [آل عمران: ١٧٥].

144

﴿إِنَّمَا يَعْمُرُ مَسَاجِدَ اللهِ مَنْ آمَنَ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ وَأَقَامَ الصَّلاَةَ وَآتَى الزَّكَاةَ وَلَمْ يَخْشَ إِلاَّ اللهَ فَعَسَى أُوْلَئِكَ أَن يَكُونُوا مِنَ الْمُهْتَدِينَ ﴿١٨﴾﴾ [التوبة: ١٨].

145

﴿وَمِنَ النَّاسِ مَن يَقُولُ آمَنَّا بِاللهِ فَإِذَا أُوذِيَ فِي اللهِ جَعَلَ فِتْنَةَ النَّاسِ كَعَذَابِ اللهِ﴾ [العنكبوت: ١٠].

146

وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ مَرْفُوعًا: «إِنَّ مِنْ ضَعْفِ الْيَقِينِ أَنْ تُرْضِيَ النَّاسَ بِسَخَطِ اللهِ، وَأَنْ تَحْمَدَهُمْ عَلَى

İbn Abbas radıyallâhu anhumâ şöyle der: "Allah dostluğuna ancak; Allah için seven, Allah için buğzeden, Allah için dost olan, Allah için düşman olan nail olabilir. Kul -namazı ve orucu ne kadar olursa olsun- böyle olmadıkça imanın tadını alamaz. İnsanlar arasındaki kardeşliğin geneli dünya işleri üzerine kurulur olmuştur. Bu ise, ehline hiçbir fayda sağlamaz."[198] İbn Cerîr rivâyet etmiştir.

İbn Abbas radıyallâhu anhumâ, *«Aralarındaki bağlar kopmuştur.»* (Bakara, 166) âyetindeki bağların sevgi ve meveddet olduğunu söylemiştir.[199]

[ÂYET VE HADİSLERDEN ANLAŞILAN] MES'ELELER

Birinci Mes'ele:

Bakara Sûresi'nde yer alan ve en başta zikredilen âyetin tefsiri.

İkinci Mes'ele:

Tevbe Sûresi'nde zikredilen âyetin tefsiri.

Üçüncü Mes'ele:

Rasûlullah sevgisinin kişinin öz nefsini, ailesini ve malını sevmesinden daha önde tutulması gerektiği.

Dördüncü Mes'ele:

Hadislerde ifade edilen: *«İman etmiş olmaz»* tabirinin İslam'dan çıkmış olmak anlamına gelmemesi.[200]

Beşinci Mes'ele:

İmanın bir tadının bulunduğu ve kimilerince bu tadın alınıp, kimilerince alınmayabileceği.

Altıncı Mes'ele:

Allah dostluğunun elde edilmesi için şart olan dört kalbî amelin neler olduğu ve imanın tadının ancak bunlarla alınabileceği.

Yedinci Mes'ele:

Sahabî İbn Abbas radıyallâhu anhumâ'nın vakıayı iyi kavramış olarak kurulan kardeşliklerinin çoğusunun dünyaya yönelik olduğunu belirtmesi.

Sekizinci Mes'ele:

«Aralarındaki bağlar kopmuştur.» (Bakara, 166) âyetinin tefsiri.

Dokuzuncu Mes'ele:

Bazı müşriklerin Allah'ı çok şiddetlice sevebildikleri.

Onuncu Mes'ele:

Dünya hayatı, kendisine dininden daha sevimli olan kimselerin tehlikede bulunduklarının bildirilip tehdit edilmeleri.

Onbirinci Mes'ele:

Sevgisi Allah'ın sevgisi seviyesinde olan bir nidd/denk edinen büyük şirke düşmüş olur.

AÇIKLAMALAR

«İnsanlardan bir kısmı da Allah'a bir takım benzerler edinirler de onları tıpkı Allah'ı sever gibi severler.» (Bakara, 165)

Tevhidin aslı ve ruhu bütün sevginin halisane bir şekilde sırf Allah için olmasıdır. Allah sevgisi, ilah ve mabud olarak Allah'ın kabul edilmesinin temelidir. Hatta sevgi, ibadetin hakikatidir. Kulun rabbine olan sevgisi mükemmel olmadıkça tevhidi de mükemmel olamaz. Mükemmel bir tevhide sahip olmak için Allah sevgisinin tüm sevgilerin önünde ve üstünde bulunması gerekir. Ayrıca Allah sevgisi tüm sevgiler üzerinde hakim olmalıdır. Tüm sevgi türlerinin, kulun kurtuluş ve mutluluğuna sebep olan ilahî sevgiye tabi olması gerekmektedir.

Allah sevgisinin şubelerinden ve aynı zamanda da mükemmelliğini sağlayan unsurlardan biri Allah için sevmektir. İnsan, Allah'nun sevdiği amelleri ve şahısları sever; buğzettiği amellere ve şahıslara da buğzeder. Allah'ın dost edindiklerini dost; düşman edindiklerini de düşman bilir. İşte böylece kulun iman ve tevhidi mükemmelleşir.

Yaratılmışlar içinden bir takım eşler edinerek onları Allah gibi sevmek, onlara yönelik tâati Allah'a tâatin önüne geçirmek, onların zikirini ve davetlerini dilden düşürmemek, bağışlanmayan en büyük şirktir. Böyle bir şirkin sahibi gönül bağını Azîz ve Hamîd olan Allah'ın dostluğundan koparmış ve hiçbir şeye malik olamayanlara bağlanmış olur. Müşriklerin bağlandıkları bu zayıf bağ, kıyamet gününde, kulun amelinin sonucunu görmeye en çok ihtiyaç duyduğu o günde kopup gidecektir. Söz konusu sevgi ve dostluk o gün buğz ve düşmanlığa dönüşecektir.

Sevgi üç kısma ayrılmaktadır:

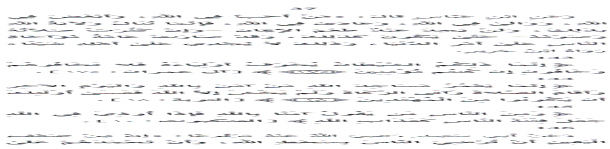
1. Allah sevgisi: İman ve tevhidin aslıdır.

2. Allah için sevmek: Nebileri, rasulleri, onlara tabi olanları sevmek. Allah’ın sevdiği amelleri, zamanları, mekanları vb. sevmek. Sevginin bu kısmı Allah sevgisine tabi ve onun tamamlayıcısıdır.

3. Allah ile birlikte sevmek: Bu sevgi de müşriklerin ilah ve ma’bud olarak benimsedikleri ağaç, taş, insan, melek, veli, nebi vb. sevmeleridir. Sevginin bu çeşiti de şirkin aslı ve esasıdır.

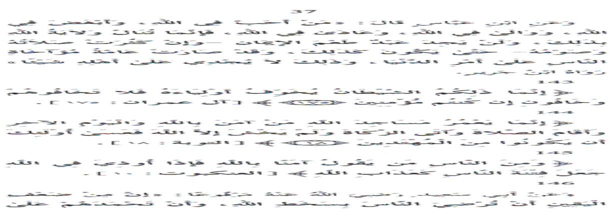
4. Doğal sevgi: İnsanın yiyecek, içecek, evlilik, giyim vb. şeylere duyduğu sevgidir. Tabii bu sevilenler mübah olduğu taktirde caizdir. Allah’a duyulan sevgi ve itaate yardımcı oluyorsa, ibadetler kapsamında değerlendirilir. Bunun dışında ise ve Allah’ın sevmediği şeylere vesile oluyorsa yasaklar kapsamında yer alır. Bunun dışında bir nitelikte ise mübah olarak değerlendirilir. Allah en iyi bilendir.

OTUZİKİNCİ BÂB

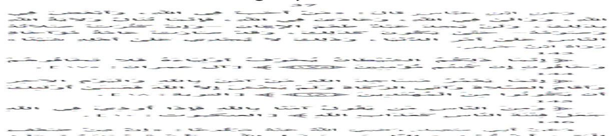

«İŞTE O ŞEYTAN, ANCAK KENDİ DOSTLARINI KORKUTUR. ŞU HALDE, EĞER İMAN ETMİŞ KİMSELER İSENİZ ONLARDAN KORKMAYIN, BENDEN KORKUN.» (Âl-i İmrân, 175)

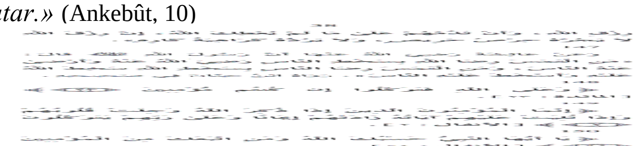
ÂYETİ HAKKINDA BÂB

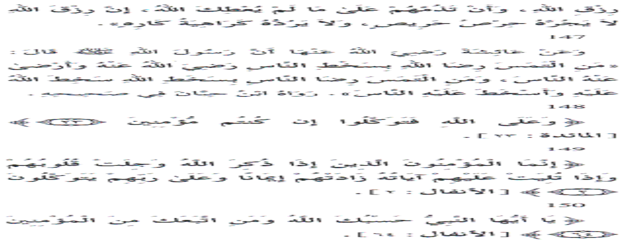
«Allah'ın mescitlerini ancak Allah'a ve ahiret gününe iman eden, namazı ikâme eden, zekâtı veren ve Allah'tan başkasından korkmayan kimseler[201] *mamur eder. İşte doğru yola ermişlerden olmaları umulanlar bunlardır.»* (Tevbe, 18)

«İnsanlardan kimi vardır ki: 'Allah'a iman ettik' der; fakat Allah uğrunda eziyete uğratıldığı zaman, insanların işkencesini Allah'ın azabı gibi tutar.» (Ankebût, 10)

Ebû Sa'îd el-Hudrî merfu olarak şöyle rivâyet etmektedir: *«Allah'ı gazaplandırmak pahasına insanları razı etmen, Allah rızıklandırmasına rağmen insanlara övmen, Allah'ın sana bahşetmediğine karşılık insanları kınaman yakînin zayıflığındandır. Allah'ın rızkını ne hırs celbedebilir; ne de hoşlanmazlık def edebilir.»*[202]

38
رزق الله، وأن تذمهم على ما لم يعطك الله، إن رزق الله لا يجره حرص حريص، ولا يرده كراهية كاره».
147
وعن عائشة رضي الله عنها أن رسول الله ﷺ قال: «من التمس رضا الله بسخط الناس رضي الله عنه وأرضى عنه الناس، ومن التمس رضا الناس بسخط الله سخط الله عليه وأسخط عليه الناس». رواه ابن حبان في صحيحه.
148
﴿وعلى الله فتوكلوا إن كنتم مؤمنين ﴿٢٣﴾﴾ [المائدة: ٢٣].
149
﴿إنما المؤمنون الذين إذا ذكر الله وجلت قلوبهم وإذا تليت عليهم آياته زادتهم إيمانا وعلى ربهم يتوكلون ﴿٢﴾﴾ [الأنفال: ٢].
150
﴿يا أيها النبي حسبك الله ومن اتبعك من المؤمنين ﴿٦٤﴾﴾ [الأنفال: ٦٤].
151

Âişe radıyallâhu anhâ'dan rivâyete göre Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: *«İnsanların öfkelenmesi pahasına Allah'ın rızasını arayandan Allah razı olur; insanları da razı eder. Allah'ın gazabı*

pahasına insanların rızasını kazanmaya çalışana ise Allah gazab eder; insanları da ona öfkelendirir.»[203] İbn Hibbân *Sahîh*'inde rivâyet etmiştir.

[ÂYET VE HADİSLERDEN ANLAŞILAN] MES'ELELER

Birinci Mes'ele:

Âl-i İmrân Sûresi'ndeki âyetin tefsiri.

İkinci Mes'ele:

Tevbe Sûresi'nde yer alan âyetin tefsiri.

Üçüncü Mes'ele:

Ankebût Sûresi'ndeki âyetin tefsiri.

Dördüncü Mes'ele:

Yakîn zayıflayabilir de kuvvetlenebilir de.

Beşinci Mes'ele:

Yakînin zayıfladığının alâmetleri bulunmaktadır ve mezkûr üç husus bu alametlerden bazısıdır.

Altıncı Mes'ele:

Sırf Allah'tan korku duymak yerine getirilmesi gereken farizalardandır.

Yedinci Mes'ele:

Bunu gerçekleştirebilenin nail olacağı sevap.

Sekizinci Mes'ele:

Terk edenin karşılaşacağı ceza.

AÇIKLAMALAR

«İşte o şeytan, ancak kendi dostlarını korkutur.» (Âl-i İmrân, 175)

Müellif bu bâbı, korku ve haşyetin yalnızca Allah'a yöneltilmesi gereğinden ve yaratıklara bu derecede korku duyulmasının yasak olmasından dolayı açmıştır. Böylelikle tevhidin tamamlanmasının bir şartının da yalnızca Allah'tan korku duymak olduğu açıklanmış olmaktadır.

Bu konuyla ilişkili olarak karışıklık ve yanlış anlamanın önüne geçilmesi için bazı noktaların netleştirilmesi gerekmektedir.

Öncelikle bilinmesi gerekir ki; korku ve haşyet bazen ibadet; bazen de adet ve tabiat olarak vuku bulur. Bu değişiklik korkunun sebep ve ilgilerinden kaynaklanmaktadır.

Sözü edilen korku ve haşyet, bir ilahtan, ma'buddan duyulan korku derecesinde ise, korku duyulan makama yakınlaşmak amacı güdülüyorsa, duyulan korku kişiyi batınî bir itaate ve işlenen bir günah karşısında da gizli bir endişeye sevkediyorsa, işte böyle bir korkunun Allah'a yöneltilmesi imanın en mühim gereklerindendir. Allah'tan başka bir varlığa yöneltilmesi ise, mağfiret edilmeyen en büyük şirktir. Çünkü bu nitelikteki bir korku sebebiyle

insan, kalbe vacip olan en mühim amellerden biri olan ibadet konusunda bir başka varlığı Allah'a ortak koşmuş olmaktadır. Böylece de başka varlıklardan duyduğu korku Allah 'tan duyduğu korkudan daha fazla olmaktadır.

Belirtildiği şekildeki korku sırf ve yalnızca Allah'a yönelik ise kişi, ihlâslı ve tevhid ehli demektir. Bir başka varlığa yönelik ise, sevgi ile alakalı olduğu haşyet konusunda da Allah ile birlikte bir eş edinmiş olmaktadır. Kabirde yatan bir ölünün istenmeyen bir hadise meydana getireceğinden korkmak, gazap ederek bazı nimetlerin engellemesinden endişe etmek vb. korkular bu türe misal olarak verilebilir. Kabirperestlerde benzeri korku ve endişelere sıklıkla rastlanmaktadır.

Düşman korkusu, yırtıcı hayvan, yılan vb. zahirî zararından endişe edilen şeylerden duyulan korku gibi tabii korkular ibadet kapsamında yer almaz. Birçok müminde benzeri korkular görülmekle birlikte bu tür doğal korkular imana aykırı değildir.

Sebebi ortadan kalktığı halde devam eden korkular da kınanan tür altına giren korkular değildir.

Ancak hiçbir sebep yokken ya da zayıf sebeplere mebnî, yalnızca vehme dayalı hayalî korkular sahibini korkaklar sınıfına dahil edecek türden yerilmiş olan korkulardır. Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem kötü ahlaktan sayılan korkaklıktan Allah'a sığınmaktadır. Bu nedenle eksiksiz iman, tevekkül ve cesaret korkunun bu türünü def etmektedir. Öyle ki seçkin ve kuvvetli müminlerin korkuları bu sayede emniyete ve huzura dönüşmektedir. Çünkü güçlü bir imana, kalpten gelen bir cesarete sahiptirler. Mükemmel bir tevekkülleri bulunmaktadır.

Müellif aradaki ilişkiden dolayı bu babı bir öncekinin ardından zikretmiştir.

OTUZÜÇÜNCÜ BÂB

«EĞER MÜMİNLER İSENİZ ANCAK ALLAH'A TEVEKKÜL EDİN.»* (Mâide, 23)

[ÂYETİNİN TEFSİRİ] BÂBI

«Müminler -başka değil- ancak o kimselerdir ki, Allah anıldığı zaman yürekleri titrer, kendilerine Allah'ın âyetleri okunduğunda imanları artar ve yalnız Rablerine dayanıp güvenirler.»* (Enfâl, 2)

«Ey peygamber! Sana ve sana uyan müminlere Allah yeter.» (Enfâl, 64)

«Kim Allah'a tevekkül ederse O, ona yeter.» (Talâk, 3)

İbn Abbâs radıyallâhu anhumâ'dan rivâyet edildiğine göre: "İbrahim aleyhisselâm ateşe atıldığında: *«Allah bize yeter. O ne güzel vekîldir!»* (Âl-i İmrân, 173) demişti. Muhammed sallallâhu aleyhi ve sellem de aynı kelimeleri müşriklerin şu sözü üzerine söylemişti: *«Düşmanlarınız olan insanlar, size karşı asker topladılar; aman sakının onlardan, dediklerinde bu, onların imanlarını bir kat daha arttırdı ve 'Allah bize yeter. O ne güzel vekîldir!' dediler.»* (Âl-i İmrân, 173)"[204] Buhârî ve Nesâî rivâyet etmiştir.

[ÂYET VE HADİSLERDEN ANLAŞILAN] MES'ELELER

Birinci Mes'ele:

Tevekkülün yerine getirilmesi gereken farizalardan sayılması.*

İkinci Mes'ele:

İmanın şartlarından birinin de tevekkül olduğu.**

Üçüncü Mes'ele:

Enfâl Sûresi'nde bulunan âyetin tefsiri.

Dördüncü Mes'ele:

Enfâl Sûresi sonundaki âyetin tefsiri.

Beşinci Mes'ele:

Talâk Sûresi'nde geçen âyetin tefsiri.

Altıncı Mes'ele:

Sıkıntı anlarında İbrahim aleyhisselâm ve Muhammed sallallâhu aleyhi ve sellem'in söyledikleri bildirilen sözün ne derece büyük bir öneme sahip olduğu.

AÇIKLAMALAR

«Eğer müminler iseniz ancak Allah'a güvenin.» (Mâide, 23)

Allah'a tevekkül, iman ve tevhidin en önemli gereklerindendir. Kulun Allah'a güçlü tevekkülü imanının kuvveti ve tevhidinin tamam olması nisbetindedir. İnsan, din ve dünyasına yönelik istediği ya da istemediği her tür şey için Allah'a tevekkül etmeye, O'ndan yardım dilemeye mecburdur.

Allah'a tevekkülün hakikati şöyle ifade edilebilir: Kul kesinlikle bilmelidir ki; her şey ve her iş Allah'a aittir. Allah'ın dilediği şey olur, dilemediği ise asla olmaz. Faydayı da, zararı da veren ancak O; veren de, mani olan da O; güç ve kuvvet ancak ve ancak Allah'ındır ve O'nun sayesinde güç ve kuvvete sahip olunabilinir. İnsan bunları bildikten sonra din ve dünyasına yönelik yararları elde edebilmek ve zararları def edebilmek için kalpten rabbine dayanmalıdır. İsteğine erişebilmek için rabbine sonsuz bir güven içinde bulunmalıdır. Bununla birlikte insan, yarar getiren sebepleri gerçekleştirebilmek için elinden gelen çabayı sarfetmekten de geri durmaz.

Kul bu bilgiyi, bu güven ve itimadı devam ettirdiği sürece gerçek manada rabbine tevekkül etmiş demektir. Allah'ın işlerinde kendisine kifâyet etmesi ile ve tevekkül sahiplerine verdiği vaadlerle sevinmelidir. Bu sayılanlar Allah'dan başka bir varlığa yönlendirildiğinde ise, insan şirke düşmüş olur. Allah'tan başkasına tevekkül eden, O'ndan başkasına bağlanan kimse yardımsız bir şekilde tek başına kala kalır ve emelleri boşa çıkar.

OTUZDÖRDÜNCÜ BÂB

«ALLAH'IN MEKRİNDEN EMİN Mİ OLDULAR? ZİYANA UĞRAYAN TOPLULUKTAN BAŞKASI, ALLAH'IN MEKRİNDEN EMİN OLAMAZ.» (A'râf, 99)

ÂYETİ HAKKINDA BÂB

«(İbrahim) dedi ki: Rabbinin rahmetinden, sapıklardan başka kim ümit keser?» (Hicr, 56)

İbn Abbâs radıyallâhu anh rivâyete göre şöyle anlatmaktadır: "Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem'e büyük günahlar hakkında sorulunca: *«Allah'a şirk koşmak, Allah'ın rahmetinden ümit kesmek ve tuzağından emin olmak»* buyurdu.[205]

İbn Mes'ûd radıyallâhu anh'tan gelen rivâyette şöyle demiştir: "En büyük günah, Allah'a şirk koşmak, Allah'ın mekrinden emin olmak, rahmetinden ve merhametinden ümit kesmektir"[206] Abdurrezzâk rivâyet etmiştir.

[ÂYET VE HADİSLERDEN ANLAŞILAN] MES'ELELER

Birinci Mes'ele:

A'râf Sûresi'ndeki âyetin tefsiri.

İkinci Mes'ele:

Hicr Sûresi'ndeki âyetin tefsiri.

Üçüncü Mes'ele:

Allah'ın mekrinden emin olma konusundaki şiddetli va'îd.

Dördüncü Mes'ele:

Rahmetten ümit kesmek hakkındaki tehdit.

AÇIKLAMALAR

«Allah'ın mekrinden emin mi oldular?» (A'râf, 99)

Bu bâb başlığından kastedilen kulun Allah'tan korku ve ümit içinde olması gerektiğidir. Günahlarına bakıp Allah'ın adalet ve şiddetli ikâbını düşündüğünde rabbine karşı korku ve haşyet duyar. Genele ve özele bahşettiği fazlına ve affına bakarak arzu ve ümit duyar. İtaate muvaffak olursa, taatinin kabul edilmesi ile tam bir nimete erişeceğini rabbinden umar. Taatinde bulunabilecek kusurdan dolayı da reddedilebileceğinden korkar. Bir günahla imtihan edildiğinde rabbinden tevbesini kabul etmesini ve günahını izale etmesini ümit eder. Tevbesinin zayıflığı ve günaha iltifat etmiş olması nedeniyle azaba maruz bırakılacağından endişe eder. Nimet ve kolaylıklarla karşılaştığında devamlı olmasını, arttırılmasını ve şükrünü eda edebilme gücü verilmesini Allah'tan ümit eder. Şükrünü eda edememesi nedeniyle nimetlerin elinden alınabileceği endişesiyle rabbinden korkar. Karşılaştığı sıkıntı ve musibetleri def etmesini rabbinden umar. Bu sıkıntılardan kurtaracağını Allah'tan ümit eder. Sabır vazifesini yerine getirmesine karşılık rabbinin sevap vereceğini ümit eder. Gerekli sabır görevini eda etmediği taktirde ecri elden kaçırmak ve istenmeyen durumla karşılaşmak gibi iki musibetin bir arada bulunmasından endişe eder. Muvahhid mümin, her hal ve anında korku ve ümidi elden bırakmaz. Bu tutum içinde bulunması gerekmektedir. Asıl fayda ve mutluluk bu yolla elde edilebilir. Kul hakkında iki ahlaksızlıktan endişe edilir:

a) Allah'ın rahmet ve merhametinden ümit kesmesine yol açacak derecede korkunun esiri olmak,

b) İkâb ve azabından emniyet hissi duyacak derecede aşırı ümit beslemek.

Böyle bir hale giren kul, tevhidin asıllarından ve imanın vaciblerinden olan korku ve ümit görevini zayi etmiş olur.

Allah'ın rahmet ve merhametinden ümit kesmenin iki sebebi bulunmaktadır:

1. İnsanın kendisine zulmetmesi ve haramlara karşı cüretkâr davranması: Kul, rahmete mani sebeplerle harış neşir olduğu düşüncesiyle günahlarda ısrar ederek rahmetten ümidini keser. Bu minval üzere devam etmekle de sergilenen tutum insanın bir vasfı ve ayrılmaz bir ahlakı haline gelir. Zaten şeytanın istediği de budur. Bu aşamaya ulaşmış olan kuldan içinde bulunduğu durumdan tam anlamıyla sıyrılıp nasuh bir tevbe etmeden herhangi bir hayır beklenmez.

2. İşlemiş olduğu cürümler nedeniyle insanın korkusunda güçlenme meydana gelirken Allah'ın rahmet ve mağfireti hakkındaki bilginin zayıflaması. Bunun sonucunda kul, cehaleti nedeniyle Allah'ın tevbe etmesine rağmen kendisini bağışlamayacağı, merhamet etmeyeceği zehabına kapılır. İradesi zayıflar ve rahmetten ümidini keser. Bütün bunlar kulun rabbi hakkında, rabbinin hakları konusundaki bilgi eksikliğinden, nefsinin acizliğinden ve seviyesizliğinden kaynaklanan zararlı hususlardır.

İnsan rabbini tanımaya çalışıp tembelliğe saplanıp kalmazsa en basit bir çabanın dahi kendisini rabbine, O'nun rahmet, cömertlik ve keremine kavuşturacağını görecektir.

Allah azze ve celle'nin azabından güvende olduğunu hissetmenin de tehlikeli iki sebebi bulunmaktadır:

1. Kulun dinden yüz çevirip rabbini ve rabbinin haklarını tanımak hususunda gafil ve gevşek olması: İnsanın kalbinde Allah korkusu sönüp imanın bir zerresi dahi kalmadığında gaflet, dalalet içinde; haramlara dalmış ve vaciplere karşı kusurlu bir halde bulunmaya devam eder. Çünkü iman, insana Yüce Allah'tan, dünya ve ahirette vereceği azaptan korkma hissi kazandırır.

2. İnsanın ameli ile mağrur, kendini beğenmiş cahil bir abid olması: Kul cehalet üzere kaldıkça yaptıklarıyla şımarır ve kalbinden Allah korkusu kalkar. Allah yanında yüce makamlara sahip olduğunu zannederek zayıf ve seviyesiz nefsine güvenir ve kendisinin Allah'ın azabından emniyette olduğu zehabına kapılır. Sonuçta da zelil olarak başarıya ulaşması engellenir. Çünkü kendi eliyle kendisine karşı cinâyet işlemiş olur.

Bu açıklamalarla mevzu edilen konuların tevhide aykırılığı açıklanmış olmaktadır.

OTUZBEŞİNCİ BÂB
ALLAH'IN TAKDİRİNE SABRETMENİN İMANDAN OLDUĞU HAKKINDA BÂB

«Allah'ın izni olmadıkça hiçbir musibet isabet etmez. Her kim de Allah'a iman ederse O, onun kalbine hidayet verir ve Allah herşeyi bilir.» (Teğâbun, 11)

'Alkame bu âyetde [herkim de Allah'a iman ederse buyruğu ile] ifade edilen kimselerin "Bir musibet dokunduğunda Allah'tan olduğunu bilip rıza ve teslimiyet gösteren kimseler" olduğunu söyler.[207]

Sahîh-i Muslim'de Ebû Hurayra radıyallâhu anh'tan gelen bir rivâyette Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurmaktadır: *«İnsanlar arasında görülen iki şey kendileri hakkında küfürdür: Soya sövmek ve ölü arkasından ağıt yakmak.»*[208]

160 Buhârî ve Muslim'de İbn Mes'ûd radıyallâhu anh'tan merfu olarak gelen bir rivâyet şöyledir: *«Yanaklara vuran, yakasını yırtan ve cahiliyye davası güden bizden değildir.»*[209]

Enes radıyallâhu anh'tan gelen rivâyete göre Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: *«Allah kulu hakkında hayır murad ederse, cezasını çabuklaştırıp dünyada verir.* Bir kulu hakkında da şerri dilerse, karşılığını kıyamet günü alana dek günahını(n cezasını) tutar.»*[210]

Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurmaktadır: *«Mükafatın büyüklüğü belanın büyüklüğü oranındadır. Allah bir toplumu severse, onları belalara uğratarak imtihana tabi tutar. Razı olandan razı olur. Öfkelenene de öfkelenir.»*[211] Tirmizî rivâyet etmiş ve hasen olduğunu bildirmiştir.

[ÂYET VE HADİSLERDEN ANLAŞILAN] MES'ELELER

Birinci Mes'ele:

Teğâbun Sûresi'nde geçen âyetin tefsiri.*

İkinci Mes'ele:

Allah'ın kaderine sabır göstermenin imanın bir gereği olduğu.*

Üçüncü Mes'ele:

[Başkalarının] Soy ve sopuna [ayıplayarak ya da yokluğunu iddia ederek][212] yaralayıcı mahiyette ifadeler kullanma konusu.

Dördüncü Mes'ele:

Yanaklarına vuran, yaka-bağrını yırtan ve cahiliyye davası güdenler hakkındaki şiddetli va'îdler.

Beşinci Mes'ele:

Allah'ın kulu hakkında hayır murad ettiğinin alâmetinin ne olduğu.

Altıncı Mes'ele:

Kul hakkında şer murad etmiş olmasının işaretinin ne olduğu.

Yedinci Mes'ele:

Allah'ın kulu sevdiğinin göstergesi.

Sekizinci Mes'ele:

Allah'ın kaderine öfke duymanın haram oluşu.

Dokuzuncu Mes'ele:

Belalara rıza göstermenin getireceği sevap.

AÇIKLAMALAR

İtaat konusunda sabır, günahları işlememeye karşı sabır.. Her iki sabır türünün de imanın gereği ve hatta esası ve şubesi olduğu herkesçe bilinmektedir. İman tamamen sabırdır. Allah'ın sevdiği, razı olduğu, yakınlık duyduğu şeylere ve haramlara karşı sabırdır.

Din üç temel esas etrafında döner:

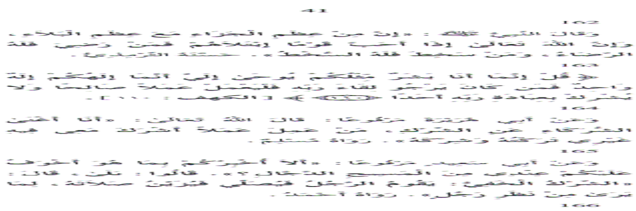
[1-] Allah ve Rasûlü'nün getirdiği haberi tasdiklemek, [2-] Allah ve Rasûlü'nün emrine uymak ve [3-] yasakladıklarından kaçınmak.

Allah'ın takdir ettiği insana acı veren olaylar da bu genel manaya dâhildir. Ancak bilinmesine ve uygulanmasına şiddetle ihtiyaç duyulduğundan dolayı özellikle zikredilmiştir.

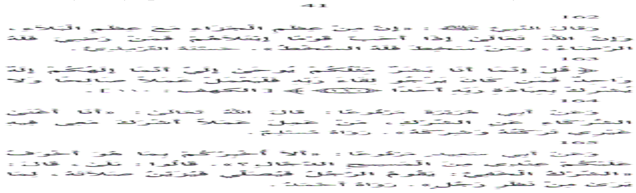
İnsan, musibetin Allah'ın iznine bağlı bulunduğunu, Allah'ın takdir ettiklerinde tam bir hikmete sahip olduğunu ve bu takdiratında kul üzerine sağanak yağmur gibi yağan nimetleri içinde barındırdığını bildiğinde Allah'ın kazasına razı olur; emrine teslim olur ve başına gelen sıkıntılara göğüs gererek sabır gösterir. Bu tutumundaki gayesi de rabbine yakınlaşmak, sevabını ummak, cezasından korkmak ve güzle ahlaki özelliklere sahip olmaktır. Böylelikle insanın kalbi huzura kavuşur iman ve tevhidi kuvvet bulur.

OTUZALTINCI BÂB

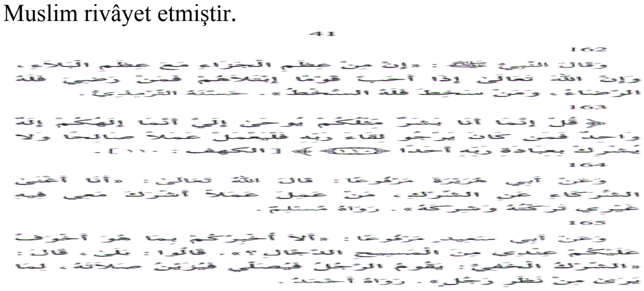
RİYA HAKKINDA BÂB

«De ki: Ben, yalnızca sizin gibi bir beşerim. (Şu var ki) bana, İlâh'ınızın, sadece bir İlâh olduğu vahyolunuyor. Artık her kim Rabbine kavuşmayı umuyorsa, iyi iş yapsın ve Rabbine ibadette hiçbir şeyi ortak koşmasın.»[213] (Kehf, 110)

Ebû Hurayra radıyallâhu anh'tan merfu olarak rivâyet edildiğine göre kudsî bir hadiste Yüce Allah şöyle buyurmuştur: *«Ben ortaklar arasında ortaklığa hiç ihtiyacı olmayanım. Bir amel işleyip de bir başkasını bana ortak kılanı şirki ile baş başa bırakırım.»*[214] Muslim rivâyet etmiştir.

Ebû Sa'îd radıyallâhu anh'tan merfu olarak gelen rivâyette şöyle buyurulmaktadır: *«Size benim nazarımda Mesih-i deccalden daha korkunç gelen şeyi bildireyim mi?»* "Elbette, ey Allah'ın rasûlü!" dediler. *«O gizli şirktir. Adam kalkıp namaz kılar, birinin baktığını gördüğü için namazını süsler.»*[215] Ahmed rivâyet etmiştir.

[ÂYET VE HADİSLERDEN ANLAŞILAN] MES'ELELER

Birinci Mes'ele:

Kehf Sûresi'nde yer alan âyetin tefsiri.

İkinci Mes'ele:

Amele Allah rızasından başka bir gaye karıştığı taktirde reddolunur. Bu da önemli bir meseledir.*

Üçüncü Mes'ele:

[Amelin zayi olmasının bir] sebebi, Allah'ın kesinlikle ve kesinlikle ortağa ihtiyaç duymamasıdır.

Dördüncü Mes'ele:

[Böyle bir amelin zayi olmasının] bir sebebi de [amelin kendisi için yapıldığı ve ortak koşulan tüm ortaklardan] Allah'ın daha hayırlı olmasıdır.

Beşinci Mes'ele:

Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem'in ashabı hakkında [bile] riyadan endişe etmesi.

Altıncı Mes'ele:

Nebi sallallahu aleyhi ve sellem bu durumu namaz kılan bir adamı misal göstererek vermektedir ki; bu misaldeki kişi bir başkasının kendisine baktığını fark ettiğinde namazını daha itinalı kılarak süslemekte ve riyaya düşmektedir.

OTUZYEDİNCİ BÂB

İNSANIN AMELİ İLE DÜNYAYI MURAD ETMESİNİN ŞİRK OLDUĞU HAKKINDA BÂB*

42

﴿مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَزِينَتَهَا نُوَفِّ إِلَيْهِمْ أَعْمَالَهُمْ فِيهَا وَهُمْ فِيهَا لَا يُبْخَسُونَ ﴿١٥﴾ أُولَئِكَ الَّذِينَ لَيْسَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ إِلَّا النَّارُ وَحَبِطَ مَا صَنَعُوا فِيهَا وَبَاطِلٌ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٦﴾﴾ [هود: ١٥، ١٦].

وفي الصحيح عن أبي هريرة قال: قال رسول الله ﷺ: «تعس عبد الدينار، تعس عبد الدرهم، تعس عبد الخميصة، تعس عبد الخميلة، إن أعطي رضي، وإن لم يعط سخط، تعس وانتكس، وإذا شيك فلا انتقش. طوبى لعبد آخذ بعنان فرسه في سبيل الله، أشعث رأسه، مغبرة قدماه، إن كان في الحراسة، وإن كان في الساقة، إن استأذن فلم يؤذن له، وإن شفع لم يشفع».

167

وقال ابن عباس: «يوشك أن تنزل عليكم حجارة من السماء، أقول: قال رسول الله ﷺ، وتقولون: قال أبو بكر وعمر».

168

وقال أحمد بن حنبل: «عجبت لقوم عرفوا الإسناد وصحته يذهبون إلى رأي سفيان، والله تعالى يقول: ﴿فليحذر الذين يخالفون عن أمره أن تصيبهم فتنة أو

*«Kim dünya hayatını ve zinetini istemekte ise, amellerinin karşılığını orada onlara tam olarak veririz ve orada onlar hiçbir zarara uğratılmazlar. İşte onlar, ahirette kendileri için ateşten başka hiçbir nasip olmayan kimselerdir; yaptıkları boşa gitmiştir; yapmakta oldukları şeyler (zaten) bâtıldır.»** (Hûd, 15, 16)

42

﴿مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَزِينَتَهَا نُوَفِّ إِلَيْهِمْ أَعْمَالَهُمْ فِيهَا وَهُمْ فِيهَا لَا يُبْخَسُونَ ﴿١٥﴾ أُولَئِكَ الَّذِينَ لَيْسَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ إِلَّا النَّارُ وَحَبِطَ مَا صَنَعُوا فِيهَا وَبَاطِلٌ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٦﴾﴾ [هود: ١٥، ١٦].

وفي الصحيح عن أبي هريرة قال: قال رسول الله ﷺ: «تعس عبد الدينار، تعس عبد الدرهم، تعس عبد الخميصة، تعس عبد الخميلة، إن أعطي رضي، وإن لم يعط سخط، تعس وانتكس، وإذا شيك فلا انتقش. طوبى لعبد آخذ بعنان فرسه في سبيل الله، أشعث رأسه، مغبرة قدماه، إن كان في الحراسة، وإن كان في الساقة، إن استأذن فلم يؤذن له، وإن شفع لم يشفع».

167

وقال ابن عباس: «يوشك أن تنزل عليكم حجارة من السماء، أقول: قال رسول الله ﷺ، وتقولون: قال أبو بكر وعمر».

168

وقال أحمد بن حنبل: «عجبت لقوم عرفوا الإسناد وصحته يذهبون إلى رأي سفيان، والله تعالى يقول: ﴿فليحذر الذين يخالفون عن أمره أن تصيبهم فتنة أو

Sahih[-i Buhârî]'de yer alan rivâyete göre Ebû Hurayra radıyallâhu anh Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu anlatır: *«Dinara (altın paraya) kul olanın burnu yerde sürtülsün! Dirheme (gümüş paraya) kul olanın burnu yerde sürtülsün! Giysilerin kulu olanın burnu yerde sürtülsün! Kadifenin kulu olanın burnu yerde sürtülsün! Verilirse razı olur; verilmezse öfkelenir. Hem yüz üstü sürtülsün, hem de zarar ve ziyana uğrasın, bir diken batsa çıkarttıracak kimse bulamasın. Atının dizginini Allah yolunda tutup, saçı başı dağılan ve ayakları tozlanan kimseye ise müjdeler olsun! Korumayla vazifeli ise onun sevabnını alır; artçı kuvvetlerde ise onun sevabını alır. Hâlbuki (insanlar nazarında) izin istese izin verilmeyen, aracılık yapsa, aracılığı kabul edilmeyen birisidir.»*[216]

[ÂYET VE HADİSLERDEN ANLAŞILAN] MES'ELELER

Birinci Mes'ele:

Ahirete yönelik yapılan ameller karşılığında insanın dünyayı istemesi.

İkinci Mes'ele:

Hûd Sûresi'nde bulunan âyetin tefsiri.

Üçüncü Mes'ele:

Müslüman insanın dinarın, dirhemin ve giysinin kulu diye adlandırılması.

Dördüncü Mes'ele:

Bu isimlendirmenin sebebinin 'verildiğinde razı olmak, verilmediğinde ise öfkelenmek' şeklinde açıklanması.

Beşinci Mes'ele:

«Zaten hem yüz üstü sürtülmüş, hem de zarar ve ziyana uğramıştır» sözü.

Altıncı Mes'ele:

«Bir diken batsa çıkarttıracak kimse bulamasın» sözü.

Yedinci Mes'ele:

Zikredilen sıfatlara sahip mücahidin övgüyle anılması.

AÇIKLAMALAR

Dinin temel esasının, tevhidin ve ibadetin ruhunun ihlâs olduğu bilinmelidir. *İhlâs,* kulun her amelinde Allah'ın rızasını, sevabını ve fazlını kazanmayı hedeflemesidir. Kul, imanın altı temelini, İslam'ın beş ana unsurunu, ihsan manasına gelen imanî hakikatları, Yüce Allah'ın hukukunu ve kulların haklarını eksiksiz olarak ve sırf rabbinin rızası için, ahiret yurdunu hedefleyerek yerine getirir. Bu görevleri eda ederken duysunlar, görsünler için değil, baş olma, öne çıkma sevdasıyla değil, yalnız ve yalnız Allah'ın sevgi ve rızasını kazanmak gayesiyle hareket eder. Bu yolla iman ve tevhidi mükemmeliyet kazanır.

İmana ve tevhide aykırı en önemli hususlardan biri insanlara gösteriş yapmak, övgü ve saygılarını kazanmak için ya da dünyalık amaçlarla amelde bulunmaktır. Böyle bir amaç, ihlâs ve tevhidi zedeler.

Riya konusunun detaylandırılması gerekir:

İnsanı amele sevkeden faktör insanlara gösteriş yapmak düşüncesi ise ve bu bozuk gaye üzerinde devam edilirse, yapılan amel boşa gitmiş olur. Bu yapılan küçük şirktir. Büyük şirke yol açmasından endişe edilir.

Şâyet insanı amele sevkeden etken Allah rızasını kazanmak isteği ile birlikte insanlara gösteriş düşüncesi ise ve yaptığı amel ile gösterişte bulunmaktan geri durmazsa, nasların zahirine göre böyle bir amel de batıldır.

Kişiyi amele sevkeden saik, yalnızca rabbinin rızasını kazanmak olur da sadece amel esnasında riya düşüncesi arız olur ama kendini kontrol edip bu düşünceyi bertaraf eder ve ihlasını muhafaza ederse, bir zarar söz konusu olmaz. Ancak kendi haline bırakarak riya düşüncesini izale etmezse, amelde eksiklik meydana gelir. Kalbindeki riya nisbetinde iman ve ihlasında zayıflık oluşur. İnsanın işlediği amelin Allah için olmasını sağlaması ve şirk şaibesine karşı muhafaza etmesi gerekir.

Riya önemsenmesi gereken büyük bir afettir. Yoğun tedavi gerektiren bir hastalıktır. Riya karşısında nefsin ihlâsa alıştırılması gerekmektedir. Riyanın etkisiyle oluşan düşüncelere ve zararlı hedeflere karşı koyabilmek için nefisle mücahede içinde bulunulmalıdır. Riyanın ortadan kaldırılabilmesi için yardımına başvurmakla Yüce Allah, kulun iman safiyetini sağlayarak tevhidi gerçekleştirmesine yardımcı olacaktır.

Dünya ve dünya menfaatlerinin kazanılması için amel işlemek:

Kulun bütün hedef ve maksadı böyle bir amaca yönelik ise ve Allah rızası, ahiret gibi bir gayesi yoksa ahiretten hiçbir nasip elde edemez.

Bu nitelikte bir vasıf, müminden asla sudur etmez. Çünkü mümin, ne kadar imanı zayıf da olsa, Allah rızasını ve ahireti hedeflemelidir.

Ancak birbirine eşit ya da yakın derecede hem Allah rızasını kazanmak, hem de dünyayı elde etmek için amel işleyen kimse, mümin bile olsa imanı, tevhidi ve ihlâsı eksiktir. İhlâs mükemmelliğini yitirmesi nedeniyle ameli de eksiktir.

İnsan ameli sırf Allah rızası için ihlâsla yapmakla birlikte dinin ikâmesine yardımcı olmak üzere yaptığı amel ve çalışmadan dolayı -hayır işlerine yönelik ödenekler, cihad etmesi dolayısıyla ganimet vb. alan mücahid, cami, okul benzeri dinî vazifeleri ifa edenlere yönelik ödemede bulunan vakıflar gibi- belli bir ödenek alıyorsa, dünyalık bir amaç güdülmediğinden dolayı kulun imanına ve tevhid inancına zarar vermez. Bununla kastedilen, dinî amaçlardır; dinin ikâmesi için yardımcı olacak hususlardır.

Bu nedenden ötürü Allah zekât, ganimet gibi şer'î gelirlerde dinî ve faydalı dünyevî işleri gerçekleştiren kişiler için önemli bir pay tayin etmiştir.

Yukarıdaki satırlarda yapılan detaylı açıklamalar bu derece önemli bir konunun hükmünün ne olduğunu ve her şeyin yerli yerine konulması gerektiğini göstermektedir. Allah en iyisini bilir.

OTUZSEKİZİNCİ BÂB

ALLAH'IN HARAMLARINI HELAL; HELALLERİNİ DE HARAM KILMA HUSUSUNDA ALİMLERE VE YÖNETİCİLERE İTAAT ETMEK, ONLARI RAB EDİNMEK DEMEKTİR BÂBI

42

﴿مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَزِينَتَهَا نُوَفِّ إِلَيْهِمْ أَعْمَالَهُمْ فِيهَا وَهُمْ فِيهَا لَا يُبْخَسُونَ ﴿١٥﴾ أُولَئِكَ الَّذِينَ لَيْسَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ إِلَّا النَّارُ وَحَبِطَ مَا صَنَعُوا فِيهَا وَبَاطِلٌ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٦﴾﴾ [هود: ١٥، ١٦].

وفي الصحيح عن أبي هريرة قال: قال رسول الله ﷺ: «تعس عبد الدينار، تعس عبد الدرهم، تعس عبد الخميصة، تعس عبد الخميلة، إن أعطي رضي، وإن لم يعط سخط، تعس وانتكس، وإذا شيك فلا انتقش. طوبى لعبد آخذ بعنان فرسه في سبيل الله، أشعث رأسه، مغبرة قدماه، إن كان في الحراسة، وإن كان في الساقة، إن استأذن فلم يؤذن له، وإن شفع لم يشفع».

167

وقال ابن عباس: «يوشك أن تنزل عليكم حجارة من السماء، أقول: قال رسول الله ﷺ، وتقولون: قال أبو بكر وعمر».

168

وقال أحمد بن حنبل: «عجبت لقوم عرفوا الإسناد وصحته يذهبون إلى رأي سفيان، والله تعالى يقول: ﴿فَلْيَحْذَرِ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَنْ تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ

İbn Abbas radıyallâhu anhumâ şöyle der: "Üzerinize gökten taş düşmesi yakındır. Ben ' Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle söylüyor' diyorum; siz ise 'Ebû Bekr ve Ömer şöyle söyledi' diyorsunuz."217

(42 – 168: the Arabic passage above repeated, followed by 43 – 170 as below)

İmam Ahmed b. Hanbel rahimehullâh şöyle demektedir: "İsnadı ve onun sıhhatini bilip de Sufyân'ın görüşünü benimseyen kimselere hayret ediyorum. Allah şöyle buyuruyor: *«…O'nun emrine aykırı davrananlar, başlarına bir fitne gelmesinden veya kendilerine çok elemli bir azap isabet etmesinden sakınsınlar.»* (Nûr, 63) Fitnenin ne olduğunu bilir misin? Fitne şirktir. O'nun sözleri reddedildiği zaman kalbde bir sapıklık meydana gelir sonrada helak olur."*

43

يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٦٣﴾﴾ أتدري ما الفتنة؟ الفتنة الشرك، لعله إذا رد بعض قوله أن يقع في قلبه شيء من الزيغ فيهلك».

169

وعن عدي بن حاتم: أنه سمع النبي ﷺ يقرأ هذه الآية: ﴿اتَّخَذُوا أَحْبَارَهُمْ وَرُهْبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ﴾ [التوبة: ٣١]. فقلت له: إنا لسنا نعبدهم. قال: «أليس يحرمون ما أحل الله فتحرمونه، ويحلون ما حرم الله فتحلونه؟». قلت: بلى، قال: «فتلك عبادتهم». رواه أحمد والترمذي وحسنه.

170

﴿أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنْزِلَ مِنْ قَبْلِكَ يُرِيدُونَ أَنْ يَتَحَاكَمُوا إِلَى الطَّاغُوتِ وَقَدْ أُمِرُوا أَنْ يَكْفُرُوا بِهِ وَيُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُضِلَّهُمْ ضَلَالًا بَعِيدًا ﴿٦٠﴾ وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا إِلَى مَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَإِلَى الرَّسُولِ رَأَيْتَ الْمُنَافِقِينَ يَصُدُّونَ عَنْكَ صُدُودًا ﴿٦١﴾ فَكَيْفَ إِذَا أَصَابَتْهُمْ مُصِيبَةٌ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ ثُمَّ جَاءُوكَ يَحْلِفُونَ بِاللَّهِ إِنْ أَرَدْنَا إِلَّا إِحْسَانًا وَتَوْفِيقًا ﴿٦٢﴾﴾ [النساء: ٦٠ – ٦٢].

Rivâyete göre 'Adiy b. Hâtim radıyallâhu anh Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem'in *«(Yahudiler ve hıristiyanlar) Allah'ı bırakıp alimlerini (hahamlarını) ve rahiplerini rabler edindiler.* Meryem oğlu Mesîh/İsa'yı*

da…[Halbuki] Tek bir ilaha ibadetten başkası ile emrolunmamışlardı. O'ndan başka ilah yoktur. O, bunların ortak koştukları şeylerden uzaktır.» (Tevbe, 31) mealindeki âyeti okuduğunu duyunca, "Biz onlara ibadet etmezdik" demiştir. Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem: *«Allah'ın helal kıldıklarını haram kılarlar siz de bunu kabul etmez miydiniz? Allah'ın haramlarını helal kılarlar bunu olduğu gibi kabul etmez miydiniz?»* diye sorunca, "Evet, öyle demiştir."* Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem: *«İşte bu da onların ibadetidir.»*[218] buyurmuştur."[219] Ahmed ve Tirmizî rivâyet etmiş; Tirmizî hasen olduğunu belirtmiştir.

[ÂYET VE HADİSLERDEN ANLAŞILAN] MES'ELELER*

Birinci Mes'ele:

Nûr Sûresi'ndeki âyetin tefsiri.

İkinci Mes'ele:

Tevbe Sûresi'ndeki âyetin tefsiri.

Üçüncü Mes'ele:

'Adiy radıyallâhu anh'ın reddine konu olan İbadetin ne anlama geldiği.

Dördüncü Mes'ele:

İbn Abbas radıyallâhu anhumâ'nın [dindeki önder ve örnekliklerine ve insanların nebilerden sonra en faziletlileri olmalarına rağmen] Ebû Bekr ve Ömer radıyallâhu anhumâ'yı; Ahmed rahimehullâh'ın da [fıkıh ve hadisteki imametine rağmen] Sufyan'ı örnek olarak göstermesi.[220]

Beşinci Mes'ele:

Bugün durum öyle bir noktaya varmıştır ki, birçok kimse abid ve zahidlere ibadet etmekte bunu da -adını velâyet koyarak- amellerin en faziletlisi görmektedirler. Alimlere ibadeti de ilim ve fıkıh olarak görmektedirler. Daha sonra öyle bir noktaya vardı ki Allah'ı bırakıp ibadet ettikleri bu kimseler artık ne salihlerdendir ne de diğer anlamıyla [alimlerdendir] ancak cahil kimselerdir.

OTUZDOKUZUNCU BÂB

43

يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٦٣﴾ ﴾ أَتَدْرِي مَا الْفِتْنَةُ؟ الْفِتْنَةُ الشِّرْكُ، لَعَلَّهُ إِذَا رَدَّ بَعْضَ قَوْلِهِ أَنْ يَقَعَ فِي قَلْبِهِ شَيْءٌ مِنَ الزَّيْغِ فَيَهْلِكَ».

169

وَعَنْ عَدِيِّ ابْنِ حَاتِمٍ: أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ ﷺ يَقْرَأُ هَذِهِ الآيَةَ: ﴿ اتَّخَذُوا أَحْبَارَهُمْ وَرُهْبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ ﴾ [التوبة: ٣١]. فَقُلْتُ لَهُ: إِنَّا لَسْنَا نَعْبُدُهُمْ. قَالَ: «أَلَيْسُوا يُحَرِّمُونَ مَا أَحَلَّ اللَّهُ فَتُحَرِّمُونَهُ، وَيُحِلُّونَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ فَتُحِلُّونَهُ؟». قُلْتُ: بَلَى، قَالَ: «فَتِلْكَ عِبَادَتُهُمْ». رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَحَسَّنَهُ.

170

﴿ أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنْزِلَ مِنْ قَبْلِكَ يُرِيدُونَ أَنْ يَتَحَاكَمُوا إِلَى الطَّاغُوتِ وَقَدْ أُمِرُوا أَنْ يَكْفُرُوا بِهِ وَيُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُضِلَّهُمْ ضَلَالًا بَعِيدًا ﴿٦٠﴾ وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا إِلَىٰ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَإِلَى الرَّسُولِ رَأَيْتَ الْمُنَافِقِينَ يَصُدُّونَ عَنْكَ صُدُودًا ﴿٦١﴾ فَكَيْفَ إِذَا أَصَابَتْهُمْ مُصِيبَةٌ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ ثُمَّ جَاءُوكَ يَحْلِفُونَ بِاللَّهِ إِنْ أَرَدْنَا إِلَّا إِحْسَانًا وَتَوْفِيقًا ﴿٦٢﴾ ﴾ [النساء: ٦٠ — ٦٢].

«SANA İNDİRİLENE VE SENDEN ÖNCE İNDİRİLENLERE İNANDIKLARINI İLERİ SÜRENLERİ GÖRMEDİN Mİ? TÂĞUT'A KÜFRETMELERİ KENDİLERİNE EMROLUNDUĞU HALDE, TÂĞUT'UN ÖNÜNDE MUHAKEMELEŞMEK İSTİYORLAR. HÂLBUKİ ŞEYTAN ONLARI BÜSBÜTÜN SAPTIRMAK İSTİYOR. ONLARA: ALLAH'IN İNDİRDİĞİNE (KİTAB'A) VE RASÛL'E GELİN (ONLARA BAŞVURALIM), DENİLDİĞİ ZAMAN, MÜNAFIKLARIN SENDEN İYİCE UZAKLAŞTIKLARINI GÖRÜRSÜN. ELLERİYLE YAPTIKLARI YÜZÜNDEN BAŞLARINA BİR FELÂKET GELİNCE DE HEMEN, BİZ YALNIZCA İYİLİK ETMEK VE ARAYI BULMAK İSTEDİK, DİYE YEMİN EDEREK SANA NASIL GELİRLER!" (Nisâ, 60-62)

ÂYETİ HAKKINDA BÂB

[illegible]

«Onlara: 'Yeryüzünde fesat çıkarmayın', denildiği zaman, 'Biz ancak ıslah edicileriz' derler.» (Bakara, 11)

44

171

﴿ وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ قَالُوا إِنَّمَا نَحْنُ مُصْلِحُونَ ﴿١١﴾ ﴾ [البقرة: ١١].

172

﴿ وَلَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا وَادْعُوهُ خَوْفًا وَطَمَعًا إِنَّ رَحْمَتَ اللَّهِ قَرِيبٌ مِنَ الْمُحْسِنِينَ ﴿٥٦﴾ ﴾ [الأعراف: ٥٦].

173

﴿ أَفَحُكْمَ الْجَاهِلِيَّةِ يَبْغُونَ وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ حُكْمًا لِقَوْمٍ يُوقِنُونَ ﴿٥٠﴾ ﴾ [المائدة: ٥٠].

174

وَعَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى يَكُونَ هَوَاهُ تَبَعًا لِمَا جِئْتُ بِهِ». وَقَالَ النَّوَوِيُّ: حَدِيثٌ صَحِيحٌ، رَوَيْنَاهُ فِي كِتَابِ الْحُجَّةِ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

175

﴿ وَهُمْ يَكْفُرُونَ بِالرَّحْمَٰنِ قُلْ هُوَ رَبِّي لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ مَتَابِ ﴿٣٠﴾ ﴾ [الرعد: ٣٠].

«Islah edilmesinden sonra yeryüzünde bozgunculuk yapmayın. Allah'a korkarak ve (rahmetini) umarak dua edin. Muhakkak ki iyilik edenlere Allah'ın rahmeti çok yakındır.» (A'râf, 56)

ARAPÇA METİN-173 «Yoksa onlar cahiliye hükmünü mü arıyorlar? İyi anlayan bir topluma göre, hükümranlığı Allah'tan daha güzel kim vardır?» (Mâide, 50)

Abdullah b. Ömer radıyallâhu anhumâ Rasûlullah'ın şöyle buyurduğunu rivâyet etmektedir: *«Sizden biriniz hevasını benim getirdiğime tabi kılmadıkça iman etmiş olamaz.»*[221] Nevevî "Hadis sahihtir. *Kitabu'l-Hucce*'de sahih isnadla tarafımıza rivâyet olunmuştur." der.

Şa'bî şöyle demektedir: "Münafıklardan biriyle bir Yahudi arasında bir anlaşmazlık vardı. Yahudi -rüşvet almadığını bildiğinden- 'Muhammed'in hükmüne başvuralım!' dedi. Münafık ise 'Yahudilerin hükmüne başvuralım!' dedi. Çünkü onların rüşvet aldıklarını biliyordu. Hükmüne müracaat etmek için Cuheyne kabilesinde bir kâhine gitmek üzere anlaştılar. Bunun üzerine şu âyet nazil oldu:[222] *«Sana indirilene ve senden önce indirilenlere inandıklarını ileri sürenleri görmedin mi? Tâğut'a küfretmeleri kendilerine emrolunduğu halde, Tâğut'un önünde muhakemeleşmek istiyorlar. Hâlbuki şeytan onları büsbütün saptırmak istiyor. Onlara: Allah'ın indirdiğine (Kitab'a) ve Rasûl'e gelin (onlara başvuralım), denildiği zaman, münafıkların senden iyice uzaklaştıklarını görürsün. Elleriyle yaptıkları yüzünden başlarına bir felâket gelince hemen, biz yalnızca iyilik etmek ve arayı bulmak istedik, diye yemin ederek sana nasıl gelirler!»* (Nisâ, 60-62)

Mezkûr âyetin davalı iki kişi hakkında indiği de söylenmiştir. Bu kişilerden biri "Durumu Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem'in hükmüne arzdelelim!" demiş; diğeri ise "Ka'b b. Eşraf'a gidelim" demişti. Daha sonra Ömer radıyallâhu anh'ın hükmüne başvurdular. Birisi aralarında geçeni anlatınca Ömer radıyallâhu anh Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem'in hükmüne razı olmayana "Böyle mi?" diye sordu. O da "evet" deyince kılıçla vurarak öldürdü.[223]

[ÂYET VE HADİSLERDEN ANLAŞILAN] MES'ELELER

Birinci Mes'ele:

Nisâ Sûresi'nde bulunan âyetin tefsiri ve bu âyette *tağut*un ne demek olduğuna yardım edecek anlamların bulunması.

İkinci Mes’ele:

Bakara Sûresi’ndeki *«Onlara: ‘Yeryüzünde fesat çıkarmayın’, denildiği zaman, ‘Biz ancak ıslah edicileriz’ derler.»* Âyet-i kerimesinin tefsiri.

Üçüncü Mes’ele:

A’râf Sûresi’nde yer alan *«Islah edilmesinden sonra yeryüzünde bozgunculuk yapmayın.»* âyetinin tefsiri.

Dördüncü Mes’ele:

«Yoksa onlar cahiliye hükmünü mü arıyorlar?» âyetinin tefsiri.

Beşinci Mes’ele:

İlk âyet-i kerimenin iniş sebebi hakkında Şa’bî’nin ifadeleri.

Altıncı Mes’ele:

Gerçek ve sahte imanın ne olduğunun açıklanması.

Yedinci Mes’ele:

Ömer radıyallâhu anh ile münafık arasında geçenler.

Sekizinci Mes’ele:

Heva Rasûlullah’ın getirdiği ilkelere tabi kılınmadıkça imanın gerçekleşmeyeceği.

AÇIKLAMALAR

Müellifin bu satırları dile getirmesindeki hikmet açıktır. Çünkü rab ve ilahlık vasfına sahip olan hem kaderî, hem şer’î hem de cezaî hükümlerin sahibidir. Eş ve ortaksız olarak ilahlığı kabul edilip, ibadet edilen, isyana yer vermeden mutlak itaat edilendir. Bütün diğer itaatlar O’na itaat etmenin ardından gelir ve ona tabidir. İnsan ilim ve yetki sahibi kimseleri O’nun konuma yerleştirir de onlara itaati asıl olarak görürse ve Allah ile Rasûlü’ne itaati bu itaate tabi kılarsa, tam anlamıyla küfre girmiş olur. Hüküm ve otorite yetkisi de –tıpkı ibadet gibi- tamamen Allah’a aittir.

Her bir kul üzerine vacip olan şey Allah’tan başka hakim tanımaması, insanlar arasında meydana gelen anlaşmazlıkları Allah ve Rasûlü’nün hükmüne göre çözümlenmesidir. Kul, sırf rabbinin rızasını kazanmaya yönelik olarak dinini ve tevhidini ancak bu yolla kemale erdirebilir.

Allah ve Rasûlü’nden başka kimselerin hükmüne başvuranlar tağutun hükmüne müracaat etmiş olurlar. Böylesi mümin olduğunu iddia etse bile yalan söylemiş olur.

Dinin temel esaslarında olsun furûâtında olsun ve müellifin son babda zikrettiği gibi bütün haklar konusunda olsun Allah ve Rasûlü’nün hükmü kabul edilmeksizin iman sahih de olmaz, tamam da.

Allah ve Rasûlü dışında birilerinin hükmüne müracaat eden kendisine bir başkasını rab edinmiş, tağutun hükmüne yönelmiş olur.

KIRKINCI BÂB

İSİM VE SIFATLARDAN BİRİNİ İNKAR EDEN HAKKINDA BÂB

«Onlar Rahmân'a küfrediyorlar. De ki: O benim rabbimdir. O'ndan başka ilah yoktur. Ben ona tevekkül ettim ve tevbem O'nadır.» (Ra'd, 30)

Sahîh-i Buhârî'de yer aldığına göre Ali radıyallâhu anh "İnsanlara anlayabildikleri şeyleri anlatın! Allah ve Rasûlü'nün yalanlanmasını ister misiniz?"[224] demiştir.

Abdurrezzâk, Ma'mer > İbn Tâvûs > babası yoluyla İbn Abbâs radıyallâhu anhumâ hakkında şöyle rivâyet eder: "İbn Abbas radıyallâhu anhumâ, sıfatlar konusunda Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem'in bir hadisini duyunca reddedercesine hareket yapan bir adam gördü ve 'Bunları ayıran nedir? Muhkemi ile karşılaşınca yumuşaklık görüyorlar; müteşabihi ile karşılaşınca da helak oluyorlar.' dedi."[225]

Kureyş kabilesi, Rasûlullah'ın Rahmân lafzını söylediğini duyduklarında reddettiler. Bunun üzerinde haklarında Allah: *«Onlar Rahmân'a küfr ediyorlar.»* âyetini inzal buyurdu.[226]

[ÂYET VE HADİSLERDEN ANLAŞILAN] MES'ELELER

Birinci Mes'ele:

İsim ve sıfatlardan birini inkar edenin imanın bulunmadığı.

İkinci Mes'ele:

Ra'd Sûresi'nde bulunan âyetin tefsiri.

Üçüncü Mes'ele:

Dinleyenin anlayamacağı konulardan bahsedilmemesi.

Dördüncü Mes'ele:

Direkt olarak bir münker kastedilmiş olmasa da bunun gerekçesinin Allah'ı ve Rasûlü'nü yalanlamaya sebep vermesi.

Beşinci Mes'ele:

İbn Abbas radıyallâhu anh'ın bu hususlardan herhangi birinin reddedilmesinin kişinin helakine neden olacağını bildirmesi.

AÇIKLAMALAR

İmanın aslı ve üzerine yapılandırıldığı temel, Allah'a, isimlerine ve sıfatlarına imandır.

Kulun bu konudaki ilim ve imanı kuvvetlendikçe, Allah'a ibadetini devam ettirdikçe tevhidi de güçlenir. Allah'ın kemal sıfatlarına sahip olmakta tek, azamet, celal ve cemal sıfatlarında hiçbir dengi bulunmayacak şekilde eşsiz olduğu bilindiği taktirde gerçek manadaki tek ilah olduğu da böylelikle anlaşılmış olur. Diğer varlıkların ilahlıkların asılsız ve batıl olduğu da böylece ortaya çıkar. Allah celle celâluhû'nun isim ve sıfatlarından herhangi birini inkar eden tevhidi bozan ve tevhide aykırı düşen bir şey ortaya atmış demektir. Böyle bir tutum küfrün şubelerinden sayılır.

KIRKBİRİNCİ BÂB

«ONLAR ALLAH'IN NİMETİNİ BİLİRLER (İTİRAF EDERLER). SONRA DA ONU İNKAR EDERLER. ONLARIN ÇOĞU KAFİRDİR.» (Nahl, 83)

ÂYETİ HAKKINDA BÂB

Mana olarak Mücahid şöyle der: "Bu âyette ifade edilen, birinin 'Bana ne ki! Bunu ben atalarımdan miras olarak aldım.' Şeklindeki sözüdür.

Avn b. Abdillah ["Derlerdi ki:][227] 'Falanca olmasaydı, böyle olomayacaktı.' der."

İbn Kuteybe de "Bunlar bizim ilahlarımızın şefaati sayesindedir, derlerdi" demektedir.

Ebu'l-Abbâs içerisinde kudsî hadis olarak: «*Kullarımdan bazısı bana inanır ve inkar eder olarak sabahladı*» -önceki sayfalarda bu hadis geçmişti- ifadelerinin yer aldığı Zeyd b. Halid hadisinin ardından şöyle demiştir: "Kitab ve sünnette bununla ilgili hususlar çoktur. Allah kendi nimetlerini başkalarına nispet edip şirk koşanları kınamaktadır.

Seleften bazısı "Bunlar, 'Rüzgar güzel ve hoştur', 'Kaptan beceriklidir' gibi sözlere benzer. Dillerde buna benzer sözlerin dolaştığına sıklıkla rastlanır.

[ÂYET VE HADİSLERDEN ANLAŞILAN] MES'ELELER

Birinci Mes'ele:

Nimetin tanınması ve inkar edilmesinin tefsiri.

İkinci Mes'ele:

Bunların konuşmalarda insanlar tarafından sıklıkla kullanılmaları.

Üçüncü Mes'ele:

Bu tür sözlerin nimetin inakrı olarak isimlendirilmesi.

Dördüncü Mes'ele:

İki zıddın bir kalpte bir arada bulunması.

AÇIKLAMALAR

«Onlar Allah'ın nimetini bilirler (itiraf ederler). Sonra da onu inkar ederler. Onların çoğu kafirdir.» (Nahl, 83)

Daha önce de ifade edildiği üzere kullara düşen nimetlerin hem sözle, hem de gönülden kabul yoluyla Allah'a nispet edilmesidir. Tevhid bu yolla kemale erer. Yüce Allah'ın nimetlerini hem kalbi, hem de dili ile inkar eden kafirdir ve din namına hiçbirşeyi kalmamıştır.

Nimetlerin tümünün Yüce Allah'tan geldiğini kalben ikrar edip de -çoğu kimsenin yaptığı gibi- dili ile bazen Allah'a, bazen kendine, bazen çaba ve gayretlerine nispet etmek tevbeyi gerektiren bir tutumdur. Nimetlerin ancak ve ancak sahibine nispet edilmesi gerekir. Bu konuda insan kendisini ve dilini alıştırmalı, mücadele etmelidir. İmanın kemale ermesinin bir şartı da söz ve kalbî itiraf olarak nimetlerin Allah'a izafesidir.

İmanın başı sayılan şükrün üç rüknü bulunmaktadır:

a) Hem kendisine, hem de diğer yaratıklara verilen nimetlerin Allah celle celâluhû'dan geldiğini kalben itiraf etmek,

b) Bu nimetlerin Allah celle celâluhû'tan olduğunu lisanen ifade edip, Allah celle celâluhû'yu övgüde bulunmak,

c) Nimeti verene itaat ve ibadet görevini eda ederken bu nimetlerin yardımından da istifade etmek. Allah en iyi bilendir.

KIRKBİRİNCİ BÂB

«ARTIK BUNU BİLE BİLE ALLAH'A NİDDLER EDİNMEYİN.» (Bakara, 22)

ÂYETİ HAKKINDA BÂB

İbn Abbâs radıyallâhu anhumâ bu âyet-i kerimede geçen *endâd* kelimesi hakkında şunları söyler: "Bu şirk demektir. Karanlık bir gecede kara bir taşın üzerinde karıncanın ayak izinden daha gizlidir. 'Ey falan! Allah'a, senin ve benim hayatıma yemin olsun!', 'şu köpekcağız olmasaydı hırsızlar musallat olurdu!', 'Evde ördek olmasaydı, hırsızlar dadanırdı', 'Sen ve Allah celle celâluhû isterse, …', 'Allah celle celâluhû ve falanca olmasaydı' gibi bütün sözler şirktir."[228] Ebû Hâtim rivâyet etmiştir.

[Abdullah b.][229] Ömer b. Hattab radıyallâhu anh Rasûlullah'ın şu hadisini rivâyet eder: *«Allah'tan başka bir varlığa yemin eden küfre girmiş ya da şirke düşmüş olur.»*[230] Tirmizî rivâyet edip hasen olduğunu bildirmiştir. Hâkim de sahih olduğunu ifade eder.

İbn Mes'ûd radıyallâhu anh şöyle demektedir: "Allah adına yalan yere yemin etmek, Allah'tan başkası adına haklı olarak yemin etmekten daha sevimlidir."[231]

Huzeyfe radıyallâhu anh Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem'in şu hadisini rivâyet etmektedir: *«Allah ve falanca dilerse, demeyin! Ama 'Allah, sonra da falanca dilerse' diyebilirsiniz.»*[232] Ebû Dâvûd sahih senedle rivâyet etmiştir.

İbrahim en-Neha'î'den nakledildiğine göre; 'Allah'ın ve senin korumana sığınıyorum' demeyi mekruh görür; 'Önce Allah'ın, sonra senin korumana sığınıyorum' demeyi caiz addederdi. 'Allah ve falan kişi olmasaydı' denilemeyeceğini; fakat 'Önce Allah sonra falanca olmasaydı' denilebileceğini ifade etmiştir.

[ÂYET VE HADİSLERDEN ANLAŞILAN] MES'ELELER

Birinci Mes'ele:

*Endâd*ın ne olduğu konusunda Bakara Sûresi'nde geçen âyetin tefsiri.

İkinci Mes'ele:

Ashab-ı kiram, büyük şirk hakkında nazil olmuş olan âyeti küçük şirki de kapsayacak şekilde tefsir etmektedirler.

Üçüncü Mes'ele:

Allah'tan başkası adına yemin etmek şirktir.

Dördüncü Mes'ele:

Allah'tan başkası adına yemin edilmesi yemin-i ğamûstan daha tehlikelidir.

Beşinci Mes'ele:

'Allah ve sen' ifadesi ile 'Önce Allah, sonra sen' ifadelerine değişik anlam kazandıran *vâv* (ve) ile *sümme* (sonra) edatları arasındaki fark.

AÇIKLAMALAR

«Artık bunu bile bile Allah'a şirk koşmayın.» (Bakara, 22)

Daha önceki bir babda başlık olarak *«İnsanlardan bazıları Allah'tan başkasını Allah'a denk ilahlar (endâd) edinir de onları Allah'ı sever gibi severler.»* (Bakara, 165) âyeti zikredilmiştir. Bununla kastedilen büyük şirktir. İbadet, sevgi, korku, ümit vb. ibadetlerde Allah'a ortak koşulmasıdır.

Sadedinde bulunduğumuz babda ise amaç, Allah'tan başkasına yemin etmek, 'Allah ve sen olmasaydın', 'Allah ve senin adına' gibi sözlerle Allah ile yaratıklarını ortak kılmak. 'Bekçi olmasaydı hırsızlar musallat olurdu', 'şu ilaç olmasaydı hayatını kaybederdi', 'falanın ticarî kabiliyeti olmsaydı bu duruma gelemezdi' tarzındaki sözlerle eşyayı ve eşyanın meydana gelişini Allah'tan başkasına izafe etmek suretiyle gerçekleşen küçük şirkin ele alınmasıdır. Bütün bunlar tevhide zıttır.

Bütün işlerin, meydana gelişlerinin ve sebeplerle sağlanan faydanın daha başlangıçta Allah'a ve iradesine izafe edilmesi gerekmektedir. Bununla birlikte ardından sebep ve faydası zikredilebilir. Sebeplerin Allah'ın kaza ve kaderine bağlı olduğunu bildirmek için 'Önce Allah sonra şöyle olmasaydı' denilebilir.

Kul kalbinde, kavlinde ve fiilinde Allah'a ortak kılmaktan kaçınmadığı sürece tevhidi mükemmelleşmez.

KIRKÜÇÜNCÜ BÂB

ALLAH ADINA YAPILAN YEMİNLE İKNA OLMAYAN HAKKINDA BÂB

أنْ أحْلِفَ بِغَيْرِهِ صَادِقًا».

182

وَعَنْ حُذَيْفَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «لا تَقُولُوا مَا شَاءَ اللهُ وَشَاءَ فُلانٌ وَلَكِنْ قُولُوا: مَا شَاءَ اللهُ ثُمَّ شَاءَ فُلانٌ». رَوَاهُ أبُو دَاوُدَ بِسَنَدٍ صَحِيحٍ.

183

عَنِ ابْنِ عُمَرَ: أنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: «لا تَحْلِفُوا بِآبَائِكُمْ، مَنْ حَلَفَ بِاللهِ فَلْيَصْدُقْ وَمَنْ حُلِفَ لَهُ بِاللهِ فَلْيَرْضَ، وَمَنْ لَمْ يَرْضَ فَلَيْسَ مِنَ اللهِ» رَوَاهُ ابْنُ مَاجَه بِسَنَدٍ حَسَنٍ.

184

عَنْ قُتَيْلَةَ: «أنَّ يَهُودِيًّا أتَى النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ: إنَّكُمْ تُشْرِكُونَ: تَقُولُونَ مَا شَاءَ اللهُ وَشِئْتَ. وَتَقُولُونَ: وَالْكَعْبَةِ. فَأمَرَهُمُ النَّبِيُّ ﷺ إذَا أرَادُوا أنْ يَحْلِفُوا أنْ يَقُولُوا وَرَبِّ الْكَعْبَةِ وَأنْ يَقُولُوا: مَا شَاءَ اللهُ وَشِئْتَ». رَوَاهُ النَّسَائِيُّ وَصَحَّحَهُ.

185

وَلَهُ أيْضًا عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ: «أنَّ رَجُلاً قَالَ لِلنَّبِيِّ ﷺ مَا شَاءَ اللهُ وَشِئْتَ فَقَالَ: أجَعَلْتَنِي لِلهِ نِدًّا مَا شَاءَ اللهُ وَحْدَهُ».

İbn Ömer radıyallâhu anhumâ'dan gelen rivâyete göre Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: *«Babalarınız adına yemin etmeyin! Allah adına yemin eden dürüst olsun! Allah adına edilen yemine muhatap olan razı olsun! Razı olmazsa Allah'a yakın değildir.»*[233] İbn Mâce Hasen senedle rivâyet etmiştir.

[ÂYET VE HADİSLERDEN ANLAŞILAN] MES'ELELER

Birinci Mes'ele:

Atalar adına yemin etmenin yasaklanmış olması.

İkinci Mes'ele:

Allah adına yapılan yemine muhatap olanın razı olması gerektiği.

Üçüncü Mes'ele:

Razı olmamak karşısındaki va'îd.

AÇIKLAMALAR

Bu bâbla amaçlanan, dürüstlük, hayır ve adil olmakla tanınan davalı kimsenin yeminine muhatap olunduğunda yeminine rıza ve kanaat gösterilmesi gerekir. Çünkü aksini gösteren kesin bir bilgi bulunmamaktadır.

Müslümanların rablerini yüceltmeleri ve üstün derecede saygı duymaları hasebiyle Allah adına yapılan yemine de razı olmaları gerekmektedir.

Allah adına yemin edilip de talaka yemin etmekten ya da kendisine beddua etmekten başkasına razı olunmuyorsa, bu da va'îd kapsamına girer. Çünkü böyle bir tutum, Allah'a karşı saygısızlık ve edepsizlik demektir. Allah ve Rasûlü'nün hükmüne ekleme yapmak anlamındadır.

Günah işlemek ve yalan söylemekle tanınan kimse, yalan olduğu kesin bilinen bir konuda yemin ettiğinde rızalıkla karşılanmaması mezkûr va'îd kapsamında değerlendirilmez. Çünkü yemin sahibinin kalbinde ettiği yemine insanların güvenmelerini sağlayacak kadar Allah saygısı bulunmamaktadır. Durumu kesin bilinmesi dolayısıyla bu kimsenin yeminin rızalıkla kabul edilmemesi va'îd ile karşılık bulmaz. Allah celle celâluhû en

iyisini bilendir.

KIRKDÖRDÜNCÜ BÂB

‘ALLAH VE SEN DİLERSEN’ SÖZÜ HAKKINDA BÂB

أنْ أحْلِفَ بِغَيْرِهِ صَادِقًا».

182

وَعَنْ حُذَيْفَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «لاَ تَقُولُوا مَا شَاءَ اللهُ وَشَاءَ فُلاَنٌ وَلَكِنْ قُولُوا: مَا شَاءَ اللهُ ثُمَّ شَاءَ فُلاَنٌ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِسَنَدٍ صَحِيحٍ.

183

عَنِ ابْنِ عُمَرَ: أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: «لاَ تَحْلِفُوا بِآبَائِكُمْ، مَنْ حَلَفَ بِاللهِ فَلْيَصْدُقْ وَمَنْ حُلِفَ لَهُ بِاللهِ فَلْيَرْضَ، وَمَنْ لَمْ يَرْضَ فَلَيْسَ مِنَ اللهِ» رَوَاهُ ابْنُ مَاجَهْ بِسَنَدٍ حَسَنٍ.

184

عَنْ قُتَيْلَةَ: «أَنَّ يَهُودِيًّا أَتَى النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ: إِنَّكُمْ تُشْرِكُونَ: تَقُولُونَ مَا شَاءَ اللهُ وَشِئْتَ. وَتَقُولُونَ: وَالْكَعْبَةِ. فَأَمَرَهُمُ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا أَرَادُوا أَنْ يَحْلِفُوا أَنْ يَقُولُوا وَرَبِّ الْكَعْبَةِ وَأَنْ يَقُولُوا: مَا شَاءَ اللهُ وَشِئْتَ». رَوَاهُ النَّسَائِيُّ وَصَحَّحَهُ.

185

وَلَهُ أَيْضًا عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ: «أَنَّ رَجُلاً قَالَ لِلنَّبِيِّ ﷺ مَا شَاءَ اللهُ وَشِئْتَ فَقَالَ: أَجَعَلْتَنِي لِلَّهِ نِدًّا مَا شَاءَ اللهُ وَحْدَهُ».

Kuteyle’den rivâyet edildiğine göre bir Yahudi, Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem’e geldi ve ‘Siz şirk koşuyorsunuz. Çünkü ‘Allah ve sen dilersen’ diyorsunuz. Ayrıca ‘Kabe’ye yemin olsun ki’ diye yemin ediyorsunuz.’ dedi. Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem ashaba yemin etmek istedikleri zaman ‘Kabe’nin rabbine yemin olsun ki’ diye yemin etmelerini ve ‘Önce Allah sonra sen dilersen’ demelerini emretti.”[234] Nesâî rivâyet etmiş ve sahih olduğunu bildirmiştir.

Yine Nesâî’de İbn Abbâs radıyallâhu anh’tan gelen bir rivâyete göre “Bir adam Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem’e ‘Allah ve sen dilersen’ deyince, Rasûlullah: *«Beni Allah’a ortak mı kılıyorsun? Yalnızca Allah dilerse»* buyurmuştur.”[235]

İbn Mâce’de Aîşe radıyallâhu anhâ’nın ana bir kardeşi olan Tufeyl’den rivâyete göre şöyle anlatmaktadır: “Rüyada bir grup yahudinin yanına geldim. ‘Siz bir kavimsiniz; keşke Uzeyr Allah’ın oğludur, demeseniz.’ dedim. Onlar da ‘Siz de bir kavimsiniz; siz de keşke Allah ve Muhammed dilerse’ demeseniz’ dediler. Daha sonra bir grup hıristiyanın yanına uğradım. Onlara ‘Siz bir kavimsiniz; keşke Mesih Allah’ın oğlu demeseniz’ dedim. Onlar da ‘Siz de bir kavimsiniz; keşke Allah ve Muhammed dilerse’ demeseniz’ dediler. Sabah olunca, gördüklerime anlattım. Daha sonra Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem’in yanına gittim ve ona da anlattım. Bana: *«Hiç kimseye anlattın mı?»* diye sordu. ‘Evet’ dedim. Allah’a hamd u senada bulunduktan sonra şöyle buyurdu: *«Tufeyl bir rüya görmüş ve içinizden gördüğü kimselere anlatmış. Siz bir söz söylediniz. Şu şu nedenler bu sözü size yasaklamama engel oldu. ‘Allah ve Muhammed dilerse’ demeyiniz! ‘Yalnız Allah dilerse’ deyiniz!»*[236]

[ÂYET VE HADİSLERDEN ANLAŞILAN] MES’ELELER

Birinci Mes’ele:

Yahudilerin de küçük şirki bildikleri.

İkinci Mes'ele:

İsterse insanın anlayabileceği.

Üçüncü Mes'ele:

Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem'in: *«Beni Allah'a ortak mı kılıyorsun?»* sözü. Rasûlullah mezkûr ifadeler karşısında böyle diyorsa, 'Ey en mükerrem insan! Ne oluyor ki bana senden başkasına iltica ediyorum!?' gibi söz ve şiirleri söyleyenlere ne denmeli?

Dördüncü Mes'ele:

Rasûlullah'ın: *«Şu şu nedenler bu sözü size yasaklamama engel oldu»* sözü dolayısıyla bu ifadelerin büyük şirk kapsamında değerlendirilmediği.

Beşinci Mes'ele:

Salih rüyalar vahyin kısımlarındandır.

Altıncı Mes'ele:

Salih rüyalar bazı ahkâmın belirlenmesinde sebep teşkil edebilirler.

AÇIKLAMALAR

Bu bâb da bir önceki *«Artık bunu bile bile Allah'a şirk koşmayın.»* (Bakara, 22) âyetinin konu edildiği bâb kapsamındadır.

KIRKBEŞİNCİ BÂB

DEHRE/ZAMANA SÖVMENİN ALLAH'A EZİYET OLDUĞU HAKKINDA BÂB[237]

47

186

«هل أخبرت بها أحدا؟»

187

«أما بعد، فإن طفيلا رأى رؤيا فأخبر بها من أخبر منكم، وإنكم قلتم كلمة، يمنعني كذا وكذا أن أنهاكم عنها، فلا تقولوا: ما شاء الله وشاء محمد، ولكن قولوا: ما شاء الله وحده».

188

﴿وقالوا ما هي إلا حياتنا الدنيا نموت ونحيا وما يهلكنا إلا الدهر وما لهم بذلك من علم إن هم إلا يظنون ﴿٢٤﴾﴾ [الجاثية: ٢٤].

189

وفي الصحيح عن أبي هريرة عن النبي ﷺ قال: «قال الله تعالى: يؤذيني ابن آدم يسب الدهر وأنا الدهر أقلب الليل والنهار». وفي رواية: «لا تسبوا الدهر، فإن الله هو الدهر».

190

في الصحيح عن أبي هريرة عن النبي ﷺ قال: «إن

«Dediler ki: Hayat ancak bu dünyada yaşadığımızdır. Ölürüz ve yaşarız. Bizi ancak zaman helâk eder. Bu hususta onların hiçbir bilgisi de yoktur. Onlar sadece zanna göre hüküm veriyorlar.» (Câsiye, 24)

47

186

«هل أخبرت بها أحدا؟»

187

«أما بعد، فإن طفيلا رأى رؤيا فأخبر بها من أخبر منكم، وإنكم قلتم كلمة، يمنعني كذا وكذا أن أنهاكم عنها، فلا تقولوا: ما شاء الله وشاء محمد، ولكن قولوا: ما شاء الله وحده».

188

﴿وقالوا ما هي إلا حياتنا الدنيا نموت ونحيا وما يهلكنا إلا الدهر وما لهم بذلك من علم إن هم إلا يظنون ﴿٢٤﴾﴾ [الجاثية: ٢٤].

189

وفي الصحيح عن أبي هريرة عن النبي ﷺ قال: «قال الله تعالى: يؤذيني ابن آدم يسب الدهر وأنا الدهر أقلب الليل والنهار». وفي رواية: «لا تسبوا الدهر، فإن الله هو الدهر».

190

في الصحيح عن أبي هريرة عن النبي ﷺ قال: «إن

Sahih[-i Buhârî ve Muslim]'de Ebû Hurayra radıyallâhu anh Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem'den şu kudsî hadisiyi rivâyet etmektedir: *«Ademoğlu zamana söverek bana eziyet etmektedir. [Onların zaman diye sövüp durdukları] Dehr/zaman benim. İşler benim elimdedir. Geceyi ve gündüzü evirip çeviririm.»*[238] Bir diğer rivâyette de şöyle buyurulmaktadır: *«Zamana sövmeyiniz! Çünkü zaman [diye onların sövüp durdukları] ancak Allah'tır.»*[239]

[ÂYET VE HADİSLERDEN ANLAŞILAN] MES'ELELER

Birinci Mes'ele:

Zamana sövmenin yasaklanmış olması.

İkinci Mes'ele:

Zamana sövmenin Allah celle celâluhû'ya eziyet olarak isimlendirilmesi.

Üçüncü Mes'ele:

«Allah dehrdir.» sözü üzerinde düşünülmeli.

Dördüncü Mes'ele:

Kişi kalben kasdetmese de dili ile sövmesi muhtemeldir.

AÇIKLAMALAR

Bahsedilen bu husus, cahileyyede sıklıkla görülektedir. Fasık, akli dengesi bozuk ve ahmak birçok kimse de onların yoluna uymuştur. Zaman içerisinde meydana gelen olaylar kendi isteklerinin aksi istikamette cereyan ettiğinde zamana ve vakte sövmeye; hatta lanet etmeye başlarlar. Bunun nedeni din zayıflığı, ahmaklık ve

cehalettir. Çünkü zamanın kendisi hiçbir tasarrufa sahip değildir. Zaten zamanın kendisi idare ve tasarruf altındadır. Zaman üzerindeki tasarrufların tümü izzet ve hikmet sahibi Yüce Allah'ın tasarruflarıdır. Dolayısıyla zamana yapılan sövgüler aslında Allah celle celâluhû'ya yapılmış demektir.

Zamana sövmek dinde ve akılda noksanlık alametidir. Bu sebeple musibetler artmakta, büyümekte ve sabır kapıları kapanmaktadır. Bu tarz tavırlar sergilenmesi tevhide aykırıdır.

Mümin tüm tasarrufların Allah'ın kaza, kader ve hikmeti ile gerçekleştiğini bilir. Allah ve Rasûlü'nün ayıp ve kusurlu saydıklarının dışındaki şeyleri ayıplı görmeye yeltenemez. Bilakis Allah'ın tasarruflarına rıza ve teslimiyet gösterir. Çünkü tevhidin mükemmelliği ve huzur bu şekilde sağlanabilir.

KIRKALTINCI BÂB

‘KADILAR KADISI’ GİBİ İSİMLERLE ANILMAK HAKKINDA BÂB

[illegible]

Sahih[-i Buhârî ve Muslim]’de yer alan rivâyete göre Ebû Hurayra radıyallâhu anh Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem’den şu hadisini aktarmaktadır: *«Allah katında en çirkin isim, insanın kendisini melikul emlâk (mülkler sahibi) olarak isimlendirmesidir. Allah’tan başka malik yoktur.»*[240] Sufyan ‘Şahlar şahı (şahınşâh) da bunun gibidir.’ der.[241]

[illegible]

Bir diğer rivâyette:[242] *«Allah katında kendisine en çok gayz edilen, en pis kişi, …»* olarak ifade edilmektedir.

Hadisin metninde geçen *ahna’* kelimesi, çirkin, düşük, değersiz anlamına gelir.

[ÂYET VE HADİSLERDEN ANLAŞILAN] MES’ELELER

Birinci Mes’ele:

Meliku’l-emlâk adıyla anılmanın yasaklanmış olması.

İkinci Mes’ele:

Sufyan’ın da dediği gibi bu manaya gelen isimlerle anılmak da yasak kapsamındadır.

İkinci Mes’ele:

Kalbin manasını kesin olarak hedeflememesiyle birlikte bu ve benzerleri hakkında söylenen şiddetli ifadelerin iyi anlaşılması gerekir.

Üçüncü Mes’ele:

Bunun nedeninin de bizzat Allah sebebiyle olduğu bilinmelidir.

KIRKYEDİNCİ BÂB

ESMA-İ HÜSNA’YA İHTİRAM VE BU NEDENLE İSİMLERİN DEĞİŞTİRİLMESİ HAKKINDA BÂB

48

أَخْنَعَ اسْمٍ عِنْدَ اللهِ رَجُلٌ تَسَمَّى مَلِكَ الأَمْلاَكِ. لاَ مَالِكَ إِلاَّ اللهُ».

191

وَفِي رِوَايَةٍ: «أَغْيَظُ الرَّجُلِ عَلَى اللهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَأَخْبَثُهُ».

192

عَنْ أَبِي شُرَيْحٍ أَنَّهُ كَانَ يُكْنَى أَبَا الْحَكَمِ. فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ ﷺ: «إِنَّ اللهَ هُوَ الْحَكَمُ وَإِلَيْهِ الْحُكْمُ». فَقَالَ: إِنَّ قَوْمِي إِذَا اخْتَلَفُوا فِي شَيْءٍ أَتَوْنِي فَحَكَمْتُ بَيْنَهُمْ، فَرَضِيَ كِلاَ الْفَرِيقَيْنِ، فَقَالَ: «مَا أَحْسَنَ هَذَا، فَمَا لَكَ مِنَ الْوَلَدِ؟». قُلْتُ: شُرَيْحٌ، وَمُسْلِمٌ، وَعَبْدُ اللهِ، قَالَ: فَمَنْ أَكْبَرُهُمْ؟ قُلْتُ: شُرَيْحٌ، قَالَ: «فَأَنْتَ أَبُو شُرَيْحٍ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَغَيْرُهُ.

193

﴿وَلَئِن سَأَلْتَهُمْ لَيَقُولُنَّ إِنَّمَا كُنَّا نَخُوضُ وَنَلْعَبُ قُلْ أَبِاللَّهِ وَآيَاتِهِ وَرَسُولِهِ كُنتُمْ تَسْتَهْزِءُونَ ﴿٦٥﴾﴾ [التوبة: ٦٥].

194

﴿أَبِاللَّهِ وَآيَاتِهِ وَرَسُولِهِ كُنتُمْ تَسْتَهْزِءُونَ ﴿٦٥﴾ لَا تَعْتَذِرُوا قَدْ كَفَرْتُم بَعْدَ إِيمَانِكُمْ ﴿٦٦﴾﴾ [التوبة: ٦٥، ٦٦].

Rivâyete göre Ebû Şurayh’ın künyesi Ebu’l-Hakem idi. Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem kendisine: *«Hakem Allah’tır ve hüküm O’na aittir.»* dedi. Bunun üzerine Ebû Şurayh, “Kavmim bir konu hakkında anlaşmazlığa düştüklerinde bana geldiler. Ben de aralarında hükme vardım. Davalı iki taraf da hükmümü rızalıkla kabul ettiler.” dedi. Ardından Peygamber sallallâhu aleyhi ve selem: *«Ne güzel! Çocukların var mı?»* dedi. “Şurayh, Muslim ve Abdullah” dedim. *«En büyükleri hangisi?»* dedi. “Şurayh” dedim. *«Artık sen Ebû Şurayh’sın.»* buyurdu.[243] Ebû Dâvûd ve diğerleri rivâyet etmiştir.

[ÂYET VE HADİSLERDEN ANLAŞILAN] MES’ELELER

Birinci Mes’ele:

Manası kastedilmese bile Allah’ın isim ve sıfatlarına saygı gösterilmesi gerektiği.

İkinci Mes’ele:

Bu sebeple isimlerin değiştirilmesi.

Üçüncü Mes’ele:

Künye için oğulların en büyüğünün isminin seçilmesi.

AÇIKLAMALAR

Bu bâb, bir önceki bâbın şubesidir. Niyetlerde, sözlerde ve fiillerde Allah’a hiçbir şeyin ortak kılınmaması gerekmektedir. Hiçbir kimse kadılar kadısı (kâdı’l-kudât), melikler meliki, hâkimler hâkimi, Ebu’l-hâkem gibi Allah’In isim ve sıfatlarında ortaklık ifade edecek isimler alamaz. Bütün bunlar tevhidin, Allah’In isim ve sıfatlarının muhafazası için birer tedbirdir. Aynı zamanda Allah’ın hak ve özelliklerinde herhangi bir kimsenin ortak kılındığı kanısı uyandıracak lafızlarda dahi şirke sebep olması muhtemel vesilelerin önüne geçilmesi anlamına gelmektedir.

KIRKSEKİZİNCİ BÂB
ALLAH, KUR'AN YA DA RASÛLULLAH'IN ZİKREDİLDİĞİ ŞEYLERLE ALAY ETMEK HAKKINDA BÂB

«Eğer onlara, (niçin alay ettiklerini) sorarsan, elbette, biz sadece lafa dalmış şakalaşıyorduk, derler. De ki: Allah ile O'nun âyetleriyle ve O'nun peygamberi ile mi alay ediyordunuz?» (Tevbe, 65)

Hadisleri birbiri içine katılmış olarak İbn Ömer, Muhammed b. Ka'b, Zeyd b. Elsem ve Katâde'den rivâyet edildiğine göre; "Tebuk Gazvesi'nde bir adam 'Bu kurralarımız gibisini görmedik. En rağbeli bir soya, hiç yalan söylemeyen bir dile, düşman karşısında kırılmaz bir cesarete sahiptirler.' Adam bu sözüyle Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem ve kurra ashabını kastediyordu. Avf b. Mâlik radıyallâhu anh ona, 'Yalan söylüyorsun. Sen münafıksın! Yemin olsun, seni Rasûlullah'a bildireceğim' dedi ve durumu haber vermek için Peygamber'in yanına gitti. Kur'an vahyinin daha önce davranmış olduğunu gördü. O adam Rasûlullah'ın yanına geldi. Devesine binip yolculuk yapmıştı. 'Ey Allah'ın rasûlü' dedi, 'Yolculuk çilesini biraz olsun azaltabilmek için kervandakilerle böyle muhabbet edip, konuşuyorduk.' İbn Ömer radıyallâhu anhumâ 'Sanki onun Rasûlullah'ın devesinin yularına asılı olduğunu ve taşlar üzerinde sürüklenerek ayaklarının yara bere içinde kaldığını, bu sırada da: *«biz sadece lafa dalmış şakalaşıyorduk»* dediğini ve Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem'in kendisine iltifat etmeden ve daha fazla bir şey söylemeden sadece: *«Allah ile O'nun âyetleriyle ve O'nun peygamberi ile mi alay ediyordunuz? Bahane göstermeyin! İmanınızdan sonra küfrettiniz.»* (Tevbe, 65) âyetini okuduğunu görüyor gibiyim.[244]

[ÂYET VE HADİSLERDEN ANLAŞILAN] MES'ELELER

Birinci Mes'ele:

Önemli bir mesele olarak mezkûr konularla alay edilmesinin kişinin küfrüne sebep olduğu.

İkinci Mes'ele:

Zikredilen rivâyet, kim olursa olsun bu tür alaycı tutumlar sergileyenler hakkındaki âyeti tefsir etmektedir.

Üçüncü Mes'ele:

Dedikodu ile Allah ve Rasûlü için nasihatte bulunmak arasındaki fark.

Dördüncü Mes’ele:

Allah’ın sevdiği af ile Allah düşmanlarına karşı sergilenen sertlik arasındaki fark.

Beşinci Mes’ele:

Makbul olmayan bir hususun ileri sürülmesinin bahane sayıldığı.

AÇIKLAMALAR

Sözü edilen istihzaî tutum, imana taban tabana zıttır. İnsanı dinden çıkaran bir husustur. Çünkü dinin aslı Allah’a, kitaplarına ve peygamberlerine inanmaktır.

Bu bağlamda gösterilmesi gereken saygı da imanın gereklerindendir. Bilinmektedir ki bu hususlar hakkında sergilenecek istihza ve aldırmazlık, mücerred küfürden daha tehlikelidir. Çünkü bu tür davranışlar küfür yanında ziyadesiyle hakaret ve aşağılama içermektedir.

Kafirler iki türdür: Yüz çevirenler ve muhalefet edenler.

Allah ve Rasûlü’ne karşı savaş açmış; Allah’a, dinine ve peygamberini yaralayan muhalif kafirler, küfür ve fesat bakımından en ileridedirler.

Belirtilen hususlardan herhangi birini alaya alanlar da bu kapsama dâhildirler.

KIRKDOKUZUNCU BÂB

49

195

﴿ ولئن أذقناه رحمة منا من بعد ضراء مسته ليقولن
هذا لي وما أظن الساعة قائمة ولئن رجعت إلى ربي إن لي
عنده للحسنى فلننبئن الذين كفروا بما عملوا ولنذيقنهم
من عذاب غليظ ﴾ [فصلت : ٥٠].

196

﴿ قال إنما أوتيته على علم عندي ﴾ [القصص : ٧٨]

197

وعن أبي هريرة، أنه سمع رسول الله ﷺ يقول: «إن
ثلاثة من بني إسرائيل: أبرص وأقرع وأعمى، فأراد الله
أن يبتليهم، فبعث إليهم ملكا فأتى الأبرص فقال: أي
شيء أحب إليك؟ قال: لون حسن، وجلد حسن،
ويذهب عني الذي قد قذرني الناس به. قال فمسحه،
فذهب عنه قذره، فأعطي لونا حسنا وجلدا حسنا، قال:
فأي المال أحب إليك؟ قال: الإبل أو البقر —شك
إسحاق— فأعطي ناقة عشراء، فقال: بارك الله لك فيها.
قال: فأتى الأقرع فقال: أي شيء أحب إليك؟ قال شعر
حسن، ويذهب عني الذي قد قذرني الناس به، فمسحه
فذهب عنه، فأعطي شعرا حسنا، فقال: فأي المال أحب

«ANDOLSUN Kİ, KENDİSİNE DOKUNAN BİR ZARARDAN SONRA BİZ ONA BİR RAHMET TATTIRSAK: BU, BENİMDİR, KIYAMETİN KOPACAĞINI SANMIYORUM, RABBİME DÖNDÜRÜLMÜŞ OLSAM BİLE MUHAKKAK O'NUN KATINDA BENİM İÇİN DAHA GÜZEL ŞEYLER VARDIR, DER. BİZ, İNKAR EDENLERE YAPTIKLARINI MUTLAKA HABER VERECEĞİZ VE MUHAKKAK ONLARA AĞIR AZAPTAN TATTIRACAĞIZ.» (Fussilet, 50)

ÂYETİ HAKKINDA BÂB

Mücahid, âyette işaret edilen vasıftakilerin 'Bu benim alınterimdir. Benim hakkımdır." dediklerini ifade eder.

İbn Abbas radıyallâhu anhumâ da bu sözü söyleyenin tattığı rahmetin kendisinden kaynaklandığını söylemek istediğini belirtir.

Allah âyet-i kerimede şöyle bildirmektedir:

«Karun ise: O (servet) bana ancak kendimdeki bilgi sayesinde verildi, demişti.» (Kasas, 78)

Katâde bunu şöyle açıklar: "Kazanç yolları hakkındaki bilgim sayesinde verildi."[245]

Diğer alimlerin açıklamaları da şu şekildedir: "Allah benim kendisine ehil olduğumu bildiğinden bunları bahşetti." Mücahid'in "Şerefim sebebiyle bunlar bana verildi" açıklaması da aynı manadadır.

195
﴿ وَلَئِنْ أَذَقْنَاهُ رَحْمَةً مِنَّا مِنْ بَعْدِ ضَرَّاءَ مَسَّتْهُ لَيَقُولَنَّ هَذَا لِي وَمَا أَظُنُّ السَّاعَةَ قَائِمَةً وَلَئِن رُّجِعْتُ إِلَىٰ رَبِّي إِنَّ لِي عِندَهُ لَلْحُسْنَىٰ فَلَنُنَبِّئَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِمَا عَمِلُوا وَلَنُذِيقَنَّهُم مِّنْ عَذَابٍ غَلِيظٍ ﴿٥٠﴾ ﴾ [فصلت : ٥٠] .
196
﴿ قَالَ إِنَّمَا أُوتِيتُهُ عَلَىٰ عِلْمٍ عِندِي ﴾ [القصص : ٧٨]
197
وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: «إِنَّ ثَلاَثَةً مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ: أَبْرَصَ وَأَقْرَعَ وَأَعْمَىٰ، فَأَرَادَ اللهُ أَنْ يَبْتَلِيَهُمْ، فَبَعَثَ إِلَيْهِمْ مَلَكًا فَأَتَىٰ الأَبْرَصَ فَقَالَ: أَيُّ شَيْءٍ أَحَبُّ إِلَيْكَ؟ قَالَ: لَوْنٌ حَسَنٌ، وَجِلْدٌ حَسَنٌ، وَيَذْهَبُ عَنِّي الَّذِي قَدْ قَذِرَنِي النَّاسُ بِهِ. قَالَ فَمَسَحَهُ، فَذَهَبَ عَنْهُ قَذَرُهُ، فَأُعْطِيَ لَوْنًا حَسَنًا وَجِلْدًا حَسَنًا، قَالَ: فَأَيُّ الْمَالِ أَحَبُّ إِلَيْكَ؟ قَالَ: الإِبِلُ أَوِ الْبَقَرُ —شَكَّ إِسْحَاقُ— فَأُعْطِيَ نَاقَةً عُشَرَاءَ، فَقَالَ: بَارَكَ اللهُ لَكَ فِيهَا. قَالَ: فَأَتَىٰ الأَقْرَعَ فَقَالَ: أَيُّ شَيْءٍ أَحَبُّ إِلَيْكَ؟ قَالَ شَعَرٌ حَسَنٌ، وَيَذْهَبُ عَنِّي الَّذِي قَدْ قَذِرَنِي النَّاسُ بِهِ، فَمَسَحَهُ فَذَهَبَ عَنْهُ، فَأُعْطِيَ شَعَرًا حَسَنًا، فَقَالَ: فَأَيُّ الْمَالِ أَحَبُّ
49

195

﴿ وَلَئِنْ أَذَقْنَاهُ رَحْمَةً مِنَّا مِنْ بَعْدِ ضَرَّاءَ مَسَّتْهُ لَيَقُولَنَّ هَذَا لِي وَمَا أَظُنُّ السَّاعَةَ قَائِمَةً وَلَئِن رُّجِعْتُ إِلَىٰ رَبِّي إِنَّ لِي عِندَهُ لَلْحُسْنَىٰ فَلَنُنَبِّئَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِمَا عَمِلُوا وَلَنُذِيقَنَّهُم مِّنْ عَذَابٍ غَلِيظٍ ﴿٥٠﴾ ﴾ [فصلت : ٥٠] .

196

﴿ قَالَ إِنَّمَا أُوتِيتُهُ عَلَىٰ عِلْمٍ عِندِي ﴾ [القصص : ٧٨]

197

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: «إِنَّ ثَلاَثَةً مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ: أَبْرَصَ وَأَقْرَعَ وَأَعْمَىٰ، فَأَرَادَ اللهُ أَنْ يَبْتَلِيَهُمْ، فَبَعَثَ إِلَيْهِمْ مَلَكًا فَأَتَىٰ الأَبْرَصَ فَقَالَ: أَيُّ شَيْءٍ أَحَبُّ إِلَيْكَ؟ قَالَ: لَوْنٌ حَسَنٌ، وَجِلْدٌ حَسَنٌ، وَيَذْهَبُ عَنِّي الَّذِي قَدْ قَذِرَنِي النَّاسُ بِهِ. قَالَ فَمَسَحَهُ، فَذَهَبَ عَنْهُ قَذَرُهُ، فَأُعْطِيَ لَوْنًا حَسَنًا وَجِلْدًا حَسَنًا، قَالَ: فَأَيُّ الْمَالِ أَحَبُّ إِلَيْكَ؟ قَالَ: الإِبِلُ أَوِ الْبَقَرُ —شَكَّ إِسْحَاقُ— فَأُعْطِيَ نَاقَةً عُشَرَاءَ، فَقَالَ: بَارَكَ اللهُ لَكَ فِيهَا. قَالَ: فَأَتَىٰ الأَقْرَعَ فَقَالَ: أَيُّ شَيْءٍ أَحَبُّ إِلَيْكَ؟ قَالَ شَعَرٌ حَسَنٌ، وَيَذْهَبُ عَنِّي الَّذِي قَدْ قَذِرَنِي النَّاسُ بِهِ، فَمَسَحَهُ فَذَهَبَ عَنْهُ، فَأُعْطِيَ شَعَرًا حَسَنًا، فَقَالَ: فَأَيُّ الْمَالِ أَحَبُّ

إِلَيْكَ؟ قَالَ: الْبَقَرُ أَوِ الإِبِلُ، فَأُعْطِيَ بَقَرَةً حَامِلاً، قَالَ: بَارَكَ اللهُ لَكَ فِيهَا. قَالَ فَأَتَىٰ الأَعْمَىٰ فَقَالَ: أَيُّ شَيْءٍ أَحَبُّ إِلَيْكَ؟ قَالَ: أَنْ يَرُدَّ اللهُ إِلَيَّ بَصَرِي فَأُبْصِرَ بِهِ النَّاسَ، فَمَسَحَهُ فَرَدَّ اللهُ إِلَيْهِ بَصَرَهُ، قَالَ: فَأَيُّ الْمَالِ أَحَبُّ إِلَيْكَ؟ قَالَ: الْغَنَمُ. فَأُعْطِيَ شَاةً وَالِدًا، فَأَنْتَجَ هَذَانِ وَوَلَّدَ هَذَا.

فَكَانَ لِهَذَا وَادٍ مِنَ الإِبِلِ، وَلِهَذَا وَادٍ مِنَ الْبَقَرِ، وَلِهَذَا وَادٍ مِنَ الْغَنَمِ.

قَالَ: ثُمَّ إِنَّهُ أَتَىٰ الأَبْرَصَ فِي صُورَتِهِ وَهَيْئَتِهِ فَقَالَ: رَجُلٌ مِسْكِينٌ وَابْنُ سَبِيلٍ قَدِ انْقَطَعَتْ بِي الْحِبَالُ فِي سَفَرِي، فَلاَ بَلاَغَ لِيَ الْيَوْمَ إِلاَّ بِاللهِ ثُمَّ بِكَ، أَسْأَلُكَ بِالَّذِي أَعْطَاكَ اللَّوْنَ الْحَسَنَ وَالْجِلْدَ الْحَسَنَ وَالْمَالَ بَعِيرًا أَتَبَلَّغُ بِهِ فِي سَفَرِي، فَقَالَ: الْحُقُوقُ كَثِيرَةٌ. فَقَالَ لَهُ: كَأَنِّي أَعْرِفُكَ؟ أَلَمْ تَكُنْ أَبْرَصَ يَقْذَرُكَ النَّاسُ، فَقِيرًا فَأَعْطَاكَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ الْمَالَ؟ فَقَالَ: إِنَّمَا وَرِثْتُ هَذَا الْمَالَ كَابِرًا عَنْ كَابِرٍ، فَقَالَ: إِنْ كُنْتَ كَاذِبًا فَصَيَّرَكَ اللهُ إِلَىٰ مَا كُنْتَ، قَالَ: ثُمَّ إِنَّهُ أَتَىٰ الأَقْرَعَ فِي صُورَتِهِ فَقَالَ لَهُ مِثْلَ مَا قَالَ لِهَذَا، وَرَدَّ عَلَيْهِ مِثْلَ مَا رَدَّ عَلَيْهِ هَذَا، فَقَالَ: إِنْ كُنْتَ كَاذِبًا فَصَيَّرَكَ اللهُ إِلَىٰ مَا كُنْتَ. قَالَ: وَأَتَىٰ الأَعْمَىٰ فِي صُورَتِهِ فَقَالَ: رَجُلٌ مِسْكِينٌ وَابْنُ سَبِيلٍ قَدِ انْقَطَعَتْ بِي

50

إِلَيْكَ؟ قَالَ: الْبَقَرُ أَوِ الإِبِلُ، فَأُعْطِيَ بَقَرَةً حَامِلاً، قَالَ: بَارَكَ اللهُ لَكَ فِيهَا. قَالَ فَأَتَى الأَعْمَى فَقَالَ: أَيُّ شَيْءٍ أَحَبُّ إِلَيْكَ؟ قَالَ: أَنْ يَرُدَّ اللهُ إِلَيَّ بَصَرِي فَأُبْصِرَ بِهِ النَّاسَ، فَمَسَحَهُ فَرَدَّ اللهُ إِلَيْهِ بَصَرَهُ، قَالَ: فَأَيُّ الْمَالِ أَحَبُّ إِلَيْكَ؟ قَالَ: الْغَنَمُ. فَأُعْطِيَ شَاةً وَالِدًا، فَأَنْتَجَ هَذَانِ وَوَلَّدَ هَذَا.

فَكَانَ لِهَذَا وَادٍ مِنَ الإِبِلِ، وَلِهَذَا وَادٍ مِنَ الْبَقَرِ، وَلِهَذَا وَادٍ مِنَ الْغَنَمِ.

قَالَ: ثُمَّ إِنَّهُ أَتَى الأَبْرَصَ فِي صُورَتِهِ وَهَيْئَتِهِ فَقَالَ: رَجُلٌ مِسْكِينٌ وَابْنُ سَبِيلٍ قَدِ انْقَطَعَتْ بِيَ الْحِبَالُ فِي سَفَرِي، فَلاَ بَلاَغَ لِيَ الْيَوْمَ إِلاَّ بِاللهِ ثُمَّ بِكَ، أَسْأَلُكَ بِالَّذِى أَعْطَاكَ اللَّوْنَ الْحَسَنَ وَالْجِلْدَ الْحَسَنَ وَالْمَالَ بَعِيرًا أَتَبَلَّغُ بِهِ فِي سَفَرِي، فَقَالَ: الْحُقُوقُ كَثِيرَةٌ. فَقَالَ لَهُ: كَأَنِّي أَعْرِفُكَ؟ أَلَمْ تَكُنْ أَبْرَصَ يَقْذَرُكَ النَّاسُ، فَقِيرًا فَأَعْطَاكَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ الْمَالَ؟ فَقَالَ: إِنَّمَا وَرِثْتُ هَذَا الْمَالَ كَابِرًا عَنْ كَابِرٍ، فَقَالَ: إِنْ كُنْتَ كَاذِبًا فَصَيَّرَكَ اللهُ إِلَى مَا كُنْتَ، قَالَ: ثُمَّ إِنَّهُ أَتَى الأَقْرَعَ فِي صُورَتِهِ فَقَالَ لَهُ مِثْلَ مَا قَالَ لِهَذَا، وَرَدَّ عَلَيْهِ مِثْلَ مَا رَدَّ عَلَيْهِ هَذَا، فَقَالَ: إِنْ كُنْتَ كَاذِبًا فَصَيَّرَكَ اللهُ إِلَى مَا كُنْتَ. قَالَ: وَأَتَى الأَعْمَى فِي صُورَتِهِ فَقَالَ: رَجُلٌ مِسْكِينٌ وَابْنُ سَبِيلٍ قَدِ انْقَطَعَتْ بِيَ

51

الْحِبَالُ فِي سَفَرِي، فَلاَ بَلاَغَ لِيَ الْيَوْمَ إِلاَّ بِاللهِ ثُمَّ بِكَ، أَسْأَلُكَ بِالَّذِى رَدَّ عَلَيْكَ بَصَرَكَ شَاةً أَتَبَلَّغُ بِهَا فِي سَفَرِي. فَقَالَ: قَدْ كُنْتُ أَعْمَى فَرَدَّ اللهُ إِلَيَّ بَصَرِي. فَخُذْ مَا شِئْتَ، وَدَعْ مَا شِئْتَ، فَوَاللهِ لاَ أَجْهَدُكَ الْيَوْمَ بِشَيْءٍ أَخَذْتَهُ للهِ. فَقَالَ: أَمْسِكْ مَالَكَ فَإِنَّمَا ابْتُلِيتُمْ فَقَدْ رَضِيَ اللهُ عَنْكَ وَسَخِطَ عَلَى صَاحِبَيْكَ» أَخْرَجَاهُ.

198

﴿ فَلَمَّا آتَاهُمَا صَالِحًا جَعَلَا لَهُ شُرَكَاءَ فِيمَا آتَاهُمَا فَتَعَالَى اللهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿١٩٠﴾ ﴾ [الأعراف: ١٩٠].

199

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ فِي الآيَةِ، قَالَ: لَمَّا تَغَشَّاهَا آدَمُ حَمَلَتْ فَأَتَاهُمَا إِبْلِيسُ فَقَالَ: إِنِّي صَاحِبُكُمَا الَّذِي أَخْرَجْتُكُمَا مِنَ الْجَنَّةِ لَتُطِيعَانِي أَوْ لأَجْعَلَنَّ لَهُ قَرْنَيْ أَيِّلٍ فَيَخْرُجَ مِنْ بَطْنِكِ فَيَشُقَّهُ، وَلأَفْعَلَنَّ وَلأَفْعَلَنَّ، يُخَوِّفُهُمَا، سَمِّيَاهُ عَبْدَ الْحَارِثِ، فَأَبَيَا أَنْ يُطِيعَاهُ فَخَرَجَ مَيِّتًا، ثُمَّ حَمَلَتْ فَأَتَاهُمَا فَقَالَ مِثْلَ قَوْلِهِ فَأَبَيَا أَنْ يُطِيعَاهُ فَخَرَجَ مَيِّتًا. ثُمَّ حَمَلَتْ فَأَتَاهُمَا فَذَكَرَ لَهُمَا، فَأَدْرَكَهُمَا حُبُّ الْوَلَدِ، فَسَمَّيَاهُ عَبْدَ الْحَارِثِ فَذَلِكَ قَوْلُهُ: ﴿ جَعَلَا لَهُ شُرَكَاءَ فِيمَا آتَاهُمَا ﴾.

200

Ebû Hurayra radıyallâhu anh Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem'in şu sözünü aktarmaktadır: *«İsrailoğullarından üç adamn vardı. Bir sedef hastalıklı, biri kel ve biri de kör idi. Allah bunları imtihana tabi tutmak istedi ve kendilerine bir melek gönderdi.*

Melek sedef hastalıklı olana geldi ve 'En çok istediğin şey nedir?' dedi. Adam 'Güzel bir renk, güzel bir ten ve insanların beni ayıpladıkları şu durumumun izale olması.' dedi. Melek adamı şöyle bir sıvazladı ve o kötü durumdan kurtuldu. Artık güzel bir renge ve güzel bir tene sahipti. Melek, 'Ene sevdiğin mal hangisi?' dedi. Adam 'Deve ya da sığır' - ravi İshak burada şek etmiştir- *dedi. Kendisine on aylık gebe bir deve verildi. Melek 'Allah sana ve bu deveye bereket versin!' dedi.*

Daha sonra melek kel olanın yanına geldi. Ona 'En çok ne istersin?' diye sordu. Adam 'Güzel bir saç ve insanlara tiksinti veren şu durumdan kurtulmak' diye cevapladı. Melek onunda sıvazladı ve bu hali kayboldu. Kendisine güzel bir saç bahşedilmişti. Melek, 'En çok hangi maldan hoşlanırsın?' dedi. Adam 'Sığır ya da deve' dedi. Kendisine gebe bir sığır verildi. Melek 'Allah sana ve bu hayvana bereket versin!' dedi.

Ardından melek körün yanına geldi. 'En çok istediğin şey nedir?' dedi. Adam, 'Allah'ın gözlerimi bana geri bahşetmesini ve insanları görmeyi isterim.' dedi. Melek adamı sıvazladı ve Allah görme gücünü adama tekrar geri bahşetti. Melek, 'En çok hangi malı seversin?' diye sorunca 'davarları' dedi. Adama yavrulu bir koyun verildi. Diğer ikisinin

hayvanları da bununki de yavrulayıp ürediler. Birinin bir vadi dolusu devesi; birinin bir vadi dolusu sığırı ve diğerinin de bir vadi dolusu davarı olmuştu.

Daha sonra melek sedef hastalıklı biri kılığında sedef hastalıklı olan adama tekrar geldi. 'Fakir bir adamım. Yolculuğum sırasında tüm imkânlarım elden gitti. Bugün önce Allah sonra senin sayende yoluma devam eebilirim. Sana bu güzel rengi, bu güzel teni ve malı veren Allah aşkına bir deve istiyorum ki yoluma devam edebileyim.' dedi. Adam 'Bir sürü hak, hukuk var!' dedi. Melek 'Ben seni sanki atnıyorum. Sen insanların görüntüsünden tiksindiği şu sedef hastalıklı fakir adam değil misin? Allah sana mal-mülk nasip etmişti.' dedi. Adam, 'Ben bu malı büyüklerimden miras olarak aldım' dedi. Melek, 'Eğer yalan söylüyorsan, Alah seni eski haline çevirsin!' dedi.

Sonra melek, kel olan adamın yanına onun eski kılığına bürünerek geldi. Bir öncekine söylediklerini buna da söyledi. Adam da diğeri gibi cevap verdi. Bunun üzerine melek, 'Eğer yalan söylüyorsan, Allah seni eski haline çevirsin!' dedi.

Ardından melek kör biri kılığında daha önce kör olan adamın yanına gitti. 'Ben fakir bir adamım. Yolcuyum. Yolculuğum sırasında tüm imkânlarım tükendi. Bugün önce Allah sonra senin sayende varacağım yere gidebilirirm. Sana gözlerini geri veren aşkına yolculuğumda istifade edeceğim bir koyun versen bana!' dedi. Adam, 'Ben bir ama idim. Allah bana gözlerimi geri bağışladı. İstediğini al; istediğini bırak! Allah'a yemin ederim, bugün Allah için alacağın herhangi bir şey konusunda seni zora sokmayacağım!' dedi. Bunun üzerine melek, 'Malın sende kalsın! Siz bir imtihandan geçirildiniz. Allah senden razı oldu. Diğer iki arkadaşına ise gazab etti.' dedi.»[246] Buhârî ve Müslim tahric etmiştir.

[ÂYET VE HADİSLERDEN ANLAŞILAN] MES'ELELER

Birinci Mes'ele:

Mezkûr âyetin tefisiri.

İkinci Mes'ele:

«Bu, benimdir» sözünün ne manaya geldiği.

Üçüncü Mes'ele:

«Kendimdeki bilgi sayesinde verildi» sözünün ne manaya geldiği.

Dördüncü Mes'ele:

Anlatılan kıssadan çıkartılacak ibret ve dersler.

AÇIKLAMALAR

«Andolsun ki, kendisine dokunan bir zarardan sonra biz ona bir rahmet tattırsak: Bu, benimdir, kıyametin kopacağını sanmıyorum, Rabbime döndürülmüş olsam bile muhakkak O'nun katında benim için daha güzel şeyler vardır, der.» (Fussilet, 50)

Bu başlıkla kastedilen, kendisine verilen nimet ve rızkın kendi mahareti, yetenek ve zekâsı sayesinde olduğunu iddia etmek ya da bu sebeplerle Allah'tan alacağı bir hak olduğunu ileri sürmek, tevhide aykırıdır. Çünkü hakiki mümin, Allah'ın zahir ve batın tüm nimetlerini itiraf edip bu nimetlerden dlayı rabbini övgüyle anan kimsedir. Bahşedilen nimetleri kendisine değil rabbinin fazlına ve ihsanına izafe eder. Bu nimetleri rabbine itaatta kullanır. Allah üzerinde alacağı bir hak olarak görmez. Bütün haklar Allah'a aittir. İnsan her yönden yalnızca Allah'ın kuludur. İman ve tevhid ancak bu yolla kemale erer. Zıddı ile ise nimetlere nankörlük, kendini

beğenmişlik ve en büyük ayıplardan sayılan şımarıklık zuhur eder.

ELLİNCİ BÂB

«FAKAT ALLAH O İKİSİNE YARAŞIKLI BİR ÇOCUK VERİNCE, İKİSİ DE TUTTULAR ALLAH'A VERDİĞİ ŞEY ÜZERİNDE BİRTAKIM ORTAKLAR KOŞTULAR. ALLAH İSE ONLARIN KOŞTUĞU ORTAKLIKTAN YÜCEDİR.» (A'râf, 190)

ÂYETİ HAKKINDA BÂB

İbn Hazm şöyle der: "Ömerin kulu (Abdu Ömer), Kabe'nin kulu (Abdulkâbe) gibi Allah'tan başkasının kulu anlamına gelen tüm isimlerin haramlığı üzerinde alimler ittifak etmiştir. Abdulmuttalib ismi bunun dışındadır."[247]

51

الْجِبَالُ فِي سَفَرِي، فَلاَ بَلاَغَ لِيَ الْيَوْمَ إِلاَّ بِاللَّهِ ثُمَّ بِكَ، أَسْأَلُكَ بِالَّذِي رَدَّ عَلَيْكَ بَصَرَكَ شَاةً أَتَبَلَّغُ بِهَا فِي سَفَرِي. فَقَالَ: قَدْ كُنْتُ أَعْمَى فَرَدَّ اللَّهُ إِلَيَّ بَصَرِي. فَخُذْ مَا شِئْتَ، وَدَعْ مَا شِئْتَ، فَوَاللَّهِ لاَ أَجْهَدُكَ الْيَوْمَ بِشَيْءٍ أَخَذْتَهُ لِلَّهِ. فَقَالَ: أَمْسِكْ مَالَكَ فَإِنَّمَا ابْتُلِيتُمْ فَقَدْ رَضِيَ اللَّهُ عَنْكَ وَسَخِطَ عَلَى صَاحِبَيْكَ» أَخْرَجَاهُ.

198

﴿فَلَمَّا آتَاهُمَا صَالِحًا جَعَلاَ لَهُ شُرَكَاءَ فِيمَا آتَاهُمَا فَتَعَالَى اللَّهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿١٩٠﴾﴾ [الأعراف: ١٩٠].

199

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ فِي الآيَةِ، قَالَ: لَمَّا تَغَشَّاهَا آدَمُ حَمَلَتْ فَأَتَاهُمَا إِبْلِيسُ فَقَالَ: إِنِّي صَاحِبُكُمَا الَّذِي أَخْرَجْتُكُمَا مِنَ الْجَنَّةِ لَتُطِيعَانِي أَوْ لأَجْعَلَنَّ لَهُ قَرْنَيْ أَيِّلٍ فَيَخْرُجَ مِنْ بَطْنِكِ فَيَشُقَّهُ، وَلأَفْعَلَنَّ وَلأَفْعَلَنَّ، يُخَوِّفُهُمَا، سَمِّيَاهُ عَبْدَ الْحَارِثِ، فَأَبَيَا أَنْ يُطِيعَاهُ فَخَرَجَ مَيِّتًا، ثُمَّ حَمَلَتْ فَأَتَاهُمَا فَقَالَ مِثْلَ قَوْلِهِ فَأَبَيَا أَنْ يُطِيعَاهُ فَخَرَجَ مَيِّتًا. ثُمَّ حَمَلَتْ فَأَتَاهُمَا فَذَكَرَ لَهُمَا، فَأَدْرَكَهُمَا حُبُّ الْوَلَدِ، فَسَمَّيَاهُ عَبْدَ الْحَارِثِ فَذَلِكَ قَوْلُهُ: ﴿جَعَلاَ لَهُ شُرَكَاءَ فِيمَا آتَاهُمَا﴾.

200

Âyetin manası hakkında[248] İbn Abbas radıyallâhu anhumâ'dan şöyle bir rivâyet nakledilmektedir: "Adem aleyhisselâm hanımı ile cima edince, hanımı hamile kalmıştı. İblis yanlarına geldi ve korkutarak 'Ben sizi cennetten çıkaran dostunuzum. Ya bana itaat edersiniz ya da bebeğinize geyik boynuzu gibi boynuzlar takarım karnından çıkarken karnını parçalar. Yemin ederim bunu yapacağım! Mutlaka yapacağım! Ona Abdulharis (Haris'in kulu)[249] adını verin!' dedi. İblis'e itaat etmediler. Bebek ölü doğdu. Daha sonra tekrar hamile kaldı. İblis tekrar geldi. Aynı şeyleri yeniden söyledi. Yine itaat etmediler. Bebek yine ölü doğdu. Daha sonra tekrar hamile

kaldı. İblis bir daha geldi. Aynı şeyleri söyledi. Çocuk sahibi olma sevdasına, dediği gibi Abdulharis adını verdiler. İşte: *«…Allah'a verdiği şey üzerinde birtakım ortaklar koştular»* âyeti budur."[250] İbn Ebî Hâtim rivâyet etmiştir.

Aynı kaynakta sahih bir senedle rivâyet edildiğine göre âyetin anlamı hakkında Katâde şöyle demektedir: "Allah'a ibadet konusunda değil, itaat hususunda ortaklar koştular."[251]

Yine aynı kaynakta sahih senedle gelen bir rivâyette: *«Andolsun bize kusuzsuz bir çocuk verirsen…»* (A'râf,189) âyeti hakkında Mücahid şöyle demektedir: "Doğacak bebeklerinin insan olmayacağından korkuyorlardı."[252]

Hasan, Sa'îd ve daha başkalarından da bu manada rivâyetler nakledilmiştir.[253]

[ÂYET VE HADİSLERDEN ANLAŞILAN] MES'ELELER

Birinci Mes'ele:

Allah'tan başkasına kulluk manası içeren her türlü ismi kullanmak haramdır.

İkinci Mes'ele:

Âyetin tefsiri.

Üçüncü Mes'ele:

Hakiki anlamı kastedilmeden sırf isimlendirmenin dahi şirkten olduğu.

Dördüncü Mes'ele:

Eli-ayağı düzgün, kusursuz bir kız evlat Allah'ın insana bahşettiği bir hibedir.

Beşinci Mes'ele:

Selefin itaatta şirk ile ibadette şirk arasında fark belirtmeleri.

AÇIKLAMALAR

«Fakat (Allah) onlara kusursuz bir çocuk verince, kendilerine verdiği bu çocuk hakkında (sonradan insanlar) Allah'a ortak koştular. Allah ise onların ortak koştuğu şeyden yücedir.» (A'râf, 190)

Bu babın hedefi, kendisine Allah tarafından bedenen kusursuz bir evlat bahşedilmiş olan kimsenin, çocuğunun dinini de kusursuz ve mükemmel kılmaya çalışarak nimetin daha bir eksiksiz hale gelmesine yardımcı olmaya çalışmasıdır. Allah'tan gelen nimete şükretmek gerekir. Çocuklara verilen isimlere dikkat etmeli, Allah'tan başkasının kulu anlamına gelebilecek adlandırmalardan kaçınılmalıdır. Hiçbir nimet Allah'tan başkasına izafe edilemez. Bu tür tutumlar nimete nankörlük etmek olması yanında tevhide de zıttır.

ELLİBİRİNCİ BÂB

«En güzel isimler (el-esmâü'l-hüsnâ) Allah'ındır. O halde O'na o güzel isimlerle dua edin. Onun isimleri hakkında eğri yola gidenleri bırakın. Onlar yapmakta olduklarının cezasına çarptırılacaklardır.» (A'râf, 180)

ÂYETİ HAKKINDA BÂB

İbn Ebî Hâtim, İbn Abbâs radıyallâhu anhumâ'dan " "Onun isimleri hakkında eğri yola gidenler" âyetinin 'şirk koşanlar' olarak açıklandığını" rivâyet etmiştir.

Yine İbn Abbâs radıyallâhu anhuma'dan rivâyet edildiğine göre "müşrikler putlarına İlah kelimesinden bozma olarak Lat; Azîz kelimesinden bozma olarak da Uzzâ ismini vermişlerdir."

A'meş'ten rivâyete göre "Onun isimleri hakkında eğri yola gidenler", bu isimlere olmayan isimleri ekleyenler" olarak açıklanmıştır. [254]

[ÂYET VE HADİSLERDEN ANLAŞILAN] MES'ELELER

Birinci Mes'ele:

Allah'ın isimleri bulunduğu.

İkinci Mes'ele:

Bu isimlerin en güzel isimler olduğu.

Üçüncü Mes'ele:

Bu isimlerle dua edilmesi emredildiği

Dördüncü Mes'ele:

Cahillerden ve eğri yola sapan mülhidlerden aksi tutum sergileyenlerin terk edilmesi.

Beşinci Mes'ele:

Esma-i husna konusunda ilhadın ne olduğunun açıklanması.

Altıncı Mes'ele:

Eğri yola sapan mülhidlere va'îdde bulunulması.

AÇIKLAMALAR

«En güzel isimler (el-esmâu'l-husnâ) Allah'ındır. O halde O'na o güzel isimlerle dua edin. Onun isimleri hakkında eğri yola gidenleri bırakın. Onlar yapmakta olduklarının cezasına çarptırılacaklardır.» (A'râf, 180)

Tevhidin aslı Allah ya da Rasûlulullah'ın kabul ettiği esma-i hüsnadır. Bu isimlerin ihtiva ettikleri yüce ve kıymetli manaların en güzel şekilde kavranması, bu isimlerle Allah'a dua ve ibadette bulunulmasıdır.

Kul dünya ve ahirete yönelik olarak rabbinden ne istekte bulunursa bulunsun, esma-i hüsnadan münasip olanıyla tevessül etmelidir. Rızık isteyen Rezzâk ismiyle; rahmet ve mağfiret isteyen Rahman, Rahim, Birr, Kerim, Afuv, Ğafûr, Tevvab vb. isimlerle dua etsin!

En efdal olanı, Allah'ın isim ve sıfatları vesilesi ile ibadet amaçlı dua edilmesidir. Bunun yolu esma-i hüsnânın manalarının kalpte hazır olarak hissedilmesinden geçer. Bu vesileyle kalp, esma-i hüsnanın etkisini ve gereklerini kalbinde hisseder. En kıymetli bilgilerle dolar.

Meselâ; azamet, Kibriya, mecd, celal ve heybet ile alakalı isimler kalpte Allah'a karşı saygı ve ihtiram hissinin oluşmasına neden olur.

İzeet, hikmet, ilim, kudretle ilgili olan isimler Allah celle celâluhû'ya karşı huşu, hudu ve boyun eğmişlik duygusu verir.

İlim, haberdar olmak, kuşatıcılık, murakabe, müşahede ile alakalı isimler insanın tüm davranışlarının Allah tarafından gözlendiği, bozuk düşünce ve iradelerinin gözlem altında bulunduğu duygusu verir.

Zenginlik ve lütuf anlamı etrafında dönen isimler insanın Allah'a muhtaç olduğu, her an ve halde O'na yönelmeye mecbur olduğu duygusu verir.

Kulun esma-i hüsna hakkındaki bilgilerinden ve bunlar vesilesiyle Allah'a karşı sergilediği ibadet dolayısıyla kalbinde oluşan bu anlayış ve hissiyattan daha yüce, daha efdal ve daha değerli olanı dünyada görülemez. Bunlar Allah tarafından kullara bağışlanan en büyük nimettir. Tevhidin ruhu ve rahmetidir.

İnsanın önünde açılan bu kapı, ancak kamil muvahhidlerde gerçekleşen halis tevhid ve kamil iman kapısıdır.

Allah'ın isim ve sıfatlarının bulunduğunu kabul etmek, bu yüce hedefin temelini teşkil eder.

Allah'ın isim ve sıfatları konusundaki ilhad ise bu büyük ve önemli hedef ile taban tabana zıttır.

İlhadın Türleri

İlhada sapan kişi,

∑ Cehmiyye ve benzerleri gibi esma-i hüsnanın manalarını kabul etmeyebilir.

- Rafızî ve diğer müşebbihe gibi Allah'ın isim ve sıfatlarını yaratıkların sıfatlarına benzetebilir. Meselâ; müşrikler gibi işlahtan bozma olarak Lat; Aziz'den bozma olarak Uzza ve Mennan'dan bozma olarak Menat şeklinde yaratılmışlara Allah'ın isimlerini verebilirler. Allah'a ait olan isimlerden yeni isimler türeterek Allah celle celâluhû'nun kendine özgü haklarından bazısını, ibadet olunma hakkını bu yaratığa tanıyabilirler.

Allah'ın isimleri hakkındaki ilhadın hakikati, açıklamaları yapılırken, tevil, tahrif vb. yollarla lafız ve manalarıyla kastedilen hedeften saptırılmasıdır. Bütün bunlar tevhide ve imana aykırıdır.

ELLİİKİNCİ BÂB
‘ESSELAMU ALALLAH’ DENMEYECEĞİNE DAİR BÂB

[illegible]

Sahih[-i Buhârî ve Muslim]’de kaynaklarda yer aldığına göre İbn Mes’ûd radıyallâhu anh şöyle anlatmaktadır: “Namazda Rasûlullah ile birlikte iken ‘Kullarından Allah’a selam olsun! Falana ve falana da selam olsun!’ derdik. Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: *«Esselamu alallah -Allah’a selam olsun- demeyin. Allah kendisi selamdır.»*[255]

[ÂYET VE HADİSLERDEN ANLAŞILAN] MES’ELELER

Birinci Mes’ele:

Selamın açıklanması.

İkinci Mes’ele:

Selamın tahıyye, yani esenlik ve selamet dileme olduğu.

Üçüncü Mes’ele:

Allah’a hitaben bu tür dileklerde bulunulamayacağı.

Dördüncü Mes’ele:

Böyle bir dilekte bulunulamayacağının nedeni.

Beşinci Mes’ele:

Allah’a nasıl selamlamada bulunulacağının Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem tarafından öğretilmesi.[256]

AÇIKLAMALAR

Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem bu manayı: *«Allah kendisi selamdır.»* sözüyle açıklamaktadır. Allah, her türlü ayıp ve noksanlıktan, herhangi bir mahluka benzemekten uzak olan selamdır. Kullarını afetlerden, belalardan selamete eriştirendir. Kullar hiçbir surette Allah celle celâluhû’nun seviyesine ulaşamazlar; dolayısıyla Allah’a hiçbir zarar ve fayda veremezler. Bilakis tüm yaratıklar tüm hallerinde Allah’a muhtaçtırlar. Allah Ğani (zengin, hiçbir şeye ihtiyacı olmayan) ve Hamîd (sonsuz övgüye layık)’dir.

ELLİÜÇÜNCÜ BÂB

‘ALLAHIM DİLERSEN BENİ BAĞIŞLA’ DEMEK HAKKINDA BÂB

53

عبادِه، السلامُ على فلانٍ وفلانٍ، فقال: «لا تقولوا: السلام على الله فإنّ الله هو السلام».

207

في الصحيح عن أبي هريرة عن النبي ﷺ قال: «لا يقل أحدكم: اللهم اغفر لي إن شئت، اللهم ارحمني إن شئت. ليعزم المسألة، فإن الله لا مكره له».

208

ولمسلم: «وليعظم الرغبة فإن الله لا يتعاظمه شيء أعطاه».

209

في الصحيح عن أبي هريرة أن رسول الله ﷺ قال: «لا يقل أحدكم أطعم ربك، وضئ ربك. وليقل: سيدي ومولاي. ولا يقل أحدكم: عبدي وأمتي. وليقل: فتاي وغلامي».

210

عن ابن عمر رضي الله عنهما، قال: قال رسول الله ﷺ: «من سأل بالله فأعطوه، ومن استعاذ بالله فأعيذوه، ومن دعاكم فأجيبوه، ومن صنع إليكم معروفا فكافئوه، فإن لم تجدوا ما تكافئونه فادعوا له حتى تروا أنكم

Sahih[-i Buhârî ve Muslim]’de kaynaklarda Ebû Hurayra radıyallâhu anh’tan gelen bir rivâyette Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: *«Herhangi biriniz ‘Allah’ım, dilersen beni bağışla! Allah’ım, dilersen bana merhamet et!’ demesin! İstediğini azmederek istesin! Çünkü Allah’ı zor altına sokacak kimse yoktur.»*[257]

عبادِه، السلامُ على فلانٍ وفلانٍ، فقال: «لا تقولوا: السلام على الله فإنّ الله هو السلام».
207
في الصحيح عن أبي هريرة عن النبي ﷺ قال: «لا يقل أحدكم: اللهم اغفر لي إن شئت، اللهم ارحمني إن شئت. ليعزم المسألة، فإن الله لا مكره له».
208
ولمسلم: «وليعظم الرغبة فإن الله لا يتعاظمه شيء أعطاه».
209
في الصحيح عن أبي هريرة أن رسول الله ﷺ قال: «لا يقل أحدكم أطعم ربك، وضئ ربك. وليقل: سيدي ومولاي. ولا يقل أحدكم: عبدي وأمتي. وليقل: فتاي وغلامي».
210
عن ابن عمر رضي الله عنهما، قال: قال رسول الله ﷺ: «من سأل بالله فأعطوه، ومن استعاذ بالله فأعيذوه، ومن دعاكم فأجيبوه، ومن صنع إليكم معروفا فكافئوه، فإن لم تجدوا ما تكافئونه فادعوا له حتى تروا أنكم

Muslim’in rivâyetinde: *«(İstekte bulunan) İsteğe karşı ciddiyet göstersin! Çünkü hiçbir şey Allah’a karşı büyük görünmez ve o isteği karşılar!»*[258]

[ÂYET VE HADİSLERDEN ANLAŞILAN] MES’ELELER

Birinci Mes’ele:

Duada istisna yapmanın yasaklanması.

İkinci Mes’ele:

Bu konudaki iletin ne olduğu.

Üçüncü Mes’ele:

Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem’in: *«İsteğinde azimli davransın!»* sözü.

Dördüncü Mes’ele:

İsteği ciddiyetle yapılması.

Beşinci Mes’ele:

Bu konudaki emrin illeti.

AÇIKLAMALAR

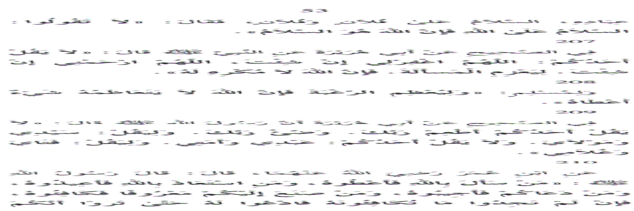
Her şey Allah’ın irade ve meşietine bağlı olsa da rahmet ve mağfiret gibi dinî isteklerle afiyet, rızk gibi dine yardımcı dünyevî isteklerde bulunurken kulun ciddi ve ısrarcı olması emredilmektedir. Bu istek, kulluğun kendisi ve özüdür.

Bunun yolu da isteklerin meşiete bağlanarak şartlı bir şekilde değil emredildiği gibi direkt olarak kesin bir biçimde arzedilmesidir. Böyle bir tutum sergilenmesi tamamıyla hayırdır ve hiçbir zararı bulunmamaktadır. Allah karşısında büyük olan hiçbir şey bulunmamaktadır.

Bu tür isteklerde bulunmakla maslahat ve menfaati tahakkuk etmeyen ve meydana gelişi insan için hayırlı olup olmadığı kesin bilinmeyen belirli bazı isteklerde bulunulması arasında nasıl bir fark bulunduğu anlaşılmaktadır. İnsan, rabbine dua ederek iki durumdan kendisi için hayırlı olanın seçimini rabbine bırakabilir. Meselâ me'sur bir dua şöyledir: *«Allah'ım, hayat benim için hayırlı ise beni yaşat! Vefatın benim için daha hayırlı olduğunu biliyorsan, canımı al!»*[259] İstihare duası da aynı şekildedir.[260] Faydalı olduğu ve zararı bulunmadığı bilinen şeylerin istenmesi, kulun bu tür isteklerini kesin bir dille yapıp meşiet şartına bağlamaması ile sonucu bilinmeyen, fayda ya da zarardan hangisinin ağır bastığı kestirilemeyen ve bu sebeple de her şeyi ilim, kudret, rahmet ve lütuf ile ihata eden Allah'ın seçimine bağlanması arasındaki ince fark iyi anlaşılmalıdır.

ELLİDÖRDÜNCÜ BÂB

‘KULUM’ DENİLMEMESİ HAKKINDA BÂB

53
عباده، السلام على فلان وفلان، فقال: «لا تقولوا: السلام على الله فإن الله هو السلام».
207
في الصحيح عن أبي هريرة عن النبي ﷺ قال: «لا يقل أحدكم: اللهم اغفر لي إن شئت، اللهم ارحمني إن شئت. ليعزم المسألة، فإن الله لا مكره له».
208
ولمسلم: «وليعظم الرغبة فإن الله لا يتعاظمه شيء أعطاه».
209
في الصحيح عن أبي هريرة أن رسول الله ﷺ قال: «لا يقل أحدكم أطعم ربك، وضئ ربك. وليقل: سيدي ومولاي. ولا يقل أحدكم: عبدي وأمتي. وليقل: فتاي وغلامي».
210
عن ابن عمر رضي الله عنهما، قال: قال رسول الله ﷺ: «من سأل بالله فأعطوه، ومن استعاذ بالله فأعيذوه، ومن دعاكم فأجيبوه، ومن صنع إليكم معروفا فكافئوه، فإن لم تجدوا ما تكافئونه فادعوا له حتى تروا أنكم

Sahih[-i Buhârî ve Muslim]’de Ebû Hurayra radıyallâhu anh’ın anlattığına göre Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: *«Herhangi biriniz (kölesine hitaben) ‘Rabbini doyur, rabbine abdest aldır’ demesin! ‘Efendim, sahibim!’ desin! Herhangi biriniz ‘Kulum!’ demesin! ‘Yardımcım, hizmetçim!’ desin!»*[261]

[ÂYET VE HADİSLERDEN ANLAŞILAN] MES’ELELER

Birinci Mes’ele:

‘Kulum, kölem’ gibi ifadelerin yasaklanmış olması.

İkinci Mes’ele:

Kölenin ‘Rabbim’ diyemeyeceği; köleye de ‘rabbini doyur!’ diye hitap edilemeyeceği.

Üçüncü Mes’ele:

Birinciye ‘yardımcım, hizmetçim’ denilmesinin öğretilmesi.

Dördüncü Mes’ele:

İkinciye de ‘efendim, sahibim’ denilmesinin öğretilmesi.

Beşinci Mes’ele:

Ağızdan çıkan kelime ve lafızlarda dahi tevhidi zedeleyebilecek unsurlara dikkat edilmesi gerektiği.

AÇIKLAMALAR

Bununla hedeflenen kulun uzak da olsa birtakım vehimlere ve sakıncalara yol açması muhtemel olan ifadeleri bırakıp daha zararsız sözcükler kullanmaya teşvik edilmesi. Meselâ ‘kulum, kölem’ yerine ‘hizmetçim, yardımcım’ denilmesi gibi. Bu tür ifadelerin kullanılması haram değildir. Fakat dilin muhtemel bir sakıncaya yol açmayacak tabirlere alıştırılması müstehabdır. Dilin sakıncalı unsurlardan en güzel şekilde korunması edep ve terbiyedendir. Kullanılan kelimelerde dahi edebe riâyet etmek, ihlasın mükemmellik göstergelerindendir. Özellikle de bu tür sözcükler konumuz için en güzel örnektir.

ELLİBEŞİNCİ BÂB

ALLAH ADIYLA İSTEYENİN GERİ ÇEVRİLMEYECEĞİ HAKKINDA BÂB

53

عباده، السلام على فلان وفلان، فقال: «لا تقولوا: السلام على الله فإن الله هو السلام».

207

في الصحيح عن أبي هريرة عن النبي ﷺ قال: «لا يقل أحدكم: اللهم اغفر لي إن شئت، اللهم ارحمني إن شئت. ليعزم المسألة. فإن الله لا مكره له».

208

ولمسلم: «وليعظم الرغبة فإن الله لا يتعاظمه شيء أعطاه».

209

في الصحيح عن أبي هريرة أن رسول الله ﷺ قال: «لا يقل أحدكم أطعم ربك. وضئ ربك. وليقل: سيدي ومولاي. ولا يقل أحدكم: عبدي وأمتي. وليقل: فتاي وغلامي».

210

عن ابن عمر رضي الله عنهما، قال: قال رسول الله ﷺ: «من سأل بالله فأعطوه، ومن استعاذ بالله فأعيذوه، ومن دعاكم فأجيبوه، ومن صنع إليكم معروفا فكافئوه، فإن لم تجدوا ما تكافئونه فادعوا له حتى تروا أنكم

[illegible]

İbn Ömer radıyallâhu anhumâ'dan rivâyete göre Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: *«Allah adına istekte bulunana verin! Allah adına korunmanıza sığınanı koruyun! Sizi davet edene icabet edin! Size iyilikte bulunanı mükâfatlandırın! Ödül olacak bir şey bulamazsanız mükâfatlandırmış olduğunuzu görene kadar onun için dua edin!»*[262] Ebû Dâvûd ve Nesâî sahih senedle rivâyet etmiştir.

[ÂYET VE HADİSLERDEN ANLAŞILAN] MES'ELELER

Birinci Mes'ele:

Allah adına korunmak isteyenin korunması gerektiği.

İkinci Mes'ele:

Allah adına işsteyene verilmesi gerektiği.

Üçüncü Mes'ele:

Davete icabet.

Dördüncü Mes'ele:

Yapılan iyiliğin ödüllendirilmesi.

Beşinci Mes'ele:

Mükâfat vermeye güç yetiremeyenin yaptığı duanın da ödül yerine geçeceği.

Altıncı Mes'ele:

«Mükâfatlandırmış olduğunuzu görene kadar…» sözü.

ELLİALTINCI BÂB

BÂB

ALLAH'IN YÜZÜYLE YALNIZCA CENNET İSTENEBİLİR

[illegible]

Rivâyete göre Câbir radıyallâhu anh Rasûlullah'ın şu hadisini aktarmaktadır: *«Allah'ın yüzü ile yalnızca cennet istenir.»*[263] Ebû Dâvûd rivâyet etmiştir.

[ÂYET VE HADİSLERDEN ANLAŞILAN] MES'ELELER

Birinci Mes'ele:

Allah rızası vesile edilerek yalnızca arzulananların en zirvesinde olan cennet istenebilir.

İkinci Mes'ele:

Allah'ın yüzü olduğunun belirtilmesi.

AÇIKLAMALAR

Bir önceki bâb, kendisinden istekte bulunulan kimselere hitap etmektedir. En büyük vesile olan Allah celle celâluhû adına bir şeyler istenildiğinde muhatap olanın Allah hakkına saygı ve ihtiram gereği ve Müslüman kardeşinin hakkının ödenmesi kabilinden olarak isteği geri çevirmemesi icab eder.

Sadedinde bulunduğumuz bâb istekte bulunanlara yöneliktir. İstekte bulunacak olanların Allah'ın isim ve sıfatlarına ihtiram göstermesi, Allah rızası için birtakım dünyevî isteklerde bulunmaması gerekir. Allah rızası için istenebilecek en yüce ve üstün istek cennet ve nimetleridir; Allah'ın rızasıdır; O'nun kerîm olan yüzüne bakmakla ve kendisiyle konuşmakla lezzet bulmaktır. Allah aşkına istenebilecek en yüce istek bundan başkası değildir.

Dünyevî ve daha aşağı değere sahip istekler Allah'tan istenecekse, Allah rızası vesile kılınarak istenebilir.

ELLİYEDİNCİ BÂB

“EĞER” HAKKINDA BÂB

«Diyorlar ki: ‘Eğer bu işten bize bir yarar olsaydı, burada öldürülmezdik.’ De ki: ‘Eğer siz evlerinizde olsaydınız bile, üzerlerine öldürülmesi yazılmış olanlar yatacakları (ölecekleri) yerlere çokıp gidecekti. Allah bunu göğüslerinizdekini denemek ve kalplerinizdekini temizlemek için yaptı. Allah göğüslerin özünü bilir.» (Âl-i İmrân, 154)

«(Evlerinde) oturup da kardeşleri hakkında: ‘Bize uysalardı öldürülmezlerdi’ diyenlere, ‘Eğer doğru sözlü insanlar iseniz, canlarınızı ölümden kurtarın bakalım!’ de.» (Âl-i İmrân, 168)

Sahih[-i Muslim]’de Ebû Hurayra radıyallâhu anh’tan gelen bir rivâyette Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurmaktadır: *«Sana fayda veren şeye karşı hırslı ol! Allah’tan yardım dile! Aciz olma! Bir musibet dokunursa, ‘Eğer şöyle yapsaydım, şöyle şöyle olurdu’ deme. Bunun yerine ‘Allah böyle takdir etmiş. O dilediğini yapar. ‘eğer’ sözü şeytanın etkisine kapı aralar.»*[264]

[ÂYET VE HADİSLERDEN ANLAŞILAN] MES’ELELER

Birinci Mes’ele:

Âl-i İmrân Sûresi’nde yer alan iki âyet-i kerimenin tefsiri.

İkinci Mes’ele:

Musibet dokunduğunda ‘eğer şöyle olsaydı…’ gibi sözlerin söylenmesinin açıkça yasaklanması.

Üçüncü Mes’ele:

Bu tür sözlerin şeytanın etkisine kapı aralayacağının bildirilerek illetin ne olduğunun açıklanması.

Dördüncü Mes’ele:

Güzel söz söylemeye yönlendirilmesi.

Beşinci Mes'ele:

Allah'tan yardım dilemekle birlikte fayda veren şeyler hırs göstermek emredilmesi.

Altıncı Mes'ele:

Bunun zıddı olan acziyetin yasaklanması.

AÇIKLAMALAR

Şu bilinmeli ki, 'eğer' sözünün kullanımı övülen ve yerilen olarak iki kısma ayrılır.

Yerilen kullanım

İnsanın başına hoşlanmadığı bir hadise gelip de bunun üzerine 'Şöyle şöyle yapsaydım eğer, şöyle olurdu' demesidir. Bu tür sözler şeytanın ilerindendir. Çünkü iki sakıncası bulunmaktadır:

a) Böyle sözler insanın önünde pişmanlık, öfke, hüzün gibi faydası olmayan ve kapatılması elzem olan kapılar açar.

b) Allah'a ve belirlemiş olduğu kadere karşı edepsizlik söz konusudur. Çünkü büyük olsun, küçük olsun tüm işler ve olaylar Allah celle celâluhû'nun kaza ve kaderine bağlıdır. Meydana gelen olayların önüne geçilemez; olacaksa olacaktır. 'Eğer şöyle olsaydı, böyle olmazdı', 'Eğer şunu yapsaydım, böyle olurdu' gibi sözler Allah celle celâluhû'nunkaza ve kaderi karşısında sergilenen bir tür itiraz, bir nevi iman zayıflığıdır.

Hiç kuşkusuz bu iki sakıncalı durumdan kurtulmadıkça insanın imanı ve tevhidi mükemmelleşemez.

Övülen kullanım

İnsanın hayır temenni ederek ya da bir bilgiyi ve hayrı öğretmek amacıyla 'eğer' sözünü kullanmasıdır.

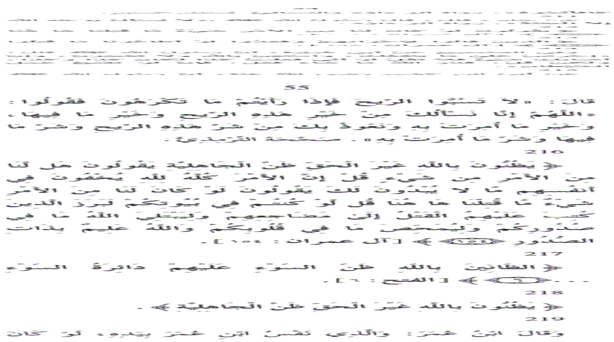
Meselâ; Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem'in: *"Eğer arkamda bıraktığım şu iş tekrar önüme çıksaydı, hedyi (kurbanlık hayvanı) yanımda getirmez, umreye başlardım."* [265] sözü, hayır temenni edenin: *"Eğer falancadaki gibi malım olsaydı, onun gibi hayır işlerdim"*[266] demesi ve Mûsâ aleyhisselâm ile Hızır kıssası konusunda: *«Eğer kardeşim Mûsâ sabretseydi, Allah aralarında geçen olayları bize anlatırdı.»*[267] söylenmesi örnek olarak gösterilebilir.

'Eğer' sözü hayır temennisi amavıyla söyleniyorsa, övgüye değerdir. Kötülük temennisi ile söyleniyorsa yerilen türdendir.

'Eğer' sözünün kullanımı, kullanımına neden olan duruma göre farklılık arzetmektedir. Sıkıntı, hüzün, kaza ve kadere yönelik iman zayıflığı ya da kötülük temennisi gibi nedenlerden ötürü kullanılmaktaysa, bu tür kullanım yerilen türdendir. Hayra duyulan istek, başkalrının hayra yönelmesini sağlamak gibi sebeplerle kullanılmaktaysa övgüye değer bir kullanım olur. Bu nedenle müellif bâb başlığını her ikisine de muhtemel olacak şekilde zikretmiştir.

ELLİSEKİZİNCİ BÂB

RÜZGARA SÖVMENİN YASAKLANMIŞ OLDUĞU HAKKINDA BÂB

55

قال: «لا تسبّوا الرّيح فإذا رأيتم ما تكرهون فقولوا: «اللّهمّ إنّا نسألك من خير هذه الرّيح وخير ما فيها، وخير ما أمرت به ونعوذ بك من شرّ هذه الرّيح وشرّ ما فيها وشرّ ما أمرت به». صحّحه التّرمذيّ.

216

﴿ يظنّون بالله غير الحقّ ظنّ الجاهليّة يقولون هل لنا من الأمر من شيء قل إنّ الأمر كلّه لله يخفون في أنفسهم ما لا يبدون لك يقولون لو كان لنا من الأمر شيء ما قتلنا هاهنا قل لو كنتم في بيوتكم لبرز الّذين كتب عليهم القتل إلى مضاجعهم وليبتلي الله ما في صدوركم وليمحّص ما في قلوبكم والله عليم بذات الصّدور ﴾ [آل عمران: ١٥٤].

217

﴿ الظّانّين بالله ظنّ السّوء عليهم دائرة السّوء... ﴾ [الفتح: ٦].

218

﴿ يظنّون بالله غير الحقّ ظنّ الجاهليّة ﴾.

219

وقال ابن عمر: والّذي نفس ابن عمر بيده، لو كان

Ubeyy b. Ka'b radıyallâhu anh'tan rivâyet edildiğine göre Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: *«Rüzgâra sövmeyin! Hoşlanmadığınız bir şey gördüğünüzde 'Allah'ım, senden bu rüzgârın ve rüzgârla gelenin ve muhatap olduğu emrin hayrını isterim. Rüzgârın, rüzgârla gelenin ve muhatap olduğu emrin şerrinden sana sığınırım.' deyin!»*[268] Tirmizî sahih olduğunu beyan eder.

[ÂYET VE HADİSLERDEN ANLAŞILAN] MES'ELELER

Birinci Mes'ele:

Rüzgâra sövmenin yasaklanması.*

İkinci Mes'ele:

İnsanın hoşlanmadığı bir şeyle karşılaştığında faydalı sözler söylemesinin teşvik edilmesi.

Üçüncü Mes'ele:

Rüzgârın emir altında olduğuna dikkat çekilmesi.

Dördüncü Mes'ele:

Rüzgarın bazen hayırla, bazen kötülükle emredilmemiş olması.

AÇIKLAMALAR

Daha önce zikredilmiş olan zamana sövmekle benzerlik arzetmektedir. Ancak o konu zaman içinde meydana gelen tüm olayları kapsarken bu, yalnızca rüzgârla alakalıdır. Rüzgâra sövmek haram olmakla birlikte, insanın aklî ve fikrî seviyesizliğinin de bir göstergesidir. Çünkü rüzgâr Allah'ın emri ve idaresi altındadır. Dolayısıyla rüzgâra sövmek, dolaylı olarak rüzgârı idare edene de sövmek demektir. Rüzgâra söven kimse genel olarak böyle bir maksadı gönlünden geçirmese de durum bundan daha kötüdür. Müslümanın gönlünden böylesi bir düşüncenin geçmesi mümkün değildir.

ELLİDOKUZUNCU BÂB

55

قال: «لا تسبوا الريح فإذا رأيتم ما تكرهون فقولوا: «اللهم إنا نسألك من خير هذه الريح وخير ما فيها، وخير ما أمرت به ونعوذ بك من شر هذه الريح وشر ما فيها وشر ما أمرت به». صححه الترمذي.

216

﴿ يظنون بالله غير الحق ظن الجاهلية يقولون هل لنا من الأمر من شيء قل إن الأمر كله لله يخفون في أنفسهم ما لا يبدون لك يقولون لو كان لنا من الأمر شيء ما قتلنا ها هنا قل لو كنتم في بيوتكم لبرز الذين كتب عليهم القتل إلى مضاجعهم وليبتلي الله ما في صدوركم وليمحص ما في قلوبكم والله عليم بذات الصدور (١٥٤) ﴾ [آل عمران: ١٥٤].

217

﴿ الظانين بالله ظن السوء عليهم دائرة السوء ... (٦) ﴾ [الفتح: ٦].

218

﴿ يظنون بالله غير الحق ظن الجاهلية ﴾.

219

وقال ابن عمر: والذي نفس ابن عمر بيده، لو كان

«ALLAH'IN HAKKINDA GERÇEKLE İLGİSİ BULUNMAYAN CAHİLİYYE ZANNINDA BULUNUYORLAR VE 'BU İŞTE BİZE BİR YARAR VAR MI?' DİYORLAR. DE Kİ: 'BÜTÜN İŞ ALLAH'A AİTTİR. ONLAR İÇLERİNDE SANA AÇIKLAYAMADIKLARI ŞEYLERİ SAKLIYORLAR. DİYORLAR Kİ: 'EĞER BU İŞTEN BİZE BİR YARAR OLSAYDI, BURADA ÖLDÜRÜLMEZDİK.' DE Kİ: 'EĞER SİZ EVLERİNİZDE OLSAYDINIZ BİLE, ÜZERLERİNE ÖLDÜRÜLMESİ YAZILMIŞ OLANLAR YATACAKLARI (ÖLECEKLERİ) YERLERE ÇIKIP GİDECEKTİ. ALLAH BUNU GÖĞÜSLERİNİZDEKİNİ DENEMEK VE KALPLERİNİZDEKİNİ TEMİZLEMEK İÇİN YAPTI. ALLAH GÖĞÜSLERİN ÖZÜNÜ BİLİR.» (Âl-i İmrân, 154)

ÂYETİ HAKKINDA BÂB

«(Bir de bunlar) Allah hakkında kötü zanda bulunan münafık erkeklere ve münafık kadınlara, Allah'a ortak koşan erkeklere ve ortak koşan kadınlara azap etmesi içindir. Müslümanlar için bekledikleri kötülük çemberi başlarına gelsin! Allah onlara gazap etmiş, lânetlemiş ve cehennemi kendilerine hazırlamıştır. Orası ne kötü bir yerdir!» (Fetih, 6)

İbnu'l-Kayyım birinci âyet hakkında şunları kaydeder: Bu âyetteki zan, Allah'ın peygamberine destek vermeyeceği ve davasının yok olup gideceği şeklinde tefsir edilmiştir.

Ayrıca başa gelenin Allah'ın kaderi ve hikmeti çerçevesinde gerçekleşmediği düşüncesinde olmak şeklinde de tefsir edilmiştir.

Kaderin, hikmetin, Rasûlullah'ın davasının tamama ermesinin ve Allah'ın onu din konusunda muzaffer kılmasının inkarı olarak da tefsir edilmiştir.

Fetih Sûresi'nde münafıkların ve müşriklerin sahip oldukları bildirilen kötü zan budur.

Bu gerçekten kötü bir zandır. Çünkü Allah'ın zatına, hikmetine, hamdına ve vaadine layık olmaktan oldukça uzaktır. Yakışıksızdır.

Batılı hak üzerine çıkarıp da böylelikle hakkın yok olacağını zanneden veya olan bitenin Allah'ın kaza ve kaderi çerçevesinde cereyan ettiğini inkar eden ya da kaderin hamdı gerektiren üstün bir hikmete mebni olduğunu kabul etmeyip bunun sadece soyut bir dilemeye bağlı bulunduğunu ileri sürenlerin zan ve inkarları küfür ehlinin zannıdır. Küfür ehli olanların tek nasibi cehennemdir.

Çoğu insan, kendileriyle ya da başkalarıyla ilgili hususlarda Allah hakkında su-i zanda bulunmaktadır. Bu musibetten tek kurulabilen Allah'ı, isimlerini, sıfatlarını, hikmet ve hamdının gereklerini hakkıyla tanıyabilenlerdir.

Nefsine nasihat eden akıllı kimse bu hususlara özen göstermelidir. Allah'a tevbe edip rabbi hakkında su-i zanda bulunmaktan dolayı istiğfar dilemelidir.

Şöyle bir araştırılsa kadere karşı bir hoşnutsuzluk, bir kınama sözkonusu olduğu görülebilir. 'Şöyle olması lazımdı; böyle olması gerekti' gibi sözler duyulabilir. Karşılaştığı şeyleri azımsayan ya da çok bulan kimseler olduğu müşahede edilebilir. Kendini bir yokla bakalım! Bu söylenenlerle senin alakan ne kadar?

Kurtulmuşsan bundan
Amışsın yükü sırtından
Yoksa saymam seni ben
Kurtulmuş olanlardan

[ÂYET VE HADİSLERDEN ANLAŞILAN] MES'ELELER

Birinci Mes'ele:

Âl-i İmrân Sûresi'nde bulunan âyetin tefsiri.

İkinci Mes'ele:

Fetih Sûresi'nde bulunan âyetin tefsiri.

Üçüncü Mes'ele:

Zannın sayılamayacak kadar türü bulunduğu.

Dördüncü Mes'ele:

Su-i zandan ancak kendisini ve isim ve sıfatlarıyla rabbini tanıyan kurtulabilir.

AÇIKLAMALAR

«Allah'ın hakkında gerçekle ilgisi bulunmayan cahiliyye zannında bulunuyorlar»

İnsan, Allah'ın kendisi hakkında bildirdiği isim, sıfat, mükemmellik gibi hususların tümüne inanmadan, rabbinin bildirdiği her şeyi, yapacağı fiilleri, dinin muzaffer kılınıp hakkın gerçekleştirileceği, batılın yok

edileceği yönündeki vaadleri tasdik etmeden imanı ve tevhidi gerçekleştiremez. Bunlara inanmak imandandır. Kalbin bu hususlar karşısındaki huzuru imandandır.

Buna aksi yöndeki tüm zanlar, tevhide aykırı cahiliyye zannıdır. Çünkü Allah hakkında kötü zan beslemek, mükemmelliğine aykırı bir kanıda bulunmak, verdiği haberi yalanlayıp vaadinde şüphe etmek demektir. Allah en iyisini bilir.

ALTMIŞINCI BÂB

KADER İNKARCILARI HAKKINDA BÂB

56

لأحدهم مثل أحد ذهبا، ثم أنفقه في سبيل الله ما قبله الله منه، حتى يؤمن بالقدر. ثم استدل بقول النبي ﷺ: «الإيمان أن تؤمن بالله وملائكته وكتبه ورسله واليوم الآخر، وتؤمن بالقدر خيره وشره». رواه مسلم.

220

وعن عبادة ابن الصامت: أنه قال لابنه: يا بني، إنك لن تجد طعم الإيمان حتى تعلم أن ما أصابك لم يكن ليخطئك، ما أخطأك لم يكن ليصيبك، سمعت رسول الله ﷺ يقول: «إن أول ما خلق الله القلم، فقال له: اكتب، فقال: رب وماذا أكتب؟ قال: اكتب مقادير كل شيء حتى تقوم الساعة». يا بني: سمعت رسول الله ﷺ يقول: «من مات على غير هذا فليس مني».

221

وفي رواية لأحمد: «إن أول ما خلق الله القلم، فقال له: اكتب. فجرى في الساعة بما هو كائن إلى يوم القيامة».

وفي رواية لابن وهب: قال رسول الله ﷺ: «فمن لم يؤمن بالقدر خيره وشره أحرقه الله بالنار».

222

İbn Ömer radıyallâhu anh: “İbn Ömer’in canını elinde bulundurana yemin olsun ki! (Kader inkarcılarından) birinin Uhut Dağı kadar altını olsa sonra bunu Allah yolunda infak etse, kadere iman etmedikçe Allah bunu kabul etmez.” Dedi ve daha sonra Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem’in şu hadisinin delaletine baş vurdu: *«İman Allah’a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, ahiret gününe inanman; hayrı ve şerri ile kadere iman etmendir.»*[269] Muslim rivâyet etmiştir.

56

لأحدهم مثل أحد ذهبا، ثم أنفقه في سبيل الله ما قبله الله منه، حتى يؤمن بالقدر. ثم استدل بقول النبي ﷺ: «الإيمان أن تؤمن بالله وملائكته وكتبه ورسله واليوم الآخر، وتؤمن بالقدر خيره وشره». رواه مسلم.

220

وعن عبادة ابن الصامت: أنه قال لابنه: يا بني، إنك لن تجد طعم الإيمان حتى تعلم أن ما أصابك لم يكن ليخطئك، ما أخطأك لم يكن ليصيبك، سمعت رسول الله ﷺ يقول: «إن أول ما خلق الله القلم، فقال له: اكتب، فقال: رب وماذا أكتب؟ قال: اكتب مقادير كل شيء حتى تقوم الساعة». يا بني: سمعت رسول الله ﷺ يقول: «من مات على غير هذا فليس مني».

221

وفي رواية لأحمد: «إن أول ما خلق الله القلم، فقال له: اكتب. فجرى في الساعة بما هو كائن إلى يوم القيامة».

وفي رواية لابن وهب: قال رسول الله ﷺ: «فمن لم يؤمن بالقدر خيره وشره أحرقه الله بالنار».

222

Rivâyete göre ‘Ubâde b. Sâmit radıyallâhu anh oğluna şöyle demiştir: “Yavrucuğum! Başına gelenlerin gelmemesinin mümkün olduğunu; başına gelmeyenlerin de gelmesinin mümkün olduğunu bilmeden imanın tadına eremezsin. Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem’in şöyle buyurduğunu duymuştum: *«Allah ilk önce kalemi yarattı. ‘Yaz’ dedi. Kalem ‘Ne yazayım, ya rabbi?’ dedi. ‘Kıyamet kopana kadar her şeyin kaderini yaz!’ buyurdu.»* Yavrucuğum! Rasûlullah’ın: *«Bundan başka bir durum üzere ölen benden değildir.»* Dediğini duydum.”[270]

56

لأحدهم مثل أحد ذهبا، ثم أنفقه في سبيل الله ما قبله الله منه، حتى تؤمن بالقدر. ثم استدل بقول النبي ﷺ: «الإيمان أن تؤمن بالله وملائكته وكتبه ورسله واليوم الآخر، وتؤمن بالقدر خيره وشره». رواه مسلم.

220

وعن عبادة ابن الصامت: أنه قال لابنه: يا بني، إنك لن تجد طعم الإيمان حتى تعلم أن ما أصابك لم يكن ليخطئك، وما أخطأك لم يكن ليصيبك، سمعت رسول الله ﷺ يقول: «إن أول ما خلق الله القلم، فقال له: اكتب، فقال: رب وماذا أكتب؟ قال: اكتب مقادير كل شيء حتى تقوم الساعة». يا بني: سمعت رسول الله ﷺ يقول: «من مات على غير هذا فليس مني».

221

وفي رواية لأحمد: «إن أول ما خلق الله القلم، فقال له: اكتب. فجرى في تلك الساعة بما هو كائن إلى يوم القيامة».

وفي رواية لابن وهب: قال رسول الله ﷺ: «فمن لم يؤمن بالقدر خيره وشره أحرقه الله بالنار».

222

İmam Ahmed'in bir rivâyeti şu şekildedir: *«Allah ilk önce kalemi yaratmış ve 'Yaz!' demiştir. O anda kıyamete dek olacaklar cari olmuştur.»*[271]

56

لأحدهم مثل أحد ذهبا، ثم أنفقه في سبيل الله ما قبله الله منه، حتى تؤمن بالقدر. ثم استدل بقول النبي ﷺ: «الإيمان أن تؤمن بالله وملائكته وكتبه ورسله واليوم الآخر، وتؤمن بالقدر خيره وشره». رواه مسلم.

220

وعن عبادة ابن الصامت: أنه قال لابنه: يا بني، إنك لن تجد طعم الإيمان حتى تعلم أن ما أصابك لم يكن ليخطئك، وما أخطأك لم يكن ليصيبك، سمعت رسول الله ﷺ يقول: «إن أول ما خلق الله القلم، فقال له: اكتب، فقال: رب وماذا أكتب؟ قال: اكتب مقادير كل شيء حتى تقوم الساعة». يا بني: سمعت رسول الله ﷺ يقول: «من مات على غير هذا فليس مني».

221

وفي رواية لأحمد: «إن أول ما خلق الله القلم، فقال له: اكتب. فجرى في تلك الساعة بما هو كائن إلى يوم القيامة».

وفي رواية لابن وهب: قال رسول الله ﷺ: «فمن لم يؤمن بالقدر خيره وشره أحرقه الله بالنار».

222

İbn Vehb'in rivâyetine göre Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: *«Hayrı ve şerri ile kadere inanmayanı Allah cehennem ateşi ile yakar (yaksın!)»*

لأحدهم مثل أحد ذهبا، ثم أنفقه في سبيل الله ما قبله الله منه، حتى تؤمن بالقدر. ثم استدل بقول النبي ﷺ: «الإيمان أن تؤمن بالله وملائكته وكتبه ورسله واليوم الآخر، وتؤمن بالقدر خيره وشره». رواه مسلم.

وعن عبادة ابن الصامت: أنه قال لابنه: يا بني، إنك لن تجد طعم الإيمان حتى تعلم أن ما أصابك لم يكن ليخطئك، وما أخطأك لم يكن ليصيبك، سمعت رسول الله ﷺ يقول: «إن أول ما خلق الله القلم، فقال له: اكتب، فقال: رب وماذا أكتب؟ قال: اكتب مقادير كل شيء حتى تقوم الساعة». يا بني: سمعت رسول الله ﷺ يقول: «من مات على غير هذا فليس مني».

وفي رواية لأحمد: «إن أول ما خلق الله القلم، فقال له: اكتب. فجرى في تلك الساعة بما هو كائن إلى يوم القيامة».

وفي رواية لابن وهب: قال رسول الله ﷺ: «فمن لم يؤمن بالقدر خيره وشره أحرقه الله بالنار».

Müsned ve sünenlerde rivâyet edildiğine göre İbnu'd-Deylemî şöyle anlatmaktadır: "Ubey b. Ka'b radıyallâhu anh'ın yanına gittim. 'Kader hakkında bende bir (şüphe) şey var. Bana bir şeyler anlat! Belki Allah kalbimden bu şüpheyi giderir. Bunun üzerine Ubey b. Ka'b radıyallâhu anh şunları söyledi: 'Uhut Dağı miktarınca altın infak etsen de kadere iman etmedikçe ve başına gelenin gelmeme imkânının, başına gelmeyenin de gelme imkânının bulunduğunu bilmedikçe Allah bunu kabul etmez. Bundan başka bir hal üzere ölürsen, cehennem ehlinden olursun.' İbnu'd-Deylemî anlatmaya devam eder: 'Daha sonra Abdullah b. Mes'ûd, Huzeyfe b. Yemân ve Zeyd b. Sâbit radıyallâhu anhum'un yanına gittim. Hepsi de Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem'den rivâyet ettikleri aynı hadisi anlattılar."[272] Hadis sahihtir. Hakim *Sahîh*'inde rivâyet etmiştir.

[ÂYET VE HADİSLERDEN ANLAŞILAN] MES'ELELER

Birinci Mes'ele:

Kadere imanın gerekliliğinin açıklanması.

İkinci Mes'ele:

Kadere iman keyfiyetinin beyanı.

Üçüncü Mes'ele:

Kadere iman etmeyenin amelinin boşa çıkacağı.

Dördüncü Mes'ele:

Kadere iman etmedikçe hiç kimsenin imanın tadını alamayacağının bildirilmesi.

Beşinci Mes'ele:

Allah'ın ilk önce yarattığı varlığın zikredilmesi.

Altıncı Mes'ele:

O anda kıyamete kadar olacakların kadereinin yazılması.

Yedinci Mes'ele:

Kadere iman etmeyenlerden Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem'in uzak olduğu.

Sekizinci Mes'ele:

Selefin zuhur eden şüpheyi âlimlere sorarak gidermeye çalışması.

Dokuzuncu Mes'ele:

Âlimlerin şüpheyi giderecek yanıtlar vermesi ve sözü yalnızca Rasûlullah'a nisbet etmeleri.

AÇIKLAMALAR

Kitab, sünnet ve ümmetin icamı ile sabit olduğuna göre kadere iman imanın rükünlerindendir. Meydana gelen ve gelmeyen her şeyin Allah'ın dilemesine bağlı bulunduğuna inanmak gerekir. Buna böylece inanmayan hakikatte Allah'a da inanmamıştır.

Kaderin tüm aşamalarına iman etmemiz gerekmektedir. Allah'ın her şeyi en iyi biçimde bildiğine inanırız. Allah'ın levh-i mahfuzda geçmişte olanları ve kıyamete dek olacak olanları yazdığına iman ederiz. Bütün her şeyin Allah'ın yaratması, kudreti ve tedbiri sayesinde meydana geldiğine inanırız.

Kadere imanın mükemmellik gereklerinden biri de Allah'ın kullarını kendi isteklerinin aksine zorlamadığını; bilakis itaate de masiyete de serbest bıraktığını bilmektir.

ALTMIŞBİRİNCİ BÂB

SURET YAPANLAR HAKKINDA BÂB[273]

57

عن أبي هريرة رضي الله عنه، قال: قال رسول الله ﷺ:
«قال الله تعالى: «ومن أظلم ممن ذهب يخلق كخلقي، فليخلقوا ذرة، أو ليخلقوا حبة، أو ليخلقوا شعيرة».
أخرجاه.

223

ولهما عن عائشة رضي الله عنها، أن رسول الله ﷺ قال: «أشد الناس عذابا يوم القيامة الذين يضاهئون بخلق الله».

224

ولهما عن ابن عباس، سمعت رسول الله ﷺ يقول: «كل مصور في النار يجعل له بكل صورة صورها نفس يعذب بها في جهنم».

225

ولهما مرفوعا: «من صور صورة في الدنيا كلف أن ينفخ فيها الروح وليس بنافخ».

226

ولمسلم عن أبي الهياج، قال: قال لي علي: «ألا أبعثك على ما بعثني عليه رسول الله ﷺ؟ أن لا تدع صورة إلا طمستها، ولا قبرا مشرفا إلا سويتها».

Ebû Hurayra radıyallâhu anh’tan Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem’in şöyle buyurduğu rivâyet edilmiştir: *«Yüce Allah buyurdu ki; Benim yarattığım gibi yaratmaya kalkışandan daha zalim kim olabilir. Bir zerre yaratsınlar bakalım! Tek bir dane yaratsınlar bakalım! Ya da tek bir kıl yaratsınlar bakalım!»*[274] Buhârî ve Muslim tahric etmiştir.

57

عن أبي هريرة رضي الله عنه، قال: قال رسول الله ﷺ:
«قال الله تعالى: «ومن أظلم ممن ذهب يخلق كخلقي، فليخلقوا ذرة، أو ليخلقوا حبة، أو ليخلقوا شعيرة».
أخرجاه.

223

ولهما عن عائشة رضي الله عنها، أن رسول الله ﷺ قال: «أشد الناس عذابا يوم القيامة الذين يضاهئون بخلق الله».

224

ولهما عن ابن عباس، سمعت رسول الله ﷺ يقول: «كل مصور في النار يجعل له بكل صورة صورها نفس يعذب بها في جهنم».

225

ولهما مرفوعا: «من صور صورة في الدنيا كلف أن ينفخ فيها الروح وليس بنافخ».

226

ولمسلم عن أبي الهياج، قال: قال لي علي: «ألا أبعثك على ما بعثني عليه رسول الله ﷺ؟ أن لا تدع صورة إلا طمستها، ولا قبرا مشرفا إلا سويتها».

Yine aynı kaynaklarda yer alan Âişe radıyallâhu anhâ tarafından rivâyet edilen bir hadis-i şerifte Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurmaktadır: *«Kıyamet gününde insanlar içinde en şiddetli azaba çarptırılacak olanlar, Allah’ın yarattıklarına benzetmeye çalışanlardır.»*[275]

57

عن أبي هريرة رضي الله عنه، قال: قال رسول الله ﷺ:
«قال الله تعالى: «ومن أظلم ممن ذهب يخلق كخلقي، فليخلقوا ذرة، أو ليخلقوا حبة، أو ليخلقوا شعيرة».
أخرجاه.

223

ولهما عن عائشة رضي الله عنها، أن رسول الله ﷺ قال: «أشد الناس عذابا يوم القيامة الذين يضاهئون بخلق الله».

224

ولهما عن ابن عباس، سمعت رسول الله ﷺ يقول: «كل مصور في النار يجعل له بكل صورة صورها نفس يعذب بها في جهنم».

225

ولهما مرفوعا: «من صور صورة في الدنيا كلف أن ينفخ فيها الروح وليس بنافخ».

226

ولمسلم عن أبي الهياج، قال: قال لي علي: «ألا أبعثك على ما بعثني عليه رسول الله ﷺ؟ أن لا تدع صورة إلا طمستها، ولا قبرا مشرفا إلا سويتها».

Yine Buhârî ve Müslim’de yer alan bir hadisi İbn Abbas radıyallâhu anh şöyle anlatmaktadır: “Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem’in şu şekilde söylediğini duymuştum: *«Her bir musavvir (suret yapan) cehennemdedir*[276]*. Yaptığı her surete can verilecek ve cehennemde ona onlarla azap olunacaktır.»*[277]

57

عن أبي هريرة رضي الله عنه، قال: قال رسول الله ﷺ:
«قال الله تعالى: «ومن أظلم ممن ذهب يخلق كخلقي، فليخلقوا ذرة، أو ليخلقوا حبة، أو ليخلقوا شعيرة».
أخرجاه.

223

ولهما عن عائشة رضي الله عنها، أن رسول الله ﷺ قال: «أشد الناس عذابا يوم القيامة الذين يضاهئون بخلق الله».

224

ولهما عن ابن عباس، سمعت رسول الله ﷺ يقول: «كل مصور في النار يجعل له بكل صورة صورها نفس يعذب بها في جهنم».

225

ولهما مرفوعا: «من صور صورة في الدنيا كلف أن ينفخ فيها الروح وليس بنافخ».

226

ولمسلم عن أبي الهياج، قال: قال لي علي: «ألا أبعثك على ما بعثني عليه رسول الله ﷺ؟ أن لا تدع صورة إلا طمستها، ولا قبرا مشرفا إلا سويتها».

Buhârî ve Muslim’de merfu olarak nakledilen bir rivâyette: *«Dünyada iken bir suret yapan, bu yaptığı surete ruh vermekle mükellef tutulur. Ama bunu yapabilecek değildir.»*[278]

57

عن أبي هريرة رضي الله عنه، قال: قال رسول الله ﷺ:
«قال الله تعالى: «ومن أظلم ممن ذهب يخلق كخلقي، فليخلقوا ذرة، أو ليخلقوا حبة، أو ليخلقوا شعيرة».
أخرجاه.

223

ولهما عن عائشة رضي الله عنها، أن رسول الله ﷺ قال: «أشد الناس عذابا يوم القيامة الذين يضاهئون بخلق الله».

224

ولهما عن ابن عباس، سمعت رسول الله ﷺ يقول: «كل مصور في النار يجعل له بكل صورة صورها نفس يعذب بها في جهنم».

225

ولهما مرفوعا: «من صور صورة في الدنيا كلف أن ينفخ فيها الروح وليس بنافخ».

226

ولمسلم عن أبي الهياج، قال: قال لي علي: «ألا أبعثك على ما بعثني عليه رسول الله ﷺ؟ أن لا تدع صورة إلا طمستها، ولا قبرا مشرفا إلا سويتها».

[illegible]

Muslim’in rivâyetinde Ebu’l-Heyyâc şöyle anlatır: «Bana Ali dedi ki: ‘Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem’in bana tevdi ettiği bir görevle seni göndereyim mi? *Hiçbir suret bırakmayacak hepsini yok edeceksin. Yükseltilmiş tüm kabirleri yerle aynı seviyeye getireceksin.»*[279]

[ÂYET VE HADİSLERDEN ANLAŞILAN] MES’ELELER

Birinci Mes’ele:

Suret yapanlar hakkındaki şiddetli ifadeler.

İkinci Mes’ele:

Bu konudaki illet olan, Allah’a karşı edepsizliğin terk edilmesidir. Çünkü yukarıda geçen kudsî hadiste Allahu teâlâ, *«Benim yarattıklarım gibisini yaratmaya kalkandan daha zalim kimdir?»* buyuruyor.

Üçüncü Mes’ele:

“Bir zerre ya da bir dane veyahut da bir kıl yaratsınlar bakalım!” sözünden anlaşıldığı gibi Allah’ın kudretine ve kulların acziyetine dikkat çekilmektedir.

Dördüncü Mes’ele:

Suret yapanların en şiddetli azaba uğratılacaklarının açıkça bildirilmesi.

Beşinci Mes’ele:

Allah’ın yaptığı her suret sayısınca can yaratıp bunlarla cehennemde suret yapanlara azap edeceği.

Altıncı Mes’ele:

Suret yapanların kıyamet gününde bu yaptıklarına ruh vermekle mükellef tutulmaları.

Yedinci Mes’ele:

Var olan suretlerin yok edilmesinin emredilmesi.

AÇIKLAMALAR

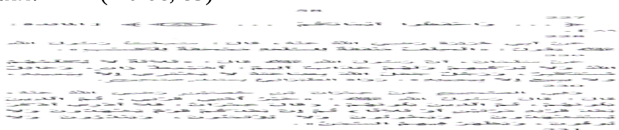
Bu bâb, daha önce geçmiş olan bâbın dallarından biridir. Niyet, söz ve fiil planında Allah’a (*nidd*) eş, ortak koşmak helal değildir. *Nidd*, uzak bir yönden de olsa Allah ile arasında benzerlik kurulmaya çalışılan varlıktır.

Canlı varlıkların suretlerinin yapılması, Allah’ın yaratıklarına benzetmeye çalışmak demektir. Aynı ilahî yaratmanın yalanlanması, sahtecilik ve muhalefet anlamına gelmektedir. Bu nedenle de Şâri tarafından kınanmıştır.

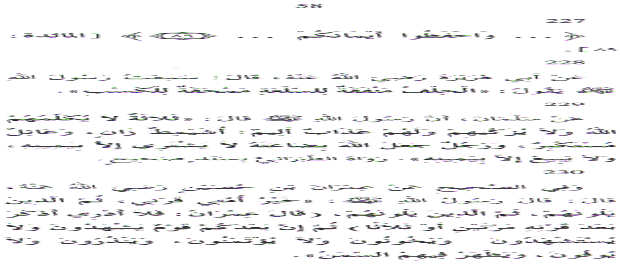
ALTMIŞİKİNCİ BÂB

SIK SIK YEMİN ETMEK HAKKINDA BÂB[280]

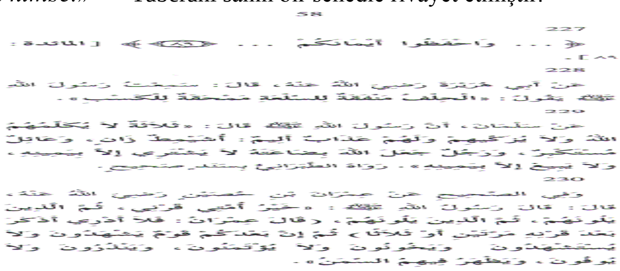
«Yeminlerinizi muhafaza edin! »[281] (Mâide, 89)

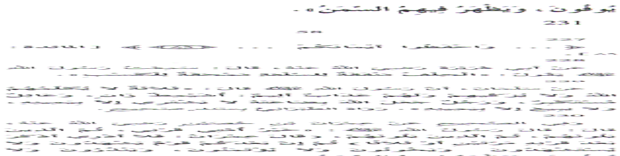

Ebû Hurayra radıyallâhu anh şöyle anlatır: “Rasûlullah’ın şöyle söylediğini duymuştum: *«Yalan yere yapılan yemin, mala rağbeti arttırır, bereketi ise yok eder.»*[282] Buhârî ve Muslim tahric etmiştir.

Selmân radıyallâhu anh’tan rivâyete göre Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: *«Üç insan vardır ki, Allah onlarla ne konuşur, ne de temize çıkarır. Onlara acıklı bir azap vardır: İhtiyar zinakâr, kibirli fakir, malını yeminle alıp, yeminle satan kimse.»*[283] Taberânî sahih bir senedle rivâyet etmiştir.

Sahih[-i Buhârî ve Muslim] ‘İmrân b. Husayn radıyallâhu anh’tan rivâyet edildiğine göre Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: *«Ümmetimin en hayırlısı benim çağımdır. Sonra onların ardından gelenler. Onlardan sonra daha sonra gelenlerdir.* -‘İmrân radıyallâhu anh, kendi çağından sonra iki nesil mi üç nesil mi zikretti bilemiyorum, der- *Daha sonra istenmediği halde şahitlik yapan (yemin eden); hıyanet eden, fakat güvenilmeyen; adak adayan, ama yerine getirmeyen ve aralarında şişmanlık (yeme-içme düşkünlüğü) görülen bir toplum gelecektir.»*[284]

59

وفيه عن ابن مسعود، أن النبي ﷺ قال: «خير الناس قرني، ثم الذين يلونهم، ثم يجيء قوم تسبق شهادة أحدهم يمينه، ويمينه شهادته».

232

﴿وأوفوا بعهد الله إذا عاهدتم ولا تنقضوا الأيمان بعد توكيدها وقد جعلتم الله عليكم كفيلا ﴿٩١﴾﴾ [النحل: ٩١].

233

وعن بريدة، قال: كان رسول الله ﷺ إذا أمر أميرا على جيش، أو سرية أوصاه بتقوى الله، ومن معه من المسلمين خيرا. قال: «اغزوا باسم الله، في سبيل الله، قاتلوا من كفر بالله، اغزوا، ولا تغلوا، ولا تغدروا، ولا تمثلوا، ولا تقتلوا وليدا. وإذا لقيت عدوك من المشركين فادعهم إلى ثلاث خصال أو خلال، فأيتهن ما أجابوك فاقبل منهم وكف عنهم. ثم ادعهم إلى الإسلام، فإن أجابوك فاقبل منهم، ثم ادعهم إلى التحول من دارهم إلى دار المهاجرين وأخبرهم أنهم إن فعلوا ذلك فلهم ما للمهاجرين وعليهم ما على المهاجرين. فإن أبوا أن يتحولوا منها فأخبرهم أنهم يكونون كأعراب المسلمين

İbn Mes'ûd radıyallâhu anh'tan gelen rivâyete göre Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: *«İnsanların en hayırlısı benim çağımdır. Daha sonra onlardan sonra gelenler; onlardan sonra da daha sonra gelenlerdir. Sonra öyle bir kavim gelecek ki, aralarından birinin şehadeti yeminini; yemini de şehadetini geçecek.»*[285]

İbrahim "Biz küçükken yaptığımız şahitlikten ve verdiğimiz sözden dolayı döverlerdi." der.[286]

[ÂYET VE HADİSLERDEN ANLAŞILAN] MES'ELELER

Birinci Mes'ele:

Yeminlerin korunmasının tavsiye edilmesi.

İkinci Mes'ele:

Yalan yere yemin etmenin mala rağbeti arttırırken bereketi azalttığının bildirilmesi.

Üçüncü Mes'ele:

Alış-satış işlerini yeminsiz yapmayanlar hakkındaki şiddetli va'îd.

Dördüncü Mes'ele:

[Günah işlemeyi kolaylaştıran] Etkenlerin azalmasına rağmen günahların büyüdüğüne dikkat çekilmesi.[287]

Beşinci Mes'ele:

İstenmediği halde yemin edenlerin kınanması.

Altıncı Mes'ele:

Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem'in üç ya da dört çağı övgüyle anması ve daha sonra olacakları bildirmesi.

Yedinci Mes'ele:

Şahitlik yapmaları istenmediği halde şahitlik yapanların kınanması.

Sekizinci Mes'ele:

Şahitlik yapmaları ve söz vermeleri nedeniyle selefin küçük çocukları dövmesi.

AÇIKLAMALAR

Yeminin aslı yemine muhatap olan kişiye durumu tekid etmek ve yaratıcıyı tazim etmek maksadıyla meşru kılınmıştır. Bu nedenle de yalnızca Allah adına yemin etmek gerekir. Başkası adına yapılan yemin şirkten sayılmaktadır.

Söz konusu tazimin gereklerinden biri de Allah adına yapılan yeminin yalan yere değil, doğru ve dürüst bir yemin olmasıdır.

Yine bu tazimi tamamlayan bir diğer unsur, sık sık yemin etmeyerek Allah’ın ismine ihtiram göstermektir. Yalan yara ve sık yemin etmek, tevhidin ruhu olan tazime aykırıdır.

ALTMIŞÜÇÜNCÜ BÂB
ALLAH VE PEYGAMBERİNİN ZİMMETİ (AHDİ) HAKKINDA BÂB[288]

59

وَفِيهِ عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: «خَيْرُ النَّاسِ
قَرْنِي، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ، ثُمَّ يَجِيءُ قَوْمٌ
تَسْبِقُ شَهَادَةُ أَحَدِهِمْ يَمِينَهُ، وَيَمِينُهُ شَهَادَتَهُ».

232

﴿ وَأَوْفُوا بِعَهْدِ اللَّهِ إِذَا عَاهَدْتُمْ وَلَا تَنقُضُوا الْأَيْمَانَ
بَعْدَ تَوْكِيدِهَا وَقَدْ جَعَلْتُمُ اللَّهَ عَلَيْكُمْ كَفِيلًا ﴿٩١﴾ ﴾
[النحل: ٩١].

233

وَعَنْ بُرَيْدَةَ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا أَمَّرَ أَمِيرًا عَلَى
جَيْشٍ، أَوْ سَرِيَّةٍ أَوْصَاهُ بِتَقْوَى اللَّهِ، وَمَنْ مَعَهُ مِنَ الْمُسْلِمِينَ
خَيْرًا. قَالَ: «اغْزُوا بِاسْمِ اللَّهِ، فِي سَبِيلِ اللَّهِ، قَاتِلُوا مَنْ
كَفَرَ بِاللَّهِ، اغْزُوا، وَلَا تَغُلُّوا، وَلَا تَغْدِرُوا، وَلَا تُمَثِّلُوا،
وَلَا تَقْتُلُوا وَلِيدًا. وَإِذَا لَقِيتَ عَدُوَّكَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ
فَادْعُهُمْ إِلَى ثَلَاثِ خِصَالٍ أَوْ خِلَالٍ. فَأَيَّتُهُنَّ مَا أَجَابُوكَ
فَاقْبَلْ مِنْهُمْ وَكُفَّ عَنْهُمْ. ثُمَّ ادْعُهُمْ إِلَى الْإِسْلَامِ، فَإِنْ
أَجَابُوكَ فَاقْبَلْ مِنْهُمْ ثُمَّ ادْعُهُمْ إِلَى التَّحَوُّلِ مِنْ دَارِهِمْ إِلَى
دَارِ الْمُهَاجِرِينَ وَأَخْبِرْهُمْ أَنَّهُمْ إِنْ فَعَلُوا ذَلِكَ فَلَهُمْ مَا
لِلْمُهَاجِرِينَ وَعَلَيْهِمْ مَا عَلَى الْمُهَاجِرِينَ. فَإِنْ أَبَوْا أَنْ
يَتَحَوَّلُوا مِنْهَا فَأَخْبِرْهُمْ أَنَّهُمْ يَكُونُونَ كَأَعْرَابِ الْمُسْلِمِينَ

«Antlaşma yaptığınız zaman, Allah'ın ahdini yerine getirin ve Allah'ı üzerinize şahit tutarak, pekiştirdikten sonra yeminleri bozmayın. Şüphesiz Allah, yapacağınız şeyleri pekiyi bilir.» (Nahl, 91)

59

وَفِيهِ عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: «خَيْرُ النَّاسِ
قَرْنِي، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ، ثُمَّ يَجِيءُ قَوْمٌ
تَسْبِقُ شَهَادَةُ أَحَدِهِمْ يَمِينَهُ، وَيَمِينُهُ شَهَادَتَهُ».

232

﴿ وَأَوْفُوا بِعَهْدِ اللَّهِ إِذَا عَاهَدْتُمْ وَلَا تَنقُضُوا الْأَيْمَانَ
بَعْدَ تَوْكِيدِهَا وَقَدْ جَعَلْتُمُ اللَّهَ عَلَيْكُمْ كَفِيلًا ﴿٩١﴾ ﴾
[النحل: ٩١].

233

وَعَنْ بُرَيْدَةَ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا أَمَّرَ أَمِيرًا عَلَى
جَيْشٍ، أَوْ سَرِيَّةٍ أَوْصَاهُ بِتَقْوَى اللَّهِ، وَمَنْ مَعَهُ مِنَ الْمُسْلِمِينَ
خَيْرًا. قَالَ: «اغْزُوا بِاسْمِ اللَّهِ، فِي سَبِيلِ اللَّهِ، قَاتِلُوا مَنْ
كَفَرَ بِاللَّهِ، اغْزُوا، وَلَا تَغُلُّوا، وَلَا تَغْدِرُوا، وَلَا تُمَثِّلُوا،
وَلَا تَقْتُلُوا وَلِيدًا. وَإِذَا لَقِيتَ عَدُوَّكَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ
فَادْعُهُمْ إِلَى ثَلَاثِ خِصَالٍ أَوْ خِلَالٍ. فَأَيَّتُهُنَّ مَا أَجَابُوكَ
فَاقْبَلْ مِنْهُمْ وَكُفَّ عَنْهُمْ. ثُمَّ ادْعُهُمْ إِلَى الْإِسْلَامِ، فَإِنْ
أَجَابُوكَ فَاقْبَلْ مِنْهُمْ ثُمَّ ادْعُهُمْ إِلَى التَّحَوُّلِ مِنْ دَارِهِمْ إِلَى
دَارِ الْمُهَاجِرِينَ وَأَخْبِرْهُمْ أَنَّهُمْ إِنْ فَعَلُوا ذَلِكَ فَلَهُمْ مَا
لِلْمُهَاجِرِينَ وَعَلَيْهِمْ مَا عَلَى الْمُهَاجِرِينَ. فَإِنْ أَبَوْا أَنْ
يَتَحَوَّلُوا مِنْهَا فَأَخْبِرْهُمْ أَنَّهُمْ يَكُونُونَ كَأَعْرَابِ الْمُسْلِمِينَ

59

وَفِيهِ عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: «خَيْرُ النَّاسِ
قَرْنِي، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ، ثُمَّ يَجِيءُ قَوْمٌ
تَسْبِقُ شَهَادَةُ أَحَدِهِمْ يَمِينَهُ، وَيَمِينُهُ شَهَادَتَهُ».

232

﴿ وَأَوْفُوا بِعَهْدِ اللَّهِ إِذَا عَاهَدْتُمْ وَلَا تَنقُضُوا الْأَيْمَانَ
بَعْدَ تَوْكِيدِهَا وَقَدْ جَعَلْتُمُ اللَّهَ عَلَيْكُمْ كَفِيلًا ﴿٩١﴾ ﴾
[النحل: ٩١].

233

وَعَنْ بُرَيْدَةَ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا أَمَّرَ أَمِيرًا عَلَى
جَيْشٍ، أَوْ سَرِيَّةٍ أَوْصَاهُ بِتَقْوَى اللَّهِ، وَمَنْ مَعَهُ مِنَ الْمُسْلِمِينَ
خَيْرًا. قَالَ: «اغْزُوا بِاسْمِ اللَّهِ، فِي سَبِيلِ اللَّهِ، قَاتِلُوا مَنْ
كَفَرَ بِاللَّهِ، اغْزُوا، وَلَا تَغُلُّوا، وَلَا تَغْدِرُوا، وَلَا تُمَثِّلُوا،
وَلَا تَقْتُلُوا وَلِيدًا. وَإِذَا لَقِيتَ عَدُوَّكَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ
فَادْعُهُمْ إِلَى ثَلَاثِ خِصَالٍ أَوْ خِلَالٍ. فَأَيَّتُهُنَّ مَا أَجَابُوكَ
فَاقْبَلْ مِنْهُمْ وَكُفَّ عَنْهُمْ. ثُمَّ ادْعُهُمْ إِلَى الْإِسْلَامِ، فَإِنْ
أَجَابُوكَ فَاقْبَلْ مِنْهُمْ ثُمَّ ادْعُهُمْ إِلَى التَّحَوُّلِ مِنْ دَارِهِمْ إِلَى
دَارِ الْمُهَاجِرِينَ وَأَخْبِرْهُمْ أَنَّهُمْ إِنْ فَعَلُوا ذَلِكَ فَلَهُمْ مَا
لِلْمُهَاجِرِينَ وَعَلَيْهِمْ مَا عَلَى الْمُهَاجِرِينَ. فَإِنْ أَبَوْا أَنْ
يَتَحَوَّلُوا مِنْهَا فَأَخْبِرْهُمْ أَنَّهُمْ يَكُونُونَ كَأَعْرَابِ الْمُسْلِمِينَ

60

يَجْرِي عَلَيْهِمْ حُكْمُ اللهِ تَعَالَىٰ ، وَلاَ يَكُونُ لَهُمْ فِي الْغَنِيمَةِ وَالْفَيْءِ شَيْءٌ ، إِلاَّ أَنْ يُجَاهِدُوا مَعَ الْمُسْلِمِينَ . فَإِنْ هُمْ أَبَوْا فَاسْأَلْهُمُ الْجِزْيَةَ . فَإِنْ هُمْ أَجَابُوكَ فَاقْبَلْ مِنْهُمْ . وَكُفَّ عَنْهُمْ . فَإِنْ أَبَوْا فَاسْتَعِنْ بِاللهِ وَقَاتِلْهُمْ . وَإِذَا حَاصَرْتَ أَهْلَ حِصْنٍ فَأَرَادُوكَ أَنْ تَجْعَلَ لَهُمْ ذِمَّةَ اللهِ وَذِمَّةَ نَبِيِّهِ فَلاَ تَجْعَلْ لَهُمْ ذِمَّةَ اللهِ وَذِمَّةَ أَصْحَابِكَ ، فَإِنَّكُمْ أَنْ تَخْفِرُوا ذِمَمَكُمْ وَذِمَّةَ أَصْحَابِكُمْ أَهْوَنُ مِنْ أَنْ تَخْفِرُوا ذِمَّةَ اللهِ وَذِمَّةَ نَبِيِّهِ ، وَإِذَا حَاصَرْتَ أَهْلَ حِصْنٍ فَأَرَادُوكَ أَنْ تُنْزِلَهُمْ عَلَىٰ حُكْمِ اللهِ ، فَلاَ تُنْزِلْهُمْ عَلَىٰ حُكْمِ اللهِ وَلَكِنْ أَنْزِلْهُمْ عَلَىٰ حُكْمِكَ ، فَإِنَّكَ لاَ تَدْرِي أَتُصِيبُ فِيهِمْ حُكْمَ اللهِ أَمْ لاَ » . رَوَاهُ مُسْلِمٌ .

234

عَنْ جُنْدُبُ ابْنُ عَبْدِ اللهِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ : «قَالَ رَجُلٌ : وَاللهِ لاَ يَغْفِرُ اللهُ لِفُلاَنٍ ، فَقَالَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ : مَنْ ذَا الَّذِي يَتَأَلَّىٰ أَنْ لاَ أَغْفِرَ لِفُلاَنٍ ؟ إِنِّي قَدْ غَفَرْتُ لَهُ وَأَحْبَطْتُ عَمَلَكَ » . رَوَاهُ مُسْلِمٌ .

235

عَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ ، قَالَ : جَاءَ أَعْرَابِيٌّ إِلَى : النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللهِ ، نُهِكَتِ الأَنْفُسُ ،

Rivâyete göre Bureyde şöyle anlatmaktadır: "Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem bir ordu ya da askerî birlik başına emir tayin ettiği zaman[289] Allah'a karşı takva sahibi olmayı ve beraberindeki müminlere iyilikle muamele etmeyi tavsiye eder ve şöyle derdi: *«Allah yolunda Allah'ın adıyla savaşın! Allah'a küfredenlerle savaşın[290]! Ganimet konusunda hainlik yapmayın! Verdiğiniz sözlerde durmamazlık etmeyin! Müsle yapmayın! Küçük çocukları öldürmeyin! Müşrik düşmanınla karşılaştığında onları üç haslete -ya da güzel huya- çağır! Bunlardan hangisini olumlu karşılarlarsa, kabul et, onlara ilişme[291]! Sonra[292] İslam'a davet et! İcabet ederlerse, kabul et! Daha sonra onları kendi ülkelerinden muhacirlerin yurduna göç etmeye davet et! Böyle yaptıkları taktirde muhacirlerin sahip olduğu haklara sahip olacaklarını; muhacirlerin aleyhlerine olanın kendilerinin de aleyhine olacağını bildir. Göç etmeyi reddederlerse, Müslüman bedeviler gibi muamele göreceklerini bildir. Haklarında Allah'ın hükmü cari olacaktır. Müslümanlarla birlikte cihada katılmadıkları sürece ganimet ve feyden hiçbir hakka sahip olamayacaklar. Bu yukarıdaki davetlerin tümüne olumsuz cevap verirlerse, cizye iste! Kabul ederlerse, dokunma! Bunu da reddederlerse, Allah'tan yardım dile ve onlara karşı savaş!*

Bir kale halkını kuşatma altına aldığında senden Allah ve peygamberinin zimmetini (ahdini) isterlerse, onlara Allah ve peygamberinin zimmetini değil, kendinin ve beraberindekilerin zimmetini ver! Çünkü kendi zimmetinizi bozmanız, Allah ve peygamberinin zimmetini bozmanızdan daha hafiftir. Bir kale halkını kuşatırsan ve senden Allah'ın hükmüne göre kendilerini teslim almanı isterlerse, onları kaleden Allah'ın hükmü gereğince hükmetmek üzere değil, kendi hükmüne göre hükmetmek üzere indir! Çünkü Allah'ın hükmüne isabet edip etmeyeceğini bilemezsin!»[293] Muslim rivâyet etmiştir.

[ÂYET VE HADİSLERDEN ANLAŞILAN] MES'ELELER

Birinci Mes'ele:

Allah'ın zimmeti, peygamberinin zimmeti ve [bu ikisi ile][294] Müslümanların zimmeti arasındaki fark.

İkinci Mes'ele:

[Bunlar içinde] Tehlikesi en az olana yönlendirmek.

Üçüncü Mes'ele:

«Allah yolunda Allah adına savaşın!» sözü.

Dördüncü Mes'ele:

«Allah'a küfredenlerle savaşın!» sözü.

Beşinci Mes'ele:

«Allah'tan yardım dile ve onlarla savaş!» sözü.

Altıncı Mes'ele:

Allah'ın hükmü ile alimlerin hükmü arasındaki fark.[295]

Yedinci Mes'ele:

Sahabinin ihtiyaç duyduğunda Allah'ın hükmüne isabet edip etmediğini bilmediği bir hüküm verebilmesi.

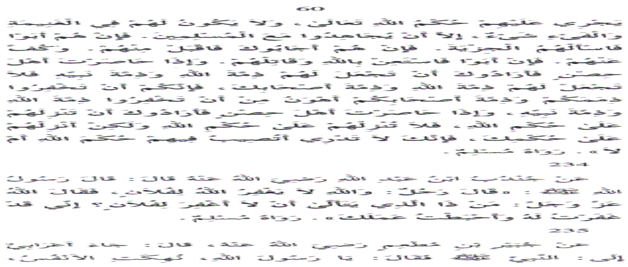
AÇIKLAMALAR

Bu bâb ile arada anlaşma sağlanmış olan düşmanlara Allah ve peygamberinin zimmeti tanındıktan sonra verilen sözlerin ve yapılan anlaşmaların bozulmasına sebebiyet verecek durumlara düşmekten uzak kalmak ve sakınmak kastedilmektedir. Böyle bir durumda Müslümanlar tarafından vuku bulan vefasızlık, Allah'ın ve paygamberinin zimmetinin delinmesi anlamına gelmektedir. Aynı zamanda da Allah'a tazimin terk edilip, Rasûlullah'ın dikkat çektiği gibi en büyük mefsedetin işlenmesi demektir.

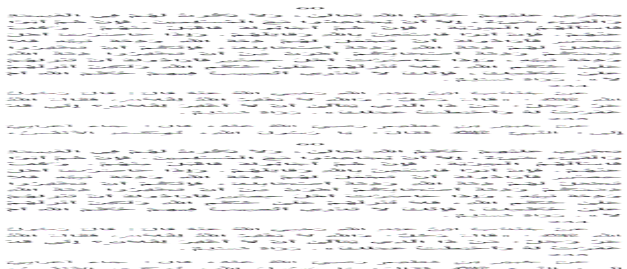
Diğer taraftan dinin ve İslam'ın kafirlerin gözünde basite alınmasına ve değersiz sayılmasına sebebiyet vermek söz konusudur. Anlaşmalara, özellikle de en sağlam şartlarla kesinleştirilmiş olan anlaşmalara bağlı kalmak, insaf ehli düşmanlarını kendi izinden yürümeye çağıran İslam'ın güzelliklerindendir.

ALTMIŞDÖRDÜNCÜ BÂB

ALLAH HAKKINDA YEMİN EDİLMESİ BABI

Cundeb b. Abdillah radıyallâhu anh'tan rivâyete göre Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: *«Bir adam, 'Allah'a yemin olsun ki, falan kimseyi Allah bağışlamaz' dedi. Bunun üzerine Allah 'Falan kimseyi bağışlamayacağıma dair kim benim adıma yemin etti? Ben onu bağışladım, senin amelini boşa çıkardım.' buyurdu.»*[296] Muslim rivâyet etmiştir.

Ebû Hurayra radıyallâhu anh hadisinde bu sözü söyleyenin "abid bir adam" olduğu bildirilir. Ebû Hurayra radıyallâhu anh "Bu adam, bir söz söyledi dünyasını da, ahiretini de mahvetti." dedi.[297]

[ÂYET VE HADİSLERDEN ANLAŞILAN] MES'ELELER

Birinci Mes'ele:

Allah adına yemin etmekten sakındırılması.

İkinci Mes'ele:

Cehennemin her birimize ayakkabısının bağından daha yakın olduğu.

Üçüncü Mes'ele:

Cennetin de böyle olduğu.

Dördüncü Mes'ele:

«Kul manasını kasdetmediği bir söz söyler de [doğu ile batı arasından daha uzak mesafeden cehenneme yuvarlanıverir.]»[298] hadisinde de aynı manaya delâlet bulunmaktadır.

Beşinci Mes'ele:

İnsan kendisine hiç hoş gelmeyen bir sebepten dolayı mağfirete kavuşabilir.[299]

ALTMIŞBEŞİNCİ BÂB

ALLAH'I ARACI KILARAK BİR YARATILMIŞTAN ŞEFAAT DİLENEMEYECEĞİ HAKKINDA BÂB

[illegible]

61

وَجَاعَ الْعِيَالُ، وَهَلَكَتِ الأَمْوَالُ، فَاسْتَسْقِ لَنَا رَبَّكَ فَإِنَّا نَسْتَشْفِعُ بِاللَّهِ عَلَيْكَ، وَبِكَ عَلَى اللَّهِ. فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «سُبْحَانَ اللَّهِ، سُبْحَانَ اللَّهِ!». فَمَا زَالَ يُسَبِّحُ حَتَّى عُرِفَ ذَلِكَ فِي وُجُوهِ أَصْحَابِهِ. ثُمَّ قَالَ: «وَيْحَكَ: أَتَدْرِي مَا اللَّهُ؟ إِنَّ شَأْنَ اللَّهِ أَعْظَمُ مِنْ ذَلِكَ. إِنَّهُ لاَ يُسْتَشْفَعُ بِاللَّهِ عَلَى أَحَدٍ مِنْ خَلْقِهِ». وَذَكَرَ الْحَدِيثَ، رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ.

236

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ الشِّخِّيرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: انْطَلَقْتُ فِي وَفْدِ بَنِي عَامِرٍ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقُلْنَا: أَنْتَ سَيِّدُنَا، فَقَالَ: «السَّيِّدُ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى»، قُلْنَا: أَفْضَلُنَا فَضْلاً، وَأَعْظَمُنَا طَوْلاً، فَقَالَ: «قُولُوا بِقَوْلِكُمْ أَوْ بَعْضِ قَوْلِكُمْ وَلاَ يَسْتَجْرِيَنَّكُمُ الشَّيْطَانُ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِسَنَدٍ جَيِّدٍ.

237

عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ نَاسًا قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، يَا خَيْرَنَا وَابْنَ خَيْرِنَا، وَسَيِّدَنَا وَابْنَ سَيِّدِنَا. فَقَالَ: «يَا أَيُّهَا النَّاسُ قُولُوا بِقَوْلِكُمْ وَلاَ يَسْتَهْوِيَنَّكُمُ الشَّيْطَانُ، أَنَا مُحَمَّدٌ عَبْدُ اللَّهِ وَرَسُولُهُ. مَا أُحِبُّ أَنْ تَرْفَعُونِي فَوْقَ مَنْزِلَتِي الَّتِي أَنْزَلَنِي اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ». رَوَاهُ النَّسَائِيُّ بِسَنَدٍ جَيِّدٍ.

238

Cubeyr b. Mut'im radıyallâhu anh şöyle anlatmaktadır: "Bir bedevî Rasûlullah'ın yanına geldi ve 'Zayıf düştük, evlatlarımız aç kaldı, mallarımız helak oldu. Rabbinden bizim için yağmur yağdırmasını dile! Biz Allah ile senden; seninle de Allah'tan şefaat isteğinde bulunuyoruz.' dedi. Peygamber sallallâhu aleyhi ve selem: *«Subhanallah, subhanallah!»* dedi. Bunu o kadar çok tekrarladı ki Rasûlullah'ın öfkelendiğini anlayan ashabın yüz hatları değişti. Daha sonra Peygamber şöyle buyurdu: *«Yazık sana! Allah'ın ne olduğunu biliyor musun sen? Allah bundan daha büyük ve saygındır. Allah aracılığı ile hiçbir yaratıktan şefaat dilenmez.»*[300] Ebû Dâvûd rivâyet etmiş ve hadisin devamını da zikretmiştir.

[ÂYET VE HADİSLERDEN ANLAŞILAN] MES'ELELER

Birinci Mes'ele:

"Allah aracılığı ile senden şefaat istiyoruz." Denilmesinin reddi.

İkinci Mes'ele:

Bu söz üzerine Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem o derece öfkelenmiştir ki, ashabın bile yüzü değişmiştir.

Üçüncü Mes'ele:

"Senin vesilenle Allah'tan şefaat diliyoruz" sözü reddedilmemiştir.[301]

Dördüncü Mes'ele:

"Subhanallah" sözünün açıklamasına ["Allah bundan daha büyük ve saygındır." denilerek][302] dikkat çekilmiştir.

Beşinci Mes'ele:

Müslümanların Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem'den yağmur duasında bulunmasını istemeleri.

AÇIKLAMALAR

Bu iki konu Allah hakkında edepsizliktir. Tevhide aykırıdır. Allah hakkında yemin edilmesi genellikle insanın kendini beğenmişliğinden, şımarıklığından ve edepsizliğinden kaynaklanır. Bu olusuzluklardan sıyrılmadan imanın eksikliği giderilemez.

Allah vesilesi ile yaratıklardan şefaat dilemek ise Allah'ın şan ve azametine yakışmayan bir tutumdur. Çünkü Allah yaratılmış bir varlık için vesile olmaktan çok çok yücedir. Aracılık yapacak olanın rütbesi genellikle aracılıkta asıl hedef olan varlıktan aşağıdadır. Allah hakkında edepsizlik olduğundan böyle bir davranışın terk edilmesi elzemdir. Şefaat edebilecek olanlar, Allah yanında ancak izni dâhilinde şefaatte bulunabilirler. Tüm varlıklar Allah karşısında korku içinde iken nasıl olur da durum tersine döner ve Allah şefaat izni verilecek olan varlık konumuna getirilebilir. Allah bütün varlıkların huzurunda boyun büktüğü yüceler yücesi, büyük bir varlıktır. Her şeyiyle tüm evren O'nun karşısında aciz ve zelildir.

ALTMIŞALTINCI BÂB

RASÛLULLAH'IN TEVHİDİN SINIRLARINI KORUMASI VE ŞİRKE GÖTÜREN YOLLARI KAPAMASI HAKKINDA BÂB

61

وجاع العيال، وهلكت الأموال، فاستسق لنا ربك فإنا نستشفع بالله عليك، وبك على الله. فقال النبي ﷺ: «سبحان الله، سبحان الله!». فما زال يسبح حتى عرف ذلك في وجوه أصحابه. ثم قال: «ويحك: أتدري ما الله؟ إن شأن الله أعظم من ذلك. إنه لا يستشفع بالله على أحد من خلقه». وذكر الحديث، رواه أبو داود.

236

عن عبد الله ابن الشخير رضي الله عنه، قال: انطلقت في وفد بني عامر إلى رسول الله ﷺ فقلنا: أنت سيدنا، فقال: «السيد الله تبارك وتعالى»، قلنا: أفضلنا فضلاً، وأعظمنا طولاً، فقال: «قولوا بقولكم أو بعض قولكم ولا يستجرينكم الشيطان». رواه أبو داود بسند جيد.

237

عن أنس رضي الله عنه: أن ناساً قالوا: يا رسول الله، يا خيرنا وابن خيرنا، وسيدنا وابن سيدنا. فقال: «يا أيها الناس قولوا بقولكم ولا يستهوينكم الشيطان، أنا محمد عبد الله ورسوله. ما أحب أن ترفعوني فوق منزلتي التي أنزلني الله عز وجل». رواه النسائي بسند جيد.

238

Abdullah b. Şihhîr radıyallâhu anh şöyle anlatmaktadır: "Âmiroğulları heyeti ile birlikte Rasûlullah'ın yanına vardım. 'Sen bizim seyyidimizsin/efendimizsin' dedik. Bunun üzerine: *«Seyyid/Efendi Allah tebareke ve teâlâ'dır.»*[303] buyurdu. 'Sen bizim en üstünümüz, en yücemizsin' dedik. *«[Daha önce] söylediklerinizi ya da bir kısmını söyleyin*[304]*! Şeytan sizi cüretkâr kılmasın!»* buyurdu."[305] Ebû Dâvûd ceyyid isnadla rivâyet etmiştir.

61

وجاع العيال، وهلكت الأموال، فاستسق لنا ربك فإنا نستشفع بالله عليك، وبك على الله. فقال النبي ﷺ: «سبحان الله، سبحان الله!». فما زال يسبح حتى عرف ذلك في وجوه أصحابه. ثم قال: «ويحك: أتدري ما الله؟ إن شأن الله أعظم من ذلك. إنه لا يستشفع بالله على أحد من خلقه». وذكر الحديث، رواه أبو داود.

236

عن عبد الله ابن الشخير رضي الله عنه، قال: انطلقت في وفد بني عامر إلى رسول الله ﷺ فقلنا: أنت سيدنا، فقال: «السيد الله تبارك وتعالى»، قلنا: أفضلنا فضلاً، وأعظمنا طولاً، فقال: «قولوا بقولكم أو بعض قولكم ولا يستجرينكم الشيطان». رواه أبو داود بسند جيد.

237

عن أنس رضي الله عنه: أن ناساً قالوا: يا رسول الله، يا خيرنا وابن خيرنا، وسيدنا وابن سيدنا. فقال: «يا أيها الناس قولوا بقولكم ولا يستهوينكم الشيطان، أنا محمد عبد الله ورسوله. ما أحب أن ترفعوني فوق منزلتي التي أنزلني الله عز وجل». رواه النسائي بسند جيد.

238

Enes radıyallâhu anh şöyle anlatmaktadır: "Bazı kimseler 'Ey Allah'ın Rasûlü! Ey en hayırlımız! Ey en hayırlımızın oğlu! Ey efendimiz Ey efendimizin oğlu!' dediler. Bunun üzerine: *«Ey insanlar! [Daha önce] söylediklerinizden söyleyin! Şeytan sakın sizin aklınızı çelip hevanızı azdırmasın! Ben Muhammed'im, Allah'ın kulu ve rasûlüyüm. Allah'ın benim için takdir buyurduğu konumdan daha yukarılara çıkarmanız hoşuma gitmez.»* buyurdu."[306] Nesâî ceyyid isnadla rivâyet etmiştir.

[ÂYET VE HADİSLERDEN ANLAŞILAN] MES'ELELER

Birinci Mes'ele:

İnsanların aşırılığa karşı uyarılmaları.

İkinci Mes'ele:

"Sen efendimizsin" diyene karşı ne denilmesi gerektiği.

Üçüncü Mes'ele:

Kendisine söylenen hak olmasına rağmen Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem'in: *«Şeytan sizi cüretkâr kılmasın!»* demesi.

Dördüncü Mes'ele:

[Üzerinde düşünülmesi gerekenlerden biri de] *«Allah'ın benim için takdir buyurduğu konumdan daha yukarılara çıkarmanız hoşuma gitmez.»* sözü.

AÇIKLAMALAR

Buna benzer bir konu daha önce de geçmişti. Müellif önemine binâen ve konu gereği burada tekrar zikretmiştir. Çünkü tevhid, şirke götüren tüm yol ve vesilelerden kaçınılmadığı müddetçe korunamaz, muhafaza edilemez, mükemmelleşemez. İki bâb arasında şöyle bir ayrım sözkonusudur: Birincisi eyleme yönelik yolların kapatılması şeklinde tevhidin korunmasını ele alırken; bu bâbda lisanen sarfedilen sözlere dikkat edilmek suretiyle edebe riâyet ederek şirkten sakınılması ele alınmaktadır.

Tevhidin eksiksiz olabilmesi için şirke düşme tehlikesine götürmesi muhtemel her tür sözden sakınılması gerekmektedir. Kısacası tevhid, bir yandan şartlarını, rükünlerini, mükemmellik kazandıracak hususları yerine getirmek; diğer yandan da söz, fiil, irade, inanç olarak zahir ve batın tüm zıtlarından uzak durmakla mükemmelleşir.

Bu konuya dair detaylı açıklamalar daha önce zikredilmişti.

ALTMIŞYEDİNCİ BÂB [307]

62

﴿ وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَالسَّمَوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴾ [الزمر: ٦٧].

239

عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: جَاءَ حَبْرٌ مِنَ الْأَحْبَارِ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ. فَقَالَ: «يَا مُحَمَّدُ، إِنَّا نَجِدُ أَنَّ اللَّهَ يَجْعَلُ السَّمَوَاتِ عَلَى إِصْبَعٍ، وَالْأَرَضِينَ عَلَى إِصْبَعٍ، وَالشَّجَرَ عَلَى إِصْبَعٍ، وَالْمَاءَ عَلَى إِصْبَعٍ، وَالثَّرَى عَلَى إِصْبَعٍ، وَسَائِرَ الْخَلْقِ عَلَى إِصْبَعٍ، فَيَقُولُ: أَنَا الْمَلِكُ». فَضَحِكَ النَّبِيُّ ﷺ حَتَّى بَدَتْ نَوَاجِذُهُ، تَصْدِيقًا لِقَوْلِ الْحَبْرِ، ثُمَّ قَرَأَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: ﴿ وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ﴾.

240

وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ: «وَالْجِبَالَ وَالشَّجَرَ عَلَى إِصْبَعٍ ثُمَّ يَهُزُّهُنَّ فَيَقُولُ: أَنَا الْمَلِكُ، أَنَا اللَّهُ».

241

وَفِي رِوَايَةٍ لِلْبُخَارِيِّ: «وَيَجْعَلُ السَّمَوَاتِ عَلَى إِصْبَعٍ وَالْمَاءَ وَالثَّرَى عَلَى إِصْبَعٍ، وَسَائِرَ الْخَلْقِ عَلَى إِصْبَعٍ». أَخْرَجَاهُ.

«ONLAR ALLAH'I HAKKIYLA TANIYIP BİLEMEDİLER. KIYAMET GÜNÜ BÜTÜN YERYÜZÜ O'NUN AVUCUNDA GÖKLER DE O'NUN SAĞ ELİNDE DÜRÜLMÜŞ OLACAKTIR. O, ONLARIN ORTAK KOŞMALARINDAN YÜCE VE MÜNEZZEHTİR.»[308] (Zümer, 67)

ÂYETİ HAKKINDA BÂB

62

﴿ وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَالسَّمَوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴾ [الزمر: ٦٧].

239

عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: جَاءَ حَبْرٌ مِنَ الْأَحْبَارِ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ. فَقَالَ: «يَا مُحَمَّدُ، إِنَّا نَجِدُ أَنَّ اللَّهَ يَجْعَلُ السَّمَوَاتِ عَلَى إِصْبَعٍ، وَالْأَرَضِينَ عَلَى إِصْبَعٍ، وَالشَّجَرَ عَلَى إِصْبَعٍ، وَالْمَاءَ عَلَى إِصْبَعٍ، وَالثَّرَى عَلَى إِصْبَعٍ، وَسَائِرَ الْخَلْقِ عَلَى إِصْبَعٍ، فَيَقُولُ: أَنَا الْمَلِكُ». فَضَحِكَ النَّبِيُّ ﷺ حَتَّى بَدَتْ نَوَاجِذُهُ، تَصْدِيقًا لِقَوْلِ الْحَبْرِ، ثُمَّ قَرَأَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: ﴿ وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ﴾.

240

وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ: «وَالْجِبَالَ وَالشَّجَرَ عَلَى إِصْبَعٍ ثُمَّ يَهُزُّهُنَّ فَيَقُولُ: أَنَا الْمَلِكُ، أَنَا اللَّهُ».

241

وَفِي رِوَايَةٍ لِلْبُخَارِيِّ: «وَيَجْعَلُ السَّمَوَاتِ عَلَى إِصْبَعٍ وَالْمَاءَ وَالثَّرَى عَلَى إِصْبَعٍ، وَسَائِرَ الْخَلْقِ عَلَى إِصْبَعٍ». أَخْرَجَاهُ.

62

﴿ وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَالسَّمَوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴾ [الزمر: ٦٧].

239

عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: جَاءَ حَبْرٌ مِنَ الْأَحْبَارِ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ. فَقَالَ: «يَا مُحَمَّدُ، إِنَّا نَجِدُ أَنَّ اللَّهَ يَجْعَلُ السَّمَوَاتِ عَلَى إِصْبَعٍ، وَالْأَرَضِينَ عَلَى إِصْبَعٍ، وَالشَّجَرَ عَلَى إِصْبَعٍ، وَالْمَاءَ عَلَى إِصْبَعٍ، وَالثَّرَى عَلَى إِصْبَعٍ، وَسَائِرَ الْخَلْقِ عَلَى إِصْبَعٍ، فَيَقُولُ: أَنَا الْمَلِكُ». فَضَحِكَ النَّبِيُّ ﷺ حَتَّى بَدَتْ نَوَاجِذُهُ، تَصْدِيقًا لِقَوْلِ الْحَبْرِ، ثُمَّ قَرَأَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: ﴿ وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ﴾.

240

وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ: «وَالْجِبَالَ وَالشَّجَرَ عَلَى إِصْبَعٍ ثُمَّ يَهُزُّهُنَّ فَيَقُولُ: أَنَا الْمَلِكُ، أَنَا اللَّهُ».

241

وَفِي رِوَايَةٍ لِلْبُخَارِيِّ: «وَيَجْعَلُ السَّمَوَاتِ عَلَى إِصْبَعٍ وَالْمَاءَ وَالثَّرَى عَلَى إِصْبَعٍ، وَسَائِرَ الْخَلْقِ عَلَى إِصْبَعٍ». أَخْرَجَاهُ.

İbn Mes'ûd radıyallâhu anh şöyle anlatmaktadır: "Yahudi din birliginlerinden biri Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem'in yanına geldi ve şöyle dedi: "Ey Muhammed! Biz [Tevrat'ta][309] şöyle bulmaktayız: Allah, gökleri bir parmak üzerinde, yerleri bir parmak üzerinde, ağaçları bir parmak üzerinde, suyu bir parmak üzerinde, yeryüzünü bir parmak üzerinde ve diğer mahlukatı bir parmak üzerinde kılacak ve bunun ardından da 'Ben melikim' diyecek." Bu sözler üzerine Peygamber sallallâhu aleyhi ve selem, bu Yahudi din bilginini tasdiklediğini belli ederek dişlerinin beyazı görünecek şekilde güldü.[310] Sonra [bu anlatılanın şahidi olmak üzere ve Yahudi bilginin verdiği haberin doğruluğuna delil olarak] şu âyeti okudu: *«Onlar Allah'ı hakkıyla tanıyıp bilemediler. Kıyamet günü bütün yeryüzü O'nun avucundadır. Gökler O'nun sağ elinde dürülmüş olacaktır. O, müşriklerin ortak koşmalarından yüce ve münezzehtir.»* (Zümer, 67)"[311]

Muslim’in bir rivâyetinde “Dağları ve ağaçları bir parmak üzerinde kıldığını sonra da onları sarsarak ‘Ben melikim, ben melikim’ dediğini görüyoruz.”[312] Dedikleri ifade edilmektedir.

Buhârî’nin bir rivâyetinde de “Gökleri bir parmak üğzrerinde, yeryüzünü ve suyu bir parmak üzerinde ve diğer yaratıkları da bir parmak üzerinde yarattığını görüyoruz”[313] ifadeleriyle anlatılmaktadır.

Muslim’de İbn Ömer radıyallâhu anhumâ’dan merfu olarak rivâyet edilen bir hadis şu şekildedir: *«Allah kıyamet gününde gökleri dürer ve sağ eline alır. Ardından ‘Ben melikim. Cebbarlar nerede? Mütekebbirler nerede?’ der. Daha sonra yedi yeri dürerek sol eline alır ve ‘Ben melikim. Cebbarlar nerede? Mütekebbirler nerede?’ der.»*[314]

Rivâyet edildiğine göre İbn Abbas radıyallâhu anhumâ şöyle der: “Yedi gök ve yedi yer Rahman’ın avucunda sizden birinizin elindeki hardal tanesi gibidir.”[315]

İbn Cerîr şöyle der: “Bana Yunus tahdis etti. Bize İbn Vehb bildirdi (ahberana) ve dedi ki İbn Zeyd babasının kendisine Rasûlullah’ın şu hadisini tahdis ettiğini söyler: *«Kürsiye nisbeten yedi gök bir kalkan içine atılmış yedi dirhem gibidir.»*[316]

Ebû Zer radıyallâhu anh'ın da şöyle söylediğini ifade eder: "Rasûlullah'ı şöyle derken duymuştum: *«Arşa nisbetle kürsi,*[317] *çorak bir araziye atılmış demir bir halka gibidir.»*[318]

İbn Mes'ûd radıyallâhu anh şöyle der: "Dünya seması ile bir sonraki semanın arasında beş yüz yıl bulunmaktadır. Bütün gökler arasında beş yüz yıl bulunmaktadır. Yedinci gök ile kürsi arasında da beş yüz yıl bulunur. Kürsi ile su arasında da beş yüz yıl bulunur. Arş suyun üzerindedir. Yüce Allah da arşın üzerindedir. Sizin yaptıklarınızdan hiç biri O'na gizli kalmaz."[319] Bu rivâyeti İbn Mehdî > Hammâd b. Seleme > 'Asım > Zirr > Abdullah yoluyla tahric etmiştir. Bir benzerini de Mes'ûdî > 'Asım Ebû Vâil > Abdullah yoluyla rivâyet etmiştir. Hafız Zehebî bunları kaydettikten sonra rivâyetin daha başka yollarının da bulunduğunu söyler.[320]

Abbas b. Abdilmuttalib radıyallâhu anh'tan rivâyet edildiğine göre Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem: *«Gök ile yer arasında ne kadar bulunduğunu biliyor musunuz?»* diye sorunca ashab, "Allah ve Rasûlü en iyisini bilirler" demişler ve ardından Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: *«İkisinin arasında beş yüz yıllık yürüme mesafesi bulunmaktadır. Bir semadan diğerine beş yüz yıllık mesafe bulunmaktadır. Her bir semanın kalınlığı da beş yüz yıl yürüme kadardır. Yedinci sema ile arş arasında bir deniz bulunur. Bu denizin dibi ile en üstü arası, gökle yer arası kadardır. Allah bunun üzerindedir. Ademoğullarının yapıp ettiklerinden hiçbiri O'na gizli değildir.»*[321] Ebû Dâvûd ve diğerleri tahric etmiştir.

[ÂYET VE HADİSLERDEN ANLAŞILAN] MES'ELELER

Birinci Mes'ele:

«Kıyamet günü bütün yeryüzü O'nun avucundadır.» âyetinin [İbn Mes'ud'un rivâyet ettiği parmak hadisi ile][322] tefsiri.

İkinci Mes'ele:

Bu ve benzeri ilimler Peygamber sallallâhu aleyhi ve selem zamanındaki Yahudilerde halen bulunmaktaydı. Bunları ne inkar ediyor ne de te'vil ediyorlardı.

Üçüncü Mes'ele:

Yahudi din bilgininin anlattıklarını Peygamber sallallâhu aleyhi ve selem tasdik etmiş ve âyet bunu ikrar eder mahiyette nazil olmuştur.

Dördüncü Mes'ele:

Bu önemli bilgiyi Yahudi din aliminden duyan Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem'in gülmesi.[323]

Beşinci Mes'ele:

Allah hakkında iki el zikredilmesi. Göklerin sağ elinde; yerlerin de diğer elinde bulunduğunun bildirilmesi.

Altıncı Mes'ele:

Bu diğer elin, sol el olarak adlandırılması.

Yedinci Mes'ele:

Bu sırada cebbar ve mütekebbirlerin zikredilmesi.

Sekizinci Mes'ele:

"Sizden birinizin elindeki hardal tanesi gibidir" sözü.

Dokuzun Mes'ele:

Semaya nisbeten kürsinin büyüklüğü.

Onuncu Mes'ele:

Kürsiye nisbetle arşın büyüklüğü.

Onbirinci Mes'ele:

Arşın, kürsi ve sudan farklı olduğu.[324]

Onikinci Mes'ele:

Semalar arasında ne kadar mesafe bulunduğu.

Onüçüncü Mes'ele:

Yedinci gök ile kürsi arasında ne kadar mesafe bulunduğu.

Ondördüncü Mes'ele:

Kürsi ile su arasında ne kadar mesafe bulunduğu.

Onbeşinci Mes'ele:

Arşın su üzerinde bulunduğu.

Onaltıncı Mes'ele:

Allah'ın arşın üzerinde bulunduğu.[325]

Onyedinci Mes'ele:

Gök ile yer arasında ne kadar mesafe bulunduğu.

Onsekizinci Mes'ele:

Göğün beş yüz yıl kalınlığında olduğu.

Ondokuzuncu Mes'ele:

Gökler üzerinde bulunan denizin dibi ile en üstü arasında beş yüz yıllık mesafe bulunduğu.

Allah daha iyi bilir.

Hamd alemlerin rabbine mahsustur. Allah efendimiz Muhammed'e, ailesine ve ashabına salat ve selam eylesin!

AÇIKLAMALAR

«Onlar Allah'ı hakkıyla tanıyıp bilemediler.» (Zumer, 67)

Müellif eserine bu konu ile son vermektedir.

Yüceler yücesi Allah'ın ne kadar büyük ve yüce olduğunu, üstünlüğünü ve mahlûkatın kendi huzurunda boyun bükmüşlüğünü gösteren nasları zikretmektedir. Bu yüce nitelikler ve mükemmel vasıflar, Allah'ın bir ve tek ma'bud, övgüyle anılması gereken tek varlık olduğunun en büyük delilidir. İnsanın tazimde bulunacağı, huzurunda acizliğini ızhar edeceği, en büyük sevgiyi göstereceği ve ilah olarak kabul edeceği tek varlık Allah'tır. O, hak ilahtır. O'dan başkası ise batıl, asılsız ve temelsizdir. Tevhidin hakikati, özü ve ruhu; ihlâsın sırrı buradadır.

Allah'tan kalplerimizi kendisini hakkıyla tanımakla, kendisini sevmekle ve bol bol tevbe etmekle doldurmasını dileriz. O çok cömert ve ikram sahibidir.

Kitâbu't-Tevhîd üzerine yaptığımız bu veciz çalışma burada son buluyor. Tevhidin önemli konuları ele alınarak bütün ilimlerin temeli olan tevhid ilmine dair faydalı açıklamalarda ve kısımlandırmalarda bulunulmuştur.

Çalışmamızı kolaylaştıran ve yardımsız bırakmayan Allah'a sonsuz hamd olsun!

Muhammed'e, ailesine ve ashabına salat ve selam eylesin![326]

* Muhammed b. Abdilvahhab b. Suleyman b. Ali b. Muhammed b. Ahmed en-Necdî et-Temimî el-Hanbelî es-Selefî'dir. 1115 hicri/1703 miladi tarihinde Riyad şehrinin kuzeyinde bulunan Uyeyne'de doğmuş 1206 hicri/22 Haziran 1792'de vefat etmiştir. Uzun ömrünü, tüm varlığı ile tevhid ve sünnet davetine adamış, hem kalemiyle hem de kılıcıyla cihad etmiş Allah azze ve celle de onun aracılığı ile razı olduğu tevhid dinini tecdid etmiştir. Rabbimizden onu da bizi de bağışlamasını ve Cennetu'l-Firdevs'de bir araya getirmesini niyaz ederiz.

1 Özellikle istifade edilmiş ve çoklukla kendisine dönülmüş eserler şunlardır:

1- Kitâbu't-Tevhîd şerhlerinin en değerlisi İmam Allâme Abdurrahman b. Hasen Alu'ş-Şeyh'in *Fethu'l-Mecîd alâ Kitâbi't-Tevhîd* adlı eseri.
2- İmam Allâme Abdulaziz b. Abdillah b. Bâz'a ait olan *et-Ta'likâtu'l-Bâziyye alâ Kitâbi't-Tevhîd* isimli özlü eser.
3- Büyük ilim adamı, Allâme eş-Şeyh Muhammed es-Salih el-'Useymîn'e ait *el-Kavlu'l-Mufîd alâ Kitâbi't-Tevhîd* isimli eser.
4- Büyük ilim adamı, Allâme eş-Şeyh Salih b. Fevzân b. Abdillah el-Fevzân'a ait *İânetu'l-Mustefîd bi-Şerhi Kitâbi't-Tevhîd* isimli eser.
5- Faziletli Şeyh Salih b. Abdilaziz b. Muhammed Alu'ş-Şeyh'e ait *et-Temhîd li-Şerhi Kitâbi't-Tevhîd* adlı eser.
6- Elinizdeki Abdurrahman es-Sa'dî şerhinin Sabri b. Selâmeti Şahin tarafından özenle tahkik ve ta'lik edilmiş Dâru's-Sebât baskısı.

2 Bu giriş yazısı Şeyh Abdurrahmân b. Nâsır es-Sa'dî tarafından kaleme alınmış olup Ehl-i Sünnet akîdesini özlü ve özet bir biçimde Kitab ve sünnet kaynaklı olarak ele almaktadır.

3 *İbadet: Yüce Rabbimizin, O'nu tazim etmemiz için belirlediği her bir niyet/kalbî yöneliş, söz ve fiildir.* Tevhid fıkhı açısından *ibadet* ile *itaat* arasındaki farka vurgu yapmak gerekmektedir. Çünkü Rasûllerin "yalnızca Allah'a ibadet edin [bu ibadetinizde] O'na hiç kimseyi ortak kılmayın" tarzındaki söylemleri ki, bu onların davetlerinin merkezidir, tapınma türündeki ibadeti içermektedir. Bu, itaat şeklindeki ibadetin rasûllerin davetine konu olmadığı anlamına gelmez, ancak denilmek istenen davetlerinin merkezinin bu olmadığıdır. İbadet, itaati de kapsayan şümullü bir kelimedir ve her ibadet itaattir ancak her itaat ibadet değildir. İlahımız kendisinden başkalarına itaatı belirli ölçüler içerisinde caiz kılmış, yine kendisi adına başkalarına -mesala Rasûl'e, yöneticilere, ana-babaya- itaati emir buyurmuştur. Yine 'Allah'a ve Rasûlüne itaat edin' buyrulmuş, ama 'ibadet edin' buyrulmamıştır. Bütün bunlar ibadet ve itaat kelimelerinin arasının tefrik edileceğine delâlet etmektedir. Dolayısıyla -mutlak olarak- "Allah'tan başkasına itaat, Allah'tan başkasına ibadettir" denilemez. Ona itaat etmek de dolaylı bir tapınma ve ibadet olduğu halde, bu hususta Allah azze ve celle'nin kitabında ve Rasûllerin davetinde genişlik bulunduğunu görmekteyiz. Yüce Rabbimizin sadece kendisine yöneltmemizi istediği ve hiçbir ortaklığı ve aracılığı kabul etmediği, Rasûllerin davetine ve Kitapların indirilmesine konu olan ve şirkin konusu olan ibadet ancak *tapınma türündeki ibadettir*. Bunun da tanımı yukarda zikredildiği gibidir. Tapınma türü ibadetin örneği dua, istiğase/yardımına sığınma, istiaze/sığınma, istiane/yardım isteme, tevekkül, havf ve haşyet, reca, rağbet ve bunları içinde barındıran namaz, hacc, oruç gibi ibadetlerdir. İtaat türünde ibadetlere gelince Allah'ın hoşnutluğunu kazandıran zahirî ve batınî bütün ameller, emr-i maruf yapmak, Allah'ın koyduğu hadleri uygulamak, Yüce Allah'ın belirlediği sosyal düzenlemelere boyun eğmek, güzel ahlakın tüm çeşitleri ve buna benzer şeylerdir. İbadet ve itaat arasındaki bu ince anlam farkını kavramak oldukça önemlidir. Lâ ilâhe illallah'ı ideolojik yorumlamalara girişen, Rasûllerin davetlerinin merkezi ve hedefi yeryüzü iktidarını ele geçirmek ve kerhen de olsa insanlara boyun eğdirmektir, diye batıl zanlar besleyenlerin rabbanî ve nebevî menhece ne kadar uzak oldukları böylelikle bilinmiş olur.

4 İmam Taberî tefsirinde şöyle demektedir: "İlim ehli "tâğût" kelimesinin anlamında ihtilaf etmişlerdir. Bir kısmı tâğût şeytandır, demiştir." Daha sonra İmam Taberî kendisine kadar ulaşan senetler ile Ömer İbnu'l-Hattab'ın, Mücahid'in, Şa'bî'nin, Dahhâk'ın, Katâde'nin ve Suddî'nin: "Tâğût, şeytandır" dediklerini rivâyet eder.

"Bazıları da tâğût sihirbazdır, dediler." Daha sonra Taberî yine kendisine ulaşan senetler ile Ebu'l-Aliye'nin ve Muhammed'in: "Tâğût, sihirbazdır," dediklerini rivayet eder.

"Bazıları da tâğût kâhindir, dediler." Daha sonra Taberî kendisine ulaşan senetler ile Said b. Cubeyr'in, Refî'nin, İbn Cureyc'in: "Tâğût, kâhindir" dediklerini rivayet eder. Yine Cabir b. Abdillah'tan şöyle rivâyet eder: Ona, aralarında hüküm vermesi için kendisine başvurulan tâğûtlardan (Nisa, 60) sorulunca: "Bir tane Cuheyne'de, bir tane Eslem'de olurdu. Bu şekilde her mahallede bir tane bulunurdu. Onlar; üzerlerine şeytanın indiği kâhinlerdir" dedi.

Daha sonra İmam Taberî şöyle der: "Bana göre tâğût hakkında doğru söz şudur: Tâğût, Allah'tan başka kendisine ibadet edilen böylece Allah'a karşı tuğyan sahibi olan herbir şeydir. Bu ister ibadet edenler üzerindeki kahır ve galebesinden kaynaklansın, isterse ibadet edenlerin kendi itaatlerinden kaynaklansın. Bu ma'budun insan veya şeytan veya putlar olması veya bunlar dışında herhangi birşey olması mümkündür. O halde âyetin anlamı şöyledir: Her kim Allah'tan başka bütün ma'budların rububiyyetini tanımayıp reddeder, onlara küfreder Allah'a iman ederse, yani ilah, rab ve ma'bud olarak Allah'ı tasdik ederse, o; sapasağlam bir kulpa yani, kendisini Allah'ın azap ve gazabından kurtaracak bir kulpa yapışmıştır. "[Camiu'l-Beyân/İmam Taberî, Bakara, 256.]

Şeyhulislam Muhammed et-Temimî rahimehullah başka bir yerde şöyle der: "Yüce Allah bütün kulları üzerine tâğûta küfredip Allah'a iman etmeyi farz kılmıştır. İbn Kayyım rahimehullah şöyle der: "Tâğût, kulun kendisi hakkında haddi aştığı her ibadet edilen ma'bud veya her tabi olunan veya her itaat edilendir. Tâğûtlar pek çoktur. İleri gelenleri ise beş tanedir: [a-] İblis, [b-] Kendisine ibadet olunan ve bundan hoşnut olan kimse, [c-] İnsanları kendisine ibadet etmeye çağıran kimse, [d-] Gaybî ilimlerden bir şeyler bildiği iddiasında bulunan kimse, [e-] Allah'ın indirdiklerinden başkası ile hükmeden kimse. Bunun [tağuta küfretmenin] delili ise Yüce Allah'ın şu buyruğudur: "Dinde zorlama yoktur. Gerçekten rüşd/iman ve ğayy/küfür apaçık meydana çıkmıştır. Kim tâğuta küfredip Allah'a iman ederse elbette o sapasağlam bir kulpa yapışmıştır." (Bakara: 256) İşte Lâ ilâhe illallah'ın anlamı da budur." [Şerhu Selâseti'l-Usûl/ Muhammed es-Salih el-'Useymîn sayfa: 153]

Şeyhulislam'ın zikrettiği (Bakara: 256) âyetin tefsirinde Hafız İbn Kesîr şöyle demektedir: "*Kim tâğût'a küfredip Allah'a iman ederse:* Yani her kim putlardan, niddlerden ve şeytanın ibadet etmeye davet ettiği Allah'tan başka her ibadet edilenden ayrılıp uzaklaşır. Allah'ı birler, bir tek Allah'a ibadet eder ve lâ ilâhe illallah'a tanıklıkta bulunursa... *Kopmak bilmeyen bir kulpa sarılmıştır:* Yani işinde sebat bulmuş, güzel ve dosdoğru bir yola girmiştir." İbn Kesîr daha sonra Beğavî'nin, İbn Cerîr et-Taberî ve İbn Ebî Hâtim'in rivâyet ettiklerine göre Ömer İbnu'l-Hattab'ın "Tâğût: Şeytandır." dediğini aktarır ve şöyle der: "Bu gerçekten kuvvetli bir tefsirdir. Çünkü bu

cahiliyye ehlinin üzerinde bulunduğu; putlara ibadet etmek, onlarla hükmetmek ve onlar ile yardım talep etmek türünden şerlerin tümünü kapsamına alan bir tefsirdir.” [Tefsîru Kur’ani’l-Azîm/İbn Kesîr, ilgili ayetin tefsiri.]

Yüce Allah Tâğûtlardan sakınan mü’minleri de müjdeleyerek şöyle buyurmaktadır: “Tâğûttan ve ona ibadetten kaçınıp Allah’a yönelenlere gelince müjde onlar içindir. Haydi müjdele kullarımı.” (Zümer, 17) Hafız İbn Kesîr şöyle der: Abdurrahman b. Zeyd b. Eslem babasından aktararak şöyle dedi: “Bu âyet Zeyd b. Amr b. Nufeyl, Ebû Zerr ve Selman radıyallahu anhum hakkında nazil olmuştur.” Sahih olan bu âyetin hem onlara hem de putlara ibadet etmekten sakınıp Rahman’a ibadete yönelen başkalarına şamil olmasıdır. Onlar için hem dünya hem de ahiret hayatında müjde vardır. [Tefsîru Kur’ani’l-Azîm/İbn Kesîr, ilgili ayetin tefsiri.]

5 Sahih: Ebû Dâvûd (4596), Tirmizî (2640), İbn Mâce (3991), Ahmed (2/332), İbn Hıbbân (6247), Hâkim (10, 144, 442). el-Elbânî Sahîhu’l-Câmı’ (1073)’de hadisin sahih olduğunu söylemiştir.

6 Sahih: Buhârî (2756), Muslim (30), Tirmizî (2643), Nesâî Kubrâ’da (5877), İbn Mâce (4296), Ahmed (5/228, 229, 230) İbn Hıbbân (210, 362)

7 Yüce Allah buyuruyor ki: *“Senden önce de hiçbir rasûl göndermedik k*i *(ey Muhammed) ona şöyle vahyetmiş olmayalım: Muhakkak ki benden başka ilah yoktur. O halde bana ibadet edin.”* (Enbiya, 25) Şu buyruk da buna benzemektedir: *“Senden önce gönderdiğimiz rasûllerimize sor: Rahman’dan başka ibadet edilecek ilahlar ta’yin etmişmiyiz.”* (Zuhruf, 45) Yüce Allah bütün nebileri “hiçbir ortağı olmaksızın bir tek Allah’a ibadete çağırmak” için gönderdi. Aynı şekilde fıtrat da buna şehadet eder. Müşriklerin hiçbir delilleri yoktur. Onların hüccet olarak öne sürdükleri şeyler ise Rab’lerinin katında iptal olmuştur. Onlara hem gazab, hem de şiddetli bir azab vardır. [Tefsiru Kur’ani’l-Azîm/İbn Kesîr, Enbiya suresi, 25.]

8 Şeyhulislam rahimehullah başka bir yerde tağuta küfretme ile ilgili şöyle demektedir: “-Allah sana rahmet eylesin- bil ki, Adem oğullarına Allah tarafından ilk olarak farz kılınan şey tağuta küfredip, Allah’a iman etmeleridir. Bunun delili Yüce Allah’ın şu buyruğudur: *“Muhakkak ki biz her ümmete ‘Allah’a ibadet edin ve tağuttan kaçının!’ diye bir Rasûl gönderdik.”* (Nahl: 36). Tâğûta küfretmek ise Allah’tan başkasına ibadetin batıl olduğuna inanıp onu terk etmek, ona buğzetmek, Allah’tan başkasına ibadet edenleri tekfir etmek [yani Allah’tan başkasına ibadet edenler küfür ve şirk içerisindedir, diye hükmetmek] ve onlara düşmanlık beslemektir. Allah’a iman ise Allah’ın tek başına -O’nun dışındakileri reddederek- ilah ve ma’bud olduğuna itikad etmek, ibadetin tüm çeşitlerini tamamıyla Allah’a halis kılıp, O’nun dışında bütün ma’budlardan nefyetmektir. Ayrıca ihlas ehlini sevmek ve onları veli edinmek, şirk ehline buğz edip onlara düşmanlık etmektir. İşte bu da İbrahim’in milletidir/dinidir.” [Ma’na et-Tâğût Risalesi] Yine şöyle der: “Tâğûta küfretmenin manası kendisi hakkında batıl itikadlar beslenen Allah’tan başka cin veya insan, ağaç veya taş ve bunların dışında ne varsa hepsinden berî olmak, onlara ibadet edenlerin küfrüne ve sapıklıklarına tanıklık edip onlara buğzetmektir, isterse onlar baban ve kardeşin olsunlar. Ben Allah’tan başkasına ibadet etmem, bununla birlikte sadatlara ve kabirler üzerine yapılan kubbelere de karşı gelmem diyen kişi la ilahe illallah sözünde yalancıdır. Ne Allah’a iman etmiş ne de tâğûtlara küfretmiştir.” [Mecmuatu’r-Resâil ve’l-Mesâil/Eimmetu’d-Da’va 4/33] Allâme İmam Abdurrahman b. Hasen Alu’ş-Şeyh rahimehumullah şöyle der: “İslam dininin aslı, esası, imanın direği ve başı Allah’ı tevhid etmektir. Bunun için rasûller gönderilmiş, bunun için muhkem ve mubîn kitaplar inmiştir. Yüce Allah şöyle buyurur: ***“Elif, lam, ra. Hakîm ve Habîr tarafından, âyetleri sağlamlaştırılmış sonrada tafsil olunmuş bir kitap! Allah’tan başkasına ibadet etmeyin diye ben size onun tarafından müjdelemek ve uyarmak için gönderilmişim”*** (Hud: 1,2) İşte budur, Lâ ilâhe illallah’ın anlamı. İslam dininin aslı da Allah’tan başkasına ibadet etmemek ve arzu ve bid’atlere göre değil ancak rasûlün getirdiği şeriata/ölçülere göre ibadet etmektir. Şeyhimiz ve davetimizin imamı Muhammed et-Temimî rahimehullah şöyle der: “İslam dininin aslı ve üzerine yükseldiği temel iki şeydir: [Birinci husus] emredilendir, o da: Allah’a birtek olarak ibadet etmek, buna davet etmek, onun için dost edinmek ve bunu terk edeni tekfir etmektir. [İkinci husus da] yasaklanandır, o da: Allah’a ibadette şirk koşmaktır. Bize gereken ise bundan sakındırmak, onun için düşmanlık etmek ve bunu yapanı [Allah’a ibadette ortak koşanı] tekfir etmektir.” [Mecmuatu’r-Resâil ve’l-Mesâil/Eimmetu’d-Da’va 4/289]

9 Aişe ve İbn Abbas şöyle rivayet etmektedir: “Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ölümü yaklaştığında yüzünü hamisa denilen bir örtü ile örtmekteydi. Bunalınca örtüyü yüzünden kaldırır şöyle derdi: Allah yahudilere ve hristiyanlara lanet eylesin! Peygamberlerinin kabirlerini mescit edindiler.” Aişe diyor ki: “Onların yaptıklarının benzerini yapmaktan sakındırıyordu.” (Buhârî, Muslim, Ebû Avâne, Nesâî, Dârimi, Ahmed, İbn Sa’d, Abdurrezzak)

Görüldüğü üzere Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in vefatı esnasındaki vasiyyet, uyarı ve yönlendirmeleri tevhidin iyice yerleştirilmesi ve şirkin iptaline yönelikti.

10 “Kulların Allah üzerindeki hakkı” sözünde zikredilen hak vacib mi değil mi? Biz deriz ki: Bu hak vacib bir haktır. Ancak bu hakkı kendine vacib kılan Allah’tır. Yüce Allah hikmeti gereğince dilediği şeyleri kendine haram, dilediğini de vacib kılar. Örnek olarak Allah zulmü şu buyrukta geçtiği üzere kendine haram kılmıştır: “Muhakkak ki ben zulmü kendime haram kıldım. Onu sizin aranızda da haram kıldım. Öyleyse birbirinize zulmetmeyiniz.” (Muslim, 2577) Aynı şekilde bazı şeyleri de kendi üzerine vacib kılmıştır. [et-Temhîd li-Şerhi Kitâbi’t-Tevhîd/Salih b. Abdilaziz b. Muhammed Alu’ş-Şeyh, sayfa: 19]

11 Bu kayıtsız şartsız böyle değildir. Çünkü ilmin mutlak olarak gizlenmesinde bir maslahat yoktur. İlim maslahat gereği ancak bazı hallerde ve bazı kimselere karşı gizlenebilir. [el-Kavlu’l-Mufîd alâ Kitâbi’t-Tevhîd/ Muhammed es-Salih el-‘Useymîn, sayfa: 1/55]

12 Çünkü Rasûlullah sallallahu aleyhi ve selem böyle söylediğinde Muaz’ı ikrar etmiş, böyle söylemesini reddetmemiştir. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in yanında şer’i ilim bulunuyordu. [Şeriat ona nazil olmak itibari ile şeriatın kaynağı da O’dur.] Kevnî ve kaderî ilimlere gelince Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in beraberinde böyle bir ilim yoktu. Öyleyse bize: “Bayram günlerinde oruç tutmak haram mıdır?” diye sorulduğunda “Allah ve Rasûlü bilir” dememiz caizdir. Sahabe radıyallahu anhum böyle bir müşkil mesele ile karşılaştıklarında Rasûlullah’a gelirler o da onlara açıklardı. Eğer “Bu ay yağmur bekleniyor mu?” denilirse “Allah ve Rasûlü bilir” dememiz caiz değildir. Çünkü bu kevnî ilimlerdendir. [el-Kavlu’l-Mufîd alâ Kitâbi’t-Tevhîd/ Muhammed es-Salih el-‘Useymîn, sayfa: 1/51]

13 İmam Muhammed et-Temimî kaddesallahu ruhahu şöyle der: “Birinci Asıl: Tevhîd-i Rububiyye, bu Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in zamanında müşriklerin kabul ve ikrar ettikleri tevhiddir. Bununla birlikte İslam’a girmiş olmadılar. Rasûlullah sallahu aleyhi ve sellem onlarla savaştı, kanlarını ve mallarını helal kıldı. Bu, Allah’ı fiillerinde/yapıp ettiklerinde birlemektir. Buna da Yüce Allah’ın

şu buyrukları delildir: "De ki: Size gökten ve yerden kim rızık veriyor? Ya o kulaklar ve gözler; kimin egemenliği altındadır? Ve kim, o ölüden diri çıkarıyor, diriden ölü çıkarıyor ve kimdir, tüm işlerin yönetimini yapan? Derhal "Allah" diyecekler. Sen de de ki: O halde [başkalarını ibadette O'na ortak tutmaktan] sakınmaz mısınız?" (Yunus: 31) "Kimin o yeryüzü ve onda bulunanlar, eğer biliyorsanız, de! "Allah'ındır!" diyecekler. O halde düşünmez misiniz, de! Kim o yedi kat göklerin rabbi ve azametli arşın rabbi, de! "Allah'ındır!" diyecekler. O halde sakınmaz mısınız, de! Kim o her şeyin egemenliği elinde olan ve kayırır da kendisine karşı kayırılmaz olan, eğer ilminiz varsa, de! "Allah'ındır!" diyecekler. Madem öyle, nereden büyüleniyorsunuz?" (Mu'minun: 84,89) Buna benzer âyetler daha pek çoktur. [Dureru's-Seniyye/Eimmetu'd-Da'va 2/67]

14 Yine Şeyhulislam şöyle demektedir: "İkinci Asıl: Tevhid-i Uluhiyye, bu geçmişte ve günümüzde, zamanın tüm kesitlerinde üzerinde çekişme olan tevhiddir. Kulların Yüce Allah'ı kendi fiilleri/yapıp ettikleri ile birlemeleri demektir. Bu fiilere örnek olarak dua, havf, haşyet, istiane, istiaze, muhabbet, inâbe, adak, kurban, rağbet, rahbet, huşu, tezellül, ta'zim verilebilir. Duanın delili şudur: "Rabbiniz buyurdu ki: Dua edin, size icabet edeyim." (Ğafir: 60) Bu sayılan ibadet fiillerinin diğerlerine de Kur'an'dan deliller bulunmaktadır. [Dureru's-Seniyye/Eimmetu'd-Da'va 2/67,68]

13 Bâbın başlığının bu şekilde tercüme edilmesi gerektiği hakkında bak: el-Kavlu'l-Mufîd alâ Kitâbi't-Tevhîd/ Muhammed es-Salih el-'Useymîn, sayfa: 1/60

14 Hafız İbn Kesîr rahimehullah şöyle der: "Yani onlar ki tek olan ve hiçbir ortağı bulunmayan Allah'a ibadetlerini ihlaslı/katışıksız yapar ve hiç kimseyi O'na ortak tutmazlar; işte kıyamet günü emniyette olanlar, hem dünyada hem de ahirette hidayet olunanlar bu kimselerdir. Buhârî, Abdullah [b. Mes'ud]'dan şöyle dediğini rivâyet eder: "İmanlarına bir zulüm bulaştırmayanlar âyeti inince Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ashabı: 'Hangimiz [günahlar işleyerek] kendine zulmetmez ki?' dediler. Bunun üzerine: 'Şüphesiz şirk, [en] büyük zulümdür' âyeti indi." [Tefsîru Kur'ani'l-Azîm/ Hafız İbn Kesîr, En'am sûresi 82. âyetin tefsiri] İlim sahiplerinin de işaret ettiği gibi zulüm üç çeşittir:

- Birincisi: Şirktir. Nitekim Yüce Allah: "Şüphesiz şirk, [en] büyük zulümdür" buyurmaktadır. Şirkin zulüm diye adlandırılmasının sebebine gelince, zulmün aslı: Bir şeyi olması gereken yerin dışına koymaktır. Şirk ise, ibadeti yöneltilmesi gerekli olandan başkasına yöneltmektir. Bu ise en büyük zulümdür. Çünkü ibadeti layık olandan başkasına yönelten kişi yaratan ile yaratılanı, güçlü ile zayıf ve her şeyden aciz olanı eşit tutmuş olur. Bundan ötede bir zulüm mü var?
- İkincisi: Kişinin günahlar ile kendisine zulmetmesidir. Günahkar kendi kendine zulmedendir. Çünkü böyle yapmakla kendisini azap ve cezaya sürüklemektedir. Halbuki ona vacib olan nefsini koruması ve onu kullanması gereken yerde –ki bu da itaattir- kullanmasıdır.
- Üçüncüsü: Kişinin insanlara zulmetmesidir. Mallarını alır veya gıybet ve nemimede bulunur, hırsızlık yapar, kaş göz işaretleri ile onlara eziyet eder. Kanlarını döker ya da yaralar.

İşte bunlar zulmün çeşitleridir. Allah bu zulümlerin en büyüğü olan şirki asla mağfiret etmeyecektir. [İânetu'l-Mustefîd bi-Şerhi Kitâbi't-Tevhîd/ Salih b. Fevzân b. Abdillah el-Fevzân 1/77]

15 Lâ ilâhe illallah'ın anlamı tercümede de işaret edildiği gibi Allah'tan başka her ilah edinileni reddetmektir. Buna şehadet etmek ise şahit olduğunu söylemek, tanıklıkta bulunmaktır. Öyleyse her müminin neyi reddettiğinin bilincinde olması için ilah kelimesinin anlamını bilmesi gerekir. İlah; sevgi ve hayranlık ile tazim edilen, karşısında zelil olunan ma'bud demektir. Allah'tan başka her ilah edinileni reddetmek ise, Allah'tan başka kendisine sevgi ve korku ile tapınılan, sığınılıp dua edilen, ümit bağlanıp tevekkül edilen, faydaları elde etmek için ve zararlardan korunmak için koruması, gözetmesi, yardımı talep edilen ve kendisine yakınlaşılmak istenerek karşısında zelil olunan her şeyi yani ilahı reddetmektir. İman, bütün bunları Allah'a has kılmak ve O'ndan başkalarını bunlara yani ibadete layık görmemektir. İlah kelimesinin ne anlama geldiği ile ilgili Allâmetu'ş-Şeyh Abdullatîf b. Abdirrahman b., Hasen Alu'ş-Şeyh rahimehumullah şöyle der: "Muhakkak ki Rasûlullah sallalahu aleyhi ve sellem zamanındaki müşriklerin ilah kelimesi ile kasdettikleri günümüz müşriklerinin seyyid kelimesi ile kasd ettiğidir. Çünkü seyyid günümüz müşriklerinin ekserisi katında darlık ve sıkıntı anlarında dua edilen, yardım istenilen demektir. Olağan üstü hallerde onlara ümit bağlanır, isimleri ile yemin edilir, onları yüceltmek ve yakınlıklarını kazanmak için kendilerine kurban kesilir. Mısırlıların ıstılahlarında olduğu gibi bazılarının yanında ise ona veli denilir. Bazısı da 'sır' demektedir. Fulanda sır var veya o sır ehlindendir, derler." (Minhâcu't-Te'sîs, 242) Şeyhulislam Muhammed et-Temimî rahimehullah da birçok risalesinde ilah kelimesinin anlamına işaret etmiştir. Şöyle der: "İlah, amaç edinilen ve kendisine itimad edilen demektir. Bu, bunu bilmeyenler için basit bir mesele, onu bilenlerin yanında ise oldukça büyük ve ağırdır." (Ed-Dureru's-Seniyye/Eimmetu'd-Da'va 2/21) Başka bir yerde şöyle demektedir: "İlah: Kendisine dua edilen ve ümit beslenen amaç edinilmiş zâttır." (Târîhu İbn Ğannam 2/299) Yine tevhid kelimesinin ve ilah'ın anlamı ile ilgili şöyle demektedir: "Bil ki Lâ ilâhe illallah'ın anlamı nefiy ve isbattır. Lâ ilâhe nefiy, illallah isbattır. Bununla dört şey nefyedilir, dört şey de isbat edilir. Nefyedilenler: İlahlar, tağutlar, niddler ve rablerdir. İsbat edilenler: Kasd/gaye, muhabbet/sevgi, havf/korku ve reca/ümittir." (ed-Dureru's-Seniyye/Eimmetu'd-Da'va 2/62) Bu son ifadelerinde Şeyh rahimehullah'ın vurguladığı şey: İlah olarak Allah'ın birlenmiş olması veya başka bir deyişle kişinin müslüman olması için Allah'tan başkasını amaç edinmemesi, sevgisini korku ve ümidini O'na yöneltmesi gerektiğidir. Müslüman olabilmek için kişinin kelimenin bu manasının gerçekleştirmesi şarttır.

16 Sahih: Buhârî (3435), Muslim (28)

17 Bu hadiste Rabbimiz azze ve celle *"yüzü olmak"*la vasıflandırılmaktadır. Biz gerek bu hadisin gerekse bu konuda varid olmuş diğer âyet ve hadislerin gereğince ilahımız Yüce Allah'ın azametine, şanına ve celâline yaraşır, başka yüzlere benzemeyen bir yüzü olduğuna iman ederiz. Allah'ın yüzünü talep etmek ise, O'nun hoşnutluğunu aramaktır.

18 Sahih: Buhârî (425), Muslim (33), Ahmed (5/449)

19 Sahih: İbn Hıbbân (6218), Hâkim -sahihleyerek- (1936) Zehebî de Hâkim'e muvâfakât etmiştir, Nesâî, Kubrâ'da (10670, 10980) Ebu Ya'la Musned'inde (13993), Nesâî, el-Amelu'l-Yevmi ve'l-Leyl'de (834), Beğavî, Şerhu's-Sunne'de (1273), Ebu Nuaym, Hılye'de (8/327,328). Heysemî Mecmau'z-Zevâid'de (10/85): Ebu Ya'la rivâyet etmiştir, ricali sikadır, hadiste zayıflık vardır, der. Hafız İbn Hacer el-Feth'de (11/208): Nesâî sahih bir sened ile Ebu Said'den diyerel rivâyet eder.

[20] Sahih li ğayrihi: Tirmizî (3540), Darimî (2788), Ahmed (5/148, 154, 172), İbn Hıbbân (226), Hâkim (7605), Buhârî, Halku Efali'l- Ibâd (s:59) Bu hadisin bir şahidi Muslim'de (2687) Ebu Zerr hadisi olarak bulunmaktadır. el-Elbânî Sahîhu'l-Câmı' (4437, 4338)'de ve Silsiletu's-Sahîha'da (127) hadisin hasen olduğunu söylemiştir.

[21] Muceddid İmam rahimehullah başka bir yerde şöyle demektedir: "Lâ ilâhe illallah hem lafız hem de manadır. İnsanlar bunu söylemekte üç gurupturlar: Birincileri; onu söyler, tahakkuk ettirir, manasını bilir ve öğrenir, gereğince amel eder ve onu bozan şeylerden sakınırlar. İkinciler; görünürde onu söyler, zahirlerini onunla süsler, batınlarında ise küfür ve şüphe barındırırlar. Üçüncülere gelince; bunu söylerler ancak onlar bunun anlamını öğrenmez ve onu bozan amellerde bulunurlar. İşte onlar Allah'ın haklarında: *"Onlar dünya hayatında yaptıkları boşa gidenlerdir. Hâlbuki yaptıklarının iyi şeyler olduğunu zannetmektedirler."* (Kehf: 104) buyurduğu kimselerdir. Birinciler kurtulanlardır, onlar gerçek müminlerdir. İkinciler münafıklardır. Üçüncülere gelince onlar müşriklerdir. Lâ ilâhe illallah kaledir ancak onlar tekzib mancınıkları ile ona savaş açmış, onun surlarını ve duvarlarını tahrip etmişler, düşmanlarda içine girmişiler manayı çekip almış ve onları suret ile baş başa bırakmıştır. Rasûl sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmaktadır: "Muhakkak ki Allah sizin suretlerinize ve bedenlerinize değil, kalplerinize ve amellerinize bakar." Lâ ilâhe illallah'ın manasını çekip almışlar, onlarla birlikte ağızlarında geveledikleri kuru bir sözden ve harf yığınlarından başka bir şey kalmamıştır. Bu ise kalenin anılmasıdır, kendisi değil. Ateşin anılması yakmayacağı, suyun anılması boğmayacağı, ekmeğin anılması doyurmayacağı, kılıcın anılması kesmeyeceği gibi kalenin anılması korunmayı sağlamaz. Söz kabuk, mana özdür. Söz kabuk, mana incidir. Özsüz kabuk, incisiz sadef neye yarar. Lâ ilâhe illallah ile manası ruhun bedendeki yeri gibidir. Ruhsuz bedenin hiçbir faydası olmadığı gibi manası olmaksızın kelimenin bir faydası olmaz." [ed-Dureru's-Seniyye/ Eimmetu'd-Da'va, 2/112] Bugün kabirperestler dilleri ile Lâ ilâhe illallah demektedirler, ancak onun muktezası gereğince amel etmiyorlar. Aksine kabirlere ve türbelere tapıyor, salih ve evliyalara dua ediyorlar. Onlar Lâ ilâhe illallah'ın lafzını ikrar eder, manasına muhalefet ederler. Müşrikler, hem lafız hem manasını reddediyorlardı, kabirperestler ise lafzını ikrar ediyor manasını reddediyorlar. Her iki toplulukta eşittir ve aralarında asla bir fark yoktur. [İânetu'l-Mustefîd bi-Şerhi Kitâbi't-Tevhîd/ Salih b. Fevzân b. Abdillah el-Fevzân 1/82]

[22] *"Allah öyle bir zattır ki; yedi kat gökleri ve yerdende onların bir benzerini yaratmıştır"* [Talak sûresi:12]

[23] Ayrıca "benden başka" denilerek Yüce Allah'ın gökte olduğuna ve yükseklik/uluvv sıfatına işaret edilmiştir. [İânetu'l-Mustefîd bi-Şerhi Kitâbi't-Tevhîd/ Salih b. Fevzân b. Abdillah el-Fevzân 1/97]

[24] Kelamcılar Kur'an ve Sunnet'te Yüce İlahımız hakkında sabit olmuş bazı sıfatları inkar ederler. Bu sıfatlarla Rahman'ın vasıflanması O'nun yüce zatı için ekısikliktir, der ve Kur'an ile gelenleri aslî anlamı dışında başka bir anlam ile yorumlayarak; Sunnet ile geleni de reddederek Rabbimize ait bu sıfatları iptal ederler. Onlara aynı Kitab ve aynı Sunnet ile sabit olan sıfatlardan bir kısmını kabullenip bir kısmını reddetmenizin gerekçesi nedir? Diye sorulunca: Çünkü bu sıfatlar O'na yakışmaz, derler. Allahu ekber! Onlar bu sözleri ile Allah'ın kitabını -ve dolayısı ile Allah'ı- ve Rasûl'ün Sünnetini ne gibi bir batılla ve çirkinlikle nitelendirdiklerinin farkında değil miler? Subhanallah!!! Onlar Allah azze ve celle'nin kendisi hakkında haber verdiklerini yalanlıyorlar mı? Subhanallah!!! Yoksa Allah azze ve celle muradını anlatmaktan acze düştü de onun ne demek istediğini onlar mı bize açıklayacak? Niçin semâvî vahyin önünde tezellül etmiyorlar. Neden: "Rabbimiz! Bizim hiçbir bilgimiz yok! Senin öğrettiğin dışında…" demiyorlar. Esas itibariyle bu, kelamcılar ile Ehl-i Sunnet arasında temelden kaynaklanan bir bakış açısı farklılığının yansımasıdır. Bizce *dinî ilm* ikiye ayrılır: a. Zatıyla, sıfatlarıyla ve fiileri ile Yüce Allah'ı bilmek, b. Yüce Allah'ın bizden neler istediğini bilmek. Her iki çeşidiyle de ilmin kaynağı sadece ama sadece Allah, yani vahiydir. Allah, rasûl ve nebilerine vahyetmiştir. Kendisine vahyedilen son elçi Muhammed sallallahu aleyhi ve selem aracılığı ile de bu bilginin tek kaynağını tilavet olunan ve olunmayan vahyinde yani Kitab ve Sunnet'te bize indirmiştir. Bu iki sahada, yani Allah'ın kimliği ve bizden ne istediği konularında vahye dayanmayan her söz ve inanç -başka bir şey değil- sadece batıldır. Kelamcılar vahyin yolgöstericiliğini bırakıpta heva ve heveslerine tabi olunca -Allah'a sığınırız-: "Allah dediğin şöyle olur, Allah dediğin böyle olur." Demeye başladılar. Ehl-i Sunnet, âlemlerin Rabbinden gelene iman ile inkıyad eder. Allah'ım! Ey ilahımız! Sen -başka değil- ancak kendini vasfettiğin gibisin, derler. Allah'ın sıfatları hakkında da "nasıl" sorusunu reddederler. Vallahi Allah bu sıfatını bize haber verdi, ama nasıl olduğunu bildirmedi, biz de vahye dayanmayan bir söz etmekten, vahye dayanmayan bir inanca sahip olmaktan Allah'a sığınırız.

[25] "Bununla Allah'ın yüzünü talep eden": Yani onu ihlaslı bir şekilde söyleyen, desinler veya duysunlar için ya da münafıkça değil. Aksine kelimenin delâlet ettiği şekilde ibadetler ile Allah'ın birleneceğine itikad etmek, O'ndan başkasına ibadeti terk etmek ve O'ndan başkasına yapılan ibadetin batıl olduğuna inanmak, bundan ve bunu yapanlardan teberri etmek. [İânetu'l-Mustefîd bi-Şerhi Kitâbi't-Tevhîd/ Salih b. Fevzân b. Abdillah el-Fevzân 1/77]

[26] "Muhammed Allah'ın kulu ve Rasûlüdür": Bu ifrat ve tefriti nefyetmektedir. Allah'ın kulu denilerek Rasûl sallallahu aleyhi ve sellem hakkında bazı tahrifçilerin yaptığı gibi ona rububiyyet vererek ifrata ve aşırılığa gitmek neyhedilmiştir. Allah O'nu makamların en şereflilerinde "kul" olmakla vasıflandırmıştır. Vahiy makamında: "Eğer kulumuza indirdiğimizden yana bir şüphe içerisinde iseniz." (Bakara: 23). İsra makamında: "Kulunu geceleyin Mescid-i Haram'dan yürüten o zat münezzehtir." (İsra: 1). İnzal makamında: "Kuluna kitabı indiren Allah tüm övgülere layıktır." (Kehf: 1). "Allemler için bir uyarıcı olsun diye kuluna Furkanı indiren zat ne kadar yücedir!" (Furkan: 1). Meydan okuma makamında: "Eğer kulumuza indirdiğimizden yana bir şüphede iseniz." (Bakara: 23). O ibadet edendir, edilen değil. Rasûldür, yalanlanan değil. Aksine itaat edilen, tabi olunandır. İbadetin hiçbir parçası O'na ait değildir. O'ndan medet dilenenler, O'ndan yardım talep edenler, hacetleri için O'na yalvaranlar, sıkıntılarının çözülmesini O'ndan isteyenler, -Allah korusun- O'nu kulluktan ilahlığa yükseltmişlerdir. O'nun Allah'ın kulu olduğunu ikrar etmemişler, aksine O'nu Allah'a rububiyyetinde ve uluhiyyetinde ortak koşmuşlardır. Rasûl sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: "Beni Hıristiyanların Meryem'in oğlunu yücelttikleri gibi yüceltmeyin. Muhakkak ki ben kulum. O halde siz de Allah'ın kulu ve rasûlü deyin." Allah subhanehu ve teâlâ şöyle buyurmaktadır: "Allah onların tevbelerini kabul eder veya onlara -zalimler oldukları için- azab eder. Senin bu hususta bir yetkin yoktur." (Al-i İmran: 128) "De ki: Ben kendi kendime Allah'ın dilediğinden başka ne bir faydaya ne de bir zarara güç yetirebilir değilim. Eğer gaybı bilseydim birçok mal ve menfaat elde ederdim ve bana hiçbir kötülük dokunmazdı. Ben iman edecek bir topluluk için -başka değil- sadece bir uyarıcıyım." (Araf: 188) Yine Yüce Allah şöyle buyuruyor: "(Onlara) de ki: Haberiniz olsun ben size kendiliğimden ne bir zarara ne de iyiliğe güç yetirebilir değilim." (Cin: 21) "Rasûl" denilerek de tefrit reddedilmiştir. Bu tefritçiler

rasûlü hakkıyla takdir edememişlerdir. Ya risaletini inkâr etmiş ya da risaletini ikrar etsede istenildiği gibi O'na tabi olmamıştır. Bunlar O'nun Allah'ın rasûlü olduğuna şehadet etmiş değillerdir. Şehadetleri ya batıldır veya eksiktir. Batıldır, çünkü asla O'na tabi olmamışlardır. Eksiktir, çünkü O'na bazı şeylerde uysalarda, bazılarında nefis ve şehvetlerinin tatmini için muhalefet etmişlerdir. Ayrıca O aleyhisselâtu vesselam yaratılmışların en büyüğü, varlıkların şereflisi, Rasûllerin en üstünüdür. [Îânetu'l-Mustefîd bi-Şerhi Kitâbi't-Tevhîd/ Salih b. Fevzân b. Abdillah el-Fevzân 1/74] Muhammedu'r-Rasûlullah'a şehadetin muktezası: Emirlerinde itaat etmek, verdiği haberleri tasdik etmek, yasakladığı şeylerden sakınmak ve O'nun koyduğu ölçülerin dışında Allah'a ibadet etmemektir. [et-Temhîd li-Şerhi Kitâbi't-Tevhîd/Salih b. Abdilaziz b. Muhammed Alu'ş-Şeyh, sayfa: 22]

27 İsa aleyhisselam yaratılması açısından Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'den [ve diğer bütün insanlıktan] farklıdır. O yalnız Allah'ın kelimesi ile yaratıldığı halde Muhammed sallallahu aleyhi ve selem babasının annesi ile birleşmesinden yaratılmıştır. [el-Kavlu'l-Mufîd alâ Kitâbi't-Tevhîd/ Muhammed es-Salih el-'Useymîn, sayfa: 1/79]

28 Allah'tan bir ruh denilmesi, Allah tarafından gelen bir ruh demektir yoksa buradaki "min/den" teb'iz manasında değil ibtida manasındadır. Çünkü bütün ruhlar [İsa aleyhisselam'ınki de dâhil] yaratılmıştır. Hiçbir ruh Allah'tan bir cüz değildir. [el-Kavlu'l-Mufîd alâ Kitâbi't-Tevhîd/ Muhammed es-Salih el-'Useymîn, sayfa: 1/79]

29 Bu bâbın bir önceki tevhidin faziletleri bâbından farkı nedir? Bu bâb kendisinden önceki bâbın konusundan daha üstündür. "Tevhidi gerçekleştiren/tahakkuk ettiren": Yani Allah'a hiçbirşeyi ortak koşmayan ve günahlara da bulaşmayan demektir. İşte bu tevhidin tahakkukudur. Bu mertebeye ulaşan ise hesapsız cennete girer. [Îânetu'l-Mustefîd bi-Şerhi Kitâbi't-Tevhîd/ Salih b. Fevzân b. Abdillah el-Fevzân 1/74]

Tevhidi yani şehadeteyni tahakkuk ettirmek şu üç şeyi içermektedir:

- Birincisi: Şirki büyük-küçük, gizli-açık bütün çeşitleriyle terk etmek.
- İkincisi: Bid'atları bütün çeşitleriyle terk etmek.
- Üçüncüsü: Günahları bütün çeşitleriyle terk etmek. Tevhidi tahakkuk ettirmek ve bunu yapanlar ise iki derecedir. Vacib olan derecesi: Zikredilen bu üç şeyi; yani, gizlisiyle-açığıyla, büyüğüyle-küçüğüyle şirki terk etmek, bid'atları terk etmek ve günahları terk etmek. İşte bu vacib derecedir. Tevhidin tahakkuk ettirilmesinde/gerçekleştirilmesinde mustehab dereceye gelince insanlar içinde tevhidin hakkını verenlerin en üstün olanları ve faziletleri en büyük olanları bunlardır. Bu, kalpte Allah'tan başkasına teveccühün olmaması veya O'ndan başkasının maksat/amaç edinilmemesidir. Yani kalbin tümüyle Allah'a müteveccih olması, orada O'ndan gayrısına iltifatın bulunmamasıdır. Böyle bir kişinin konuşması Allah için, işleri ve fiilleri Allah için hatta kalbinin atması Allah celle ve ala içindir. [et-Temhîd li-Şerhi Kitâbi't-Tevhîd/Salih b. Abdilaziz b. Muhammed Alu'ş-Şeyh, sayfa: 31]

30 Yüce Allah İbrahim aleyhisselam'ı hepsi de tevhidi tahakkuk ettirmeye dahil olan dört sıfat ile vasıflandırmaktadır.

- *Birinci Sıfat:* Ümmet; bunun manası "hayırda örnek alınan, uyulan, önder" demektir. O insanların imamı idi. Nitekim Yüce Allah şöyle buyurmaktadır: "Rabbi İbrahim'i birtakım kelimelerle sınadı da, O onları tastamam yerine getirince, Allah: Seni mutlaka insanlar için imam (yani, kıyametin kopacağı saate kadar hayır ehli için uyulacak bir örnek) yapacağım, buyurdu." Ümmet kelimesi Kur'an'da üç ayrı anlamda geçmektedir ki, biri budur…

- *İkinci Sıfat:* Kâniten lillah, kunut lugatta sebat ve devam anlamındadır. Yani, Allah'a itaat üzerinde yerinde oynamadan sabit ve devamlı, demektir. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmaktadır: " Allah'a amellerin en sevimlisi azda olsa devamlı olandır." Kâniten lillah: Yani, O Allah için halisane amel yapardı. Maksadı ne riya ne de sum'a idi. İnsanlardan bazısı namaz kıldığı zaman onu güzelleştirmeye çalışır, insanlara göstermek için kıyamını ve rukûsunu uzatır. Kendisini birinin gördüğünü hissederse itaatkâr kul denilsin diye rukû ve secdesini uzattıkça uzatır. Tek başına kıldı mı hızlı ve hafif kılar. İhlas: mKişinin ameli ile Allah'ın yüzünü istemesidir.
- *Üçüncü Sıfat:* Hanîf, hanîf hanef'tendir. O da lugatta meyletmek anlamındadır. Burada ise: Yönünü Allah'a doğrulmak, demektir. O insanlardan yüzçevirerek yüzünü Allah'a doğrultan, hayrı Allah'tan isteyen, insanlardan istemeyen, onu insanların yanında değil, Allah'ın yanında arayan bir kimse idi.
- *Dördüncü Sıfat:* Hiçbir zaman müşriklerden olmadı. Yani, O tam bir beraet ile müşriklerden teberi etmişti. Kendisi ile müşrikler arasındaki sevgi bağlarını ve tüm ilişkileri Allah için koparmıştı. Çünkü müşrikler Allah'ın düşmanlarıdır. Mü'min ise Allah'ın düşmanlarını sevmez.

İşte bu sıfatlar tevhidin tahakkuku/gerçekleştirilmesidir. Bunların en büyüğü ise müşriklerden berî olmaktır. Herkim müşriklerden teberrî ederse o, tevhidin hakkını vermiş olur. İsterse o mişrikler insanlar içinde onun en yakınları olsunlar. İbrahim aleyhisselam öz babasından teberrî etmişti. [Îânetu'l-Mustefîd bi-Şerhi Kitâbi't-Tevhîd/ Salih b. Fevzân b. Abdillah el-Fevzân 1/103]

31 Bu Yüce Allah'ın Mü'minun sûresinde zikrettiği sâbıkîn/öne geçenler'in sıfatlarındandır. Bu sıfatların ilki sûrede zikredildiği gibi: "Gerçekten o kimseler Rab'lerine duydukları haşyet ile ondan korkarlar" (57). İkincisi: "Onlar ki Rab'lerinin ayetlerine iman ederler." (58). Üçüncüsü ve en büyükleri: "Onlar ki Rab'lerine şirk koşmazlar." (59). Dördüncüsü: "Onlar ki Rab'lerine dönecekler diye yaptıkları amelleri kalpleri çarpa çarpa yaparlar." (60). İşte bu sıfatlar bütün şubeleri ile tevhidin hakkını vermeyi içeren büyük suıfatlardır. [Îânetu'l-Mustefîd bi-Şerhi Kitâbi't-Tevhîd/ Salih b. Fevzân b. Abdillah el-Fevzân 1/106]

32 Rukye: Okunup üflenerek yapılan tedavi şeklidir.

33 Sahih: Muslim (220), İbn Mâce (3513), Ebû Dâvûd (3884), Tirmizî (2057) Buhârî de (5705) İmrân'dan Mevkûf olarak rivâyet etmiştir.

34 Muslim'in bazı rivâyetlerinde "rukye yapmayanlar" şeklinde varid olmuştur. Bu ise, Şeyhulislam İbn Teymiyye'nin dediği gibi hatadır. Çünkü Rasûl sallallahu aleyhi ve selem rukye yapmış [Buhârî (5745), Muslim (2194)] Cibril aleyhisselam [Muslim (2185), Ahmed (6/160)] ve Aişe de[Buhârî (4439), Muslim (2192)] O'na rukye yapmışlardır. Aynı şekilde sahabe de rukye yapmışlardır. Bu istif'al bâbından talep etmek manasındadır. Bahse konu olan [ve tevhidin kemaline aykırı olan şey] kendisine rukye yapılmasını talep etmektir. [el-Kavlu'l-Mufîd alâ Kitâbi't-Tevhîd/ Muhammed es-Salih el-'Useymîn, sayfa: 1/79]

35 Sahih: Buhârî (5705), Muslim (220), Tirmizî (2446)

36 Yani, Onüçüncü Mes'ele olarak zikredilen peygamberlerin davetine çoğunlukla olumlu cevap veren ve onlara tabi olanların azlığı ve Ondördüncü Mes'ele olarak zikredilen davetine hiç cevap alamamış olan Nebi'nin mahşere tek başına geleceğinin bilinmesinin

37 Selef öncekiler demektir bu kelime mutlak olarak kullanıldığı zaman bu ümmetin ilkleri olan sahabeyi veya onlarla birlikte tabiîn ve tebe-i tabiîn topluluklarını ifade eder. Bu üç nesil Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in lisanıyla tezkiye edilmiş, sonradan gelenlerden daha hayırlı ve fazileti oldukları naslar ile sabit olmuştur. Sonradan gelen ilim ve fazilet ehli de selefin üstünlüğünü kabul eder, onlara muvafık düşen görüşlerinden ötürü sevinir, selefin söz ve amellerini birbirlerine delil olarak zikrederlerdi. Onlardan sonra hayırsız, ilimsiz, irfansız, nasipsiz bedbahtlar türediler. Ümmetin selefine sövmeye başladılar, öncekilerin bilmediği, duymadığı yeni yeni şeyler uydurdular. Bu ümmette hiçbir zaman hayır bitmeyeceğindendir; her zaman selefin yolu üzere yürüyen onların yolunu dirilten büyük imamlar geldiler işte yukardaki satırların yazarı Şeyhulislam da (Muhammed et-Temimî) selefin yolunu dirilten imamların en önde gelenlerindendir. Allah ona, aile efradına ve nesline rahmet ve mağfiret etsin.

38 Bunu: "Namaz kılıyor değildim, beni bir şey sokmuştu" sözünden almıştır. [el-Kavlu'l-Mufîd alâ Kitâbi't-Tevhîd/ Muhammed es-Salih el-'Useymîn, sayfa: 1/111]

39 Çünkü bu ancak bir Rasûl'ün bileceği ilimlerdendir.

40 Halîl'den kasıt İbrahim aleyhisselam'dır.

41 Sahih: Ahmed (5/428, 429), Taberânî (4/253). Heysemî el-Mecma'u'z-Zevâid'de: Ahmed rivâyet etmiştir, ricali sahih'in ricalidir, der. el-Elbânî Sahîhu'l-Câmi'de (1555) ve Silsiletu's-Sahîha'da (951) hadisin sahih olduğunu söylemiştir.

42 Nidd (ç. Endâd): Denk, benzer, eşit demektir. Allah'a başkalarını denk tutmak/nidd edinmek en büyük şirktir. Bu denk tutmanın en yaygın olanı ve Rasûllerin kendisi ile mucadele ettikleri şekli Allah'a başkasını sevgi ve ta'zimde, ibadet ve duada denk/nidd edinmektir. Kişi Allah ile birlikte kendisine dua ve ibadet ettiği şeyi, o ister bir ağaç yahut taş olsun, ister insan veya cin olsun, isterse melek veya rasul olsun Allah'a nidd edinmiştir.

43 Sahih: Buhârî (4497), Ahmed (1/462, 464)

44 Sahih: Muslim (93), Ahmed (3/325, 344, 374, 391)

45 Şeyhulislam Muhammed et-Temimî kaddesallahu ruhahu başka bir yerde şöyle demektedir: "Bil ki, tevhidin zıddı şirktir. O da üç kısımdır: Şirk-i Ekber/Büyük Şirk, Şirk-i Asğar/Küçük Şirk ve Şirk-i Hafi/Gizli Şirk. Şirk-i Ekber'in delili: "Muhakkak ki Allah kendisine şirk koşulmasını asla bağışlamaz. Ondan başkasını ise dilediği kimse için bağışlar. Herkim Allah'a ortak koşarsa olabildiğince uzak bir sapıklığa düşmüştür." (Nisa: 116) Yine: "İsa Mesih demişti ki: 'Ey İsrailoğulları Rabbim ve Rabbiniz olan Allah'a ibadet edin. Muhakkak ki, herkim Allah'a ortak koşarsa Allah ona cenneti haram eder. Onun konağı ateştir! Zalimlerin bir yardımcısı elbette olmaz!" (Maide: 72).

Şirk-i Ekber dört kısma ayrılır:

- ***Duada şirk:*** Bunun delili: "Gemiye bindiklerinde dini Allah'a halis kılarak O'na dua ederler de, kendilerini karaya çıkardı mı hemen şirke koyulurlar. Kendilerine verdiklerimize küfretsinler/ nankörlük etsinler ve hayattan lezzet alsınlar… Ama yakında bilirler." (Ankebut: 65,66)

- ***Niyette Şirk:*** Yani irade ve kasıdda şirk, bunun da delili: "Herkim dünya hayatını ve onun süsünü isterse amellerinin karşılığını ona orada tamamen öderiz ve kendilerine hiçbir haksızlıkta bulunulmaz. Onlar kendileri için ahirette ateşten başka hiçbirşey olmayan kimselerdir. Orada yaptıkları her bir şey heba olmuş gitmiştir ve amelleri tümüyle batıldır." (Hud: 15,16)

- ***İtaatte Şirk:*** Bunun delili: "Alimlerini ve rahiplerini Allah'tan başka rabler edindiler. Meryem oğlu Mesih'i de… Hâlbuki tek bir ilaha ibadetten başka bir şeyle emrolunmamışlardı. O'ndan başka ilah yoktur. Subhandır O onların ortak koşmalarından…" (Tevbe: 31) [İtaatte şirk ile ibadette şirk birbirinden tefrik edilirler. İbadette şirk dinden çıkarıcı büyük küfürdür, itaatte şirk ise derece derecedir. Günah işlemekten başlar büyük şirke kadar varır. İtaatte şirkin tekbir değil birçok dereceleri vardır. İtaatte şirk vardır, küçük günahtır; itaatte şirk vardır, büyük günahtır; itaatte şirk vardır, büyük küfürdür. İbadette şirke gelince o Allah'a karşı en büyük küfürdür. Bundan dolayı ilim sahipleri ibadette şirk ile itaatte şirk arasında ayırım gözetmişlerdir. İbadet itaati iltizam ettirdiği, itaatte ibadeti iltizam ettirdiği halde aynı seviyede değildirler.[et-Temhîd li-Şerhi Kitâbi't-Tevhîd/Salih b. Abdilaziz b. Muhammed Alu'ş-Şeyh, sayfa: 497]

- ***Muhabbette Şirk:*** Bunun delili: "İnsanlardan bir topluluk ta Allah'ın yanı sıra bazılarını O'na nidd/denk edinirler de onları Allah'ı sever gibi severler. İman edenler ise Allah'ı şiddetlice severler. O zulmedenler şunu bir bilselerdi - azabı gördükleri vakit- Evet güç tamamıyla Allah'ındır ve Allah azabı oldukça şedit olandır." Bu âyetten: "Onlar ateşten çıkmayacaklar." Buyruğuna kadar. (Bakara: 165,167)

Şirk-i Asğar/Küçük Şirk ise riyadır. Bunun delili: "Kim rabbine kavuşacağını ümid ediyorsa, salih amel işlesin ve rabbine ibadetinde hiç kimseyi O'na ortak koşmasın" (Kehf: 110) [Bu âyetin küçük şirke delil olarak zikredilmesi nuzul sebebi hakkında rivâyet edilen mürsel bir hadis yüzündendir. Bu rivâyet ise şöyledir: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e bir kişi gelerek: Ya Rasûlallah ben bir ibadet yapıyorum ve onda sadece Allah'ın rızasını hedefliyorum ama insanların da beni görmesini istiyorum, dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve selem cevap vermedi. Bir müddet sonra bu âyet nazil oldu. (Tefsîru İbn Kesîr Kehf sûresi ilgili âyetin tefsiri)]

Şirk-i Hafi/Gizli Şirk. Bunun delili: Rasûl sallallahu aleyhi ve selem'in şu buyruğudur: "Şirk bu ümmet arasında gecenin karanlığında, siyah kayanın üstündeki karıncanın ayak sesinden daha gizlidir." [Dureru's-Seniyye/Eimmetu'd-Da'va, sayfa: 2/69,70]

46 Cabir radıyallahu anh'den: Bir kişi Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e gelerek: "Ya Rasûlallah [cenneti ve cehennemi] mutlak gerektiren iki şey nedir?" diye sordu. Nebi sallallahu aleyhi ve selem: "Allah'a herhangi bir şeyi ortak koşmadan ölen cennete girer. Allah'a herhangi bir şeyi ortak koşarak ölen cehenneme girer." Buyurdu. [Muslim 93/151]

47 Müceddid İmam Muhammed et-Temîmî rahimehullah başka bir yerde şöyle der: "-Allah seni itaatine irşad eylesin- bil ki; İbrahim'in dini olan Hanîflik: Katışıksız bir şekilde/ihlasla yalnız Allah'a ibadet etmektir. Nitekim Yüce Allah şöyle buyurmaktadır: *"Ne cinleri ne de insanları_, bana ibadet etmekten başka bir maksat için yaratmadım."* (Zâriyât, 56). Allah'ın seni yalnızca kendisine ibadet etmen için yarattığını öğrendiysen bil ki, tevhid ile birlikte olmadıkça ibadete ibadet adı verilemez. Bu tıpkı taharetsiz olunca namaza namaz adının verilemeyeceği gibidir. İbadete şirk dâhil olduğu zaman onu tıpkı hadesin tahareti bozduğu gibi bozar. Şirkin ibadete bulaşınca onu ifsad ettiğini, amelleri iptal ettiğini ve sahibini içinde ebedi kalmak üzere ateşe götürdüğünü öğrendiysen, üzerine gerekli olan en

önemli şey onun ne olduğunu öğrenmendir. Umulur ki böylelikle Allah seni bu tuzaktan kurtarır. O; Allah'a şirk koşmak ki hakkında Yüce Allah şöyle buyurmaktadır: *"Allah, kendisine ortak koşulmasını asla bağışlamaz; bundan başkasını (günahları) dilediği kimse için bağışlar."* (Nisâ, 48, 116) Bu da Yüce Allah'ın kitabında zikrettiği dört kaideyi bilmeyi gerektirir:
- *Birinci Kâide:* Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in kendileri ile savaştığı kafirler Yüce Allah'ın halık/yaratıcı ve mudebbir/işleri çekip çeviren olduğunu ikrar ediyorlardı. Onlar bu ikrarları ile islam'a girmiş olmadılar. Bunun delili Yüce Allah'ın şu buyruğudur: "De ki: Size gökten ve yerden kim rızık veriyor? Ya o kulaklar ve gözler kimin mülküdür? Kim o ölüden diri çıkarıyor diriden ölü çıkarıyor? Ve işleri kim çekip çeviriyor? Hemen diyecekler ki: Allah! De ki: O halde [ona şirk koşmaktan] sakınmaz mısınız?" (Yunus: 31)
- *İkinci Kâide:* Onlar, bizim bunlara [putlara] yalvarmamız ve yönelmemiz sadece [Allah'a] yakınlık ve şefaat talep etmek içindir, diyorlardı. Yakınlık istediklerinin delili Yüce Allah'ın şu buyruğudur: "Onun berisinden bir takım velîlere tutunanlar şöyle demektedirler: Biz onlara ibadet etmiyoruz, ancak bizi Allah'a yakın yaklaştırsınlar diye… Şüphe yok ki Allah onların aralarında ihtilaf edip durdukları şeyde hükmünü verecek! Muhakkak ki yalancı ve nankör olan kimseye Allah yolgöstericilik etmez." (Zümer: 3) Şefaatin delili: "Allah'ın yanı sıra kendilerine ne bir faydaya ne de bir zarara güç yetiremeyecek şeylere tapıyorlar ve işte onlar Allah katında bizim şefaatçilerimizdir, diyorlar." (Yunus: 18) Şefaat, reddedilen şefaat ve kabul edilen şefaat olmak üzere iki kısımdır. Reddedilen şefaat Allah'tan başkasının gücü yetmeyecek şeyleri O'ndan başkasından talep etmektir. Bunun delili Yüce Allah'ın şu buyruğudur: "Ey iman edenler sizi rızıklandırdığımız şeylerden infak edin, öyle bir gün gelmezden evvel. Ki ne bir alışveriş vardır o gün, ne bir dostluk, <u>ne de bir şefaat</u>. Kafirler zalimlerin ta kendileridir." (Bakara: 254) Kabul edilen şefaat ise Allah'tan istenendir. İzin verildikten sonra, şefaatçi şefaat ile kendisine ikram olunan, şefaat edilen de amelinden ve sözünden razı olunandır. Nitekim Yüce Allah şöyle buyurmaktadır: "Kimmiş şefaat edecek! O'nun izni olmadan" (Bakara: 255)
- *Üçüncü Kâide:* Nebi sallallahu aleyhi ve sellem farklı insan gruplarının arasında zuhur etti. Onlardan bir kısmı meleklere ibadet ediyor, bir kısmı peygamberlere ve salihlere ibadet ediyor, bir kısmı taşlara ve ağaçlara ibadet ediyor, bir kısmı da güneşe ve aya ibadet ediyordu. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem aralarında hiçbir fark gözetmeksizin onlarla savaştı. Bunun delili Yüce Allah'ın şu buyruğudur: "Onlarla fitne/şirk kalmayıncaya ve din/ibadet yalnız Allah'ın oluncaya kadar savaşın…" (Bakara: 193) Güneş ve ayın [ibadet edilenlerden olduğunun] delili Yüce Allah'ın şu buyruğudur: "Gece ve gündüz O'nun âyetlerindendir, güneş ve ay da. Güneşe ve ay'a secde etmeyin." (Fussilet: 37). Meleklerin [ibadet edilenlerden olduğunun] delili Yüce Allah'ın şu buyruğudur: "Size melekleri ve peygamberleri rabler edinmenizi de emretmezler." (Al-i İmrân: 80). Peygamberlerin [ibadet edilenlerden olduğunun] delili Yüce Allah'ın şu buyruğudur: "Hem Allah şöyle buyurduğu vakit: "Ey Meryem'in oğlu İsa! Sen mi dedin o insanlara 'beni ve anamı Allah'ın yanısıra iki ilah edinin,' diye? 'Hâşâ!' der. 'Münezzehsin ya Rab! Benim için hak olmayan bir sözü söylemekliğim yakışık almaz. Eğer söylemiş olsam elbette sen bilirsin. Sen bende olanı bilirsin, ama ben sende olanı bilemem. Şüphesiz ki sensin Allâmu'l-Ğuyub." (Mâide: 116). Salihlerin [ibadet edilenlerden olduğunun] delili Yüce Allah'ın şu buyruğudur: "Onların yalvarıp durdukları, hangileri rablerine daha yakın olacak diye vesîle arayıp dururlar, rahmetini umar, azabından korkarlar." (İsra: 57). Ağaç ve taşların [ibadet edilenlerden olduğunun] delili Yüce Allah'ın şu buyruğudur: "Siz de gördünüz değil mi Lât ve Uzza'yı, üçüncü olarak da Menat'ı…" (Necm: 19) ve Ebu Vakıd el-Leysî radıyallahu anh hadisi: "Rasûlullah ile birlikte Huneyn Savaşı'na çıktık. Biz küfrü terk edeli fazla olmamış kimselerdik. Müşriklerin üzerine silahlarını asarak yanında ibadet ettikleri bir sedir ağaçları vardı. Bu ağaca "Zâtu Envât" denirdi. Bir sedir ağacının yanından geçerken: "Ey Allah'ın rasûlü! Müşriklerinki gibi bizim için de bir Zâtu Envât tayin etsen!" dedik. Bunun üzerine Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "Allahu ekber! İşte yine aynı yol. Nefsim elinde olan Allah'a yemin olsun ki, siz aynı İsrailoğullarının Mûsâ'ya: "Ey Mûsâ! Onların ilahları olduğu gibi, sen de bizim için bir ilah yap! Dediler. Gerçekten siz cahil bir toplumsunuz, dedi." (A'râf, 138) dedikleri gibi dediniz. Siz sizden önce yaşamış olan toplumların adetlerine sarılmaya çalışacaksınız."
- *Dördüncü Kâide:* Zamanımızın müşriklerinin şirki öncekilerinkinden daha ağırdır. Çünkü öncekiler rahatlıkta şirk koşar, şiddet halinde ihlaslı olurlardı. Zamanımız müşriklerinin şirki ise devamlıdır, hem rahatta hem de şiddette. Bunun delili Yüce Allah'ın şu buyruğudur: "Gemiye bindiklerinde dini Allah'a halis kılarak O'na muhlisane dua ederler de derken kendilerini karaya çıkardı mı derhal şirke koyulurlar…" (Ankebut: 65) [Kavâidi'l-Erbaa' Risalesi]

48 Yani ben basiretle Allah'a davet ederim, aynı şekilde bana tabi olanlarda basiretle Allah'a davet ederler. Bu da Rasûl sallallahu aleyhi ve sellem'in izinden gidenlerin Allah azze ve celle'ye davet edenler olduğuna, onların da basiret ehli olduklarına delâlet etmektedir. Öyleyse Allah'a davet etmeyen, insanları hakka çağırmayan kimseler gerçek etbau'r-Rasûl değildirler. Rasûl sallallahu aleyhi ve sellem'in izinden gidenler başkaları değil ancak davetçilerdir. Basiret ehli olanlar da Allah'a ilim ile davet ederler, cehaletle değil. O halde iki hususu bir araya getirmek gerekir. Allah'a davet ama ilim ve basiret ile. [et-Ta'likâtu'l-Bâziyye alâ Kitâbi't-Tevhîd/Abdulaziz b. Abdillah b. Bâz, ilgili bâbın şerhinde sayfa: 8]

49 Bu âyetin öncesinde bulunan âyetler anlamın netleşmesi ve âyette geçen "Allah'a davet" ile neyin anlatılmak istendiğini anlamak açısından önemlidir. Bu âyetin öncesinde: *"Sen buna karşı onlardan bir ücret de istemiyorsun o Kur'an -başka bir şey değil- ancak alemler için bir öğüttür."* Buyrularak Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in insanlara Kur'an ile Kur'an'ı okuyarak davette bulunduğuna işaret edilmektedir. *"Bununla birlikte onlar göklerde ve yerde nice âyetler var ki onların yanından yüz çevirir geçerler. Onların ekserisi Allah'a -başka türlü değil- ancak müşrik olarak iman ederler."* Buyurarak Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in davetine muhatap olanların durumu ortaya konulmaktadır. Onların çoğunluğu -başka türlü değil- ancak müşrik olarak Allah'a iman etmekteydiler. Bu âyetten sonraki âyette ise şirk pisliği ile pislenmiş bir imana sahip olanlar tehdit edilmektedir: *"Allah tarafından kuşatıcı bir azap gelmesinden yahut şuursuzca dolaşırlarken birbenbire kıyametin kopuvermesinden emniyyete miler?"* İşte bunlardan sonra Yüce Allah Rasûlüne yukarda zikredilen sözleri söylemesini emretmektedir. Anlaşıldığı üzere bu âyette ki "Allah'a davet": "Allah'ı birlemeye" ve şirkten uzaklaşmaya davettir. İşte yapılması gereken davet de budur. Âyetin sonu Rasûlullah'a *"ben müşriklerden değilim"* demesi emri ile biterek buna bir kez daha işaret edilmektedir. Yani "ben başkasına değil yalnız Allah'a davet ederim! Ben müşriklerden değilim!"

50 Sahih: Buhârî (1395), Muslim (19)

51 Sahih: Buhârî (2942), Muslim (2406), Nesâî, Kubrâ'da (8403, 8587), İbn Hıbbân (6932)

52 Ona ittiba etmek ise her mümine vaciptir. Yüce Allah: "(Ey Rasûl) de ki: Eğer Allah'ı seviyorsanız bana ittiba edin tâ ki Allah sizi sevsin de günahlarınızı bağışlasın…" buyurmaktadır. Rasûle ittiba her mümin üzerine vacip olduğu gibi onun yolu olan "insanları Allah'a çağırmak" da müminlerin üzerine ictimai bir şekilde vaciptir.

53 Allâme Şeyh İmam Abdurrahman b. Hasan Alu'ş-Şeyh rahimehumullah der ki: "İslam dininin aslı Allah'a ibadette ihlas üzere bulunmaktır. Bunun için Rasûller gelmiş, bunun için kitaplar inmiştir. Nebisine Yüce Allah şöyle buyurmaktadır: "(Ey Muhammed) de ki: "Bana hiçbir şeyi ortak tutmadan yalnız Allah'a ibadet etmem emrolundu. Ben O'na davet/dua ederim ve dönüş yalnız O'nadır."" (Ra'd: 36) Yine şöyle buyurmaktadır: "Herkim muhsin olarak yüzünü Allah'a teslim ederse, o gerçekten sapasağlam bir kulpa yapışmıştır." (Lokman: 22) Yüzü Allah'a teslim etmek: Görünen ve görünmeyen amellerin tümünü ihlas ile Allah'a yapmaktır. İşte bu tevhid-i uluhiyye, tevhid-i ibade, kasdîve iradî tevhid diye isimlendirilen şeydir. Aynı şekilde sapasağlam kulp Lâ ilâhe illallah kelimesidir. Bu kelimenin delaleti şirki inkar ve nefyetmek, ibadeti ihlasla bir tek Allah'a has kılmaktır. Halil İbrahim aleyhisselam'ın da sözünün manası da budur: "Ben bir hanif olarak yüzümü o gökleri ve yeri yaratmış olana çevirdim. Ben müşriklerden değilim." (En'am: 79) İşte bu Allah'ın kendisinden başkasından razı olmadığı dindir. Nitekim şöyle buyurmaktadır: "Dini Allah'a halis kılarak yalnız O'na ibadet et. İyi bil ki Allah'ındır halis din." (Zümer: 2,3) Din, ibadettir. İbn Cerir tefsirinde dini, dua ile açıklamıştır. Dua da zaten ibadetin bir parçasıdır.[Mecmuatu'r-Resâil ve'l-Mesâil/Eimmetu'd-Da'va 2/2/17]

* Çünkü "ben müşriklerden değilim" buyrulmuş. "ben müşrik değilim" denilmemiştir. Eğer onlarla beraber ise isterse şirk koşanlardan olmasın, zahiren onlardan sayılır. Bundan dolayı Allah meleklere "Adem'e secde edin buyurdu. İblis hariç hemen secde etiler." İblis melek olmamakla birlikte onların arasında bulunduğundan o da hitaba muhatap sayılmıştır. Kavlul Müfid 1/140.
Müşriklerden teberri edip uzaklaşmayan kişi davetçi değildir. Allah'a davetin asıllarından biri, müşriklerden teberri etmektir. O kişi kendisini Allah davetçisi saysa da bu Rasûl *sallallahu aleyhi ve sellem* yolu değildir. Tağuta küfretmek Allah'a imana mukaddemdir. Nitekim Yüce Allah şöyle buyurmuştur: 'Herkim tağuta küfredip Allah'a iman ederse o kopmak bilmeyen sapa sağlam bir kulpa yapışmıştır" Tağuta küfretmek ise müşriklerden teberri etmedikçe gerçekleşemez. "Beni İnsanların akidesi ilgilendirmiyor. Cemaatimize dahil olan ve bizimle birlikte olan kişinin kendi inancı kendisine o bizim kardeşimizdir" diyenlere gelince bu Allah azze ve celle'ye davet değildir. Bu hizbe hizipleşmeye ve taassuba davettir. İnaet Fevzan 1/142.

54 İmam Muhammed et-Temimî kaddesallahu ruhahu başka bir yerde şunları söylemektedir: "-Allah sana rahmet etsin- bilesin ki; Lâ ilâhe illallah şehadetini kavramak namaz ve orucu öğrenmekten daha öncelikli bir farzdır. Kulun üzerine bunu araştırmak namaz ve oruç hakkında araştırma yapmaktan daha büyük bir gerekliliktir. Tağutlara iman etmek ve şirk ise kişinin annesi ve ceddi ile nikâhlanmasından daha büyük bir haramdır. Allah'a iman mertebelerinin en büyüğü Lâ ilâhe illallah'a tanıklık etmektir. Bunun manası ise kişinin uluhiyyetin tamamının Allah'a ait olduğuna şehadet etmesi, ondan hiçbir şeyin ne bir nebi ne bir melek ne de bir veliye ait olamayacağını, aksine onun Allah'ın tüm kulları üzerindeki hakkı olduğunun ikrar edilmesidir. Uluhiyet ise zamanımızda 'sır' olarak adlandırılan, ilah ise arabın kelamında zamanımızda şeyh ve seyyid diye isimlendirilen ve kendilerine dua edilip yardım istenilenlerdir." .[Mecmuatu'r-Resâil ve'l-Mesâil/Eimmetu'd-Da'va 4/33] Başka bir yerde de şöyle demektedir: "İşte bunlar Lâ ilâhe illallah kelimesinin anlamını ve Allah'ın kulları üzerinde en büyük hakkının tevhid olduğunu beyan eden bir takım sözlerdir. Bu namazdan, zekattan ve ramazan orucundan daha büyük bir farzdır. Kişiyi cennete götüren amellerin başı Allah'ı birlemesidir. Herkim kıyamet günü onunla gelirse o kesinlikle cennetliktir. İsterse dağlar gibi günahları olsun. Cehennem ehlinin amellerinin başı ise Allah'a şirk koşmaktır. Herkim şirk üzere ölürse isterse kıyamet günü gecesini gündüzünü ibadetle geçirmiş bir halde, sadakalar ve hayırlar ile gelsin, o kesin olarak cehennemliktir. Nitekim Yüce Allah şöyle buyurmaktadır: "Hem onların işlediği her ameli alırız da toza dumana çeviririz." (Furkan: 23) "Rablerine küfredenlerin örneği şuna benzer: Onların amelleri fırtınalı bir günde rüzgarın şiddetle savurduğu kül gibidir. Kazandıklarından hiçbirşeyi [tutmaya] güç yetiremezler." (İbrahim: 18). [Dureru's-Seniyye/Eimmetu'd-Da'va 2/100]

55 Hatta "Kitabı okuyup durdukları halde"

56 Böylece Şeyhulislam rahimehullah *"Lâ ilâhe illallah"* kelimesinin her mükellef kul üzerindeki hukukuna işarette bulunmuştur: Bu, kelimenin dört temel hakkıdır:
a. Kelimeyi doğru bir şekilde telaffuz etmek.
b. Kelimenin mana ve maksadını bilmek ve gereğince amel etmek.
c. Kelimenin faziletini bilmek.
d. İnsanları kelimeye davet etmek.

57 İşte muhakkik âlimlerin de tercih ettiği budur. Davet *"Lâ ilâhe illallah"* kelimesinin haklarından birisidir ve her bir kul için farzdır. İster avam olsun ister alim, ister yönetici olsun ister teba' davet her bir kişiye Sa'dî'nin de bir sonraki satırda işaret ettiği gibi gücü nisbetinde vaciptir. Bu Nebilerin yolu/tarikâtıdır. Bu ümmetinde hususiyeti ve diğer ümmetlere karşı fazilet ve üstünlüğüdür. Nebiler silsilesinin sonu gelip o kapı kapanınca Yüce Allah bu ümmeti Nebilerin yerine kaim kılmış onları Nebilerin vazifesi ile vazifelendirip yeryüzünün halifeleri yapmıştır. Bu ümmet Allah'ın insanlığa karşı yeryüzündeki huccetidir. Allah azze ve celle bu ümmeti "itidallik" ile, "vasat olmak" ile, "en hayırlı" olmakla vasıflandırmış onlar hakkında: "huvectebakum"[:Sizi seçtim] buyurmuştur. Daveti yeryüzünün her köşe bucağına ulaştırmak için saatin kopacağı ana kadar üzerlerine cihadı farz kılmıştır. Bu ümmete yüklendikleri görevin büyüklüğü ve fazileti gereği ganimetler helal kılınmış, teyemmüm meşru ve yeryüzünün neresine giderlerse gitsinler her toprak parçası kendilerine mescid olmuştur. Bu ümmet bu hayrı ve sahip olduğu faziletler sebebiyle geçmiş kitaplarda ve ümmetlerde zikredilmiştir. Heyhat yeryüzünün tamamına *"Lâ ilâhe illallah"*'ı taşıyacak ümmet şimdi ne haldedir! Allah'ım birkaç kulun yok mu? Kalksınlar da tevhid davetini müslümanım diyenlere taşısınlar umulur ki inançlarına ve amellerine bulaşmış şirklerden tevbe ederler ve Nebilerin daveti için yeniden dirilirler.

* Şeyhulislam başka bir yerde şöyle der: "Müfessirler bu ayetin tefsirinde onların İsa ve Uzeyr'e itikad besleyen bir topluluk olduğunu ifade etmişlerdir. Buna göre Yüce Allah buyuruyor ki: Onlar da tıpkı sizin gibi kullarımdır. Tıpkı sizin gibi onlar da rahmetimi umarlar. Sizin korktuğunuz gibi onlar da azabımdan korkarlar.
O halde ey Allah'ın kulları! Rabbiniz tebâreke ve teâlâ'nın kelamı hakkında tefekkür edin. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in kendileri ile savaştığı kafirler hakkındaki buyruklara bakın. Onları kendisi sebebiyle tekfir ettiği dinlerine bakın. Onların bu dini

sahihlere itikad etmekti. Yine düşünün ki onlar bu itikadları ve yalvarıp yakarmaları sebebiyle Allah'a yaklaşmak istiyorlardı. Bunun ötesinde artık açıklanacak ne var?" (İbn Ğannam 2/338.)

58 Sahih: Muslim (23), Ahmed (4/459) (İmam Ahmed *"Kim Allah'ı birlerse, …"* şekilde rivâyet etmiştir.)

* Ayet ... halleri haramlaştırmakta ve haramları helalleştirmekte onlara itaat ediyorlardı. Bu haramı helal helali haram kılma hususunda bir yaratılmışa itaat etmenin onu Rab edinmek ve Allah'tan başka ona ibadet etmek olduğuna delalet etmektedir. Alimler ise bunu itaat de şirk olarak adlandırmışlardır.

Haramı helal, helali haram kılmanın caiz bir iş olduğuna itikad edilirse bun dinden çıkaran büyük şirktir. Ancak bunun caizliğine itikad etmiyor, aksine haram kılmanın ve bir şeyi helal yapmanın Allah'ın hakkı olduğuna inanıyor da bunu sadece hevasına uyarak ya da bazı menfaatleri için yapıyorsa bu büyük bir günahtır. Ama şirk sınırına ulaşmaz. Haramı helal, helali haram yapmakta yaratılmışlara itaat asla caiz değildir. Ancak bu mesele kendisinde tafsil olan bir meseledir. Küfür ve şirk olarbildiği gibi, olmayan da vardır. Ferzan 1/169.

* Şeyhulislam başka bir yerde şöyle demektedir: "Lâ ilâhe illallah'ı söylemekten kasıt manasını bilmeksizin onu dilde tekrarlamak değildir. Çünkü bu şekilde onu münafıklar da söylüyorlardı. Buna rağmen onlar da kafirler grubuna dahildirler ve cehennemin en aşağısındadırlar. Üstelik onlar namaz kılıyor ve tasaddukta bulunuyorlardı. Lâ ilâhe illallah'ı söylemekten kasıt manasını kalp ile idrak ederek söylemektir. Onu ve ehlini sevmek, ona muhalefet edenlere de buğz edip düşmanlık göstermektir." (Tarihu İbn Ğannam, 2/263.)

"Ey kardeşlerim dininizin aslına yapışın onun evveli, ahiri, temeli ve başı Lâ ilahe illallah kelimesinin tanıklığıdır. Onun anlamını öğrenin. Onu ve ehlini sevin ve onları uzakta da olsalar kardeşler edinin. Tağutlara küfredin. Düşmanlık gösterip buğzedin. Onları sevenlere de buğzedin ve gerek onlarla gerek onları tekfir etmeyenlerle, "onlardan banane" veya "Allah beni onlarla mükellef kılmadı" diyenlerle mücadele edin. Böyleleri Allah hakkında yalan söyleyip iftirada bulunmuştur. Aksine Allah onu onlardan mükellef kılmış ve onun üzerine onlara küfretmeyi, kardeşleri ve çocukları olsalar bile onlardan uzaklaşmayı farz kılmıştır. (Tarihu İbn Ğannam, 2/266.)

59 Bu açıklamalardan anlaşıldığı gibi tevhidin tahakkuku için "Allah'tan başka her ibadet edilene küfretmek" olmazsa olmaz bir rukundür. Zaten iki parçadan oluşan "Tevhid Kelime"sinde bu rukun açıkça mevcuttur. Dolayısı ile tevhidin rukunleri iki tanedir: a. *Nefy* b. *İsbat.* İlkin "Lâ ilâhe" denilerek Allah'tan başka her ibadet edilen reddedilir. "İllallah" ile de Allah'a iman açığa vurulur. İman kalp ile tasdik, dil ile ikrar ve azalar ile amel olduğundan ötürü tevhidin tahakkuku için kişi "Lâ ilâhe illallah"ı kalp ile tasdik, dil ile ikrar etmeli ameli ilede bunu açığa vurmalıdır. Ancak böyle yapan bir kişi müslümandır ve ancak o kişinin malı ve canı dokunulmazdır. Yoksa "Lâ ilâhe illallah"ı telaffuz ettiğini, onun gereğince itikad ettiğini söyleyip kendilerine peki bu tapındığınız çürümüş kemikler, bu kubbeler, bu putlar neyin nesi denilince putlarına bağlılıkta olabildiğince direnen, ameli ile "Lâ ilâhe illallah"ı yalanlayan kişilerin -ki Şeyhulislam'ın sözkonusu ettiği kişiler bunlardır- ne Müslümanlıklarından ne de dokunulmazlıklarından sözedilebilir. Munafıklara gelince onlar tevhidin rukunlerini Müslümanların yanında itiraf ve kabul eder hatta gereğince amel bile eder, ama şeytanları ile baş başa kalınca biz sizinle beraberiz derler; tevhid ile şirk, iman ile küfür, Müslümanlarla müşrikler arasında bocalayıp dururlar. Bunlar dünyada kendilerini kılıçtan kurtarsalarda ahirette ateşten kurtaramayacaklardır. Kafirlere gelince onların üzerine kıyamete dek kınına sokulmamak üzere kılıç çekilmiştir, onlar ne zahiren ne de batınen "Lâ ilâhe illallah"a boyun eğmezler. Allâme İmam Abdurrahman b. Hasan Alu'ş-Şeyh rahimehumullah der ki: "Herkim Lâ ilâhe illallah kelimesi ile istenen sadece sözdür diye batıl bir zan besler ise bununla o, Rasûl ve nebilerden gelen Allah'ın dinine muhalefet etmiş, müminlerin yolundan başka bir yola tabi olmuştur. Yüce Allah Nuh aleyhisselam hakkında kavmine ne söylediğini bildirerek şöyle buyurmaktadır: "Ben size apaçık bir uyarıcıyım. Allah'a ibadet edin, O'ndan sakının ve bana itaat edin." (Nuh: 2,3) Onlar buna karşılık Nuh'a şöyle cevap verdiler: "Sakın bırakmayın ilahlarınızı ve sakın bırakmayın ne Vedd'i ne Suvâ'yı.." (Nuh: 23) Onlar küfürlerine ve sapıklıklarına rağmen biliyorlardı ki Nuh'un kendilerinden istediği kuru bir ikrar değil ittiba, amel ve putlara ibadeti terk etmektir. Yüce Allah Hud aleyhisselam'dan da kavmine ne dediğini sözkonu ederek şöyle haber vermektedir: "Allah'a ibadet edin, sizin için O'ndan başka ilah yoktur. Artık korunmaz mısınız?" (Araf: 65) Daha sonra onların O'na aleyhisselam verdikleri cevabı da zikretmektedir: "Sen bize sadece Allah'a ibadet edelim de atalarımızın tapmakta olduklarını bırakalım diye mi geldin?" (Araf: 70) Onlar Hud aleyhisselam'ın kendilerinden Allah'a ibadete yönelmeyi ve Allah'tan başkalarına ibadeti terk etmeyi istediğini biliyorlardı. İşte bu "Lâ ilâhe illallah"'ın manası ve içeriğidir. Yine Halil aleyhisselam babasını tevhide davet ederek şunları söylemişti: "Ey babacığım niçin işitmeyen, görmeyen ve sana hiçbir faydası olmayanlara tapıyorsun?" (Meryem: 42) Babası da: "Sen -dedi- benim ilahlarımdan yüz mü çeviriyorsun?" (Meryem: 46) Çünkü O, İbrahim'in kendisinden istediği şeyin, Allah'tan başka ibadet ettiklerini terk etmek, onlardan yüzçevirmek ve katışıksız olarak bir tek Allah'a ibadete yönelmek olduğunu biliyordu. Daha sonra Halil aleyhisselam şöyle dedi: "Sizden de Allah'tan başka yalvarıp durduklarınızdan da uzaklaşıyor ve ben Rabbime yalvarıyorum." (Meryem: 48) Bu söylediği ile İbrahim aleyhisselam "Lâ ilâhe illallah"'ın içerdiği anlamı ve muktezasını/gereklerini ortaya koydu. Yüce Allah aynı şekilde Kehf ehlinin sözlerinde de bunun bir benzerini sözkonusu etmektedir: "(İçlerinden biri:) Madem ki onlardan ve Allah'tan başka ibadet ettiklerinden uzaklaştınız o halde mağaraya çekilin -dedi.- Tâ ki Allah size rahmetini yaysın ve sizin için işinizde bir kolaylık hazırlasın." (Kehf: 16) Yüce Allah Yâ Sîn sahibi hakkında da şöyle buyuruyor: "Ey kavmim -dedi- Rasûllere tabi olun. Sizden herhangi bir ücret istemeyenlere tabi olun, onlar hidayet olunmuşlardır. Hem ben niye ibadet etmiyeyim beni yaratana ki hep O'na döndürüleceksiniz. Hiç ben O'ndan başka ilahlar edinir miyim? Eğer o Rahman bana bir keder dokunmasını irade edecek olsa onların şefaati hiçbir işe yaramaz ve beni kurtaramazlar da… Böyle yapacak olsam elbette apaçık bir sapıklık içinde olurum" (Yâ Sîn: 20,24) Aynı şekilde düşünülesi bir buyrukta şudur: "Onlara Lâ ilâhe illallah denilince kibirlenip kafa tutarlardı. Biz hiç ilahlarımızı bırakır mıyız? Hele mecnun bir şair için…" (Saffat: 35,36) Onlar kafir oldukları halde Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in Lâ ilâhe illallah sözüyle kendilerinden istediğinin putlara ibadeti terk etmek olduğunu biliyorlardı. Kur'an'ın başından sonuna kadar maksadı "Lâ ilâhe illallah"'ın anlamını yerleştirmek, şirki ve ona götüren yolları yasaklamak, ihlâsı ve şiarlarını açıklamaktır. [Mecmuatu'r-Resâil ve'l-Mesâil/Eimmetu'd-Da'va 4/298, 299]

60 Mecmuatu'r-Resâil ve'l-Mesâil 1/38,39'da şöyle geçmektedir:

Soru: Bir kişi bu [tevhid] dinine girdi ve onu seviyor, ama müşriklere düşmanlık beslemiyorsa veya düşmanlık besliyor fakat onları tekfir etmiyorsa [yani şirk fiillerinde bulunanların küfrüne hükmetmiyorsa] veya "ben müslümanım ancak manasını kavramamış [ve ona aykırı amel ediyor] olsalar da Lâ ilâhe illallah diyenleri tekfire benim gücüm yetmez." Diyorsa. Bu dine girmiş ve onu seviyor ama:

“ben türbelere [dua ve ibadet edilen diğer yerlere] karşı gelmem, ben onların fayda veya zarar vermeyeceklerini biliyorum ama onlara karşı da gelmem” diyorsa, buna dair hüküm nedir?

Cevap: Hiçbir kimse tevhidi kavrayıp, onu sevmedikçe, gerekleri ile amel etmedikçe, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in haber verdiği hususları tasdik etmedikçe, emir ve nehiylerinde ona itaat etmedikçe, getirdiklerinde ona iman etmedikçe Müslüman olamaz. Her kim: “Ben müşriklere düşmanlık etmem” derse veya onlara düşmanlık besliyor ama tekfir etmiyorsa veya “İsterse şirk ve küfür amellerinde bulunsunlar ve Allah’ın dinine düşmanlık etsinler ben Lâ ilâhe illallah söyleyenlere karşı gelemem” derse veya “Ben türbelere [ibadet edilmesine, oralara kurban kesilmesine, oraların tavaf edilmesine v.b] karşı gelmem” derse, o Müslüman değildir. Aksine o Allah’ın hakkında şöyle buyurduklarındandır: “Bazısına inanırız bazısını tanımaz reddederiz dediler de ikisi arasında bir yol edinmek istediler. Onlardır işte gerçek kafirler” (Nisa: 150) Allah subhanehu ve teâlâ müşriklere düşmanlık beslemeyi, onlardan ayrılıp uzaklaşmayı ve onları tekfir etmeyi [küfür ve saspıklıklarına şahitlik etmeyi] farz kılmış ve şöyle buyurmuştur: “Allah’a ve ahiret gününe iman eden hiç kimseyi Allah’a ve Rasûlü’ne karşı gelenlerle sevişirken bulamazsın” (Mucadele: 22) Yine şöyle buyurmaktadır: “Ey iman edenler! Benim de sizinde düşmanınız olanlarıveliler edinmeyin. Siz onlara sevgi izhar ediyordunuz, onlar ise size hak olarak gelene küfrettiler. Sizi ve Rasûlü yurdunuzdan çıkardılar.” (Mumtehine: 1)

61 Hakim’de gelen rivâyetde elinde halka bulunan kişinin bizzat ‘Imrân b. Husayn olduğu geçmektedir. [et-Ta’likâtu’l-Bâziyye alâ Kitâbi’t-Tevhîd/Abdulaziz b. Abdillah b. Bâz, ilgili bâbın şerhinde sayfa: 10]

62 Hasen: Ahmed (4/445), İbn Mâce (3531), İbn Hibbân (6088), Hâkim -sahih olduğunu söyleyerek- (8502), Zehebî de Hâkim’e muvâfakat etmiştir. Taberânî, el-Kebîr’de (18/159, 172, 179). Bûsîrî, ez-Zevâid’de: İsnadı hasendir, der.

63 *Temîme:* İpe dizilip boyna takılan ve hasedden koruduğuna inanılan tılsım. (çev.)

64 *Vede’a:* Beyaz inci anlamına gelir. Cahiliyye döneminde nazardan korunmak için takılırdı. (çev.)

65 Hasen li ğayrihi: Ahmed (4/154), Hâkim -sahih olduğunu söyleyerek- (8501, 7289); Zehebî de Hâkim’e muvâfakat etmiştir. İbn Hibbân (6086), Ebu Ya’la (1759), Taberânî, el-Kebîr’de (17/297), Beyhakî (9/350)

66 Sahih: Ahmed (4/156), el-Haris b. Ebî Usâme, Musned’inde (2/600) el-Elbânî Sahîhu’l-Câmı’ (6394)’de ve Silsiletu’s-Sahîha’da (492) hadisin sahih olduğunu söylemiştir.

* İbn Abbas radıyallahu anhuma şöyle der: “onların imanı kendilerine: “Gökleri kim yarattı? Yeri kim yarattı? Dağları kim yarattı?” denilince “Allah” demeleridir. Bununla birlikte Allah’a ortak koşarlar.” Mucahid, Ata, İkrime, Şa’bi, Katade, Dahhak ve Abdurrahman b. Zeyd b. Eslem de böyle söylemiştir. (Tefsiru Kur’ani’l-Azîm/İbn Kesîr, ilgili ayetin tefsiri)

67 Sahih: Buhârî (3005), Müslim (2115), Ebû Dâvûd (2552), Nesâî, Kubrâ’da (8808), Mâlik (2/937), Ahmed (5/216), İbn Hıbbân (4698)

68 Tivele: Kadın ile erkeğin birbirlerini sevmesini sağlamak amacıyla yapılan bir tür büyü.(çev.)

69 Sahih: Ahmed (1/381), Ebû Dâvûd (3883), İbn Mâce (3530), Hâkim -sahih diyerek- (4418), Zehebî de ona muvâfakat etmiştir. Ebu Ya’la (5208), Taberânî, el-Kebîr’de (10/213), Beyhakî (9/350). El-Elbânî, Sahîhu Suneni İbn Mâce’de sahih olduğunu söylemiştir.

70 Kur’an’dan yahut mubah dualardan ya da varid olmuş zikirlerden birini yazarak vucuda asmaya gelince, selef rahimehumullah bunda ihtilaf etmişlerdir. Onlardan bunun cevazına kail olanlar Yüce Allah’ın şu buyruğunun umumuna dayanmışlardır: “Kur’an’dan müminler için öyle şeyler indirmekteyiz ki şifadır ve müminler için rahmettir.” (İsra: 82) Kur’an’dan şifaya vesile olacak şeyleri ise zikretmemiştir. Bu da buna vesile olabilecek hertürlü şeklin cevazını gerektirir. Onlardan bunun men edilmesine kail olanlar ise derler ki: Şifa edinmek kasdıyla Kur’an’dan bir şeyler yazıp takınmak caiz değildir. Çünkü Kur’an ile şifa istemek bir sıfat-ı muayyen ile/belirli bir surette varid olmuştur ki o da Kur’an’ı hasta olan kişiye okuyup üflemendir. Öyleyse biz de bu sınırı aşmamalıyız. Eğer varid olan şeklin dışında Kur’an ile şifa arar isek, bu meşru olmayan bir sebebe tutunmak anlamına gelir. Biz de deriz ki: Kur’an’ın yazılıp asılması -haramlık derecesinde olmamakla birlikte- yapılmaması gereken bir fiildir. Ancak eğer Kur’an’ın yazılıp asılması içinde başka mahzurlar barındırıyorsa bu mahzurlar sebebiyle haram olur. [el-Kavlu’l-Mufîd alâ Kitâbi’t-Tevhîd/ Muhammed es-Salih el-‘Useymîn, sayfa: 1/185]

Şeyh Abdulaziz b. Bâz’a: “Yaranın üzerine Kur’an’dan bir ayet yazmak” hakkında soruldu. Şöyle cevapladı: “Bunu İbnu’l-Kayyım zikrekmektedir. Ancak ben seleften bir aslı olduğunu bilmiyorum. Meşru olan okumak ve üflemektir.” [Ta’likâtu’l-Bâziyye alâ Kitâbi’t-Tevhîd/Abdulaziz b. Abdillah b. Bâz, ilgili bâbın şerhinde sayfa: 11]

71 Hasen: Ahmed (4/310, 311), Tirmizî (2072); Nesâî, Kubrâ’da (3542), Hâkim -sahih diyerek- (4/216); Beyhakî (9/351); Taberânî, el-Kebîr’de 22/385-960

72 Sahih: Ahmed (4/109), Ebû Dâvûd (36), Taberânî, el-Kebîr’de (5/28). el-Elbânî, Sahîhu Suneni Ebî Dâvûd’da hadisin sahih olduğunu söylemiştir.

73 İbn Ebî Şeybe (5/36)

74 Allâme İmam Suleyman b. Abdillah Alu’ş-Şeyh rahimehumullah der ki: İbrahim en-Nehaî’in sözünde murad ettiği kimseler Abdullah b. Mes’ud radıyallahu anh’ın ashabından Alkame, Esved, Ebi Vâil, Haris b. Suveyd, Ubeyde es-Selmanî, Mesruk, Rabi’ b. Haysem Suveyd b. Ğafele gibi ilim sahipleridir. Bunlar tabiin neslinin önde gelenleridir. İbrahim’in kullandığı siğadan anlaşıldığı üzere -Hafız Irakî ve başka bazı hafızların da dediği gibi- bu onların kavillerinden idi. [Teysîru’l-Azîzi’l-Hamîd fî Şerhi Kitâbi’t-Tevhîd, sayfa: 174]

75 İbn Ebî Şeybe (5/36)

76 Rukyenin caiz olmasının şartları:

- Birincisi: Allah’ı hesaba katmaksızın o rukyenin bizzat fayda verici olduğuna itikad etmemelidir. Çünkü Allah’ı hesaba katmaksızın onun bizzat faydalı olduğuna inanmak haramdır, hatta şirktir. Aksine onun bir sebep olduğuna ve Allah’ın izni olmaksızın fayda vermeyeceğine itikad etmelidir.

_ İkincisi: Kitap ve Sünnete muhalif olmamalıdır. Mesela içeriğinde Allah’tan gayrısına dua, cinlerden medet isteme ve buna benzer şeyler bulunmamalıdır. Çünkü bunlar haram, hatta şirktir.

_ Üçüncüsü: Anlaşılır ve bilinen kelimelerle olmalıdır. Tılsım ve sihirbazlık türünden olan manası anlaşılmayan sözler caiz değildir. [el-Kavlu'l-Mufîd alâ Kitâbi't-Tevhîd/ Muhammed es-Salih el-'Useymîn, sayfa: 1/187]

77 Teberrük: Bir şeyi yanında bulundurmak yahut ona dokunmak ya da başka bir surette onunla bereketlenmek demektir.

78 Sahih: Ahmed (5/218), Tirmizî (2181), İbn Hıbbân (6702), Ebu Ya'la (1441), Taberânî, el-Kebîr'de (3/244), Tayâlisî (1346), el-Humeydî (848). el-Elbânî Sahîhu'l-Câmı'de (1063) ve Mişkât'da (5408) hadisin sahih olduğunu söylemiştir.

79 Sadece istemek sebebiyle Rasûlullah sallallahu aleyhi ve selem onları şiddetli bir şekilde reddedip bunu istemekten ve yapmaktan onları sakındırmıştır. Eğer Rasûlullah'ın bu açıklamasından sonra kendilerine hak apaçık belli olduğu halde bunu yapacak olsalardı, imandan sonra şirke ve küfre dönmüş olurlardı.

80 Silahlarını ve başka eşyalarını üzerine asmak için Rasûl sallallahu aleyhi ve sellem'den bir ağaç tayin etmesini istemeleri bunun içindi. Bunu Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den talep etmeleri Allah'a takarrub ve onun hoşnutluğu içindi.[Yoksa bunu kendileride tayin edebilirlerdi] Bu da [niyetleri ve kasıtları yüzünden] ibadet anlamına gelmektedir. [el-Kavlu'l-Mufîd alâ Kitâbi't-Tevhîd/ Muhammed es-Salih el-'Useymîn, sayfa: 1/204]

81 Bak: el-Kavlu'l-Mufîd alâ Kitâbi't-Tevhîd/ Muhammed es-Salih el-'Useymîn, sayfa: 1/204

82 Bak: el-Kavlu'l-Mufîd alâ Kitâbi't-Tevhîd/ Muhammed es-Salih el-'Useymîn, sayfa: 1/204

83 Bak: el-Kavlu'l-Mufîd alâ Kitâbi't-Tevhîd/ Muhammed es-Salih el-'Useymîn, sayfa: 1/205

84 Onlar zatu envatın tayinini kendisine ibadet etmek için değil sadece teberrük için istemişlerdi. Şirkin ise küçüğü ve büyüğü, gizlisi ve açığı vardır. Büyük şirk: Kişinin dinden çıkması sonucunu doğuran şirktir. Küçük şirk: Bunu dışında kalanlardır. Ancak bunun dışında kalanlar ifadesi açık bir ölçü değildir. Alimler küçük şirkin kaidesini belirlemekte iki görüşe ayrılmışlardır:

Birinci görüş: Küçük şirk, Şari'nin şirk ismini ıtlak ettiği bununla birlikte nassların delaleti ile küçük şirk olduğu bilinen şeylerdir. Bunun örneği Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in: "Herkim Allah'tan başkası üzerine yemin ederse şirk koşmuştur." Sözüdür. Burada şirk küçük şirktir. Çünkü nasslar mücerred Allah'tan gayrısına yemin etmenin dinden çıkarmadığına delalet etmektedirler.

İkinci görüş: Küçük şirk, büyük şirke vesile olan şeylerdir. İsterse Şari ona şirk ismini ıtlak etmiş olmasın. Bunun örneği, İnsanın herhangi bir şeye -onu ilah edinmeksizin- Allah'a itimad edercesine itimad etmesidir. Öyleyse bu küçük şirktir. Çünkü Allah'a itimad edercesine başkasına itimad etmek sonunda kişiyi büyük şirke götürür. Bu tarif birincisinden daha geniştir. Çünkü birincisinde Şari'nin şirk ismi ıtlak etmediklerine elde bir delil olmadıkça şirk demeyi men edilmektedir. İkincisinde ise şirke vesile olan her şey şirk olarak değerlendirilmektedir. [el-Kavlu'l-Mufîd alâ Kitâbi't-Tevhîd/ Muhammed es-Salih el-'Useymîn, sayfa: 206] Hakka daha yakın olan tarif ikincisidir. Bu kitabın şarihi olan Allâme es-Sa'dî'de ikinci görüşü benimsemiştir.

85 İbadetlerin üzerine bina edildiği esas emrolunmuş olmalarıdır. Yani bir ibadet yeri ile, şekli ile, zamanı ile, sözün özü her şeyi ile ancak Kur'an ve Sunnetten bir delil ile sabit olabilir. Hakkında delil bulunmayan bir şeyle Allah'a yaklaşmak caiz değildir. Hakkında delil olmayan her ibadet şekli, her ibadet yeri, her ibadet zamanı batıl ve geçersizdir. Örnek verilmek istenirse: Saçları traş etmek sadece tek bir yerde, tek bir zamanda, tek bir şekilde Allah'a yaklaştırıcı ibadet niteliğindedir. O yer Mekke, o zaman hac ayları, o şekil de başın tamamından kısaltmak yahut tamamını traş etmektir. Bu yerin dışında, bu zamanın haricinde saçları traş veya kısaltma Allah'a yaklaştırıcı bir ibadet olamaz. Kişi serinlemek için yahut başka sebeplerle saçını dilediği zaman ve yerde traş edebilir. Ancak Allah'a yaklaşmak için saçını traş edecek olursa bu caiz olmayan bir şeydir. Daha kötüsü bu bir bid'attir.

86 Bak: el-Kavlu'l-Mufîd alâ Kitâbi't-Tevhîd/ Muhammed es-Salih el-'Useymîn, sayfa: 1/212

87 Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'e iman etmenin içeriği işte budur. Yani onu, verdiği haberlerde –ki bunlar gaybî bir takım haberlerdir- tasdik etmektir. Kıssada zikredilen gaybî haber ise: *"Siz sizden önce yaşamış olan toplumların adetlerine sarılmaya çalışacaksınız."* buyruğudur. Bu da Rasûlullah'ın buyurduğu gibi meydana gelmiştir.

88 "Bizim için bir ilah yap!" sözlerinde açığa çıkan şey Nebilerin getirdiği dinin Tevhid olduğu gerçeğidir. Nebi sallallahu aleyhi ve sellem de, ondan önce Mûsâ aleyhisselam da bu dini korumak ve yerleştirmek için gelmişlerdir. Kişiye sorulacak kabir sorularının üçüncüsü dininin sorulmasıdır din ise ibadet demektir. Yani kişiye neye ibadet ettiğinden sorulur.

89 Bunlar, Yüce Allah'ın kendisinin tazim edilmesi için belirlediği ibadet türlerindendir. Onlarla Allah'a yaklaşılır. Bunlarla Allah'a yaklaşmanın caiz olması haklarındaki delillerden dolayıdır. Yoksa bilindiği üzere ibadetler hakkındaki kurala göre hakkında delil olmayan bir şeyle Allah'a yaklaşmaya çalışmak caiz olmayan davranışlardandır.

90 Sahih: Muslim (1978), Nesâî (7/232) ve Kubrâ'da (4511), Ahmed (1/107)

91 Sahih: Ahmed, Zuhd (s: 22), Ebu Nuaym (1/203)'de Selman'dan mevkûf olarak rivâyet etmiştir. Senedi sahihtir. Hafız İbn Hacer el-İsâbe'de (3/510): Racih olan görüşe göre sahabidir. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'i görmüş fakat ondan bir şey dinlememiştir. Rivâyeti, sahabe murseli kısmındandır, der. Sahabe murseli hadis ehlinin icması ile sahihdir.

92 Hadisin zahirinden anlaşıldığı gibi Allah'tan başkasına kurban sunmayı gözünde büyük bir şey görmeyerek ve bunu kerih bulmadan: *'Yanımda kurban olarak sunabileceğim bir şey yok'* demişti. Diğeri ise: *'Allah'tan başka kimseye hiçbir kurban sunmam!'* diyerek şirk koşmayı reddetti. Sabit olan diğer bir husus şudur. Herne kadar bir hayvan şeriat ölçüsünce Yüce Allah'a kurban olarak sunulamasa da -mesela tavuk, ördek veya etleri haram kılınan hayvanlar- bunlar Allah'tan başkasına kurban olarak sun uldukları nda bu amel bir şirktir. Çünkü o kişi bu ameli ile yaklaşma arzusunu kurban kestiği kimseye yöneltmiş, onu ilah edinmiştir. Kendisi için kurbanlar kesilerek kurbiyyet sağlanmaya çalışılan yegâne ilah ise hakikatte Allah'tan başkası değildir. Bununla birlikte insanların birçoğu bilmezler.

93 Ama o kalbin iştiraki olmaksızın sadece zahiren bile olsa kendisinden şirk sadır olmasını istemedi ve öldürüldü.

94 Sahih: Buhârî (6488)

95 Bu onların "yanımda kurban olarak sunacak bir şeyim yok" diyene cevaben söyledikleri: "Bir sinek dahi olsa kurban et" demelerinden anlaşılmaktadır. Yani asıl olan kalben ona duyduğun saygıyı ifade edecek bir amelde bulunmandır, yanında bir şey yoksa bile bunu hiç değilse bir sinek ile gerçekleştir demek istediler.

96 Sahih: Ebû Dâvûd (3313), Beyhakî (10/83), Taberânî, el-Kebîr'de 2/75); İbn Hacer et-Telhîs'inde (4/180) sahih olduğunu söylemiştir. el-Elbânî Sahîhu Suneni Ebî Dâvûd'da sahih olduğunu söylemiştir.

97 Bu âyette sözkonusu edilen mescid munafıklar tarafından binâ edilmiş olan, içinde ihlas ile ibadet edilmeyecek bir mekandır. Dolayısı ile Yüce Allah sonsuz hikmeti gereği sonradan bir küfür ve şirk yuvası haline dönüştürülecek, fesad ve fitne merkezi olarak çalışacak bu yerde Nebisine namaz kılmayı yasaklamıştır. Aynı şekilde müşriklerin putlarının bulunduğu mekânlarda bulunmak yahut şirk ile meşhur olmuş bir mekânda ibadet etmeye kalkışmak Rabbimiz tarafından sonsuz hikmetler gereği yasaklanmıştır.

98 Sahih: Buhârî (6696), Muslim (1641), Ebû Dâvûd (3279), Tirmizî (1526), Nesâî (7/17) ve Kubrâ'da (4748), İbn Mâce (2126), Mâlik (2/475), Dârimî (2338), Ahmed (2/36, 41, 208, 224), İbn Hıbbân (4387, 4390), İbn Huzeyme (2241)

99 Nezr/Adak adama beş çeşittir: a- Taat olan nezr/adak, buna vefa göstermek vaciptir. b- İsyan olan nezr/adak, buna vefa göstermek haramdır. c- Mekruh olan nezr/adak, bunu terk etmek mustehabtır. d- Mustehab olan nezr/adak, bunu yerine getirmek mustehabdır. e- Mubah olan nezr/adak, bunda muhayyerlik vardır. Günah olan nezr/adaktan tevbe etmek vacibtir ve -Nesâî'nin rivâyet ettiği hadis gereğince- yemin kefareti gerekir. [Ta'likâtu'l-Bâziyye alâ Kitâbi't-Tevhîd/Abdulaziz b. Abdillah b. Bâz, ilgili bâbın şerhinde sayfa: 16]

100 Sahih: Muslim (2708), Tirmizî (3437), Nesâî, Kubrâ'da (10394, 10395), İbn Mâce (3547), Dârimî (2680), Ahmed (6/377, 409), İbn Hıbbân (2700) İbn Huzeyme (2566)

101 Müşriklerin düşeceklerin acı sonlardan birisi de kendilerine yaklaşmak için bir fayda ümidiyle bağlanıp yalvarıp durdukları kimselerin kıyamet gününde onlara düşman kesilmeleri ve kendilerine yapılan ibadeti *kufr* ile karşılamalarıdır. Bu *kufr* bilinçli olarak nankörlük etmekle tefsir edilir. Yani onlar kendilerine yapılan dua ve ibadetten razı olmadıkları hatta bunu yapanlara buğzettikleri için kıyamet gününde de kendilerine dua ve ibadet edenleri minnettarlıkla karşılamayacak, aksine onların bu fiillerinden uzak olduklarını bildireceklerdir.

102 Hasen li ğayrihi: Heysemî Mecmâu'z-Zevâid'de (10/159): Taberânî el-Kebîr'de rivâyet etmiştir, ricâli İbn Lehîa' dışındakiler sahih'in ricâlidir, onunda hadisi hasendir, bununla birlikte Ahmed bu siyakın dışında rivâyet etmiştir, der. Bakınız: Zevâidu'l-Musned (5/317), İbn Sa'd (1/375)
Bu hadisin bazı rivâyetlerinde o kişinin Ubâde b. Samit, münafığın ise Abdullah b. Ubeyy b. Selûl olduğu geçmektedir. Hadiste zayıflık vardır. Eğer hadis sahih ise iki manaya gelmesi muhtemeldir: Birincisi: Nebi sallallahu aleyhi ve sellem: *"Benden istiğâsede bulunulamaz".* Buyurmuştur. Çünkü buna güç yetiremiyordu. Çünkü bu aynı zamanda insanların Muhammed ashabını öldürüyor denilmesinden çekinildiği için yasaklanmıştı. İkinci ihtimal: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem kötülüğün önüne geçme/sedd-i zerai kaidesi gereği bunu söylemişti. Bunu da bu gibi sözlerde gevşeklik yapılmasın diye yapmıştı. [et-Ta'likâtu'l-Bâziyye alâ Kitâbi't-Tevhîd/Abdulaziz b. Abdillah b. Bâz, ilgili bâbın şerhinde sayfa: 18]

103 Sahih: Buhârî -ta'liken- (772); Muslim (1791), Tirmizî (3003), Nesâî, Kubrâ'da (11088), İbn Mâce (4027), Ahmed (3/99, 206), İbn Hıbbân (6574)

104 Sahih: Buhârî (4069), Tirmizî (3005), Nesâî, (2/203) ve Kubrâ'da (665, 11075), Ahmed (2/147)

105 Sahih: Buhârî -ta'liken- (4070), Tirmizî (3004), Ahmed (2/93). el-Elbânî Sahîhu Suneni Tirmizî'de sahih olduğunu söylemiştir.

106 Sahih: Buhârî (2753, 3527); Muslim (204, 206), Nesâî (6/249) ve Kubrâ'da (6473), Ahmed (2/350, 398, 448)

107 Şeyhulislam'ın bu mes'eledeki kastı sadece kunut ve amin demenin isbatı değil, peygamberlerin efendisi olan Rasûlullah'ın ve evliyaların önderleri olan sahabenin Allah'a nasıl yöneldikleri asıl anlatılmak istenendir. [el-Kavlu'l-Mufîd alâ Kitâbi't-Tevhîd/ Muhammed es-Salih el-'Useymîn, sayfa: 1/298]

108 [el-Kavlu'l-Mufîd alâ Kitâbi't-Tevhîd/ Muhammed es-Salih el-'Useymîn, sayfa: 1/298]

109 Bu mesele fıkhî meselelerdendir. Müslümanların başına bir musibet geldiğinde bunun giderilmesi için dua etmeleri gerekir. Bu şekilde kunut yapmak İbn Abbas hadisinde sabit olduğu üzere her namazda meşrudur. Bunu İbn Abbas'dan Ahmed ve başkaları rivâyet etmiştir. Alimler kunut yapılacak musibetlerden sadece taun salgınını istisna etmişler, bu durumda kunut yapılmaz çünkü Ömer radıyallahu anh zamanında vuku bulmuş ama kunut yapmamışlardır. Çünkü bu şehadettir ve şehadetin sebebi kalksın diye dua edilmez. [el-Kavlu'l-Mufîd alâ Kitâbi't-Tevhîd/ Muhammed es-Salih el-'Useymîn, sayfa: 1/300]

110 es-Sa'dî ve Şeyhulislam tevhidin açıklanmasında Kur'anî ve Rabbânî yönteme vurgu yapmaktadırlar. Yüce Allah rububiyyetini ve esma ve sıfatlarını tevhid'e delil kılmakta, mubarek kelamında kullarını tevhide bu yöntemle çağırmaktadır. Rububiyyet kimin ise; bütün kainatı yöneten, idare eden, yaratıp düzenleyen, rızıkları taksim eden, her şeyi ve herkesi halden hale geçirerek terbiyye eden kimse; yine aynı şekilde en güzel isimlerin en yüce ve yüksek sıfatların sahibi kimse; ibadet ve dua edilmeye layık olan da O'dur.

111 Sahih: Buhârî (4701) ve Halku Efâli'l-Ibâd (s:40), Tirmizî (3223), İbn Mâce (94), İbn Hıbbân (36), el-Humeydî (1151)

112 Hasen: İbn Cerîr et-Taberî, Tefsîr (22/91), İbn Kesîr, Tefsîr (3/538), İbn Huzeyme, et-Tevhîd (s:144), İbn Ebi Asım (515)

113 Bu âyetin şirki, özellikle de salihler aracılığı koşulan şirki iptal edici yönü şudur: Âyette Yüce Allah'ın azameti karşısında kulların en değerlilerinin hatta Cebrail aleyhisselam'ın düştüğü durum anlatılmış, göklerde bulunan meleklerin bile Yüce Allah'a karşı konumları gözler önüne serilmiştir. Ey aracılar ile Rahman'ı razı etmeye çalışan ve o aracılara bel bağlayanlar işte şefaatini ümid ederek yalvarıp durduğunuz meleklerin halleri ve O'nun karşısındaki konumları… Bu hususun iyice açıklığa kavuşması için âyetler önceleri ile okunmalıdır: *"De ki: Allah'tan başka hakkında o batıl zanlar beslediklerinize istediğiniz kadar yalvarın! Ne göklerde ne de yerde zerre ağırlığınca bir şeye egemen değildirler. Onların buralarda hiçbir ortaklığı da yoktur, Allah'ın onlardan bir yardımcısı da yoktur. Huzurunda, -izin verdiği kimseler hariç- şefaat fayda vermez. Nihâyet onların yüreklerinden korku giderilince: Rabbiniz ne buyurdu? Derler. Onlar da: Hak olanı buyurdu, derler. O, yücedir, büyüktür."* (Sebe', 22, 23)

114 Şeyhulislam İbn Teymiyye

115 Buhârî 4476; Müslim 193

116 Sahih: Buhârî (99), Nesâî, Kubrâ'da (5742), Ahmed (2/373)

[117] Şeyh Hamed b. Nâsır rahimehullah şöyle demektedir: "Şefaat inancının kabul edilen ve reddedilen şekillerini arasındaki fark oldukça büyük öneme sahip meselelerdendir. Öyle ki bunu kavramayan tevhid ve şirkin hakikatini de kavrayamaz. Şeyhulislam rahimehullah Kitâbu't-Tevhîd'inde bunun için bir bâb açmış ve şöyle demiştir: "Şefaat bâbı Yüce Allah şöyle buyurdu: *"Hem bu Kur'an ile Rablerinin karşısına toplanacaklarından korkanları uyar. Ki onlar için O'ndan başka ne bir velî ne de bir şefaatçi var. Umulur ki sakınırlar."* (En'âm, 51)" böyle dedikten sonra bazı diğer ayetleri zikretmiş peşindende Şeyh Takıyyuddin'in sözlerine yer vermiştir. O bâba göz atarsan şefaatin hakikatini ve Kur'an'ın reddettiği şefaat anlayışı ile kabul ettiği şefaat arasındaki farkı açıkça kavrarsın. İnsan Kur'an'ın üzerinde durup düşündüğü zaman onda şefaat inancının reddedildiği ve yine şefaat inancının kabul edildiği bir çok ayet bulabilir. Şefaat inancını reddeden âyetlerden bazısı şunlardır: *"Onlar için O'ndan başka ne bir velî ne de bir şefaatçi var.", "O gün gelmezden önce size verdiğimiz rızıklardan harcayın ki o günde ne ne alışveriş var, ne dostluklar, ne de o gün bir şefaatçi var.", "De ki: Şefaat tümüyle Allah'ındır."* gibi. Şefaat inancını kabul eden âyetlere gelince: *"Göklerde nice melek var ki, Allah dileyip razı olduğuna izin vermezden evvel, şefaatleri hiçbir işe yaramaz."* (Necm, 26), *"Huzurunda, -izin verdiği kimseler hariç- şefaat fayda vermez."* ve buna benzer diğer âyetler bunların sayısıda pek çoktur. Kur'an'ın reddettiği şefaat inancı müşriklerin Allah'ın gayrısından talep ettikleri şefaattir. Onlar Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in kabrine yahut hakkında Salihlerden ve Allah dostlarından diye zan beslediklerinin kabirlerine gelir. Onlara yardım için yalvarır ve onlardan Allah'a karşı şefaat isterler. Zannederler ki onlarda bizim için Allah katında şefaatte bulunacaklar ve böylece sıkıntılarımız kalkacak, hacetlerimiz çözülecek. Bunu hem dünyevi hem de uhrevi hacetleri için yaparlar. Tıpkı Yüce Allah'ın müşriklerin sözlerini anlatırken buyurduğu gibi: *"Derler ki: " Onlar Allah katında bizim şefaatçilerimizdir."* Önceki Kafir ve müşrikler ise ancak dünyevi ihtiyaçları için onlardan şefaat isterlerdi. Çünkü onlar yeniden dirilmeyi yalanlıyor ve inkar ediyorlardı. Günümüz müşrikleri ise hem dünyevi ihtiyaçları hem de ahiret ihtiyaçları için onlara yalvarıyor ve yine dünyevi ve uhrevi menfaatler için onların aracılığı ile Allah'a yakınlaşmak istiyorlar. Müsbet şefaate gelince Allah subhanehu bunu Kur'an'da şefaatçiye izni olması ve şefaat edilenden razı olması ile kayıtlamıştır. İzni olmaksızın O'nun katında hiç kimse şefaat edemez. Ne bir melek-i mukarreb ne bir nebiyy-i mursel. Hiçbir şefaatçiye de sözünden ve amelinden razı olmadığı kimseye şefaat izni vermemiştir. O subhanehu ise tevhidden başka bir şeyle razı olmaz. Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'de kendi şefaatiyle kıyamet günü insanların en mutlu olacak olanının tevhid ve ihlas ehli olduğunu haber vermiştir. Herkim onu bugün ondan isterse kıyamet günü ona onun şefaatinden faydalanmak haramdır. Çünkü Allah subhanehu şefaatçilerin şefaatinin müşriklre fayda vermeyeceğini haber vermiştir. [Mecmûatu'r-Resâil ve'l-Mesâil/Eimmetu'd-Da'va 2/3/65]

[118] Sahih: Buhârî (1360), Muslim (24), İbn Mâce (1572), İbn Hıbbân (3169)

[119] Onların iddia ettikleri gibi kelimeyi teleffuz etmek yeterli olsa idi. Ne Ebû Talib söylememekte diretirdi ne de onun etrafındakiler bunun söylenmesini engellemeye çalışırlardı. Bu da açık bir şekilde onların kelimenin anlamını bildiklerine delâlet etmektedir. Bu kelime ancak manası ve maksadı bilinip gereğince amel edildiğinde kişiye fayda sağlayacaktır yoksa sihirli bir sözcük gibi tekrar edilmesi kişiyi genişliği gökler ile yer arası kadar olan cennete elbette götürmeyecektir.

[120] Bu yüzden de: "Abdulmuttalib'in dininden yüz mü çevireceksin?" diyerek Ebû Talib'i vazgeçirmeye çalışıyorlardı.

[121] Sahih: Buhârî (4920)

[122] Sahih: Buhârî (3445), Dârimî (2784), Ahmed (1/23, 24), İbn Hıbbân (6239), Ebu Ya'la (153), et-Tayâlisî (23), el-Humeydî (27). Şeyhulislam rahimehullah hadisi Muslim'e nisbet ettiği halde hadis Muslim'de bulunamamıştır.

[123] Sahih: Nesâî, (5/268) ve Kubrâ'da (4063), İbn Mâce (3029), Ahmed (1/215, 347), İbn Huzeyme (2867), Hâkim -sahih olduğunu söyleyerek- (1711), Zehebî de H^akim'e muvâfakat etmiştir. Beyhakî (5/127), Ebu Ya'la (2427), İbnu'l-Carûd (473). el-Elbânî Sahîhu'l-Câmı'de (2680) ve Silsiletu's-Sahîha'da (1283) hadisin sahih olduğunu söylemiştir.

[124] Sahih: Muslim, (2670), Ebû Dâvûd (4608), Ahmed (1/386), Ebu Ya'la (5004, 5007, 5242), Taberânî, el-Kebîr'de (10/175)

[125] Ebu Hureyre radıyallahu anh şöyle demektedir: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve selem buyurdu ki: "İslam garîb olarak başladı, [gün gelecek] başlangıçtaki garîbliğine tekrar geri dönecektir. Öyleyse o gurabaya (garîblere) müjdeler olsun" Muslim (140)

[126] "İnsanlar [tevhid üzere] tek bir ümmet idiler, [dinlerini değiştirip bozunca aralarında hükmetmet üzere] Allah müjdeleyiciler ve uyarıcılar olarak Nebiler gönderdi. Beraberlerinde de hakk ile kitaplar indirdi. Tâ ki insanların aralarında [tevhid ve şirke dair] ihtilaf edip durdukları şeylerde onunla hukmetsinler " Bakara Sûresi-213

[127] bk. *Kitâbu Teysîri'l-'Azîzi'l-Hamîd*'de ilgili bâb.

[128] "De ki: Size amelleri bakımından en çok hüsrana uğrayanı haber vereyim mi? Onlar dünya hayatında çabaları boşa gitmekle birlikte güzel işler yaptıklarını zannederler." Kehf Sûresi, 103, 104

[129] Sahih: Buhârî (427), Muslim (528), İbn Hıbbân (3181), İbn Huzeyme (790), Ebu Ya'la (3629), İbn Rahûye, Musned'de (768, 769), Beyhakî (4/80)

[130] Sahih: Buhârî (436), Muslim (531), Nesâî (2/40) ve Kubrâ'da (782, 7089, 7090, 7091), Dârimî (1403), Ahmed (1/218 ve 6/134), İbn Hıbbân (6619)

[131] Sahih: Muslim (532), İbn Hıbbân (6425), Taberânî, el-Kebîr'de (2/168)

[132] Sahih: Buhârî (438), Muslim (521), Nesâî (1/209) ve Kubrâ'da (815), Dârimî (1389, 2467), Ahmed (3/304), İbn Hıbbân (6398)

[133] Hasen: Ahmed (1/405, 435), İbn Hıbbân (2325, 6847), İbn Huzeyme (789), Ebu Ya'la (5316), Taberânî, el-Kebîr'de (10/188). el-Arnavut, Sahîhu İbn Hıbbân tahkikinde hasen olduğunu söylemiştir.

[134] Bu konuşmada Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Yüce Allah'ın İbrahim aleyhisselam'ı halil edindiği gibi kendisini de halil edindiğini bildirmektedir. Cehmiyye fırkasını reddeden kısım da işte burasıdır.

[135] Sahih: Mâlik -Ata b. Yesar'dan mursel olarak- (1/172), Ahmed (2/246), Ebu Ya'la (6681), el-Humeydî -Ebu Hurayra'dan gelen başka bir tarik ile- (1025), İbn Sa'd (2/241), Mufaddal Cenedî, Fedâilu'l- Medine'de (66/a), Ebu Nuaym, Hılye'de (6/283). Bu hadisin diğer

bir tanığı da Abdurrezzak'ın (1/406) ve İbn Ebî Şeybe'nin (4/141) Musanneflerinde bulunmaktadır. el-Elbânî Tahziru's-Sacid'de hadisi genişçe tahric etmiş şahitlerini de getirerek hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.

136 Lât kelimesi ile 'kavut ufalamak' anlamındaki *lette/yelittu* fiili aynı kökten gelmektedir. (çev.)

137 Sahih: İbn Cerîr et-Taberî, Tefsîr ilgili âyetin tefsiri.

138 Sahih: Buhârî (4759)

139 Zaîf bi haza'l-lafz: Tirmizî (320), Nesâî (4/94) ve Kubrâ'da (2170), Ebû Dâvûd (3236)İbn Mâce (1575), Ahmed (1/229, 278, 324, 337), İbn Hıbbân (3179, 3180), Hâkim -sahih olduğunu söyleyerek- (1384). İmam Muslim Kitâbu't-Tafsil'de ve el-Elbânî Silsiletu'z-Zaife'de (225) ve Tahziru's-Sacid'de bu lafız ile zayıf olduğunu "kandiller" ilavesi hariç sahih olduğunu söyler.

140 İbadet: İbadet edilenin karşısda korku ve ümit, tazim ve muhabbet ile alçalmak, küçülmek ve boyun eğmektir. [el-Kavlu'l-Mufîd alâ Kitâbi't-Tevhîd/ Muhammed es-Salih el-'Useymîn, sayfa: 434]

141 Sahih: Ebû Dâvûd (2042), Ahmed (2/367), Taberânî, el-Evsât (8026). Şeyhulislam İbn Teymiyye İktidau's-Sırati'l-Mustakîm'de (2/659): İsnadı sikadır, ravileri sika meşhur ravilerdir, der. el-Elbânî Sahîhu Suneni Ebî Dâvûd'da ve Sahîhu'l-Câmı'de (7226) hadisin sahih olduğunu belirtir.

142 Sahih: Ebû Dâvûd (2042), Ahmed (2/367), Taberânî, el-Evsât (8026). Şeyhulislam İbn Teymiyye İktidau's-Sırati'l-Mustakîm'de (2/659): İsnadı sikadır, ravileri sika meşhur ravilerdir, der. el-Elbânî Sahîhu Suneni Ebî Dâvûd'da ve Sahîhu'l-Câmı'de (7226) hadisin sahih olduğunu belirtir.

143 Bak: el-Kavlu'l-Mufîd alâ Kitâbi't-Tevhîd/ Muhammed es-Salih el-'Useymîn, sayfa: 452

144 Âyetin nuzul sebebini bilmemiz bu âyette zikri geçen hususu kavramamız açısından oldukça önemlidir. İmam Hafız İbn Kesîr rahmetullahi aleyh bu âyetin tefsirinde şöyle demektedir: "Ellerinde bulunan Allah'ın kitabına küfretmelerinden, dinlerinin azlığından ve cehaletlerinden dolayı kafirleri Müslümanlara tafdil ettiler. Nitekim İbn Ebi Hatim İkrime'den şöyle rivâyet etmiştir: Huyey b. Ahtab ve K'ab b. Eşref Mekkelilerin yanına geldiler. Mekkeliler onlara: Sizler Kitab ve ilim ehlisiniz bize söyleyin bakalım biz mi? Muhammed mi? Diye sordular. Onlar: Ne demek siz mi? Muhammed mi? Deyince, Onlar: Bizler sıla-i rahim'de bulunur, yüksek hörgüçlü develer kurban eder, su ile beraber süt içirir, esirleri salıverir, hacıları suvarırız. Muhammed ise bir soyu kesiktir, akrabalık bağlarımızı kopardı, Ğaffaroğullarının hacılarının hırsızları ona tabi olmuşlardır. Şimdi biz mi daha hayırlı yoksa O mu? Huyey ile K'ab dediler ki: Siz daha hayırlısınız ve daha doğru bir yoldasınız. Bunun üzerine Allah zikredilen âyetleri indirdi." Âyetteki *cibt* ve *tağut*un ne olduğuna gelince, cibt sihir, tağut ise şeytan; cibt putlar, tağut ise şeytan; cibt putlar, kahinler, sihirbazlar; tağut üzerlerine şeytanların indiği kahinlerdir denilmiştir.

145 Sahih: Buhârî (3456), Muslim (2669), Ahmed (3/84, 89, 94), İbn Hıbbân (6703). Diğer bir lafız ile Ahmed (4/125), Taberânî, el-Kebîr'de (7/281), İbnu'l-Ca'd, Musned'inde (3424)

146 Sahih: Muslim (2989), Tirmizî (2176), Ebû Dâvûd (4252), İbn Mâce (3952), Ahmed (5/278, 284), İbn Hıbbân (6714, 8238), Hâkim (8390), Beyhakî (9/181)

147 Sahih: Ebû Dâvûd (4252) İbn Mâce (3952) Ahmed (5/278, 284)

148 Âyetin nuzul sebebi ile cibt ve tağutun tefsiri ile ilgili İmam İbn Kesir rahimehullah'tan aktarılan bilgiler de göz önünde bulundurularak düşünüldüğünde açık bir şekilde ortaya çıkmaktadır ki Yahudilerin alimleri cibt ve tağut ehli olan Mekkelilere muvâfakatleri sebebiyle cibt ve tağuta iman ile nitelenmişlerdi. Yoksa onlar da cibt ve tağutun batıl olduklarına itikat ediyorlar hatta onlara buğzediyorlardı. Onların imanı fiilleri ile tahakkuk etmişti. Yüce Allah bu âyetin hemen arkasından gelen âyette cibt ve tağuta olan bu imanları sebebiyle onları lanetlediğini ve her kimi lanetler ise onun hiçbir yardımcısı kalmayacağını bildirmiştir. Allâme İmam Suleyman b. Abdillah Alu'ş-Şeyh rahimehumullah şöyle der: "-Allah sana rahmet etsin- bilesin ki bir insan onlardan korktuğu için veya onları idare etmek için veya şerlerini def etmek üzere yağcılık yaparak, müşriklere dinlerinde muvâfakat izhar ederse, tıpkı onlar gibi kafirdir. İsterse dinlerini kerih görüp onlara buğzediyor, İslam'ı ve Müslümanları seviyor olsun. Bundan müstesna olan tek kişi ikrah/zorlama altında bulunandır. Bir kişi ki müşriklerin istilası altında yaşıyor ve kendisine: "Küfür sözü söyle" veya "bizim şu yaptığımız şeyleri sen de yap, yoksa seni öldürürüz." Diyiyorlar. Ya da onu yakalayıp kendilerine muvâfakat edinceye dek işkence ederler. İşte bu kişiye -kalbi imanla dolu bir halde- onlara yalnızca diliyle muvâfakat etmesi caizdir. Alimler şaka olarak küfür sözü söyleyenin tekfir edileceğinde icma etmişlerdir. Öyle ise korkudan ve dünya hayatına düşkünlükten dolayı küfür sergileyen kişinin hali nedir? Şimdi bununla ilgili Allah'ın destek ve yardımı ile bazı delilleri zikredeceğim: …." [ed-Delâil fî Hukmi muvâlâti Ehli'l-İşrâk]

149 İsnadı Kavidir: Buhârî -ta'liken- (8/100). Hafız, el-Feth'de: Abd b. Humeyd Tefsir'inde, Musedded Musned'inde, Abdurrahmanb. Ruste Kitâbu'l-Îmân'ında muttasıl olarak rivâyet etmişlerdir, senedi kavidir, der.

150 Buhârî -ta'liken- (8/100). Hafız, el-Feth'de: İbn Ebî Hâtim muttasıl olarak rivâyet eder, der.

151 Sahih: Buhârî (2767), Muslim (89), Ebû Dâvûd (2874), Nesâî (6/257) ve Kubrâ'da (6497), İbn Hıbbân (5561)

152 Mevkûf Sahih: Tirmizî (1460), Hâkim (8073), Taberânî, el-Kebîr'de (2/161), Beyhakî (8/136)

153 Sahih: Ebû Dâvûd (3043), Ahmed (1/190), Beyhakî (8/247), Ebu Ya'la (860), Dârekutnî (2/154), İbnu'l-Carud, Munteka'da (1105). Şeyhulislam rahimehullah'ın Buhârî'ye nisbet ettiği bu eser Buhârî'de tesbit edilememiştir.

154 Mâlik (2/871)

155 Buhârî, Târîhu'l-Kebîr (2/222), Beyhakî (8/136), Taberânî, el-Kebîr'de (2/177)

156 *Iyâfe:* Kuşların sesleri ve isimleri ile fal bakmak. (çev.)

157 *Tark:* Taşları vurarak, kumda çizgiler çizerek kehanette bulunmak. (çev.)

158 *Tıyere:* İnsanın davranışlarını engelleyen uğursuzluk inancı. (çev.)

159 Merfû olarak Zaîf: Ebû Dâvûd (3907, 3908), Nesâî, Kubrâ'da (11108), Ahmed (3/488) ve (5/60), İbn Hıbbân (6131), Beyhakî (8/139), Taberânî, el-Kebîr (18/369)

160 Ahmed, *Müsned*, no:20081 (çev.)

161 Sahih: Ebû Dâvûd (3905), İbn Mâce (3726), Ahmed (1/277, 311) el-Elbânî Sahîhu'l-Câmı'de (6074) ve Silsiletu's-Sahîha'da (893) hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.

162 Zaîf: Nesâî (7/112) ve Kubrâ'da (3542), Taberânî, el-Evsât'da (1492). Senede Hasan el-Basrî vardır, o da anane ile rivâyet ettiğinde tedliscidir. Bundan dolayı hadis zayıftır. Bak: el-Elbânî Daîfu'l-Câmı' (5702)

163 Sahih: Muslim (2606), Beyhakî (10/246), Ebu Ya'la (5363)

164 Sahih: Buhârî (5146), Muslim (869), Ebû Dâvûd (5007), Tirmizî (2028), Mâlik (2/986), Ahmed (2/59), İbn Hıbbân (5795), Ebû Ya'la (5639)

165 Sahih: Müslim, (2230), Ahmed (4/68) ve (5/380), Beyhakî (8/138), Taberânî, el-Kebîr'de (23/210)

166 Sahih: Ebû Dâvûd (3904), Tirmizî (135), İbn Mâce (639), Dârimî (1136), Ahmed (2/408, 429, 476) el-Elbânî Sahîhu'l-Câmı'de (5939) hadisin sahih olduğunu söylemiştir.

167 Sahih: Tirmizî (135), Ebû Dâvûd (3904), İbn Mâce (639), Dârimî (1136)

168 Sahih: Ebu Ya'la (5408), et-Tayâlisî (382), İbnu'l-Ca'd (425, 1951), Beyhakî (8/136)

169 Sahih: Bezzar, Musned'inde (3044), Heysemî el-Mecmau'z-Zevâid'de (5/118): Bezzar rivâvet etmiştir, ricali İshak b. Er-Rabı' dışında sahih'in ricalidir, o da sikadır, der.

170 Sahih li ğayrihi: Heysemî Mecma'da (5/118): Bezzar ve Taberânî el-Evsât'da rivâyet etmiştir. Onda Zum'a b. Salih vardır, zayıftır.

171 Bak: Şerhu's-Sunne (12/182)

172 Mecmu' el-Fetâvâ (35/137)

173 *Ebûcâd:* Batıl anlamına gelmektedir. Bk. *Kâmûsu'l-Muhıyt*, 'C V D' maddesi. *Ebîcâd* şeklinde zikredilmiştir. (çev.)

174 Zaîf Cidden: Beyhakî, el-Kubrâ'da (8/139), Taberânî, el-Kebîr'de (11/41), Hafız Heysemî Mecma'da (5/118): Taberânî rivâyet etmiştir, senedinde Halid b. Yezid el-Umerî bulunmaktadır, o da yalancıdır el-Elbânî Sahîhu'l-Câmı' (3092) ve Silsiletu'd-Daîfe'de (417) hadisin mevzu olduğunu söyler.

175 *Nuşra:* Sihre maruz kalmış kişiden sihri çözmek demektir.

176 Sahih: Ebû Dâvûd (3868), Ahmed (3/294), Beyhakî (9/351) Hafız el-Feth'de (10/233): Ahmed ve Ebû Dâvûd hasen bir sened ile Cabir'den rivâyet etmişlerdir. el-Elbânî Sahîhu Suneni Ebî Dâvûd'da hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.

177 Buhârî -ta'liken- (10/243). Hafız el-Feth'de (10/244): Ebû Bekr el-Esrem Kitâbu's-Sunen'inde muttasıl olarak rivâyet etmiştir.

178 Hafız el-Feth'de (10/244): Katade'den zikretmiştir.

179 Sahih: Buhârî (5757), Muslim (2220), Ebû Dâvûd (3911), Nesâî, Kubrâ'da (7591, 7592), Ahmed (2/267, 397), İbn Hıbbân (6133)

Adva: Hastalığın bir kişiden diğer bir kişiye, bir hayvandan diğer bir hayvana, bir mekandan diğer bir mekana geçmesi demektir. Hastalık bilindiği üzere bir yerden başka bir yere, hasta olandan sağlam kişiye, hasta bir hayvandan sağlam bir hayvana geçmektedir. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve selem'in nefyettiği/reddettiği şey bu değildir. O'nun reddettiği, cahiliye ehlinin 'hastalığın bizzat kendiliğinden Allah'ın dilemesi ve takdiri sözkonusu olmadan bulaşması' inançlarıdır.

Tıyare: Varlıkları uğursuz saymak, onlardan kendilerine bir şer dokunacağına itikad etmektir. Kelimenin aslı kuş demek olan 'et-Tayr' dan alınmıştır. Çünkü cahiliyyede kuşların bir yandan diğer tarafa uçuşlarından manalar çıkarır, uğursuzluk olacağına itikad ederlerdi.

Hama: Baykuş diye isimlendirilen kuştur. Araplar içlerinden birinin evine konduğu zaman onun uğursuzluk getirdiğine inanır benim ya da ailemden birinin öleceğini haber veriyor derlerdi. Cahiliyet ehlinden bazısı ise bir kişi öldürülüpte katili bulunamayınca ondan baykuş diye isimlendirilen bir kuş çıktığına ve 'öcümü alın, öcümü alın' diye öttüğüne inanırlardı.

Safer: Bunun hakkında ilim ehlinin iki kavli bulunmaktadır: Birinci kavil: Saferden murad safer ayıdır. Çünkü cahiliyette bu ayı uğursuz sayar, o ayda evlenmez, yolculuğa çıkmaz, ticaret yapmaz, uğursuz bir ay olduğuna itikad ederlerdi. Nebi sallallahu aleyhi ve selem bunu reddederek Safer'inde Allah'ın diğer ayları gibi bir ay olduğunu ondan şer veya uğursuzluk bulunmadığını açıkladı. İkinci kavil: Midede oluşan bir hastalıktır. Hastalığa uğrayan kişiden diğerlerine geçer. İster birinci görüş kabul edilsin isterse ikinci görüş aralarında bir fark yoktur. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem hepsini reddetmiştir. [İânetu'l-Mustefîd bi-Şerhi Kitâbi't-Tevhîd/ Salih b. Fevzân b. Abdillah el-Fevzân 2/11]

181 Sahih: Muslim aynı yer.

Nev: **Bir yıldızdır. Çünkü müşrikler yağmurun yağmasını ve rüzgârların esmesi gibi olayları yıldızların doğumuna bağlıyorlardı. Tabiattaki bu olayları yıldızlara, gezegenlere isnad ediyorlardı. Bu cahiliye inancıdır. Çünkü yağmurların yağması da, rüzgarların esmesi de Allah'ın kudreti ve kararı ile olmaktadır.**

Ğul: Çöllerde dev şeklinde gözükerek insanların yollarını şaşırtan demektir. Bu şeytanın yaptığı işlerden birisidir. Nebi sallallahu aleyhi ve selem bunu nefyetmiş bir aslı olmadığını, onun sadece insanı üzmek ve onlara zarar vermek isteyen şeytanın işlerinden olduğunu açıklamıştır. Allah izin vermeden şeytan bu yaptığı ile hiçbir zarar veremez. [İânetu'l-Mustefîd bi-Şerhi Kitâbi't-Tevhîd/ Salih b. Fevzân b. Abdillah el-Fevzân 2/12]

182 Sahih: Buhârî (5756), Muslim (2224), Ebû Dâvûd (3916), Tirmizî (1615), İbn Mâce (3537), Ahmed (3/118, 130, 154, 173, 178, 251, 275, 277)

Fe'l: Tıyârenin zıddı olarak hayra yormak demektir. Tıyâre ise şerre yormaktır. Fe'l matlub olan güzel bir şeydir. Çünkü tıyâre Allah azze ve celle'ye kötü zan beslemek, fe'l ise O'na hüsnü zan etmektir. Kişi manası güzel bir kelime işittiğinde onunla göğsü genişler veya güzel bir insan görünce kalbi ferahlar ve bunları [işinin olacağı, kendisine hayır geleceği, sıkıntıların çözüleceği gibi] hayra yorar, Allah subhanehu'ya hüsnü zan besler. İşte bu Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in hoşuna giderdi. [İânetu'l-Mustefîd bi-Şerhi Kitâbi't-Tevhîd/ Salih b. Fevzân b. Abdillah el-Fevzân 2/15]

183 el-Elbânî Silsiletu'd-Daîfe'de (1719): 'Urve b. Amir tebdil olarak 'Ukbe b. Amir el-Cuhenî olmuştur. Bunu bazı ravilerin tashîfi olduğunu zannediyorum, der.

184 Zaîf: Ebû Dâvûd (3919), İbnu's-Sunni, Amelu'l-Yevmi ve'l-Leyl (293), Beyhakî, Kubrâ'da (7/139). el-Elbânî Silsiletu'd-Daîfe (1619) ve Daîfu'l-Câmı'de (199) zayıf olduğunu belirtmiştir.

185 Sahih: Ebû Dâvûd (3910), Tirmizî (1614), İbn Mâce (3537), Ahmed (1/379, 437, 440), İbn Hıbbân (6122), Hâkim (43, 44) el-Elbânî Sahîhu Suneni Ebî Dâvûd'da hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.

186 Sahih: Ahmed (2/220), İbnu's-Sunni, Amelu'l-Yevmi ve'l-Leyl'de (292), Hafız Heysemî el-Mecmau'z-Zevâid'de (5/108): Ahmed ve Taberânî rivâyet etmişlerdir, senedinde İbn Lehîa vardır, hadisi hasendir kendisinde zayıflık vardır. diğer râvileri ise sikadırlar, der.e-Elbânî Silsiletu's-Sahîha'da (1065) hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.

187 Zaîf: Ahmed 1/213). Hadiste inkıta' vardır. Mesleme el-Cuhenî Fadl b. Abbas'dan bir şey dinlememiştir.

188 Yıldızların yaratılmasındaki hikmetlerin birincisi: Gökyüzünün süslenmesidir. Nitekim Yüce Allah şöyle buyurmaktadır: "Muhakkak ki biz en yakın göğü kaldillerle süsledik" (Mulk: 5). Bu hikmetlerin ikincisi: Şeytanların taşlanmasıdır. Nitekim Yüce Allah şöyle buyurmaktadır: "Şimdi kim dinleyecek olsa kendisini izleyen bir ateş bulur." (Cin: 9). Üçüncü hikmet: Kendileri aracılığı ile yol bulunabilmesidir. Nitekim Allah azze ve celle buyurmaktadır: "Yerde de sizi sarsmasın diye ağır baskılar bıraktı. Nehirler ve yollar yarattı ta ki doğru gidesiniz. Başka alâmetler, Yıldızlar ile de yol bulurlar." (Nahl: 16) [el-Kavlu'l-Mufîd alâ Kitâbi't-Tevhîd/ Muhammed es-Salih el-'Useymîn, 2/8]

189 Buhârî -ta'liken- (6/341). Hafız el-Feth'de: Abd b. Humeyd muttasıl olarak rivâyet etmiştir, der.

190 Hasen: Ahmed (4/399), İbn Hıbbân (5346), Hâkim -sahih olduğunu söyleyerek- (4/146), Zehebî de Hâkim'e muvâfakat etmiştir. el-Elbânî Silsiletu's-Sahîha'da (678) hasen olduğunu söylemiştir.

191 İmam Muhammed et-Temimî başka bir yerde şöyle demektedir: "İnsana kendi ameli ile övünmek caiz değilken babalarının ve dedelerinin amelleri ile övünmesi nasıl caiz olur." [İânetu'l-Mustefîd bi-Şerhi Kitâbi't-Tevhîd/ Salih b. Fevzân b. Abdillah el-Fevzân 2/48]

192 Sahih: Muslim (934)

193 Sahih: Buhârî (846), Muslim (71)

194 Sahih: Muslim (73)

195 Alimler ibadetin tarifinde şöyle demişlerdir: Sınırsız bir tezellül ve sınırsız bir muhabbettir. İbadet üç esas üzerine mebnidir: Muhabbet/sevgi, havf/korku ve reca/ümit. Herkim bunları bir araya getirirse ibadeti tahakkuk ettirmiş, namazından, haccından ve diğer ibadetlerinden fayda görmüş olur. Herkim bu üç şeyi birbirinden ayrırsa namazda kılsa, oruçta tutsa, hacda yapsa ibadeti sahih değildir. Bu sebeple alimler: "Herkim yalnız muhabbet/sevgi ile Allah'a ibadet ederse, o tasavvufçudur." Çünkü tasavvufçular Allah'a sadece muhabbet esası üzerine ibadet edileceğine dair batıl zanlar beslerler. Derler ki: "Allah'a ne cehennemden korkarak ne de cennet ümidiyle ibadet edilmez. Biz O'na ancak muhabbet ile ibadet ederiz." Bu yalandır. Yine "herkim Allah'a yalnız reca/ümit ile ibadet ederse o mürciidir." "Herkim de yalnız havf/korku ile ibadet ederse o haricidir." Mürcie yalnız recayı esas alır. Tasavvufçular yalnız muhabbeti esas alır. Haricilerde sadece havfı esas alır. Ehl-i Sunnet ve'l-Cemaat -Allah'a hamdolsun.- ise bu üç hususu bir araya toplar. Muhabbet ile birlikte, havf, reca, tezellül, inkiyad, taat ve benzeri esaslar üzerine binaen Yüce Allah'a ibadet ve takarrubda bulunurlar. [İânetu'l-Mustefîd bi-Şerhi Kitâbi't-Tevhîd/ Salih b. Fevzân b. Abdillah el-Fevzân 2/48]

196 Sahih: Buhârî (15), Muslim (44), Nesâî (7/114) ve Kubrâ'da (11744, 11745), İbn Mâce (67), Dârimî (2741), Ahmed (3/177, 275), İbn Hıbbân (179)

197 Sahih: Buhârî (16), Muslim (43), Nesâî (8/94) ve Kubrâ'da (11718, 11720), Tirmizî (2624), İbn Mâce (4033), Ahmed (3/103, 172, 174, 230, 248), İbn Hıbbân (237, 238)

198 Sahih: Buhârî (6041), Ahmed (3/207,278)

199 Hasen: İbn Ebi'd-Dunyâ, el-İhvân'da (22), Taberânî, el-Kebîr'de (12/417), Ebu Nuaym, Hılye'de (1/312), İbnu'l-Mubârek, ez-Zuhd (337). Heysemî El-Mecmau'z-Zevâid'de (1/95): Taberânî el-Kebîr'de rivâyet etmiştir, senedinde Leys b. Ebî Suleym vardır, o da zayıftır, der. el-Elbânî Silsiletu's-Sahîha'da (1728) şevâhidi dolayısıyla hadisin hasen olduğuna hükmetmektedir.

200 Sahih: İbn Cerîr et-Taberî, Tefsîr (2/71), Hâkim -sahih olduğunu belirterek- (3076)

201 Bâbın ilk zikredilen hadisinde "iman etmiş olamaz." buyrulmuştur. Bu İslamdan çıkmak manasında değildir. Çünkü bir sonraki hadiste Allah ve rasûlünü her şeyden daha çok sevmek imanın lezzetini almak için gerekli görülmüştür. İmanın lezzeti ise asla ait olmayan zaid bir husustur. [el-Kavlu'l-Mufîd alâ Kitâbi't-Tevhîd/ Muhammed es-Salih el-'Useymîn, 2/22]

202 Allah'tan başkasından korkmak üç şekildedir:

_ ***Birincisi:*** Gizli korkudur. İnsanın Allah'ın yanı sıra ibadet edilen bir takım putlardan, kabirlerden, tapınılan şeylerden veya cinlerden; onlara yaklaşmak, sevgilerini kazanmak yahut şerlerinden korunmak için korkmasıdır. Bu türde bir korku insanı islamdan çıkaran büyük şirktir. Allah subhanehu ve teâla Halîl aleyhisselam hakkında şöyle dediğini haber vermektedir: "Sizin O'na şirk koştuklarınıza gelince ben onlardan korkmam rabbim dilemedikçe onlar bana hiçbirşey yapamaz." (En'am: 80) Bunun arkasından da şöyle demektedir: "Hem nasıl olurda ben sizin ortak koştuklarınızdan korkarım? Baksanıza siz Allah'ın haklarında hiçbir delil indirmediği şeyleri O'na ortak koşmaktan korkmuyorsunuz." (En'am: 81) Hud aleyhisselam'ın kavmide kendisine demişlerdi ki: "Bizim diyeceğimiz ancak şu ki, ilahlarımızdan bazıları seni fena halde çarpmış" (Hud: 54) Tevhide davet ettiği ve putlara ibadeti terk ettiği için Hud'u putlarla tehdit edip korkutmaya çalışıyorlardı. "Bizim diyeceğimiz ancak şu ki, ilahlarımızdan bazıları seni fena halde çarpmış. Hud: Ben Allah'ı şahit tutuyorum -dedi- siz de şahit olun ki, ben sizin ortak koştuklarınızdan -O hariç- uzağım. Artık toplanında istediğiniz tuzağı kurun bana, hem de hiç göz açtırmayın." (Hud: 54,55) İşte bu tek bir ferdin koskoca bir topluluğa meydan okuyuş mucizesidir. Sonra şöyle dedi: "Ben Allah'a tevekkül ettim O hem benim rabbim hem de sizin rabbiniz olana. Yerde debelenen hiçbir şey yoktur ki alnını O tutmuş olmasın. Şüphe yok ki benim rabbim dosdoğru yol üzeredir." (Hud: 56) Onlardan uzak olduğunu ilan etti. Hem putlara ve hem de onlara ibadet eden büyük bir topluluğa meydan okudu. Onların kendisine hiçbir şeyle zarar

veremeyeceklerini de “Ben Allah’a tevekkül ettim O hem benim rabbim hem de sizin rabbiniz olana.”(Hud: 56) sözleri ile gerekçelendirdi. Müşrikler peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem’e de benzer şeyler söylemişlerdi. Yüce Allah şu buyruğunda bunu zikretmektedir: “Allah kuluna yetmez mi? Seni O’ndan başkasıyla korkutuyorlar.” (Zümer: 36) Havf/korkunun bu şekli gizli korku diye isimlendirilir. Bu ibadet korkusudur. Çünkü bu korku türünde korkulanlar Allah azze ve celle’den başka bir takım ma’budlardır. Mümin ise ebediyen bu ma’budlardan korkmaz. Ne putlardan, ne kabirlerden, ne de Allah’tan başka ibadet edilen türbelerden ve Allah’ın izni olmadıkça hiçbir zarar veremeyecek olan şeytan ve cinlerden korkmaz. Aynı şekilde İlah subhanehu ve teâlâ’dan başka hiç kimsenin gücünün yetmeyeceği musibetlerden: Hastalık, rızkın kesilmesi ve buna benzer şeyler hakkında da hiçbir yaratılmıştan korkmaz. Bugün kabirlere tapanlar insanları türbeler ile tehdit etmekte: “Fulan veli eğer ona tazim edip saygı gösterilmez ise insanı çarpar. Sana veya çoluk çocuğunun başına bir musibet gelir.” Derler. Bunun üzerine cahiller korktuklarından dolayı o ölülere ve çürümüş kemiklere tazim etmeye, kendilerinden istenilenleri yerine getirerek bu kabir ve türbelere yakınlık kazanmaya çalışırlar. Kabirlere tapan ve oraların hizmetinde bulunanların ise maksatları ancak halkın malını batıl ve haksızlıkla yemektir. İnsanları, eğer bu mezara adak adamayacak, mallarınız ile onlara yakınlık kazanmayacak olursanız musibete uğrarsınız veya tarlanızda, bağınızda bahçenizde, ekinlerinizde, evlatlarınızda belalara çarptırılırsınız. [sonra size yağmur inmez, ekinleriniz verimli olmaz hatta depremleri sizin başınızda savan başka memleketlere gönderen onlardır.] diye tehdit ederler. Cahiller de korkuya kapılırlar ve mallarını harcayarak, adaklar sunarak çürümüş kemiklere ibadet eder, onların hoşnutluğunu ararlar. Kabirlere tapan ve o putların koruyucusu ve hizmetkarı olanlar ise bu malları aralarında taksim ederler. Bu kötülük ilk devirlerden ahir zamana dek sürüp gidecektir. Müşriklerin yolu hiç değişmeyecektir.

_ ***İkincisi:*** Kişinin Allah’ın kendisine farz kıldığı davet, emr-i maruf, nehy-i munker gibi vazifelerini terk ettiren korkudur. Bunu insanlarda, onların eziyetinden, kendisine sıkıntı çektireceklerinden dolayı terk eder. Bu küçük şirktir ve haramdır.

_ ***Üçüncüsü:*** Tabii korkudur. İnsanın düşmanından, yırtıcı hayvanlardan, yılandan ve buna benzer şeylerden korkmasıdır ki, bu korku tabiidir. Bundan ötürü kişi kınanmaz çünkü bu ne ibadettir ne de bir vacibin veya farzın terkine sebeptir. Nitekim Yüce Allah Musa aleyhisselam’ın böyle bir korku içinde bulunduğunu haber vererek şöyle buyurmaktadır: “Böylece oradan korku içinde etrafı gözetleye gözetleye çıkıp gitti.” (Kasas: 21) [İânetu’l-Mustefîd bi-Şerhi Kitâbi’t-Tevhîd/ Salih b. Fevzân b. Abdillah el-Fevzân 2/65]

203 Hasen li ğayrihi: Ebu Nuaym, Hılye’de (5/106), Beyhakî, Şuab’da (203). Aşağıda gelecek diğer hadis ve başka bazı rivâyetler gibi şevâhidi dolayısıyla hadis hasendir.

* Tevekkül; bırakmak, havale etmek sipariş etmek, terk etmek anlamındadır. Allah’a tevekkül ise işleri Yüce Allah’a bırakmak, havale etmek, işleri ona terk etmek demektir. Bu da ibadet çeşitlerinin en büyüklerindendir. Bu bâbın kitâbu’t-Tevhid ile münasebetine gelince; muhakkak ki tevekkül katışıksız olarak Allah’a has kılınması farz olan bir ibadettir. O’ndan gayrısına tevekkülü terk etmek de farzdır. Çünkü ibadet Allah’ın hakkıdır. Eğer O’ndan gayrısına yöneltilecek olursa, bu şirktir. Demek ki Allah’tan gayrısına tevekkül birazdan da ayrıntılı açıklanacağı üzere şirktir. Şeyh rahimehullah bu mubarek kitabı tevhid ve şirkin beyânı için te’lil etmiştir. O halde bir tek Allah’a tevekkül tevhid O’ndan gayrısına tevekkül şirktir. Fevzan 2/81

** Bu âyette “iman tetkbir şeydir artmaz ve eksilmez” diyen mürcie mezhebinin hilafına, ehl-i sünnetin “iman artar ve eksilir” sözüne delil bulunmaktadır. Bu, bilindiği üzere ehl-i sünnetin oldukça büyük esaslarından biridir. Fevzan 2/92

204 Hasen: İbn Hıbbân (276), İbn Rahûye, Musned’inde (1170), Abd ibn Humeyd, (1524), İbnu’l-Ca’d, (1594). el-Elbânî Sahîhu’l-Câmı’de (6097), Silsiletu’s-Sahîha’da (2311) hadisin senedinin ceyyid olduğunu söyler.

* Tevekkül İmam Ahmed’in de dediği gibi kalbin amellerindendir. Tevekkül yalnızca kalbe ait bir ibadettir. İşte bu yüzden Allah’ı onunla birlemek farz, onu Allah’tan gayrısına yöneltmek şirktir.

Allah’tan gayrısına tevekkülde iki durum sözkonusudur:

Birinci Durum: büyük şirk olmasıdır. Bu, Allah celle celhaluhu’dan başkasının güç yetiremeyeceği bir konuda yaratılmışlardan birine tevvekkül etmektir. Günahların affedilmesininde yaratılmışlara tevekkül etmek, ahiret hayırlarını elde etmek bir yaratılmışa tevekkül, çocuk veya bir makam elde etmek için bir yaratılmışa tevekkül gibi; bu gibi şeylere güç yetiremeyenlere kalbi ile tevekkül eder. Bu durum çoğunlukla kabirperestlerde ve evliyalara tapanlarda görülmektedir. Onlar kalpleriyle ölülere tevekkül ederler, ölülere tevekkül ederler, dünya ve ahirette işlerinin düzelmesini ölülere ve hiçbirşeye güç yetiremeyen putlara ve ilahlarına havale ederler.

Bu allah celle ve alâ’dan başkasına ibadet etmektir ve büyük şirktir. Tevhidin aslını gidericidir.

İkinci Durum: Sadece Allah’ın gücünün yettiği hususlar haricinde yaratılmışlara tevekküldür. Bu da şirkin bir çeşididir. Gizli şirk ve küçük şirk kapsamındadır. Bu sebeple ilim ehlinden bir topluluk: Allah’a ve sana tevekkül ettim, demeyi küçük şirk saymışlardır. Yine bu sebeple Allah’a tevekkül ettim sana da sana tevekkül ettim demeyi de caiz görmemişlerdir. Çünkü yaratılmışların tevekkülden bir nasibi alamaz. Muhakkak ki tevekkül işleri, emir elinde olan zata -ki o da Allah’tır- havale etmek ve kalp ile ona iltica etmektir. Yaratılmışlar ise buna mustehak değildi. öyleyse güçlerinin yeteceği kadarda yaratılmışlara tevekkül gizli şirk ve küçük şirk çeştilerindendir. Güçlerin yetmeyeceği konularda yaratılmışlara tevekkül -ki çoğunlukla dediğimiz gibi kabirperestler ile evliyalara tevekkül edenler arasında görülmektedir- dinden çıkarıcı bir şirktir.

Dediğimiz gibi tevekkülü Allah’tan gayrısına yöneltmek asla doğru değildir. Çünkü tevekkül işleri emir sahibi olan zata havale etmektir. Yaratılmışların elinde ise hükümden birşey yoktur. Tevekkül arzulanan şeyin ele geçmesi için kalbin ilticsı, yönelmesi, rağbet etmesidir. Buna allah’tan başkası malik olamaz. Yaratılmışlar mustakil olarak hiçbirşeye güç yetiremezler. onlar sadece sebeptirler, bir şeyin sebep olması ona tevekkülün caiz olması anlamına gelmez. Birşeyi sebep olarak kullanmak onu aracı ve vasıta kılmas demektir. Bu da onlara tevekkül etmeyi gerektirmez. Salih Alu’ş-Şeyh

** Tevekkül zikredilen naslardan da anlaşılacağı üzere imanın sıhhat şartıdır. Çünkü Yüce Allah: “Eğer müminler iseniz...” buyurmaktadır. Yine: “Müminler -başka değil- ancak o kimselerdir...” buyruğu da Allah’a tevekkülün imanın sıhhat şartı olduğuna delhalet etmektedir. Fevzan 2/92

205 Sahih: Buhârî (4563), Nesâî, Kubrâ’da (10439), Hâkim -sahih olduğunu söyleyerek- (3167)

206 Hasen: Bezzar (106), Heysemî Mecmau’z-Zevâid’de (1/109) şöyle der: Bezzar ve Taberânî rivâyet etmiştir. Taberânî’nin ricali sikadır. Irakî Şerhu’t-Tirmizî’de isnadı hasendir, der. Aynı şekilde el-Elbânî Sahîhu’l-Câmı’de (4601) hasen olduğunu belirtmiştir.

207 Sahih Mevkûf: Taberânî, el-Kebîr’de (9/156), Heysemî Mecmau’z-Zevâid’de (1/109) şöyle der: İsnadı sahihdir. İbn Kesîr, Tefsîr (1/485)

208 Suyutî, ed-Durru’l-Mensûr 8/183

209 Sahih: Muslim, 67. Hadiste geçen “küfür”den kasıt küçük küfürdür. Çünkü eğer küfür lafzı nekire/belirsiz olarak gelirse bundan murad küçük küfürdür. Eğer elif-lam takısı ile marife olarak gelirse onunla murad edilen büyük küfürdür. Bunun örneği: “Kişi ile küfür (el-

küfr) ve şirk (eş-şirk) arasındaki şey, namazı terk etmektir." Küfrün hasletlerini taşıyan herbir kişi halis bir kafir değildir. Onda sadece küfrün hasletlerinden bir haslet vardır. Aynı şekilde nifak hasletlerini taşıyan kişi de halis münafık olmayabilir. Onda sadece münafıklık hasletlerinden bazıları vardır. (Fevzan 112) Bkz.: İktizau's-Sirâti'l-Mustekhim 1/208, 209)

* Bu ahirete ertelenmesinden daha hayırlıdır. Çünkü geçicidir. bundan dolayı Rasul sallallahu aleyhi ve sellem.....'lere; "Dünya azabı ahiret azabından daha hafiftir." buyurmuştur. (Muslim, 1493) Burada daha hayırlı olan ise günahların affedilmesidir. Bu daha değerlidir. Eğer Allah ne dünyada ne de ahirette cezalandırmayacak olursa bu hayrın tamamı demektir. Ancak Rasûl sallallahu aleyhi ve sellem cezanın öne alınmasının ahiretin şiddetine ertelenmesinden daha hayırlı olduğunu belirlemiştir. Nitekim Allah azza ve celle: "Ahiret azabı ise daha şiddetli ve daha devamlıdır." (Taha: 5) buyurmaktadır. (Useymin 2/117)

210 Sahih: Buhârî (1294), Muslim (103), Tirmizî (999), Nesâî (4/19) ve Kubrâ'da (1987, 1989, 1991), İbn Mâce (1584), Ahmed (1/386, 432, 442, 456, 465), İbn Hıbbân (3149)

211 Sahih: Tirmizî (2396), Ebu Ya'la (4254), Hâkim (8799). el-Elbânî Sahîhu'l-Câmı'de (308) ve Silsiletu's-Sahîha'da (1220) hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.

* Bu ayet büyük mes'elelere delâlet etmektedir:

Birinci Mes'ele: İnsana isabet eden şeylerin tümü Allah'ın hükmü ve takdiri iledir.

İkinci mes'ele: Bunlara rıza göstermek ve sabretmek imanın hasletlerindendir. Çünkü allah bunu iman diye isimlendirmiştir.

Üçüncü Mes'ele: Bunun meyvesi ise kalbin hayra, iman kuvvetine ve yakine hidayet olunmasıdır. (Fevzan, 2/111)

* İlim sahipleri sabrın üç çeşit olduğunu söylemişlerdir:

Allah'a itaat üzere sabır, Allah'ın haram kıldıklarına karşı sabır, Allah'ın elemli takdirlerine sabır.

birincisi; Allah'a itaat üzere sabır: İnsanın Allah'ın emrettikleri hususunda güç harcamasıdır. Bu emirler kendisine ağır geldiğinde, nefsi de rahatını arzuladığında O, sabreder, Beş vakit namaza devam eder, uykuyu terk ederek sabah namazına kalkar. Gece namazı için uykusundan geçer, yemeyi içmeyi ve ehlini terk ederek oruç tutar,

İkincisi: Allah'ın haram kıldıklarına karşı sabır; allah'ın yasakladığı şeylerden kaçınmaktır. Nefsi haram olan arzu ve istekleri hakkında onunla çelişir. O ise onu onlardan alıkoyardı ve tutarak sabreder. nefsi kendisiyle çelişir, onu teşvik eder, aynı şekilde insan ve cin şeytanları da çirkin işleri teşvik eder, onlara davet eder ve gözün de onları süslerler. O ise nefsini tutar ve Allah'ın haram kıldıklarından alıkoyar.

Üçüncüsü; Allah'ın elemli takdirlerine sabır: Bir hastalık isabet ettiğinde; malına ya da çocuklarına ya da yakınlarından birine bir musibet gelip çattığında sabreder, kederlenip üzülerek sabırsızlık göstermez. Bu Allah'a imandandır. Nitekim Yine allah: "Sabredenleri müjdele! ki onlar bir musibet gelip çattığında. 'biz Allah'ınız' derler 've yine on döndürüleceğiz'" Bilirler ki bu Allah'tandır. Allah'ın hükmü ve takdiri iledir. Üzülüp kederlenmez, sinirlenip öfkelenmezler.

Alimler sabrın bu son kısmının Allah'ın elemli takdirlerine sabır aynı şekilde üç çeşit olduğunu söylemişlerdir:

Birincisi, Nefsi üzüntü, keder ve sabırsızlıkta alıkoymak

İkincisi, dili Allah'tan başkalarına dertlerini açmaktan alıkoymak.

Üçüncüsü, azaları yanaklara vurmaktan ve yaka-paça yırtmaktan alıkoymak.

Emiru'l-Mu'minin Ali radıyallahu anh şöle der: "Sabrın dinde ki yeri vucudda baş gibidir. Sabrı olmayanın imanı da yoktur" İmam Ahmed rahimehullah da şöyle demiştir: "Allah'ın kur'an'da doksan yerde sabırdan söz ettiğini buldum." Bu da onun ehemmiyetine ve büyüklüğüne delalet etmektedir. (Fevzan 2/107).

212 Hasen: Tirmizî (2396), İbn Mâce (4031). el-Elbânî Sahîhu'l-Câmı'de (2110) hadisin hasen olduğunu söylemiştir. Bu hadiste Yüce Allah için muhabbet/sevgi, öfke ve rıza hoşnutluk isbat edilmiştir. Bunlar Yüce Allah'ın dilemesine bağlı fiilhi sıfatlardandır. Çünkü hadisteki "iza" mustakbel içindir. Öyleyse sevgi sonradan meydana gelen bir şeydir. O da fiili sıfatardandır. Yüce Allah sevgiyi gerektiren sebeplerinin varlığında kulu sever. Buğzu gerektiren sebeplerin varlığında da ona buğzeder. Öyleyse bir kişi bir gün Allah'a sevgili olup diğer bir günde Allah tarafından buğzedilen olabilir. Çünkü hüküm illetine göre deveran eder. Amellere gelince; Allah'ın hayra, adalete, ihsana ve benzerlerine muhabbeti hiçbir zaman zail olmaz. Te'vil ehli bu sıfatları inkar ederler. Muhabbet ve rızayı sevap ve sevabı dilemek ile öfkeyi de cezalandırma ve cezalandırmayı dilemekle te'vil ederler. Derler ki: Çünkü bu sıfatları Allah hakkında kabul etmek, onu eksiklikle nitelemek ve yaratılmışlara benzetmektir. Doğrusu ise; te'vilcilerin Allah'a nisbet etmeyi uygun gördükleri (hayat, ilim, kudret, irade) ve diğer sıfatlar gibi bu sıfatlarında ona layık bir surette isbat edilmesidir. Allah'ın kendi zatı için isbat ettiği sıfatlarda iki husus vaciptir.

Birincisi; bu sıfatları hakikatleri ve zahirleri üzerine isbat etmek.

İkincisi: Temsil veya tekyifden kaçınmak.

213 Bak: el-Kavlu'l-Mufîd alâ Kitâbi't-Tevhîd/ Muhammed es-Salih el-'Useymîn, sayfa: 2/123

214 Bu âyetin nuzul sebebi ile ilgili mursel rivâyeti daha önce nakletmiştik.

215 Sahih: Muslim (2985), İbn Mâce (4202), Ahmed (2/301), İbn Hıbbân (395), İbn Huzeyme (938)

* Riya kötü bir ahlaktır ve münafıkların sıfatlarındandır. Yüce Allah şöyle buyurur: "Namaza kalkacakları zaman üşene üşene kalkarlar, insanlara gösteriş yaparlar ve Allah'ı az bir miktar hariç hiç anmazlar." (Nisa: 142) Riya iki makamda incelenir.

Birincisi: Hükmü; deriz ki: Riya küçük şirktir. Çünkü kişi ibadeti ile Allah'tan gayrısını kasdetmiştir. Bazen de büyük şirke varır. İbn Kayyım onu küçük şirke örnek göstererek şöyle demiştir: "Bunun örneği az miktardaki riyadır" Bu, riyanın çoğunun bazen büyük şirke kadar varabileceğini göstermektedir.

İkincisi: riya karışan ibadetin hükmü. Bu üç kısımdır:

1- İbadetin aslı itibari ile insanlara gösteriş için yapılmasıdır. Mesela insanlara gösteriş yapmak için kalkıp namaz kılan ve Allah'ın rızasını gözetmez. Bu şirktir ve böye bir ibadet batıldır.

2- İbadet esnasında ona ortak olur. Yeni işin başında Allah için ihlaslıdır, sonra ibadet esnasında riya bulaşır. Eğer ibadet sonu başına bina edilmiş değilse herhalukarda öncesi sahih sonu batıldır. Bunu örneği yüz riyal tasadduk eden kişinin ilk elli riyali Allah için

ihlaslı bir şekilde, son elliyi de riya için harcamasıdır. İlkinin hükmü sahih, ikincisinin batıldır. Eğer ibadetin sonu başına bina edilmiş ise iki durum sözkonusudru:

a- Riya karşı savunmada bulunur ve onunla sukunet bulmaz. Aksine ondan yüz çevirir ve onu kerih karşılar. Bu hal ibadete hiçbir şekilde tesir etmez. Çünkü Nebi sallallahu aleyhi ve sellem: "...." (Buhari, Muslim) bunun örneği, kişi namaz kılmak için Allah için ihlas ile kalkar. İkinci rek'ate gelince riya hissi gelir, ona karşı savunmaya geçer. Böylelikle bu ona zarar vermez, namazının hiçbir yerine tesir etmez.

b- Böyle bir riya durumundan mutmaindir ve ona karşı kendini savunmaz. Böylelikle bütün ibadet ibtal olur. Çünkü sonu başına bina edilmiştir.

c- İbadetin edasından sonra gelir. Bu ona hiçbir şekilde tesir etmez. Ancak onda düşmanlık bulunması mütstesnadır. Örneğin: Sadakayı başa kakmak ve eziyet etmenin iptal etmesi gibi. Çünkü bunda günah olan düşmanlık vardır ve sadakanın ecrine mukabil olarak onu iptal eder. Çünkü Yüce Allah şöyle buyurmuştur: "Ey iman edenler sadakalarınızı başa kakmak ve eziyyet etmek ile boşa çıkarmayın." (Bakara: 264)

Kişinin insanların onun ibadetini öğrenmeleri ile sevinç duyması ise riya değildir. Çünkü bu ibadet olup bittikten sonra meydana gelmiştir.

Aynı şekilde kişinin taat fiilinden ötürü kendi nefsinde sevinmesi de riya değildir. (Useymin 2/124)

* Bu bâbın bir önceki bâbdan farkı; bir önceki bâb riya hakkında idi, bu bâb ise ameli ile dünyayı istemek hakkındadır. Her ikiside Allah'tan gayrısı için yapılmak hususunda berberdirler. İkiside gizli şirk çeşididirler. Çünkü irade ve kasıt kalbin amellerindendir. Bu konudada ikisi birliktedir. Ancak ikisi şu hususta birbirinden ayrılırlar: Riya övgü, sena ve şöhret irade etmektir, dünya talebi ise hemen ele geçecek bir karşılık ve arzulanan şeyleri irade etmektir. Derler ki: Hemen ele geçecek bir karşılık ve menfaat için amel eden kişi riya için amel edenden daha akıllıdır. Çünkü riya ile amel eden kişinin eline hiçbirşey geçmez. Dünya için amel eden ise dünyadan arzuladıklarını ve menfaatleri elde edebilir. Ancak Allah katında her ikiside zarar ve ziyana uğramıştır. Her ikisi de niyet ve kasıtta şirk koşmuşlardır. (Fevzan 2/135)

* İmam Muhammed et-Temimî rahimehullah bu ayetin kapsamı ile ilgili kendisine sorulan soruya şöyle cevap vermiştir:

birinciler; yemek yedirmek, komşuya ikram etmek, ana-baba'ya iyilikte bulunmak, sadaka ve bağış yapmak ve ihsanın diğer çeşitleri gibi salih amellerde bulunan kafir ve müşriklerdir. Bunlardan dolayı ahirette hiçbir ecir alamaz çünkü onlar tevhid üzerine bina edilmemişlerdir. İşte bunlar "Herkim dünya hayatını ve ziynetini istemekte ise" buyruğunun kapsamındadırlar. Bununla birlikte kafir hesenat türünde amellerinden dolayı bazen dünyada mükafatlandırılabilir. ahirete gelince Allah katında yaptıklarından ötürü hiçbir karşılık göremez. Çünkü onlar tevhid ve ihlas üzerine bina edilmemiştir.

İkinciler; ahiret amellerinden bir amel işleyen mümindir. Ancak bu yaptığı ile allah'ın rızasını istemez. İsteği ancak dünya lezzetleridir. Başkasına niyabeten hac ve umre yapıp da mal ve ödül peşinde olan kişi gibi. Yahut şer'i ilimleri bir makam elde etmek için talep edip öğrenen kişi gibi. bu kişinin ameli dünyada batıl, ahirette habıt/boş ve geçersizdir. Yine bu küçük şirktir.

Üçüncüler; Allah için ihlas ile salih amel işleyen ne dünya lezzetlerini ne de makam istemeyen ancak Allah'ın kendisi hastılıktan şifa bulması, göz değmesinden korunma, düşmanlara karşı savunma gibi dünyada ödüllendirilmesini isteyen, mümindir. Bu kasdı olduğu zaman, niyeti kötüdür. Onun da ameli allah'ın: "Her kim dünya hayatını ve ziynetini istemekte ise" buyruğunun kapsamındadır. Müslümanın uyması gerekli olan ölçü ahirete ümit bağlaması dünyada da en yükseğini talep etmesi. Yüce bir hizmete sahip olmalıdır. Ahiret taleplisi olunca Allah dünyevi işlerindede ona yardım eder e onları kolaylaştırır. Herkim Allah'tan sakınırsa Allah onun için bir çkış yolu yaratır. Hiç hesab etmediği bir yerde rızıklandırır. Herkimde Allah'a güvenip dayanırsa Allah ona yeter".

Dördüncüler; salih bir amel yapıp sonra onu şirk ile ifsad edenlerdir. Bugün kendini İslam'a nisbet edenlerin pek çoğunda görülen Allah'tan başka ölülere ve türbelere yakarıp yalvarma gibi. (Fevzan 2/142)

216 Hasen: İbn Mâce (4204), Ahmed (3/30) el-Elbânî Sahîhu'l-Câmı'de (2607) hasen olduğunu belirtmiştir.

217 Sahih: Buhârî (2887)

* Allâme Şeyh Salih el-Fevzân şöyle der: İmam Ebû Hanîfe rahimehullah şöyle der: "Söz Rasûl sallallahu aleyhi ve sellem'den geldiği zaman başım gözüm üstüne, sahabeden geldiği zaman başım gözüm üstüne, tabiinden geldiğinde ise onlar adamsa biz de adamız." Çünkü Allah rahmet etsin o, etbuu't-Tabiîn idi. Tabiîn'in talebeliğini yapmıştı. Yine Ebu Hanife dört imamın zaman olarak en önce gelenidir. Hatta bazı sahabelerden ilim aldığı bile söylenmiştir. Ancak bu sabit değildir. Bu sözünde o, Rasûlün sözünü başı ve gözü üstüne kabul etmiş, hiçbir kimsenin sözünü onun sözüne takdim etmemiştir. Rasûl sallallahu aleyhi ve sellem'den sonra sahabenin sözünü takdim etti. Sahabeye de onlardan sonra gelenlerden hiç kimseyi takdim etmedi. Sahabeden sonra gelenler için ise: "Onlar adamsa biz de adamız." dedi. Yani idrakta da ilimde de eşit seviyedeyiz.

İmamların bu ve buna benzer sözleri Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den sahih olarak gelenleri almanın vacip olduğuna delalet eder. Alimlerin ictihadlarına gelince istifade edilir, tedris edilir ancak onlardan delile muhalif bir şey görürsek delili almamız gerekir. Sözlerine taassub etmemiz caiz değildir. Muhakkak ki herhangi birinin delile muhalif olan sözüne taassub etme gibi sakıncalı bir durum o kişinin alimlerini ve rahiplerini Allah'tan başka rabler edinenlerden sayılmasını gerektirir. Bazı cahillerin veya bid'atçilerin zannettiği gibi fıkıh bize farz değildir. Aksine biz ona büyük bir servet olarak ittibar ederiz. onda değerli bir ilim vardır. O halde fıkhı tahsil eder, ancak ondan sadece delile dayalı olanı alırız. Delile muhalif olanı ise almamız bize caiz değildir. Bununla birlikte delile muhalif görüşün sahibini kabul eder, ona hürmet duyarız. Çünkü onun bu muhalefeti herhangi bir kasıt taşımamaktadır. Müctehid hata da eder isabetde eder sahih hadiste geldiği gibi isabet ederse iki ecir alır. Hata edecek olursa tek ecir alır, hatası da mağfiret olunur.

İnsanlar dört kısma ayrılır:

Birinciler; mutlak ictihada güç yetiren, böylece doğrudan kitap ve sünnetten alan, Kitap ve sünnetten istinbat edip hiçbir kimseyi taklid etmeyenlerdir. Bu en yüksek tabakadır. Ancak bunun olabilmesi için o kişinin bilinen ictihad şartlarını tamamlamış olması gerekir. Allah'ın kitabını ve Rasul sallallahu aleyhi ve sellem'in sünnetini bilmelidir. Kur'an'ın kendisi ile indiği arap dilini bilmelidir. Nasihi, mensuhu, mutlakı, mukayyedi, hassı ve âmmı bilmelidir. O kişide ayrıca hüküm istinbat etme becerisi de bulunmalıdır. Bu özellikleri kendisinde tamamlayan kişi ictihad edebilir. Bu sınıfa Ebu Hanîfe, Malik, Şafiî, Ahmed gibi dört imam, Sufyan es-Sevrî, Evzaî gibi Allah'ın kendilerine ictihad melekesi lutfettiği kişiler girerler.

İkinciler; mutlak ictihada güç yetiremeyen ancak ilim ehlinin sözleri arasında tercih yapabilenlerdir. onların sözlerinden delile dayananı ve herhangi delile dayanmayanı bilir. Böyle olan kişiye delile dayalı olanı alması delile muhalif olanı terk etmesi vaciptir.

Üçüncüler; Tercihe de güç yetiremeyenler, bunlar mukallidlerden sayılırlar. görüşlerden birinin delili olmadığını öğrenince onu bırakır, almaz. Ancak bunu bilemeyecek olur ve kendisine bu delile aykırı görüşü açıklayan bulunmayacak olursa onun taklid etmesinde ve ilim ehlinin görüşlerine uymasında bir sakınca yoktur.

Dördüncüler; bu şeylerin üçüne de güç yetiremeyenlerdir. Ne mutlak ictihada, ne tercihte bulunmaya, ne de kör birinin yaptığı gibi taklide güç yetiremiyorsa ona vacip olan ilim ehlinden sormasıdır. [Fevzan 2/153, 154]

* Allâme Şeyh Salih Alu'ş-Şeyh şöyle der: "Şeyhülislam Muhammed et-Teminî rahimehullah'a uluhiyyet ve rububiyyet veya ilah ve rab kelimeleri sorulunca şöyle dedi: Uluhiyyet ve Rububiyyet ya da ilah ve rab kelimeleri bir arada kullanıldığında biri diğerinden ayrılan ayrı ayrı kullanıldığında birleşebilen bir lafızdır. Tıpkı fakir ve miskin, İslam ve iman kelimeleri gibi. Çünkü ilah ma'bud için kullanılır, bir çok nasslarda ise rab kelimesi ma'bud'a ıtlak edilmitir. Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in kabir sorgusu ile ilgili: "Sonra iki melek gelir ve sorarlar: Rabbin kim?" buyruğundaki rab kelimesi böyledir ve: "Mab'udun kim!" anlamındadır. Çünkü bu imtihan halık/yaratıcı, rezzak/rızıklandırıcı, muhyi/hayat veren, mumit/öldüren Rab hakkında değildir. Rab ve ilah kelimeleri biraradakullanıdığında birleşebilen bir lafızdır. Rab kelimesi ilah'a ilah kelimesi de rab'be ıtlak edilebilir. Bu ıtlak lugavî mi yani lugat olarak manaları birbirine dahil mi yoksa luzum/gereklilik ve tezammun sebebiyle midir? Buna göre-Salih Alu'ş-Şeyh- zahir olan sonuncudur. Yani [Rab kelimesinin ilah'a ıtlakı, ilah kelimesinin Rab'be ıtlakı] luzum ve tezamanın sebebiyledir. Rububiyyet uluhiyyetin lazımı, ululiyyet de rububiyyeti tazaman eder. Bunun için Yüce Allah şöyle buyurmaktadır: "Size melekleri ve nebileri rabler -yani ilahlar- edinmenizi de emretmezler." Çünkü rububiyyet lafzı uluhiyyetin lazımıdır. [Salih Alu'ş-Şeyh 416]

Belki (Dureru's-Seriyye 1/106-107] Rububiyyet ve uluhiyyet [manada] hem birleşikler hem de ayrılırlar. Yüce Allah'ın şu buyruğunda olduğu gibi: "Deki: Sığınırım insanların Rabbine, insanların melikine, insanların ilahına..." "Rabbu'l-alemin, ilahu'l-murselin" (Buralarda bir arada kullanılmışlardır ve anlamları faklıdır.) Tek başına olduklarında ise [manaca] birleşirler. "Rabbin kim?" buyruğunda olduğu gibi Bunun örneği fakir ve miskin kelimeleridir. İkisi bir buyrukta: "Muhakkak ki sadakalar fakirler ve miskinler içindir" şeklinde birlikte; başka bir buyruktan ikisinden biri: "Bir de zenginlerinden alınıp fakirlerine verilmek üzere onlardan zekat al." şeklinde sabit olmuştur. Kabirde insanı sorgulayacak iki meleğin sözleri de böyledir: "Rabbin kim?" Yani, İlahın kim, demektir. Çünkü Rububiyyeti müşriklerde ikrar ediyordu. onlardan hiçbiri bununla imtihan edilmedi. Aynı şekilde: "Onlar ki haksız yere sırf 'Rabbimiz Allah'tır' dedikleri için yurtlarından çıkarıldılar." (Hac: 40), "Deki Ben Allah'tan gayri rab mi isterim?" (En'am: 164), Onlar ki: "Rabbimiz Allah'tır!" dediler. Sonra dosdoğru devam ettiler."(Fussilet:30) İşte burda rububiyyet uluhiyyettir, beraberce bir arada kullanıldıkları zamanda olduğu gibi taksim edlimezler.

* "Alimlerini ve rahiplerini rabler edindiler": Rab mutasarrıf malik demektir. tasarruf ise iki çeşittir. Kaderi tasarruf ve şer'î tasarruf. Her kim Allah ve Rasûlünün emrine aykırı hususlarda alimlere itaat ederse şer'hi tasarruf itibariyle onları allah'tan başka rab edinmiş olur. Çünkü onlara ölüm belirlemesine ve amel edilecek şeriat koymasına itibar etmektedir. Yöneticilerde böyledir. [Useymin 2/150]

Alimlerini ve rahiplerini rab edindiler.": Yani onları teşri'de/şeriat koymada Allah azze ve celle'ye ortak edindiler. Çünkü onlar Allah'ın haramlarını helalleştiriyorlar, onlarda bu alimlere tabi oluyorlardı. Allah'ın helallerini haramlaştırıyorlar onlarda tabi oluyorlardı.

"Meryem oğlu Mesih İsa'yı da..." Yani onu da Allah ile birlikte ilah edindiler. Bunun delili: "tek bir ilah'a ibadetten başkası ile emrolunmamışlardı" buyurmasıdır.

"Biz onlara ibadet etmezdik": Yani alimlerimize ve rahiplerimize tapmazdık. Onlara secde etmek, ruku etmez, kurban kesmezdik. Bu doğru idi. Alimler ve rahiplere böyle ibadet ediyor değildiler. Bunun delili: "........" sözüdür. [Böylece Adiy'in sözü doğrulanmış, ancak onun bilmediği 'itaat türünde ibadet' kendisine açıklamıştı.] ancak bu vasıf [Allah'ın helalini haram haramını elal kılma] İsa aleyhisselam hakkında asla kullanılamaz. Çünkü o Allah'ın rüsulü idi. Helal kıldıkları, Allah'ın helalleridir, haram kıldıkları allah'ın haramlarıdır. İnsanlardan bazıları bu manadan ötürü hadisi illetli kabul ettiler. Senedini de zaif gördüler. Hadis: Tirmizî, el-Elbânhi ve diğerleri hasen, diğer bazıları zaif kabul ettiler. Zikredilen gerekçe dolayısı ile Adiy'in "biz onlara ibadet etmezdik." sözü alimler ve rahipler içindi. İsa b. Meryem aleyhisselam'a gelince bilindiği üzere O4na ibadet ediyorlardı.[Useymin 2/155]

218 Sahih: Ahmed (1/337) Allame Şeyh Salih Alu'ş-Şeyh şöyle der: "Bunu Ahmed Sahih bir sened ile rivâyet etmiştir. Senedi Abdurrezzak Ma'mer Tavus İbn Abbas şeklindedir. Başk tarikleri de bulunmaktadır. Şeyhulislam İbn Teymiyye de Fetava'da hem sened hem metin olarak bu hadisi zikretmiştir. [Bkz: Mecmuu Fetââ, Daru'l-Ceyl baskısı 26/31] kitâbu't-Tevhid'i neşredenlerden birçoğu "Bu eserin bu lafız ile bir aslı yoktur" demektedirler. Bu onların sadece hadis kitaplarının temini ellerinde olduğu zamana dayalı cüretkarlıklarıdır. Eğer ilim ehlinin kitaplarını inceleselerdi onun senedini de hakkında verilen hükmü de bulacaklardı." [Salih Alu'ş-Şeyh, 417]

219 Onların bu ibadeti daha önce açıklandığı gibi tapınma türündeki bir ibadet değil itaat türünde bir ibadettir. Âlimlere ve rahiplere Allah'ın haram kıldıklarını helalleştirmede ve helallerini haramlaştırmakta itaat onların ibadetidir. İbadet kelimesi mutlak olarak kullanıldığında bu anlam değil tapınma anlamı kasdedildiği için 'Adiy radıyallahu anh bunu reddetmişti. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Allah'a rağmen yapılan itaatin de ibadet kapsamına girdiğini bu sözleri ile ona açıklamıştır. Dikkat çekilmesi gereken en önemli meselelerden biri de, alimler arasındaki ihtilaflar sebebi ile dinde hükmü açık olmayan meselelerde alimlere itaatin rab edinme kapsamına girmeyeceğidir. Bunun örneği ilim ehlinin altının kadınlara haram olup olmamasında ihtilaf etmesi gibidir. İhtilaf eden taraflar ne Yahudi âlimleri gibi nassları tahrif etmişler ne de Hıristiyan rahipleri gibi cehalet ile fetva vermişlerdir. Onlara itaat edenlerde nassları ve delilleri anlamak yetkinliğinden uzak olduklarından ötürü itaat etmiş, onları "görüşlerinin dışına çıkılması imkânsız" kişiler olarak görmemişlerdir. Dolayısıyla Müslümanların âlimlerine bağlanmaları ve onların sözlerine itaat etmeleri onları rab edinmek değidir. Ancak herkim ilim sahiplerini veya cahil tasavvuf şeyhlerini "sözlerinin dışına çıkılması imkânsız kişiler" olarak kabul ederse işte bu açık bir rab edinmedir.

220 Hasen: Tirmizî (3095), Beyhakî, Sunenu'l-Kubrâ'da (10/116), Taberânî, el-Kebîr'de (17/92). el-Elbânî Sahîhu Suneni't-Tirmizî'de hasen olduğunu belirtmiştir. Beyhakî Sunenu'l-Kubrâ'da kendi senedi ile Ebu'l-Buhterî'den şöyle rivâyet eder: Huzeyfe radıyallahu anh'den: *"(Yahudiler ve hıristiyanlar) Allah'ı bırakıp alimlerini (hahamlarını) ve rahiplerini rabler edindiler."* âyeti hakkında "Onlara namaz mı kılıyorlardı?" diye soruldu. Huzeyfe: Hayır! Ancak alim ve rahipler Allah'ın haramlarını onlara helalleştiriyor, Allah'ın helallerini de haramlaştırıyorlardı. Böylelikle onları, işte bu şekilde rabler edindiler."

* Birinci mes'ele: Helali haramlaştırma ve haramı helalleştirme hususunda alimlere itaat etmenin haramlığı. Eğer kişi bunu mubah görecek olarusa bu büyük şirktir. Eğer mubah kabul etmiyorsa buna günahalrdan bir büyük günah olarak itibar edilir. Ayrıca küçük şirktir.

İkinci mes'ele: Alimlere ve yöneticilere Allah'aisyan olan hususların dışında itaat etmek farzdır. Çünkü Yüce Allah: "Ey iman edenler! allah'a itaat edin, Rasûl'e itaat edin ve sizden olan iş başındakilere de..." Allah'a isyan olan şeyleri emretmedikleri sürece iş

başındakilere/emir sahiplerine itaat etmek alemin nizamının ayakta durması ve maslahatların korunması içindir. Eğer Allah'a isaynı emrederlerse Halık'a isyanda mahluka itaat yoktur. Maviyet olan hususta itaat etmez. masiyet dışındaki husularda itaat eder.
Üçüncü mes'ele: İbn Abbas radıyallahu anhuma'nın sözündende anlaışdığı gibi alinin sözü Rasulullah'ın sözüne muhalif olduğunda Rasûl sallalahu aleyhi ve selelm özünü alıp alinin sözünü terk etmek vaciptir. İsterse o fazilette yüksek bir derecenin sahibi olsun. Ebu Bekir ve Ömer gibi veya Sufyan es-Sevri gibi. Alim ictihad ettiğnide ise hatası mağfurdur. Ancak hatasını taklid etmemiz bize caiz değildir.
Dördüncü mes'ele: İmam Ahmed'in sözündende anlaşıldığı üzere her kim ictihad rütbesine ulaşır, isnadın sıhhatini tesbit edebilme ilmine sahip olursa onun için taklid caiz değildir. Aksine hakka ulaşmak için ictihad etmesi gerekir. Çünkü tahlid ihtiyacı hali dışında caiz değildir. Böyle birisi ise taklide muhtaç değildir.
Beşinci mes'ele: Yine İmam ahmed'in sözünden anlaşılan hadis ilimlerinden isnadı ve sıhhati bilmeyen kimsenin ilimce ve amelce güvenilir olanı taklid etmesinin gerekliliğidir. Böylece dinini zayi etmez.
Altıncı mes'ele: İsnadın sıhhati akılcıların dediğinni aksine metnin sıhhatine delâlet eder. onlar: Senedinin sahih olması hadisin metninin sahih olmasını gerektirmez, derler. (Fevza-2/160)

221 Bunların örnek gösterilmesi kim olursa olsun hiç kimsenin sözlerinin ve fiillerinin Rasûl sallallahu aleyhi ve sellem'e takdim edilmemesi gerektiğinin vurgulanması içindir. Çünkü din sadece Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in beyânından ibarettir. O'nun hakkında sustuğu şeyleri insanlara açıklayabilecek hiçbir Nebi veya Rasul gelmeyecektir. Çünkü din hakkında beyanda bulunmak ancak kendilerine vahyedilen Nebi ve Rasullerin yapabileceği bir şeydir. O'ndan sonra ise ne bir Nebi ne de bir Rasûl gelmeyecektir.

222 Zaîf: İbn Ebî Asım, Sunne'de (15), Hatîb el-Bağdadî, Tarîh (4/369), Beğavî, Şerhu's-Sunne'de (1/212), Nevevî, el-Erbaîn. Hafız İbn Receb el-Hanbelî, Câmiu'l-Ulûm ve'l-Hıkem'de ilgili hadisin şerhinde zayıf olduğuna hükmetmiştir. Yine el-Elbânî Tahrîcu'l-Mişkât'da zayıf olduğunu söylemiştir.

223 Sahih: İbn Cerîr et-Taberî, Tefsîr (7816). Hafız el-Feth'de (5/37): İshak b. Rahûye tefsirinde sahih bir senedle Şa'bi'den rivâyet etmiştir, der.

224 Hafız İbn Hacer el-Feth'de (5/37): Kelbî tefsirinde Ebî Salih an İbn Abbas şekilinde rivâyet etmiştir, bu sened ile zayıf olmakla birlikte Mucahid'den gelen rivâyetle kuvvet kazanmaktadır, der. Beğavî, Tefsîr 1/446

225 Sahih Mevkûf: Buhârî (127)

226 Abdurrezzak, Musannef (11/423, 20895)

227 Enes radıyallahu anh'den: Kureyş Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile sulh anlaşması yaptı. Kureyş heyeti Suheyl b. Amr da vardı. Nebi sallallahu aleyhi ve sellem Ali'ye: Yaz! Bismillahirrahmanirrahim, buyurdu. Suheyl: Biz Bismikellahumme'yi biliyoruz, bismillahirrahmanirrahim'i bilmeyiz. O halde bilinen şekilde bismikellahumme yaz, dedi. (Muslim: 1784)

228 Köşeli parantez içerisindeki ilave Kitâbu't-Tevhîd nushalarının birçoğunda düşmüştür. Bunu tek istisnası İmam Abdurrahman b. Hasan'ın Kurretu'l-Uyuni'l-Muvahhidîn şerhindeki metindir.

229 Tefsiru İbn Ebî Hâtim (229), Allâme İmam Suleyman b. Abdillah Teysîru'l-Azîzi'l-Hamid isimli Kitâbu't-Tevhîd şerhinde (s: 587): Senedi ceyyiddir, der.

230 Köşeli parantezde yer aldığı üzere hadis Ömer b. el-Hattab rivâyeti değil oğlu Abdullah b. Ömer rivâyetidir. Hadisin aşağıda tahric edildiği tüm kaynaklarda bu şekildedir.

231 Sahih: Ebû Dâvûd (3251), Tirmizî (1535), Ahmed (1/47) ve (2/34, 67, 125), Hâkim, (45, 167, 169), İbn Hıbbân (4357). el-Elbânî Sahîhu'l-Câmı'de (2561) ve Silsiletu's-Sahîha'da (2042) hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.

232 Sahih: Taberânî, el-Kebîr (9/205, 8902), Heysemî el-Mecmau'z-Zevâid'de (4/180): Taberânî, el-Kebîr'de rivâyet etmiştir. Ricâli sahih'in ricâlidir, der. el-Elbânî Silsiletu'd-Daîfe'de (1/130): Taberânî, el-Kebîr'de sahih bir senedle rivâyet etmiştir, der.

233 Sahih: Ebû Dâvûd (4980), Nesâî, Kubrâ'da (10720, 10721), İbn Mâce (2117), Ahmed (5/384, 393, 394, 398),Tayâlisî (430), Beyhakî, Sunenu'l-Kubrâ (3/216). el-Elbânî Silsiletu's-Sahîha'da (137) hadisin sahih olduğunu söyler.

234 Hasen: İbn Mâce (2101). Bûsîrî, ez-Zevâid'de: İsnadı sikâttır, der. El-Elbânî de Sahîhu'l-Câmı'de (7247) hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.

235 Sahih: Nesâî (7/6) ve Kubrâ'da (4714, 10822), Beyhakî (3/216), Ahmed (6/271, 272), Hakim -sahih olduğunu söyleyerek- (7815). el-Elbânî Sahîhu'l-Câmı'de (6214) ve Silsiletu's-Sahîha'da (1166) sahih olduğunu söylemiştir.

236 Hasen: Nesâî, Amelu'l-Yevmi ve'l-Leyl (988); Buhârî, el-Edebu'l-Mufred (783), Ahmed (1/214-244), İbn Mâce (2117), Beyhakî (3/217), Ebu Nuaym, Hılye (4/99). el-Elbânî Silsiletu's-Sahîha'da (139) hasen olduğunu belirtmiştir.

237 Sahih: İbn Mâce (2118), Darimî (2702), Ahmed (5/72-398), Ebu Ya'la (4655). Bûsîrî, ez-Zevâid'de Buhârî'nin şartı üzerine senedin ricâli sikâttır, der. el-Elbânî Silsiletu's-Sahîha'da (138) hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.

238 Dehr zaman demektir. Örneğin günler, geceler, aylar, seneler zamandır. Zaman fail değil, fiilin kendisinde tahakkuk ettiğidir. Hiçbir şey yapmaya güç yetiremez o ancak Allah'a boyun eğdirilmiş varlıklardandır. Herkes bilmektedir ki seneler hiç bir şey getirmez zamanın içinde her şeyi yapan Allah'tır. Dolayısıyla senelere sövmek hakikatte onlarda tasarruf edene sövmektir ki O da Allah'tır. İşte bu yüzden müellif rahimehullah zamana sövmenin tevhidin kemâline aykırı olduğu bu bâb ile beyan etmiştir. Zamana/dehre sövmek Allah celle ve alâ'ya döner çünkü bu gerçekte, zamanın içinde tasarruf eden zata sövmektir. [et-Temhîd li-Şerhi Kitâbi't-Tevhîd/Salih b. Abdilaziz b. Muhammed Alu'ş-Şeyh, sayfa: 468]

239 Sahih: Buhârî (4826), Muslim (2236), Ebû Dâvûd (5274), Nesâî, Kubrâ'da (11486, 11487), Ahmed (2/237, 272, 275)

240 Sahih: Muslim, 2246/5

241 Sahih: Buhârî (6205,6206), Muslim (2143)Ebû Dâvûd (4961), Tirmizî (2837), Ahmed (2/244, 310,496), İbn Hıbbân (5835)

242 bk. Buhârî ve Muslim

243 Muslim (2143/21)

[244] Sahih: Nesâî (8/226) ve Kubrâ'da (5940), Buhârî, Edebu'l-Mufred'de (811), Ebû Dâvûd (4955), Hâkim (62), İbn Hıbbân (504). el-Elbânî Sahîhu'l-Câmı'de (1745) hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.

[245] Tefsiru İbn Ebî Hâtim (6/1829-1830), İbn Cerîr, Tefsîr (10/119)

[246] İbn Cerîr, Tefsîr (20/72)

[247] Sahih: Buhârî (2464), Muslim (2964), İbn Hıbbân (314)

[248] İbn Hazm, Merâtibu'l-İcma' (154)

[249] Âyet hakkında İbn Abbas'dan gelen rivâyetin anlaşılabilmesi için kendisinden bir önceki âyeti kaydediyoruz: "O öyle bir zat ki, sizi tek bir candan yarattı, ondan da eşini var etti ki kendisinde sukûn bulsun. Derken ne zaman onu sarıp bürüdü, hafif bir yükü yükleniverdi, bir süre geçti de ağırlaştı. O vakit ikisi de Rableri Allah'a: Bize/ikimize yaraşıklı bir çocuk verirsen elbette şükreden kullarından oluruz, diye dua ettiler. Fakat Allah o ikisine yaraşıklı bir çocuk verince, ikisi de tuttular Allah'a verdiği şey üzerinde birtakım ortaklar koştular. Allah onların koştuğu ortaklıktan yücedir." (A'raf: 189, 191)

[250] Denilmiştir ki: Haris üzerine lanet olunmadan evvel İblis'in ismiydi. Lanete uğrayıp Mele-i a'lâ'dan kovulunca İblis diye isimlendirildi. [İânetu'l-Mustefîd bi-Şerhi Kitâbi't-Tevhîd/ Salih b. Fevzân b. Abdillah el-Fevzân 2/273]

[251] Sahih: Tefsiru İbn Ebî Hâtim (5/1634), İbn Cerîr (9/99), Fethu'l-Kadîr li'l-Şevkânî (2/279). Şeyhulislam rahimehullah'ın da zikrettiği seleften bir çoklarından gelen rivâyetler birbirlerini takviye etmektedirler.
Âyette geçen: "Fakat Allah o ikisine" buyruğunda ki zamir Adem ile Havvadır. Selefin ammesi kıssanın Adem ve Havva hakkında olduğu görüşündedir. Hatta [Kitâbu't-Tevhîd şarihi Allâme İmam] Şeyh Suleyman b. Abdillah Alu'ş-Şeyh rahimehumullah bunu Adem ve Havva'dan başkasına nisbet etmenin bid'atçıların tefsirlerinden olduğunu söyler. Âyetin siyakı zorlama yorumlar olmaksızın bundan başkasını gerektirmez. Şeyhulislam Muhammed b. Abdilvahhab'da selefin ammesinin tefsirine itimad etmiş ve burada ki kasdedilenleri Adem ve Havva diye tefsir etmiştir. Âyette kasd edilen ortaklık dini anlamdaki şirk değil lugavi anlamdaki ortak kılma anlamındadır. Allah'ın verdiği şeyde –çocuklarını Abdulharis diye isimlendirerek ki haris şeytandır- başkasını ona ortak kıldılar. Şeytana itaat ettiler, onların ortak tutması itaatte ortak tutmadır. Adem ve Havva aleyhimesselam bundan önce de şeytanın Allah'ın yemelerini yasak ettiği ağaçtan yemek sureti ile şeytana itaat etmişlerdi. Rasûl sallallahu aleyhi ve sellem'den gelen hadiste buyurulduğu gibi: "O ikisi iki kere kandırıldılar." (Tefsîru'l-Kurtubî 7/338) Bu selef yanında bilinen hususlardandır. Böylece âyetteki mana: İtaatte ortak koşma içinde oldukları anlamındadır. Bilinmektedir ki her asi şeytana itaat edendir, kuldan sadır olan masiyetlerin hiçbirisi de "itaatte ortak koşma" dan meydana gelmez. Çünkü günah sahibi ya hevasına ya da şeytana itaat etmiştir. Bundan ötürü şeyhulislam ve diğer muhakkikler şöyle demişlerdir: Kulun kendisi ile rabbine asi olduğu hiçbir masiyyet yoktur ki onun sebebi şeytana ya da hevaya itaat olmasın. Bu ise ortak koşmanın çeşitlerindedir. Bu da Adem ve Havva aleyhimesselam'dan sadır olan şeydir. Bu ne ikisinin makamlarında eksikliği gerektirir ne de Allah'a ortak koşmuş olmalarını gerektirir. Bu ancak itaatte teşrik/ortak kılma türündendir. Küçük günah işlemek ise, ilim ehli tarafından da bilindiği üzere enbiya için caiz olan şeylerdendir. Bu kıssa zikrettiğimiz gibi sahihtir. Seleften gelen bir çok asar da buna delâlet etmektedir. Yine Âyetin siyakı da bunu gerektirmektedir. Muteahhir tefsircilerden bazıları tarafından gündeme getirilen işkal Adem ve Havva'nın Allah'a ortak koşmaları meselesidir. Buradaki teşrik/ortak tutma lugavi manaya delâlet eden bir teşrik/ortak tutmadır. Ne şirk-i asğar/küçük şirk ne de şirk-i azam/büyük şirk değildir. O ikisi de bundan uzaktır. Buradaki itaatte teşriktir. Nitekim Yüce Allah: "Gördün mü o, hevasını ilahı edineni? Artık ona sen mi vekil olacaksın?" (Furkan:43) Yine: "Ya şimdi baksana o kimseye ki hevasını ilah edinmiş, Allah'da onu bir ilim üzere şaşırtmış" (Casiye:23) buyurmaktadır. Bunlar hevasını kendisine mutlak tabi oldukları ve itaat ettikleri şey haline getirenlerdir. Bu da bir çeşit ilah edinmedir. Ancak böylesi için Allah'tan başkasına ibadet ediyor, Allah'tan başkasını ilah edinmiş veya Allahcelle ve alâ'ya ortak koşuyor denilemez. Bu teşrikin türlerindedir ve bütün şeytana itaatler veya hevaya itaatler bu ortak tutmanın kapsamına girerler. Kula gerekli olan ise Allah'ı ta'zim etmesi O'nun ve rasûlünün emri dışındakilere itaat etmemesidir. Bu açıklamalarda da anlaşıldığı üzere bu kıssa Adem aleyhiiselam'ın makamında bir eksikliği gerektirmez ve ne de Havva'nın makamında… Bu sadece günahlardan bir günahtır ki ondanda tıpkı yasaklandıkları ağaçtan yiyerek işledikleri günahtan tevbe ettikleri gibi tevbe etmişlerdir. Bu ilim ehli arasında bilinen meselelerden olduğundan dolayı Şeyhulislam'ın da söylediği gibi sahih bir senedle rivâyet edildiğine göre âyetin anlamı hakkında Katâde şöyle demektedir: "Allah'a ibadet konusunda değil, itaat hususunda ortaklar koştular." İşte bu, âyetin sahih tefsiridir. [et-Temhîd li-Şerhi Kitâbi't-Tevhîd/Salih b. Abdilaziz b. Muhammed Alu'ş-Şeyh, sayfa: 497]

[252] Aynı yer: 5/1634

[253] Aynı yer: 5/1634

[254] Hatta bu müfessirlerin çoğunluğunun görüşüdür. Müfessirlerin imamı İbn Cerîr et-Taberî de bunu tercih etmiştir. Kitâbu't-Tevhîd'in müellifi Müceddid İmam Muhammed b. Abdilvahhab ve şarih İmam Suleyman b. Abdillah da bu tefsiri tercih etmişlerdir. Burada Adem ve Havva hakkında zikredilen şirk ibadette değil itaatde şirktir. Bazı müfessirler ise şu görüşü ileri sürmüşlerdir -ki bu ikinci görüştür-: Âyet başından sonuna kadar Adem ve Havva hakkında değil, ancak Adem oğullarından gelen müşrikler hakkındadır. Bu konudada iki şeye dayanırlar: Birincisi: Bunun gibi bir şeyin Adem ve Havva'dan vaki olmasının caiz olmaması. Çünkü Adem aleyhisselam Allah'ın Nebilerinden bir Nebidir ve ondan buna benzer bir şey sadır olamaz. İkincisi: Yüce Allah Âyetin sonunu çoğul lafız ile "amma yuşrikun" buyuyarak bitirmiştir. Burada da Adem oğullarından müşrikler kasdedilmektedir. Bunu tefsirinde İbn Kesîr rahimehullah tercih etmiş ve İbn Abbas'dan gelen tefsiri ta'n ederek: İsrâiliyâttan olduğunu zannediyorum, demiştir. Ancak İmam İbn Cerîr: İki görüşten en doğrusu birincisidir, der. Tercih edilen görüş birinci görüştür, çünkü Yüce Allah ikili zamirler kullanmıştır ve birinci Âyet hiç şüphesiz Adem ve Havva hakkındadır. O da: "O öyle bir zat ki, sizi tek bir candan yarattı, ondan da eşini var etti" buyruğudur. Bu âyette sözkonu olan ikinin Adem ve Havva olduğunda hiçbir şüphe yoktur. Daha sonra gelen zamirler ise bu ikisine dönmektedir. Bu Arabın uslûbudur, onlar önce ismi anar daha sonra zamirlerle ona dönerler. Eğer tekil ise tekil zamirler ile ikili ise ikili zamir ile eğer çoğul ise çoğul zamirler ile işte bu da Arabın uslûbudur. Buradaki zamirlere gelince: "deava/ikisi dua ettiler", "rabbehuma/her ikisinin rabine", "leinateyna/ikimize verecek olursan", "felemma atahuma/Fakat o ikisine verince", "cealâ lehu şurekâ/ikisi de ortak koştular" bu zamirlerin hepsi Adem ve Havva'ya racidir. Âyetin sonuna gelince orada zamir ve hitap zürriyetlerine/nesillerine yöneltilmiştir. Bu Arap dilinde Arabın bildiği bir uslûbtur. Adem ile Havva'nın kıssası zikredilipte ondan

fariğ olununca hitap onların nesillerine yöneltilip: “Allah onların (yani: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’in kendilerine gönderildiği arap müşriklerinin) koştuğu şirkten yücedir.” Buyurulmuştur. Sanki Yüce Allah Adem ve Havva’dan vaki olan şirki -ki bu şirk-i asğardır/küçük şirktir- ve Adem’in neslinde vaki olan putlara tapmak şeklindeki büyük şirki inkar etmektedir. Birinci görüş birçok yönden tercih edilir: Birincisi: Zamirlerin tamamı ikili zamirlerdir. Bununla kasedilenin zürriyyet olması lafızlarda rastgelelik/dağınıklıktır ki bu caiz değidir. İkincisi: Bunu böylece İbn Abbas tefsir etmiş ve bu ondan birçok yoldan sahih olarak sabit olmuştur. Üçüncüsü: İlim ehlinin büyük bir çoğunluğu Şevkânî’nin Fethu’l-Kadîr’de de dediği gibi bu görüştedir. Dördüncüsü: Bu müfessirlerin imamı İbn Cerîr et-Taberî’nin görüşüdür, müellif rahimehullah da bunu tercih etmiştir. Muhaliflerin: Adem aleyhisselam buna layık değildir demelerine gelince, deriz ki: Bu Şirk-i ekber/büyük şirk değildir. Bu sadece küçük şirktir. İtaatte ve elfazda olan şirktir, manada, kasıdda ve niyette olan şirk değil. Peygamberlerden bazı küçük günahlar vaki olunca Allah onlara itabda bulunmuş onlarda tevbe etmişlerdir. İsmet/masumluk büyük günahlar ve küçük günahlardaki ısrar hakkındandır. [İânetu’l-Mustefîd bi-Şerhi Kitâbi’t-Tevhîd/ Salih b. Fevzân b. Abdillah el-Fevzân 2/276]

255 İbn Ebî Hatim, Tefsîr Bak: Dureri’l-Mensûr (3/615)

256 Sahih: Buhârî (835), Muslim (402)

257 İlgili hadisin devamında Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem namazda bilinen tahıyyatın okunmasını tavsiye etmektedir. (çev.)

258 Sahih: Buhârî (6339), Muslim (2679), Ebû Dâvûd (1483), Tirmizî (3497), Nasâî, Kubrâ’da (10418, 10419), İbn Mâce (3854), Mâlik (1/213), Ahmed (2/243, 457, 463, 464, 486), İbn Hıbbân (977)

259 Sahih: Muslim (2679)

260 Sahih: Buhârî (5671), Muslim (2670)

261 Sahih: Bak: Buhârî (7390)

262 Sahih: Buhârî (2552), Muslim (2249), Ebû Dâvûd (4975, 4976), Nesâî, Kubrâ’da (10070,10072), Ahmed (2/316, 423, 444, 463, 484, 491)

263 Sahih: Nesâî (2565), Ebû Dâvûd (1672), Ahmed (2/99), İbn Hıbbân, Mevârid (207)

264 Zaîf: Ebû Dâvûd (1671), Beyhakî Sunenu’l-Kubrâ (4/199) el-Elbânî Daîfu’l-Câmı’de (6351) hadisin zayıf olduğunu belirtmiştir.

265 Sahih: Muslim (2664), İbn Hıbbân (2896), Ahmed (4/332)

266 Sahih: Buhârî (2505), Muslim (1216)

267 Sahih: Buhârî (7232)

268 Sahih: Buhârî (3401), Muslim (2380)

* Bu bâbda, kendinden önce geçmiş olan “zamana sövmekten nehiy” “Keşke sözünden nehiy” bablarındaki yasaklama kısmındandır. Bu nehyedilen davranışların tümünde varlıkları Allah’tan gayrısına izafe etmek vardır. Bu ise kesinlikle yasaklanmıştır. Çünkü bütün işler Yüce allah’ın elindedir. O azza ve celle, onların yaratıcısı ve yöneticisidir. Öyleyse onlardaO4na subhanehu ve teala izafe edilir. ondan gayrısına izafe edilmez, ne sövme anlamında ne de övme anlamında bir izafet ile... Çünkü bu Yüce Allah’a eksiklik ve işlerin ondan başkasına isnad edilmesidir.

Daha önce geçtiği gibi birkişinin bu şeyleri o varlıklar yaratmıştır yada meydana getirmiştir şeklinde itikad etmesi büyük şirktir. Rububiyatte şirke dahildir.

Böle itikad etmeksizin aksine halık ve mudebbir Allah’tır diye itikad ederek bu şeyleri mahlukata sadece sebep olmaları cihetiyle nisbet etmek haram olduğu gibi küçük şirktir. [Fevzan 2/331]

269 Sahih: Tirmizî (2252), Nesâî, Kubrâ’da (10769, 10770), Ahmed (5/123). el-Elbânî Sahîhu’l-Câmı’de (7315) sahih olduğunu söylemiştir.

270 Sahih: Muslim (8), Ebû Dâvûd (4695), Tirmizî (2613), Nesâî 8/98), İbn Mâce (63), Ahmed (1/52, 53)

271 Sahih: Ebû Dâvûd (4700), Tirmizî (2155), Ahmed (5/318). el-Elbânî Sahîhu Suneni’t-Tirmizî’de sahih olduğunu söylemiştir.

272 Sahih: Ahmed (5/317), İbn Ebî Asım (107)

273 Sahih: Ahmed (5/182), Ebû Dâvûd (4699), İbn Mâce (77), İbn Ebî Asım (111), Abd b. Humeyd (247). Hadis şavâhidi ile birlikte sahihtir.

274 Bu bâbın Kitâbu’t-Tevhîd ile munasebeti iki yönlüdür:

Birincisi: Tevhid, Allah celle ve alâ’ya hakkı olan bir şeyde başkasını denk tutmamaktır. Tasvir ise, tasviri yapanın kendi fiilini Allah’ın fiiline denk edinmesidir. Dolayısı ile tasviri yapanın bu yaptığına razı olmak Allah celle ve alâ’nın şu buyruğuna dâhildir: “Artık bilip dururken Allah’a denkler tutmayınız.” (Bakara: 22) Böylelikle o kişi, resmi yapanı -yaptığı tasvir eksik ve Allah’ın tasviri her cihetle kamil olmakla birlikte- Allah celle ve alâ’ya sıfatında ortak koşmuş olur. Tasvire razı olmamak ve böyle bir fiilde bulunmamak tevhidin kemâlindendir.

İkincisi: Tasvir Allah’a ortak koşmaya götüren vesilelerden bir vesiledir. Şirk ve ona götüren vesileleri ise engellemek ve kapılarını kapamak gerekir. [et-Temhîd li-Şerhi Kitâbi’t-Tevhîd/Salih b. Abdilaziz b. Muhammed Alu’ş-Şeyh, sayfa: 558]

275 Sahih: Buhârî (5953), Muslim (2111), Ahmed (2/232, 259, 391), İbn Hıbbân (5759)

276 Sahih: Buhârî (5954), Muslim (2107), Nesâî (8/214) ve Kubrâ’da (9780, 9790), Ahmed (6/36, 83, 85)

277 Bu hadiste oldukça şiddetli bir tehdit bulunmaktadır. “Her bir musavvir (suret yapan) cehennemdedir” buyruğu tasvirin bütün çeşitlerini kapsamaktadır. İster heykel şeklinde olsun, ister çizim şeklinde olsun -cisim olarak adlandırılmasa da- aynıdır. Ya da bir kâğıt üzerinde resim olsun veya bir levhada veya bir duvarda bulunsun yahut fatoğraf makinası ile çekilsin fark etmez. Çünkü bunu yapan “musavvir”, yapılan iş de “tasvir” isimlendirmesine dâhildir. Yaptığı işin tasvir olarak adlandırılmasında karar kılınan kişiyi hangi şey bu tehditin kapsamından çıkarır? Hadisteki “yaptığı her surete” sözüne gelince aynı şekilde bu da ne türde olursa olsun bütün tasvirler için umumidir. Resim olsun, heykel olsun veya aletler ile elde edilen bir şey olsun. Nihayetinde alet vasıtası ile elde

edilende resimden başkası değildir. Hepsinin neticesi aynıdır. Bunları yapanların dakasıtları suret çıkarmaktır. Heykeltıraşın da, ressamın da kamera aracılığı ile resim çekeninde kasıtları birdir. Rasûl sallallahu aleyhi ve sellem: "Her bir musavvir (suret yapan) cehennemdedir" diye buyururken niçin bunların arası ayrılsın ki? Nedir bunun delili? Hepsinin sakıncası birdir, o da: şirke vesile olmaları ve Allah'a yaratışında benzemeye kalkışmaktır. Bunların hepsi musavvirdir, yaptıkları işlerin neticeleri ve maksatları da aynıdır. Elindeki alet ile suret çıkaranı diğerlerinden özel kılan şey nedir?

Bilinen bir şeydirki Allah'ın kelamı ve O'nun Rasûlünün kelamı ancak yine Allah'ın ve Rasûlünün kelamı ile tahsis olunabilir. Ne beşerin ictihadları ile veya gözlemleri veya felsefeleri ile ne de bir başka şeyle değil. Umumi lafızların hususileştirilmesinin ancak delil ile olabileceği ve insanlardan birinin ictihadı ile olamayacağı üzerine icma edilmiş bilinen meselelerdendir. [İânetu'l-Mustefîd bi-Şerhi Kitâbi't-Tevhîd/ Salih b. Fevzân b. Abdillah el-Fevzân 2/370]

278 Sahih: Buhârî (2225), Muslim (2110), -lafız Muslim'e aittir.-

279 Sahih: Buhârî (5953), Muslim (2110)

280 Sahih: Muslim (969), Tirmizî (1069), Nesâî (4/88) ve Kubrâ'da (2158), Ebû Dâvûd (3218), Ahmed (1/96, 128, 145, 150)

281 Bu bâbın Kitâbu't-Tevhîd ile munasebeti, Allah adına çokça yemin etmenin yemin edenin kalbinde Allah'ın azametinin bulunmadığına delâlet etmesi yüzündendir. Allah'ın tazim edilmesi ise tevhidin tamamlanması cümlesindendir. [el-Kavlu'l-Mufîd alâ Kitâbi't-Tevhîd/ Muhammed es-Salih el-'Useymîn, sayfa: 2/454]

282 Yeminleri muhafaza etmekten maksat nedir? Başında muhafaza etmek mi? Sonunda muhafaza etmek mi? Yoksa ortasında muhafaza etmek mi? Yeminleri muhafaza etmekten murad Allah adına çokça yemin etmemek mi? Yemin edildiğinde onu bozmamak mı? Yoksa yemin edipde bozduktan sonra kefaretini bırakmamak mı? Bunun cevabı: Bunların hepsi yeminleri muhafaza etmeye dâhildir. Yeminin her üç halini de kuşatır. Müellif rahimehullah işte bundan ötürü bu âyeti bu bâbda zikretmiştir. Çünkü çokça yemin etmemek te bu âyetin manasına dâhildir. Bunda bizim için önemli bir kaide bulunmaktadır. <u>"Kur'an veya sunnetten bir nassın birbirine zıt ve biri, diğerine tercihli olmayan birkaç manaya gelmesi muhtemel ise onu muhtemel manaların tamamına hamletmek vaciptir."</u> Çokça yeminden sakınmak ise kişinin bilerek, manasını kasd ederek kesin bir şekilde yemin etmesidir. Yoksa kasıtsız olarak kişinin diline gelen: "Hayır vallahi", "evet vallahi" gibi sözlerden dolayı kişi kınanmaz. Nitekim Yüce Allah şöyle buyurmaktadır: "Allah sizi yeminlerinizdeki lağvden ötürü hesaba çekmez." (Maide: 89) Aynı şekilde yeminleri bozmamakta böyledir. Bunda da ayrıntı bulunmaktadır. Nitekim Nebi sallallahu aleyhi ve sellem Abdurrahman b. Semura'ya: "Herhangi bir şeyde yemin eder de daha sonra yemin ettiğin şeyin dışında hayır bulunduğuna görürsen [yeminini boz ve] yemininin keffaretini ver. Hayırlı olan şeye dön." (Buhârî, Muslim) [el-Kavlu'l-Mufîd alâ Kitâbi't-Tevhîd/ Muhammed es-Salih el-'Useymîn, sayfa: 2/455]

283 Sahih: Buhârî (2087), Muslim (1606), Ebû Dâvûd (3335), Nesâî (7/246) ve Kubrâ'da (6052), Ahmed (2/235, 242, 413), İbn Hıbbân (4906)

284 Sahih: Taberânî, el-Kebîr (6/246 no: 6111), es-Sağîr (no: 822)

285 Sahih: Buhârî (3650), Muslim (2535), Ebû Dâvûd (4657), Tirmizî (2221, 2222), Nesâî (7/17) ve Kubrâ'da (4751), Ahmed (4/426, 427, 436), İbn Hıbbân (6729)

286 Sahih: Buhârî (2652), Muslim (2533)

287 Sahih: Buhârî (2652), Muslim (2533) Muslim'in lafzı: "Biz küçük çocuklar iken söz vermekten ve şahitlikte bulunmaktan nehyedilirdik."

288 Selman radıyallahu anh hadisinde buna dikkat çekilmektedir.

289 Bu bâb ile Kitâbu't-Tevhîd arasındaki münasebetAhidleri bozmanın tevhidi eksiltmesi cihetindendir. Çünkü ahdi bozmak Allah'a karşı saygısızlık yapmaya delâlet eder. Allah'ın ahdine ihtiram etmeyen kişinin bu davranışı ise tevhidindeki noksanlığa delâlet eder. Allah için verdiği ahde sadakat gösteren ve bunu azim tutanın ise bu davranışı tevhidinin kemaline delâlet eder. [İânetu'l-Mustefîd bi-Şerhi Kitâbi't-Tevhîd/ Salih b. Fevzân b. Abdillah el-Fevzân 2/399]

290 İslam'da cihadın, askerleri hazırlamanın, gazaya çıkmanın tüm yetkileri yöneticiye aittir. Cihada çıkılmasını yönetici emreder, bunun intizamını da o yapar. Yine cihad meselesinde ona başvurulur. Çünkü bu işi organize eden, askerlerin başına emir tayin eden ve onlara tavsiyelerde bulunan Rasûlullah'ın kendisi idi. Bu da bu işin yöneticinin yetki dairesinde olduğuna açıkça delâlet eder. İnsanlardan hiç kimseye yöneticinin izni olmaksızın, gaza etmesi, savaşması, cihad için cemaat teşkil etmesi, emretmesi ve yasaklaması, emirname çıkarması kesinlikle caiz değildir. [İânetu'l-Mustefîd bi-Şerhi Kitâbi't-Tevhîd/ Salih b. Fevzân b. Abdillah el-Fevzân 2/417]

291 <u>İslam'da savaşın maksadı:</u> Küfrün ve şirkin yok edilmesidir. İşte İslam'da savaşın maksadı budur. Yoksa ne beldeleri istila etmek, ne mal elde etmek, ne egemenlik sahasını genişletmek, ne de buna benzer şeyler İslâmî cihadın maksadı değildir. Yüce Allah şöyle buyurdu: "Onlarla savaşın ki fitne kalmasın ve din tamamıyla Allah'ın olsun." Yine bunda cihadın, savaşmak ve kafirlere kendi memleketlerinde hucum etmek şeklinde olacağına delil bulunmaktadır. Cihadın "savunma amaçlı" olduğuna dair bazı çağdaş kitaplarda geçen sözler de doğru değildir. Şüphesiz ki cihaddan amaç savunma değil yeryüzünden şirk ve küfrü izale etmektir. Nitekim Yüce Allah şöyle buyurmaktadır: "Fitne kalmayıp din tümüyle Allah'ın oluncaya dek onlarla savaşın. Eğer vazgeçerlerse şüphesiz Allah amellerini görür. Yok vazgeçmezler ise artık bilin ki Allah sizin mevlânızdır! Ne güzel mevlâ, ne güzel yardımcı." (Enfal: 39) Savunma amaçlı cihad denilmesinin anlamı: Bizler kendi memleketimizde kalacağız ve eğer üzerimize gelirlerse savunmada bulunacak, şayet gelmezlerse onlara ilişmeyeceğiz, demektir. Bu ise batıldır ve İslam bununla gelmemiştir. Şüphesiz bunun böyle olması durumunda Müslümanların sayısı oldukça az olurdu. Müslümanlar Mekke'de iken bir devletleri olmamıştı ve savaştan neyhedilmişlerdi. Çünkü o zaman bunun getireceği fesad faydadan çoktu. Ancak ne zaman ki Müslümanlar kuvvet kazandı ve Medine'de İslami bir devlete sahip oldular Yüce Allah onlara cihadı ve gazveyi, İslamı neşretmek için; kafirlerle, memleketlerine gaza ederek savaşmayı emretti. [İânetu'l-Mustefîd bi-Şerhi Kitâbi't-Tevhîd/ Salih b. Fevzân b. Abdillah el-Fevzân 2/405]

292 Herkim İslam'ı izhar eder ve iki şehadeti söylerse bu ondan kabul edilir ve ona dokunulmaz. Bu İslam'ı bozucu bir hususun onda açığa çıkmasına kadar devam eder. Böyle bir durumun vuku bulması halinde ise ona mürtedin hukmü uygulanır. [İânetu'l-Mustefîd bi-Şerhi Kitâbi't-Tevhîd/ Salih b. Fevzân b. Abdillah el-Fevzân 2/418]

293 Muslim'den başkaları summe/sonra demeden rivâyet etmişlerdir. Doğru olanda summe/sonra lafzı olmadan rivâyet olunmasıdır. Çünkü söze İslam'a davet ile başlanır. [İânetu'l-Mustefîd bi-Şerhi Kitâbi't-Tevhîd/ Salih b. Fevzân b. Abdillah el-Fevzân 2/409]

294 Sahih: Muslim (1731), Tirmizî (1408), Ebû Dâvûd (2112, 2613), Nesâî, Kubrâ'da (8586, 8680, 8765), İbn Mâce (2858), Darimî (2439, 2442), Ahmed (5/358), İbn Hıbbân (4739)
Bu hadiste doğrunun, ictihad eden ve birbirine muhalefet edenlerden sadece birinde olacağına ve birbirleri ile ihtilaf edenlerin hepsinin birden doğru üzere olamayacağına delil bulunmaktadır. Üstelik hadisteki hitap sahabeye olmuştur. Onlar ise ilme ve doğruya insdanların en yakınıdırlar. Çünkü onlar bu ilmi Rasûl sallallahu aleyhi ve sellem'den aldılar. Onlardan başkalarına gelince onların yanılma ve doğrudan ayrılma ihtimalleri daha öncelikli bir olasılıktır. Kişi kendi reyine ve ictihadına aldanmamalıdır. Çünkü onun yanılması ve doğrunun kendisine muhalefet edenle birlikte olması muhtemeldir. Kişi ictihadına aldanmaktan veya reyinde taassub göstermekten veya münakaşa esnasında şiddetten sakınmalıdır. Bu caiz olmayan bir davranıştır. Çünkü sen müctehid isen o da müctehiddir, doğrunun senin yanında olması muhtemel olduğu gibi onun yanında olmasıda muhtemeldir. Kişi münakaşada ve ihtilaflı meselelerde sabırsızlık ve taşkınlık göstermemeli, bu benim ictihadım, bu benim görüşüm demeli Allah'ın hükmü budur, dememelidir. [İânetu'l-Mustefîd bi-Şerhi Kitâbi't-Tevhîd/ Salih b. Fevzân b. Abdillah el-Fevzân 2/419]

295 Bak: el-Kavlu'l-Mufîd alâ Kitâbi't-Tevhîd/ Muhammed es-Salih el-'Useymîn, sayfa: 2/494

296 Allah'ın hükmü ile alimlerin hükmü arasında iki fark bulunmaktadır: a- Hiç şüphesiz Allah'ın hükmü doğrudur. Alimlerin ise verdiği hükümler doğru olabildiği gibi yanlış da olabilir. b- Kaledeki kişilerin Allah'ın hükmüne göre esir alınarak kaleden indirilmeleri, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem zamanına has olmak üzere veya mutlak olarak yasaklanmıştır. Alimlerin hükmü ile kaleden indirmeye gelince, bu caizdir. [el-Kavlu'l-Mufîd alâ Kitâbi't-Tevhîd/ Muhammed es-Salih el-'Useymîn, sayfa: 2/495]

297 Sahih: Muslim (2621)

298 Sahih: Ebû Dâvûd, 4901; Ahmed, 2/323; İbn Mubarek, ez-Zuhd no: 900; Beğavî, Şerhu's-Sunne 14/384,385; İbn Ebi'd-Dunya, Husnu'z-Zan billah no: 45. el-Elbânî Sahîhu Suneni Ebî Dâvûd'da sahih olduğunu belirtmiştir.

299 Sahih: Buhârî (6477), Muslim (2290), Ahmed (3/469), Tirmizî (2316), İbn Mâce (3970)

300 Bunun örneği Allah yolunda cihaddır. Nitekim Yüce Allah şöyle buyurmaktadır: "Üzerinize savaş yazıldı. (:yani farz kılındı) gerçi o size hoş gelmez, fakat olur ki siz bir şeyden hoşlanmazsınız da o şey hakkınızda bir hayırdır. Yine olur ki siz bir şeyden hoşlanırsınız da o şey hakkınızda şerdir. Siz bilmezsiniz Allah bilir." (Bakara:216) [el-Kavlu'l-Mufîd alâ Kitâbi't-Tevhîd/ Muhammed es-Salih el-'Useymîn, sayfa: 2/547]

301 Zaîf: Ebû Dâvûd (4736), Taberânî, Kebîr (2/128 no: 1547), İbn Ebi Asım (575). El-Elbânî Daîfu Suneni Ebî Dâvûd'da hadisin zayıf olduğunu söylemiştir.
Bu hadiste oldukça büyük bazı mes'eleler bulunmaktadır:
_ *Birincisi:* Bu hadis yağışın geciktiği zamanlarda istiska'da/yağmur duasında bulunmaya delildir. Bu sabit bir sünnettir. Hayatta olan ve hazır bulunan Salih kimselerden bunu talep etmekte, onlarında Müslümanlar için Allah'a dua etmelerinde herhangi bir sakınca yoktur. Ölüye gelince ondan ne dua ne şefaat ne de bir başka şey istenmez. Bunun delili, sahabe rıdvanullahi aleyhim ecmain'in kuraklık veya bir başka hacet için ölümünden sonra Rasûl sallallahu aleyhi ve sellem'in kabrine gitmemeleridir. Onlar buna benzer bir halle karşılaştıklarında Abbas'a gittiler çünkü o hayatta ve onların arasında idi.
_ *İkinci Mes'ele:* Bu hadiste munkerin reddedilmesi gerektiğinin delili vardır. Nebi sallallahu aleyhi ve sellem susmamış ve o bedevînin munker olan sözünü düzeltmiştir.
_ *Üçüncü Mes'ele:* Bu hadis Allah aracılığı ile O'nun yarattıklarından birisinden bir şey talep etmenin haramlığına delildir. Bu akideyi bozucu, tevhidi noksanlaştırıcı bir şeydir. Yine onda Allah'a karşı takınılması gereken edebin çiğnenmesi vardır. İşte bu yüzden müellif rahimehullah bunu bir bâb başlığı yapmıştır.
_ *Dördüncü Mes'ele:* Yine bu hadis hayattaki bir kişiden dua ve aracılık talebinde bulunulabileceğine delildir.
_ *Beşinci Mes'ele:* Yine burada cahil olan kişiye öğretmenin meşruiyetine delil bulunmaktadır.
_ *Altıncı Mes'ele:* Yine bu hadiste munker veya şaşırtıcı bir olayın vukuunda tesbih ve tekbir getirmenin meşruiyetine delil vardır. [İânetu'l-Mustefîd bi-Şerhi Kitâbi't-Tevhîd/ Salih b. Fevzân b. Abdillah el-Fevzân 2/434]

302 Bu da bunun cevazına delâlet eder. Burada büyük bir kaide vardır. Bir şeyin zikri geçip te onun bir kısmı reddedilmiş, bir kısmı hakkında sukut edilmiş ise, reddedilmemiş olanın hak olduğuna delâlet eder. Bunun örneği Yüce Allah'ın şu buyruğudur: "Bir hayasızlık ettikleri vakit de, 'Atalarımızı bunun üzerine bulduk ve bize bunu Allah emretti.' Derler. De ki: Allah edepsizliği emretmez." (Araf: 28) Yüce Allah onların: "Bize bunu Allah emretti." Sözlerini reddetti, "Atalarımızı bunun üzerine bulduk." Sözlerine ise sukut buyruldu. Bu da hakkında susulanın hak olduğuna delâlet eder. Bunun başka bir örneği de Kehf ashabının kaç kişi olduklarıdır. "Üçtür, dördüncüleri köpekleri, diyecekler. Beştir, altıncıları köpekleridir, diyecekler. Gayb taşlaması! Yedidir, sekizincileri köpekleri, diyecekler." Yüce Allah bu âyette de ilk ikisini reddetmiş üçüncüsünde ise sukut buyurmuştur. Bu da üçüncünün hak olduğuna delâlet eder. [el-Kavlu'l-Mufîd alâ Kitâbi't-Tevhîd/ Muhammed es-Salih el-'Useymîn, sayfa: 2/511]

303 Bak: el-Kavlu'l-Mufîd alâ Kitâbi't-Tevhîd/ Muhammed es-Salih el-'Useymîn, sayfa: 2/511

304 Nebi sallallahu aleyhi ve sellem kendisi hakkında aşırılık kapısını kapatmayı irade etmiş ve onların bu sözü terk etmeleri için: "Seyyid Allah tebâreke ve teâlâ'dır" buyurmuştur. Seyyid kelimesi ile murad edilen 'Malik' tir, tıpkı kölenin Maliğine/sahibine seslendiğinde "seyidim" dediği gibi… Çünkü köle maliğinin tasarrufu altındadır. Buna göre Seyyid olan Allah subhanehu ve teâlâ'dır. Muhakkak ki O mutlak olarak Malik olan ve kulları hakkında dilediği gibi tasarrufta bulunandır. [İânetu'l-Mustefîd bi-Şerhi Kitâbi't-Tevhîd/ Salih b. Fevzân b. Abdillah el-Fevzân 2/432]

305 Yani daha önce Rasûlünüz ile muameleniz nasıl idiyse şimdide aynı şekilde davranın. Adet edindiğiniz üzere "ya Rasûlallah" veya "ya Nebiyyallah" demekle yetinin. Aşırılığa gitmeyin. [İânetu'l-Mustefîd bi-Şerhi Kitâbi't-Tevhîd/ Salih b. Fevzân b. Abdillah el-Fevzân 2/434]

306 Sahih: Ebû Dâvûd (4806), Ahmed (4/25), Nesâî, Amelu'l-Yevmi ve'l-Leyl (246)

[307] Sahih: Nesâî, el-Kubrâ (10078), Ahmed (3/153), İbn Hıbbân (6240), Abd b. Humeyd (1309). el-Arnavut Sahîhu İbn Hıbbân'da: İsnadı Muslim'in şartı üzerine sahihdir, der.

Bu iki hadisten birden çok faydalar ile istifade ederiz:

_ *Birincisi:* Bu hadislerde Nebi sallallahu aleyhi ve sellem hakkında onu methetmekte aşırılıktan sakındırma bulunmaktadır. O sallallahu aleyhi ve sellem Allah'ın kendisine ikram ettiği vasıflarla vasıflanır. Bunlarda ubudiyyet/kulluk ve risalet/rasûllüktür. Bunun dışında naat diye isimlendirilen ve bid'at sahiplerinin peygamberimizin doğum günü kutlamaları adı altındaki toplantılarında seslendirdikleri şiirler birçok küfür ve şirk ile doludur. Öyle ki bu kasidelerden birinde -ki Busirî'nin Burde isimli kasidesidir- Dünya ve ahiretin rasûlün elinde bulunduğu, levh ve kalem ilminin O'na ait olduğu, azabtan kurtuluşun ancak onun eliyle gerçekleşeceği gibi aşırılıklar bulunmaktadır. Nebi sallallahu aleyhi ve sellem Allah'ın kendisini vasıflandırdığı sıfatlarla methedilir. Bunlarda kulluk ve risalettir. Yine o yaratılmışların en üstünüdür. Bu çeşit bir metihte herhangi bir sakınca yoktur. Sahabenin bazılarının şiirlerinde yaptıkları övgüler gibi. Hassan b. Sabit'in, Ka'b b. Zuheyr'in, Ka'b b. Malik'in, Abdullah b. Revaha'nın şiirleri buna örnektir. Bu şiirler [şirk ve küfür pisliğinden] nezih ve tayyibtir. Nebi sallallahu aleyhi ve sellem bunları dinlediğinde ikrar buyurmuştur. Çünkü onlarda aşırılık türünde bir şey bulunmamaktadır.

_ *İkincisi:* Bu hadiste Rasûl sallallahu aleyhi ve sellem'i "seyyid" olarak vasıflandırılmaktan yasak bulunmaktadır. Bu ise ilim ehli için problemli konulardandır. Çünkü başka hadislerde Rasûl sallallahu aleyhi ve sellem bu vasfı hem kendisi için hem başkaları için kullanmıştır. "Ben Adem oğullarının seyyidiyim/efendisiyim. Övünme yok.", "Benim bu oğlum -Hasan b. Ali b. Ebî Talib- seyyid/efendidir. Allah O'nun sebebi ile iki büyük taifenin arasını bulacaktır.", "Hasan ve Huseyn cennet ehlinin seyyidleri/efendileridir." -Sa'd b. Muaz için- "Seyidinize/efendinize [yardım etmek için] ayağa kalkın." Bu hadisler seyyid vasfının kullanıldığı örneklerdendir. Bu konuda alimler ihtilaf etmiş ve üç gruba ayrılmışlardır:

Birinci Görüş: Yaratılmışlar için seyyid lafzının kullanılmasının mutlak olarak haram olması. Yukardaki iki hadiste de geldiği gibi Allah'tan başkası hakkında seyyid denilemez. Bu görüş İmam Malik rahimehullah'tan rivâyet edilmiştir. Biraz önce zikrettiğimiz ve bu hükme muhalif hadislere gelince onlar için şu cevabı verirler: "Seyyid Allah'tır." Hadisi onlardan sonra varid olmuştur. Çünkü Rasûlullah'a heyetlerin gelişi sekizinci hicri yıla tekabul etmektedir. Dolayısı ile bu iki hadis seyyid lafzının yaratılmışlara sarf edilmesinin cevazını nesh etmiştir.

İkinci Görüş: Yukarda zikredilen ve seyyid lafzının kullanıldığı hadisler ile amel etme gereğince bunun caiz olduğu görüşü. Bu görüşün sahipleri seyyid lafzının kullanımını yasaklayan hadisleri kerahat-i tenzihiyyeye hamletmişlerdir.

Üçüncü Görüş: Aşırılıktan korkulması hali mustesna kerahiyyetsiz olarak mutlak cevaza kail olanlar. Çünkü zikredilen iki hadiste de Nebi sallallahu aleyhi ve sellem onların aşırılığa düşmelerinden korktuğunu dile getirmiştir. Kişinin aşırılığa gideceğinden korkulduğunda bu kelimeyi kullanmaktan nehyedilir. Eğer hakkında aşırılığa düşeceğinden korkulmuyorsa birçok hadis gereğince seyyid lafzının kullanılmasında bir sakınca yoktur.

Şarihler bu konuda bir dördüncü görüşü zikretmişlerdir. Buna göre: Kişinin yüzüne karşı ve yanında bu kelime ile vasıflandırılması caiz değildir. Gıyabında ise bu caizdir. Çünkü Nebi sallallahu aleyhi ve sellem bu yüzüne karşı yapıldığında bunu inkar etmişti. Kişinin yüzüne karşı "sen bizim efendimizsin" ve buna benzer sözler kullanılması onun kendini beğenme/ucb hastalığına düşeceğinden korkulduğu için men edilir. Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in başka hadislerde yüze karşı methetmeyi yasaklaması gibi… Uyarı: Bu kelimenin bazılarının yaptığı gibi faydası umulan ve zararından korkulan bir kişi olduğu inancı ile birisine sarf edilmesi kesinlikle haram olan bir kullanımdır.

_ *Üçüncüsü:* Müellifinde bâb başlığı olarak değindiği üzere bu iki hadiste Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in Tevhidi nasıl himaye buyurduğuna, şirkin yollarını nasıl kapattığına dair deliller bulunmaktadır.

_ *Dördüncüsü:* Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'i methetmekte aşırı gitmek şiir ile nesir arasında bir fark olmaksızın men edilmiştir. Bununla birlikte şiirler daha kötüdür. Çünkü nesir nisbetle şiire daha çok rağbet edilir ve daha çok ezberlenilir. Bazıları bunlar ile Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in kabrine gelir, orada dikilerek Rasûl'e yalvarır, ondan mağfiret talep eder, "Ya Rasûlallah tevbekâr olarak sana geldim", "ya Habiballah tevbekâr olarak sana geldim", der. [İânetu'l-Mustefîd bi-Şerhi Kitâbi't-Tevhîd/ Salih b. Fevzân b. Abdillah el-Fevzân 2/436]

[308] Müellif rahimehullah bu bâb ile Kitâbu't-Tevhîd'e son vermektedir. Bu bâb ise esma ve sıfatlar ile ilgilidir. Kitâbu't-Tevhîd tümüyle uluhiyet tevhidinin etrafında dönmekte; onun kemalini, ondaki eksiklikleri ve onu bozan şeyleri konu edinmektedir. Bu bâbda ise esma ve sıfat tevhidi -kitabın konuları tamamlansın ve tevhidin her çeşidinden sözedilmiş olunsun diye- işlenmektedir. Tevhid-i uluhiyye tevhid-i rububiyye'yi tazammun eder. Esma ve sıfatlara iman da tevhid-i rububiyyedendir. Ancak bu ümmetten cehmiyye, mutezile, eşaire ve onların yolunda giden bazı muhalifler yüzünden isim ve sıfatlarda tevhid, ayrıca hususi bir kısım kabul edilerek işlenmiştir. Ehl-i Sunnet İmamlarımız onların yollarını şiddetlice inkar etmiş, birçok te'lif ve reddiye kaleme almışlardır. Çünkü bu yol esma ve sıfatların iptal edilmesi, Allah'ın sıfatlarında ilhada gidilmesidir. [İânetu'l-Mustefîd bi-Şerhi Kitâbi't-Tevhîd/ Salih b. Fevzân b. Abdillah el-Fevzân 2/441]

[309] Müşrikler Allah'ı hakkıyla tanıyıp bilemediler. Onlar Allah'ın Halık olduğunu, Rezzak olduğunu hayat veren mudebbir olduğunu, ikrar ediyor; rububiyyetini itiraf ediyorlardı. Ancak ibadette ve tevhid-i uluhiyetde muhalefet ediyorlar, Allah ile birlikte putlara, taşlara, ağaçlara, kabirlere ve türbelere ibadet ediyorlardı. İşte bunlar Allah'ı hakkı ile tanıyamayanlardır. Allah'a ne yaratmaya, ne rızka, ne bir faydaya ne de bir zarara ve ne de ölüm ve hayata güç yetiremeyen aciz ve zayıfları ortak tuttular. [İânetu'l-Mustefîd bi-Şerhi Kitâbi't-Tevhîd/ Salih b. Fevzân b. Abdillah el-Fevzân 2/445]

[310] Bak: İânetu'l-Mustefîd bi-Şerhi Kitâbi't-Tevhîd/ Salih b. Fevzân b. Abdillah el-Fevzân 2/455

[311] Bazıları Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in gülmesini inkar manasına alarak rivâyette zikredilen peygamberimizin tasdik etmiş olmasını râviye ait bir yorum olarak değerlendirmişlerdir. İmam İbn Huzeyme rahimehullah bu görüşe şiddetle itiraz etmiş ve eğer inkar manasında olsa idi, Rasûl sallallahu aleyhi ve sellem gülmek yerine, huzurunda Allah'ı layık olmadığı sıfatlar ile tavsif ettiği için kızar ve onu azarlardı. Çünkü Allah'ın sıfatlarından olmayan şeylerle O'nu tavsif etmenin ne büyük bir suç olduğunu O, herkesten daha iyi bilirdi. Bu bakımdam Yahudi, teşbih ve tecsime itikad etse bile, Allah'ı tavsif ettiği sıfat, Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'den nakledilen diğer bazı sıfatlardan farklı değildir. [Fethu'l-Bârî, 13/310] Nebi sallallahu aleyhi ve sellem diğer bir

hadisindede Yüce Allah'a parmak nisbet etmiştir: "Âdem oğullarının kalbleri Rahman'ın parmaklarından iki parmağın arasında tek bir kalp gibidir." (Muslim, el-Kader/ Bâbu Kulli Şey'in bi-Kader)

[312] Sahih: Buhârî (4811), Muslim (2786), Tirmizî (3238), Nesâî, Kubrâ'da (7736, 11450, 11452), Ahmed (1/378, 457), İbn Hıbbân (7326)

[313] Sahih: Muslim (2786)

[314] Sahih: Buhârî (4811)

[315] Sahih: Muslim (2788), Ebû Dâvûd (4732), Nesâî, Kubrâ'da (7689), İbn Mâce (197), İbn Hıbbân (7689)

[316] İbn Cerîr et-Taberî, Tefsîr'inde (17/27 no: 23280)

[317] İbn Cerîr et-Taberî, Tefsîr'inde (8/3 no: 4522)

[318] Arş ve Kürsi: Arap dilinde Arş kralın tahtıdır. Nitekim Yüce Allah Yusuf aleyhisselam hakkında şöyle buyurmaktadır: "Ana babasını arşına (:yani tahtına) çıkartıp oturttu." (Yusuf: 100) Sebe kraliçesi Belkıs hakkındada şöyle buyurmuştur: "Ve onun büyük bir arşı (:yani tahtı) vardı." (Neml: 23) Rahmanın üzerine kurulduğu taht ise, tüm yaratılmışları kuşattığı gibi onların hem en yükseği hem de en büyüğüdür. Yüce Allah'ın tahta kurulduğunu bildiren âyetlerden bazıları şunlardır: Taha, 5; Araf, 54; Yunus, 3; Ra'd, 2; Secde, 4. Kürsi ise, arap dilinde döşek ve üzerine oturulan her şeydir. Allah'ın kendisine izafe ettiği kürsü ise iki ayağını koyduğu yerdir. Nitekim İbn Abbas radıyallahu anhuma şöyle demiştir: "Kürsü iki ayağın üzerine konulduğu yerdir. Arşın büyüklüğünü ise Allah azze ve celle'den başka hiç kimse takdir edemez." (Hakim -Buhârî ve Muslim'in şartına uygundur diyerek- rivâyet etmiştir. Hadis imamları sahih olduğuna hükmetmişlerdir. Ayrıca Ebu Musa el-Eşarî'den de rivâyet edilmiştir.) Daha geniş bilgi için bak: Ehl-i Sunnetin Muhaliflere Cevabı/ Şeyhulislam İbn Teymiyye, Guraba yay.

[319] Sahih: İbn Cerîr et-Taberî, Tefsir'inde (8/3 no: 4522), İbn Ebî Şeybe, Kitâbu'l-Arş'da (58), Beyhakî, el-Esma ve's-Sıfât'da (510), el-Elbânî Silsiletu's-Sahîha'da (109) hadisin sahih olduğunu söylemiştir.

[320] Hasen: Dârimî, er-Reddu ale'l-Cehmiyye'de (26), İbn Huzeyme, et-Tevhîd'de (105, 106, 376), Taberânî, el-Kebîr'de (9/228), Ebu'ş-Şeyh, Kitâbu'l-A'zame'de (2/689 no:279), Beyhakî, el-Esma'da (301)

[321] Bak: Muhtasar el-Uluv li'l-Aliyyi'l-Ğaffar (103)

[322] Zaîf: Ebû Dâvûd (4723), Tirmizî (3217), İbn Mâce (193), Ahmed (1/206), Hâkim (3137) el-Elbânî Silsiletu'd-Daîfe'de (1247) hadisin zayıf olduğunu söylemiştir.

[323] Bak: el-Kavlu'l-Mufîd alâ Kitâbi't-Tevhîd/ Muhammed es-Salih el-'Useymîn, sayfa: 2/546

[324] Bunda herhangi bir şeyi ikrar ve kabul etme anında gülümsemeye delil bulunmaktadır. Çünkü gülmek hoşnutluğa ve kişinin o şeyi kerih görmediğine delâlet eder. [el-Kavlu'l-Mufîd alâ Kitâbi't-Tevhîd/ Muhammed es-Salih el-'Useymîn, sayfa: 2/547]

[325] Bazıları Kürsi ile Arşın aynı şey olduğunu zannetmişlerdir. Doğrusu kürsi iki ayağın konulduğu yer, Arş ise Rahman'ın üzerine kurulduğu tahttır. [el-Kavlu'l-Mufîd alâ Kitâbi't-Tevhîd/ Muhammed es-Salih el-'Useymîn, sayfa: 2/549]

[326] Yüce Allah azze ve celle gökte, yedi kat göğün üzerinde, en yüksekte, bütün yaratılmışlardan daha büyük olan Arş/taht üzerindedir. Rabbimiz Allah azze ve celle kendi yüce zatını Kur'an-ı Kerim'de şöyle tavsif etmektedir: "Allah öyle bir zattır ki, gökleri, yeri ve aralarındakileri altı günde yaratmış sonra taht üzerine kurulmuştur. Sizin için O'ndan başka ne bir velî vardır, ne de bir şefî/şefaatçi! Artık düşünmez misiniz? Gökten yere doğru emri tedbir eder, sonra da o ona çıkar, bir günde ki miktarı sizin sayınızdan bin sene eder." (Secde: 4,5) Rabbimiz tebâreke ve teâlâ gökleri ve yeri ve ikisi arasındakileri altı gün içinde yarattıktan sonra arş/taht üzerine istiva buyurduğunu haber vermektedir. İstiva kelimesi: Üzerine çıkmak, yükselmek, yerleşmek ve kurulmak ile tefsir edilmiştir. Yüce Allah'ın gökte olduğu ve taht üzerine kurulduğu üzerinde sahabe tabiun ve tebe-i tabiun arasında hiçbir ihtilaf yoktu. O hayırlı nesillerde kendisine "Allah neredebir?" Diye soru sorulan hiç kimse "Allah göktedir, Arşın üzerindedir." Demekte tereddüt göstermezdi.

[327] Yüce Rabbimizni ve yardımı ile Kitâbu't-Tevhîd üzerine yaptığımız tashih, redakte ve notlandırma çalışmamız böylece son bulmuş oldu. Eğer Allah'ın yardımı ve yol göstericiliği olmasaydı ben bunu yapabilir değildim. Hamd ve sena O'na aittir. O'ndan başka tapınılacak ve önünde muhabbet ile tezellül edilecek hiç kimse yoktur. Ben zayıflığımı ve muhtac oluşumu Rahman'dan başkasına şikâyet etmiyorum. Bu çalışmamı kabul etmesi, dilediği insanlar için faydalı kılması, benim de ateş azabından kurtulmama vesile olması için ancak yalnız O'na yalvarır, O'ndan yardım isterim. Şüphesiz ki O, işiten ve bilendir. Allah'ım, seçip kendine halîl edindiğin Mustafa'ya, tertemiz ailesine ve ashabına salat ve selam ederim.

Ebu Abdillah
el-Huseyn b. Sa'd el-Umudûmî